

KOLENDAR

DRUŽBE
SV. MOHORJA

1924

V zalogi Družbe sv. Mohorja na Prevaljah

se dobijo sledeče knjige:

Knjige nabožne vsebine.

- Dr. L. Ehrlich: **Katoliška Cerkev**, kraljestvo božje na zemlji.
- Dr. A. B. Jeglič: **Meslja**. S slikami. 1. in 2. zvezek.
— dto. Trdo vezana oba zvezka vkup.
— V boj za temelje kršč. vere! I. knjiga.
— V boj za kršč. resnice in čednosti. II. knj.
— V boj za krščansko življenje. III. knjiga.
- Št. Koočjančič: **Kristusovo življenje in smrt** v premissljev. in molitvah. Dva dela, 2. izd., broš.
— dto. V dva dela trdo vezano.
- J. Kosec: **Krščansko-katoliško pravoslovje**.
- Dr. Fr. Lampe: **Jeruzalemski romar**. Opisovanje sv. dežele in sv. krajev. S podob. Dva snop.
- Lampe-Krek: **Zgodbe sv. pisma**. S podob. I. del: Stari zakon (1.—9. zvez.); II. del: Novi zakon (10.—18. zvezek). Broš.
— dto. Vsak posamezni zvezek se tudi še dobi.
— dto. Vez. v polsnuje z rdečo obrezo, } I. in
— dto. Vez. v celosnuje z rdečo obrezo, } II. del.
- M. Lendovšek: **Slomška Pastirski listi**.
- A. Lesar: **Prilike patra Bonaventure**. 2. izdaja.
- V. Podgorc: **Razlaganje cerkv. leta ali Slovenski Goffine**, broš. in vez.
- Rogač-Torkar: **Življenje svetnikov in svetnic**. Stara popravljena 2. izd., broš., I. in II. del.
— dto. V dva dela trdo vezano.
- J. M. Seigerschmied: **Pamet in vera**. I., II. in III.
- J. Skuhala: **Življenje našega Gospoda Jezusa Kristusa** po besedah sv. evangelistov. S pod.
- Dr. A. Stolz: **Križana usmiljenost ali življenje sv. Elizabete**. Poslovenil p. H. Majar. 3. izd.
- J. Smuc: **Nebeška krona**. Druga izdaja.
- Dr. Jan. Ev. Zorč: **V tem znamenju boš zmagal!** Zgod. slike iz prvih kršč. stoletij. S podob.
— **Življenje svetnikov**. Nova izdaja. S podob. 1., 2., 3. in 4. zvezek.

Molitveniki.

- Frid. Baraga: **Dušna paša za kristjane**, ki želé v duhu in v resnici moliti Boga. Nova izdaja. Priredil Josip Rozman. } Z velikimi
- Jos. Rozman: **Slava Gospodu!** } škarni tiskano.
- J. Godec: **Lurska Mati božja**. Šmarnice in molitvi.
- Dr. A. Karlin: **Priprava na smrt** ali premissljevanje večnih resnic. Spisal sv. Alfonz M. Ligvori.
- Franc Kosar: **Nebeška hrana**. I. del, 2. natisk.
— II. " 1.
- P. Jan. Pristov: **Vir življenja in svetosti** (celotna izdaja molitvenika „Presveto Srce Jezusovo“). Jako priporočljiv in mnogokje vpeljan molitvenik za bratovščine.
- L. Skupoli: **Duhovni boj**. Poslovenili ljubljanski bogoslovci. Priredil Fr. S. Finžgar.
- Ludovik Škufca: **Šmarnice ali romanje v nebeško kraljestvo v Marijinem mesecu**. (1886.)
- P. Frukt. Hockenmayer: **Sveta spoved**. Priredil in poslovenil msgr. Val. Podgorc.
- Jan. Krst. Pagani: **Premisljevanje o presvetem Rešnjem Telesu**. Po italijanskem izvirniku Slovincem priredil duhovnik krške škofije.
- V. Kopatin: **Pasijonski molitvenik**.
- Alfonz Mar. Ligvori: **Resnice za večnost**.

- Dr. J. Pajek: **Sveti Jožef**, rednik Jezusa Kristusa Sinu Božjega, ženin prečiste Device Marije in varih svete katoliške cerkve.
- Val. Podgorc: **Evangeljska zakladnica**. Razlaga nedeljskih evangelijev kot berilo.
- J. M. Seigerschmied: **Krščanska mati**. Nauki in molitve krščanskim materam.
- **Sveta družina**, vzor krščanskim družinam. Nauki in molitve.
- A. M. Slomšek: **Krščansko devištvo**. Nauki, vzgledi in molitve za dekleta. Druga, nova izdaja. Molitvenik za Marijine družbe in za dekleta.
- Janez Voltič: **Šmarnice naše ljube Gospe** presv. Srca. (1892.)
- Dr. J. Walter: **Sveti rožni venec**. Poučna in nabožna knjiga za krščansko ljudstvo.
- Anton Žgur: **Marija Devica Majnikova kraljica**. Izvirno spisal p. Beks, general dr. Jezusove.

Potopisi. Zemljepisi.

- A. Bezenšek: **Bolgarija in Srbija**. S podobami. Opisana je tudi bolgarska in srbska zgodovina.
- Dr. Andr. Karlin: **V Kelmorajnu**. Spomini s pota. S podobami.
- Jos. Lavtizar: **Pri severnih Slovanih**. Potopisne črtice s slikami.
- Jos. Starč: **Kitajci in Japonci**. S podobami.
- J. M. Trunk: **Amerika in Amerikanci**. Bogato ilustrirana knjiga. Začetnice je narisal Ivan Vavpotič. Edina slovenska knjiga, ki govori o naših ameriškanskih nasebinih.
- Iv. Vrhovec: **Avstralija in nje otoki**. S podob.
- Podobe iz mistijskih dežel**. 1. zvezek. S podob. (2. zvezek je pošel.)

Zgodovina.

- Dr. Iv. Križanič: **Zgodovina sv. katoliške cerkve za slovensko ljudstvo**. I., II. in III. del.
- Dr. Jos. Gruden: **Zgodovina slovenskega naroda**. S podobami. Šest zvezkov (1.—6. zv.).
- J. Starč: **Občna zgodovina za slovensko ljudstvo**. V zalogi sta še 14. in 15. snopič, vsi drugi (1.—13.) so pošli.
- J. pl. Andrejka: **Slovenski fantje v Bosni in Hercegovini 1876**. S podob. Dva snop. vkup vez.

Kmetijstvo. Naravoslovje.

- M. Cilensek: **Naše škodljive rastline**. S podob. 2., 4. in 5. snopič (1. in 3. snopič sta pošla).
- Fr. Dular: **Domáci živinozdravniki**. S podobami. Tretja, predelana in popravljena izdaja z dodatkom: Domača lekarna (apoteka).
- **Umna živinoreja**. Slovenskim gospodarjem v pouk. S podobami. II. knjiga (I. je pošla).
- Fr. Erjavec: **Domače in tuje živali v podobah**. Slovenski mladini v pouk in kratek čas. II. zvezek: Ptice. (I. zvezek je pošel.)
- Fr. Lakmayer: **Umni čebelar**. S podob. Druga izd.
- Franc Povše: **Umni kmetovalec**. 2. in 3. snopič (1. snopič je pošel).
- V. Rohrman: **Poljedelstvo**. S podobami. I. del (dva snopiča); II. del je pošel.
- Rohrman-Dular: **Gospodarski nauki**. S podobami.

voj. 20. v. 59.
B

Koledar

Družbe sv. Mohorja

za prestopno leto

1924

izdala in založila

Družba sv. Mohorja na Prevaljah

Dovolilo krško knezoškofijstvo

1923

Natisnila tiskarna Družbe sv. Mohorja na Prevaljah

II 1825/64

22457
18. 3. 1958

Fotogr. repr.
Bešter
Ljubljana

Kralj Aleksander I.

je bil rojen dne 17. novembra 1889 v Cetinju, na Črni gori, kot sin tedanjega kneza Petra Karagjorgjevića, kasnejšega kralja Srbov, in po ujedinjenju kralja države SHS, z nazivom Peter Veliki, Osvoboditelj. Rod Karagjorgjevićev ima svoje korenine v kmetu Juriju Petroviću, ki je krog l. 1800 na čelu srbskih kmetov osvobodil svoj narod od turškega jarma. Turki so mu zdeli ime Kara-Gjorgje, t. j. Črni Jurij. Bil je živ strah Turkov, ki jih je drzno in junaško zmagoval. Aleksander je bil l. 1909 imenovan za prestolonaslednika, prevojeval je balkansko in svetovno vojno, avgusta 1921 je zasedel prestol države SHS, 8. junija 1922 pa se je poročil z romunsko princezinja Marijo, ki je 6. sept. 1923 rodila prestolonaslednika.

PROSINEC

JANUAR

Srbsko: Janyap. — Hrvatsko: Siječanj. — Slovensko: Prosinec.
 Česko: Leden. — Poljsko: Styczen. — Rusko: Январь.

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji	Zn.
1 Torek	Novo leto. Obrez. Gospodovo.	
2 Sreda	Ime Jezus. Makarij Aleksandrijski.	
3 Četrtek	Genovefa, devica; Antér, papež.	
4 Petek *	Tit, škof; Angela Folinjska, spok.	
5 Sobota	Telesfor, pap. muč.; Emilijana, dev.	
1 Modri iz Jutrovega pridejo Jezusa molit. Mat. 2, 1—12.		
6 Ned. ☉	Sv. Trije kralji. Razgl. Gosp.	
7 Ponedelj.	Valentin (Zdravko), šk.; Lucijan, m.	
8 Torek	Severin, opat; Teofil, mučenec.	
9 Sreda	Julijan in Bazilisa, mm.; Peter, šk.	
10 Četrtek	Pavel, prvi pušč.; Viljem, škof.	
11 Petek *	Higin, pp. m.; Pavlin Oglejski, šk.	
12 Sobota	Arkadij, mučenec; Alfred, opat.	
2 Dvanajstletni Jezus v templju. Luk. 2, 42—52.		
13 Ned. ☽	1. po razgl. Gosp. Sv. Družine.	
14 Ponedelj.	Hilarij, c. uč.; Feliks (Srečko) Nol.	
15 Torek	Maver, opat; Habakuk, prerok.	
16 Sreda	Marcél, pp.; Berard, Oton in tov., mm.	
17 Četrtek	Anton, puščavnik; Marijan, muč.	
18 Petek *	Sv. Petra stol v Rimu; Priska, d. m.	
19 Sobota	Kanut, kr. m.; Marij in tov., mm.	
3 O ženitnini v Kani Galilejski. Jan. 2, 1—11.		
20 Nedelja	2. po razgl. G. Fabijan in Seb.	
21 Ponedelj.	Neža (Janja), d. m.; Fruktuoz, šk. m.	
22 Torek ☉	Vincencij (Vinko) in Anastazij, mm.	
23 Sreda	Zaroka Mar. Dev.; Rajmund Penj.	
24 Četrtek	Timotej, škof; Evgenij, mučenec.	
25 Petek *	Spreobrnenje Pavla; Ananija, muč.	
26 Sobota	Polikarp, šk. muč.; Pavla, vdova.	
4 Jezus ozdravi gobavca. Mat. 8, 1—13.		
27 Nedelja	3. po razgl. G. Janez Zlatoust.	
28 Ponedelj.	Roger, Egidij in Odorik.	
29 Torek ☾	Frančišek Sal., c. uč.; Barbea, muč.	
30 Sreda	Martina, dev. muč.; Hiacinta, dev.	
31 Četrtek	Peter Nolasko, sp.; Marcela, vdova.	

Načela.

„Iščite najpoprej božjega kraljestva in njegove pravice, vse drugo vam bo navrženo.“ Sv. pismo.

„Nè, da sovražim, — da ljubim sem na zemlji.“ Sofokles.

Kje in kdo ima lepše načelo, kakor je krščansko načelo: „Kar ti nočeš, da bi kdo tebi storil, tudi ti drugim ne stori!“ V tem načelu je zapopaden ves socializem.

Krek.

Zgodovina.

Valentin Vodnik umrl 8. I. 1819.

Anton Aškerc rojen 9. I. 1856.

Fran Erjavec umrl 12. I. 1887.

Dragotin Kette rojen 19. I. 1876.

Matija Čop rojen 26. I. 1797.

Rusi ujamejo turško armado na prelazu Šipka 9. I. 1878.

Francoski kralj Ludovik XVI. obglavljen v revoluciji 21. I. 1793.

Pariz se podá Nemcem 28. I. 1871.

Vreme.

Če plohe v prosincu že jamejo dreti, ženjice poleti nimajo kaj žeti.

Če Vinka solnce peče, v sode vince teče.

Ako je v prosincu gorkota, bo v jeseni sirota.

V prosincu mrzlo, da poka, bo v jeseni sadje in moka.

Izpremeni lune.

- ☉ Mlaj dne 6. ob 13. uri 48 minut (sneg in dež).
- ☽ Prvi krajec dne 13. ob 23. uri 45 minut (lepo).
- ☾ Ščip dne 22. ob 1. uri 57 m. (mrzlo, če ni jugozap.).
- ☾ Zadnji krajec dne 29. ob 6. uri 53 m. (dež in sneg).

Nebesno znamenje.

Solnce stopi v znamenje vodnarja (♊) dne 21. ob 8. uri 29 minut.

Dan zraste za 1 uro 1 min.

Dan je dolg od 8 ur 25 min. do 9 ur 26 min.

Februar ima 29 dni.

Dne	Za kaj?	Dohodki	Troški	Zapisnik
	<p style="font-size: 1.5em;">R. 12597</p> <p>Leta 1896 me 19./III.</p> <p>je bila</p> <p>Julijana Krašovec</p> <p>rojena v St. Lenardu</p> <p>po primaturno</p> <p><u>Veronika</u></p> <p>obljuba naprave</p> <p>4./4. 1897</p> <p style="text-align: right; font-size: 1.2em;">P. Gregor</p>			

SVEČAN

FEBRUAR

Srbsko: Фебруар. — Hrvatsko: Veljača. — Slovensko: Svečan.
 Češko: Únor. — Poljsko: Luty. — Rusko: Фебруарь.

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji	Zn.
1 Petek *	Ignacij (Ognjeslav) Antioh., šk. m.	☉
2 Sobota	Svečnica. Darovanje Gosp.	☉
5	O Gospodovi ladjici. Mat. 8, 23—27.	
3 Nedelja	4. po razgl. Gosp. Blaž, šk. m.	☿
4 Ponedelj.	Andrej Kors., šk.; Janez od Brito, m.	♄
5 Torek ☉	Agata, d. m.; Ingenuin in Albuin.	♃
6 Sreda	Amand, škof; Doroteja, dev. muč.	♁
7 Četrtek	Romuald, op.; Egidij od sv. Jožefa.	♁
8 Petek *	Janez od Mata; Emilijan, muč.	♁
9 Sobota	Ciril Aleks., c. uč.; Apolonija, d. m.	♁
6	Prilika o dobrem semenu. Mat. 13, 24—30.	
10 Nedelja	5. po razgl. G. Sholastika, dev.	♁
11 Ponedelj.	Lurska Mati božja; Viktorija, d. m.	♁
12 Torek ☾	Sedem sv. ustanoviteljev; Eвлalija.	♁
13 Sreda	Katarina Riči, d.; Gregorij II., pp.	♁
14 Četrtek	Valentin (Zdravko), m.; Ivana Valoà.	♁
15 Petek *	Favstin, mučenec; Jordan, spozn.	♁
16 Sobota	Onezim, šk. muč.; Agaton, papež.	♁
7	O delavcih v vinogradu. Mat. 20, 1—16.	
17 Nedelja	1. predpepeln. Francišek Kl., m.	♁
18 Ponedelj.	Simeon, šk. muč.; Flavijan, škof.	♁
19 Torek	Konrad, puščavnik; Julijan, muč.	♁
20 Sreda ☉	Sadot, škof, in tov., perz. mučenci.	♁
21 Četrtek	Irena (Mirosl.), d.; Feliks (Srečko), šk.	♁
22 Petek *	Sv. Petra stol v Ant.; Margareta K.	♁
23 Sobota	Peter Damjan, c. uč.; Romana, d.	♁
8	Prilika o sejavcu in semenu. Luk. 8, 4—15.	
24 Nedelja	2. predpepeln. Prestopni dan.	♁
25 Ponedelj.	Matija (Bogdan), ap.; Etelbert, kr.	♁
26 Torek	Valburga, op.; Feliks (Srečko) III., p.	♁
27 Sreda ☾	Matilda, dev.; Viktor (Zmagoslav).	♁
28 Četrtek	Gabriel od Žalostne Matere božje.	♁
29 Petek *	Roman, op.; Antonija Florentinska.	♁

Izpremeni lune.

- ☉ Mlaj dne 5. ob 2. uri 38 minut (sneg in vihar).
- ☾ Prvi krajec dne 12. ob 21. uri 9 min. (dež in sneg).
- ☉ Ščip dne 20. ob 17. uri 7 minut (lepo).
- ☾ Zadnji krajec dne 27. ob 14. uri 15 min. (lepo).

Nebesno znamenje.

- Solnce stopi v znamenje rib (♋) dne 19. ob 22. uri 51 minut.
- Dan zraste za 1 uro 30 min.
- Dan je dolg od 9 ur 28 min. do 10 ur 58 minut.

Načela.

„Tri reči so pred Bogom in ljudmi potrjene: Edinost med brati; ljubezen do bližnjega; moč in žena, ki sta ene misli.“ Sv. pismo.

„Po slogi rastejo majhne države, po neslogi razpadajo največje.“
Salust.

Bratje in sestre smo med seboj vsi ljudje na svetu . . . Podpirati se morajo ljudje med seboj, da omikanci pomagajo neomikancem, bogatejši revežem; da so si zvesti v medsebojnih obljubah, da vse veže sladka vez prave ljubezni.
Krek.

Zgodovina.

- France Prešeren umrl 8. II. 1849.
- Dr. Ivan Tavčar umrl 19. II. 1923.
- Pij XI. izv. za papeža 6. II. 1922.
- Sv. Ciril umrl v Rimu 14. II. 869.
- Amerika prekine zvezo z Nemčijo 3. II. 1917.
- Marija Stuart obglavlja 8. II. 1587.
- Ruski pisatelj Fj. M. Dostojevski umrl 9. II. 1881.
- Matija Gubec, kmečki kralj, umoren v Zagrebu 15. II. 1573.
- Martin Luther umrl 18. II. 1546.
- Zvezdoslovec Nikolaj Kopernik rojen 19. II. 1473.
- J. Washington, ustanovitelj U. S. A., rojen 22. II. 1732.
- Odritelj Amerigo Vespucci umrl 22. II. 1512.

Vreme.

- Ako sneg dalj ko 17 tednov leži, slaba letina sledi.
- Če na svečnico od strehe kane prej ko od sveče, ne bo še kmalu konec zime.
- Če ptiči ujeti so tolsti, mastnati, bo dosti snega še in mraza prestati.

SUŠEC

MAREC

Srbsko: Mapar. — Hrvatsko: Ožujak. — Slovensko: Sušec.
 Češko: Březan. — Poljsko: Marzec. — Rusko: Мартъ.

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji	Zn
1 Sobota	Albin (Belko), škof; Antonina, muč.	☾
9	Jezus ozdravi slepca. Luk. 18, 31—43.	
2 Nedelja	3. predp. Simplicij, p.; Neža Pr.	☾
3 Ponedelj.	Kunigunda, ces.; Marin, mučenec.	☾
4 Torek	Pust. Kazimir, spozn.; Lucij, pap.	☾
5 Sred. ☉ ††	Pepelnica. Janez Jožef od Križa.	☾
6 Četrtek †	Perpetua in Felicita, mučenki.	☾
7 Petek †	Tomaž Akvinski, cerkv. učenik.	☾
8 Sobota †	Janez od Boga, spozn.; Julijan, šk.	☾
10	Hudobni duh skuša Jezusa. Mat. 4, 1—11.	
9 Nedelja	1. postna. Frančiška Rimska, vd.	☾
10 Ponedlj. †	40 mučencev; Makarij, škof.	☾
11 Torek †	Sofronij, škof; Krištof Milanski.	☾
12 Sreda †	Kvatre. Gregorij Vel., p. in c. uč.	☾
13 Četr. ☾	Teodora, muč.; Kristina, dev. muč.	☾
14 Petek †	Kvatre. Matilda, kr.; Evtihij, m.	☾
15 Sobota †	Kvatre. Klemen M. Hofbauer, sp.	☾
11	Jezus se na gori izpremeni. Mat. 17, 1—9.	
16 Nedelja	2. postna. Hilarij in Tacijan, mm.	☾
17 Ponedlj. †	Patrik, škof; Jedert, devica.	☾
18 Torek †	Ciril Jeruzalemski, c. uč.; Salvator.	☾
19 Sreda	Jožef, ženin Marije Device.	☾
20 Četrtek †	Aleksandra, muč.; Janez Parmski.	☾
21 Pet. ☉ ††	Benedikt, opat; Será pion, škof.	☾
22 Sobota †	Lea; Katarina Gen.; Benvenuto, šk.	☾
12	Jezus izžene hudiča iz mutca. Luk. 11, 14—28.	
23 Nedelja	3. postna. Jožef Oriol; Pelagija, m.	☾
24 Ponedlj. †	Gabriel, arhangel; Epigmenij, muč.	☾
25 Torek	Oznanjenje Marije Device.	☾
26 Sreda †	Sredp. Emanuel, m.; Maksima, m.	☾
27 Četr. ☾	Janez Dam., c. uč.; Rupert, škof.	☾
28 Petek †	Janez Kapistran, sp.; Sikst III., p.	☾
29 Sobota †	Ciril, mučenec; Bertold, spoznav.	☾
13	Jezus nasiti 5000 mož. Jan. 6, 1—15.	
30 Nedelja	4. postna (sredp.). Janez Klimak.	☾
31 Ponedlj. †	Modest, škof; Benjamin, mučenec.	☾

Načela.

Komu gorje? Čigavemu očetu gorje?
 Kdo ima prepir? Kdo pade v jamo?
 Kdo ima rane po nepotrebnem?
 Kdo kalne oči?
 Ali ne oni, ki pri pijači sede in
 pridno kozarce izpivajo?
 Sv. pismo.

Čim več bo kdo samemu sebi od-
 reknel, tem več bo dobil od bogov.
 Horac.

Vrtovi pri hišah so smrt krčmam.
 Delavec, ki ima košček svoje
 zemlje, četudi le najet, čuti naj-
 večje veselje v obdelovanju njego-
 vem in lahko pozabi na gostilni-
 čarsko in zganjarsko družšino.
 Krek.

Zgodovina.

Josip Jurčič rojen 4. III. 1844.
 Josip Stritar rojen 6. III. 1836.
 Anton Medved umrl 12. III. 1910.
 Izbruh ruske revolucije 11. III. 1917.
 Nikolaj II. se odpove ruski kroni
 15. III. 1917.
 Bolgari in Srbi vzamejo Odrin
 26. III. 1913.
 Konec krimske vojske in mir v Pa-
 rizu 30. III. 1856.

Vreme.

Če sušec vabi ovčice na paše zelene,
 jih mali traven spet v hleve sežene.

Če sušec grmi,
 lakota beži.

Če v sušcu more kmet orati,
 bo v malem travnu moral počivati.

Kar sušca zeleni,
 se rado posuši.

Izpremeni lune.

- ☉ Mlaj dne 5. ob 16. uri 58 minut (lepo).
- ☾ Prvi krajec dne 13. ob 17. uri 50 minut (lepo).
- ☉ Ščip dne 21. ob 5. uri 30 min. (sneg in vihar).
- ☾ Zadnji krajec dne 27. ob 21. uri 24 m. (dež in sneg).

Nebesno znamenje.

Solnce stopi v znam. ovna (♈) dne 20. ob 22. uri 20 m.
 Začetek spomladi. Noč in dan sta enako dolga.

Dan zraste za 1 uro 46 min.

Dan je dolg od 11 ur 2 min. do 12 ur 48 min.

Srbsko: Април. — Hrvatsko: Travanj. — Slovensko: Mali traven.
 Češko: Duben. — Poljsko: Kwiecień. — Rusko: Апрель.

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji	Zn.
1 Torek †	Hugo, škof; Venancij, šk. muč.	☞
2 Sreda †	Frančišek Pavlanski; Leopold Gaj.	☞
3 Četrtek †	Rihard, škof; Hionija, dev. muč.	☞
4 Pet. ☉ †	Izidor Sev., c. uč.; Benedikt Niger.	☞
5 Sobota	Vincencij (Vinko) Fer.; Irena, d. m.	☞
14	Judje hočejo Jezusa kamenjati. Jan. 8, 46—59.	
6 Ned.	5. postna (tiha). Sikst I., pp.	☞
7 Ponedlj. †	Herman Jožef, spozn.; Hegezip.	☞
8 Torek †	Albert, škof; Julija Billiard.	☞
9 Sreda †	Marija Kleofova; Tomaž Tol., muč.	☞
10 Četrtek †	Ecehiel, pr.; Marko Bolonjski, sp.	☞
11 Petek †	Mar. Dev. 7 žalosti. Leon Vel., pp.	☞
12 Sobot. ☾	Julij I, papež; Angelus, spozn.	☞
15	Jezusov prihod v Jeruzalem. Mat. 21, 1—9.	
13 Nedelja	6. postna (cvetna). Hermenegild.	☞
14 Ponedlj. †	Justin, m.; Valerijan in tov., mm.	☞
15 Torek †	Peter Gonzalez; Teodor (Božidar), m.	☞
16 Sreda †	Benedikt Jožef Labre, spoznavavec.	☞
17 Četrtek †	Veliki četrtek. Anicet, papež.	☞
18 Petek †	Veliki petek. Apolonij, mučenec.	☞
19 Sobot. ☉	Velika sobota. Leon IX., papež.	☞
16	Jezus vstane od mrtvih. Mark. 16, 1—7.	
20 Nedelja	Velika noč. Vstajenje Gosp.	☞
21 Ponedlj.	Vel. poned. Anzelm, cerkv. uč.	☞
22 Torek	Sotér in Gaj, pp.; Tárbula, dev. m.	☞
23 Sreda	Vojteh, šk. in muč.; Egidij Asiški.	☞
24 Četrtek	Jurij, muč.; Fidelis Sigm., muč.	☞
25 Petek *	Marko, evangelist; Ermin, muč.	☞
26 Sobot. ☾	Klet, papež; Marcelin, papež.	☞
17	Jezus se prikaže ob zaprtih durih. Jan. 20, 19—31.	
27 Nedelja	1. povelik. (bela). Peter Kanizij.	☞
28 Ponedelj.	Pavel od Križa, sp.; Lukezij, 3. r.	☞
29 Torek	Peter, mučenec; Robert, opat.	☞
30 Sreda	Katarina Sien., d.; Jožef Benedikt K.	☞

Načela.

Siba in svaritev podeljujeta modrost; deček pa, ki je svoji volji prepuščen, dela sramoto svoji materi.
 Sv. pismo.

Velika dota je krepost staršev.
 Horac.

Sejmo, sejmo semena Kristove ljubavi z golgotskega slemena, da se svet ozdravi.
 Krek.

Zgodovina.

Amerika napove Nemčiji vojsko 5. IV. 1917.

Prešernov „Krst pri Savici“ prvič izšel 14. IV. 1836.

Sv. Metod umrl v Velehradu dne 6. IV. 885.

Črnogorci in Srbi vzamejo Skader 22. IV. 1913.

Rusija napove Turčiji vojsko dne 24. IV. 1877.

Vreme.

Slana v aprilu je bolj nevarna, kakor poletij toča in suša soparna.

Če penica poje, preden trta brsti, se kmet dobre letine veseli.

Če je mali traven preveč gorak, se veliki traven obrne naopak.

Kolikor pred sv. Markom žaba reglja, toliko po sv. Marku počiva molklá.

Izpremení lune.

- ☉ Mlaj dne 4. ob 8. uri 17 minut (dež in sneg).
- ☾ Prvi krajec dne 12. ob 12. uri 12 min. (sneg in dež).
- ☽ Ščip dne 19. ob 15. uri 11 min. (spremenljivo).
- ☾ Zadnji krajec dne 26. ob 5. uri 28 min. (dež).

Nebesno znamenje.

Solnce stopi v znamenje bika (♉) dne 20. ob 9. uri 59 minut.

Dan zraste za 1 uro 37 min.

Dan je dolg od 12 ur 51 min. do 14 ur 28 min.

VELIKI TRAVEN

MAI

Srbsko: Maj. — Hrvatsko: Svibanj. — Slovensko: Veliki traven.
 Češko: Kveten. — Poljsko: Maj. — Rusko: Mañ.

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji	Zn.
1 Četrtek	Filip in Jakob ml., apostola.	
2 Petek *	Atanazij, cerkv. uč.; Sekund, muč.	
3 Sobota	Najdenje sv. križa; Aleksander, pp.	
18	Jezus dobri pastir. Jan. 10, 11—16.	
4 Ned. ☉	2. povelik. Florijan (Cvetko), m.	
5 Ponedelj.	Pij V., pp.; Irenej, šk.; Angel, muč.	
6 Torek	Janez Ev. pred latinskimi vrati.	
7 Sreda	Varstvo sv. Jožefa. Stanislav, m.	
8 Četrtek	Prikazen Mihaela arhangela.	
9 Petek *	Gregorij Nacianški, cerkv. uč.	
10 Sobota	Antonin, šk.; Janez de Avila, sp.	
19	Jezus napove svoj odhod. Jan. 16, 16—22.	
11 Nedelja	3. povelik. Varstva sv. Jožefa.	
12 Ponedlj. ☽	Pankracij in tov., muč.; Imelda.	
13 Torek	Servacij, šk.; Peter Regalat, spozn.	
14 Sreda	Bonifacij, mučenec; Pashal I., pap.	
15 Četrtek	Izidor, km.; Janez de la Salle; Zofija.	
16 Petek *	Janez Nepom., muč.; Ubald, škof.	
17 Sobota	Pashal Bajlonski, sp.; Bruno, škof.	
20	Jezus obeta učencem sv. Duha. Jan. 16, 5—14.	
18 Ned. ☉	4. povelik. Erik, kr.; Aleksandra.	
19 Ponedelj.	Peter Celestin, p.; Pudencijana, d.	
20 Torek	Bernardin Sienski, sp.; Plavtila.	
21 Sreda	Feliks (Srečko) Kant.; Andrej Bob.	
22 Četrtek	Margarita Kas.; Emil (Milan), m.	
23 Petek *	Janez Krstnik de Rossi, spozn.	
24 Sobota	Marija Devica, Pomoč kristjanov.	
21	Jezus uči o moči molitve. Jan. 16, 23—30.	
25 Ned. ☾	5. povelik. Križeva. Urban I., pp.	
26 Ponedelj.	Filip Neri; Marija Ana Jez., d.	
27 Torek	Beda Častitlj., c. uč.; Janez I., p.	
28 Sreda	Avguštin, šk., ap. angl.; Viljem.	
29 Četrtek	Krist. vnebohod. Maksim, šk.	
30 Petek *	Ivana Orleanska, d.; Ferdinand, kr.	
31 Sobota	Angela, d.; Petronila, d.; Kocijan, m.	

Načela.

Kdor najde dobro ženo, najde nekaj dobrega in bo prejemal veselje od Gospoda. Kdor dobro ženo zavrže, kaj dobrega zavrže.
 Sv. pismo.

Brez napak se nihče ne rodi; najboljši je tisti, ki jih ima najmanj.
 Horac.

Ljubezen uspeva trajno le kot posestrima vere in ima nastopiti le-tam, kjer je pravičnost že izgovorila svojo zadnjo besedo.
 Krek.

Zgodovina.

Josip Jurčič umrl 3. V. 1881.
 Ivan Cankar rojen 10. V. 1876.
 J. V. Valvazor rojen 27. V. 1641.
 Janez Trdina rojen 29. V. 1830.
 Napoleon Bonaparte umrl 5. V. 1821.
 Krištof Kolumb umrl 21. V. 1506.
 Upor v Pragi in začetek tridesetletne vojske 23. V. 1618.
 Turki vzamejo Carigrad 29. V. 1453.
 Dev. Orleanska sežgana 30. V. 1431.

Vreme.

Ta mesec cedi najobilnejše, druga polovica njegova najbolj zdrave rose.

Mokri Trojaki — tolst božič.

O sv. Urbanu žito ni še dobljeno ne izgubljeno.

Če veliki traven večerno roso napaja, bo dosti vina in obilna klaja.

Izpremenj lune.

- ☉ Mlaj dne 4. ob 0 uri 0 minut (lepo).
- ☽ Prvi krajec dne 12. ob 3. uri 14 min. (mrzlo in dež).
- ☽ Ščip dne 18. ob 22. uri 53 min. (lepo).
- ☾ Zadnji krajec dne 25. ob 15. uri 16 min. (sprem.).

Nebesno znamenje.

Solnce stopi v znamenje dvojčkov (♊) dne 21. ob 9. uri 41 min.

Dan zraste za 1 uro 15 min.

Dan je dolg od 14 ur 31 min. do 15 ur 46 min.

ROŽNIK

JUNI

Srbsko: Jujnje. — Hrvatsko: Lipanj. — Slovensko: Rožnik.
 Češko: Červen. — Poljsko: Czerwiec. — Rusko: Июнь.

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji	Zn.
22	Jezus govori o pričevanju sv. Duha. Jan. 15, 16-27; 16, 1-4.	
1	Nedelja 6. povelik. Kuno, sp.; Herkulan.	
2	Ponedelj. Marcelin, m.; Peter, m.; Erazem, m.	
3	Torek Klotilda, kr.; Pavla, dev. muč.	
4	Sreda Frančišek Kar., sp.; Kvirin, šk. m.	
5	Četrtek Bonifacij, šk. muč.; Valerija, muč.	
6	Petek * Norbert, škof; Bertrand, škof.	
7	Sobota †† Robert, op.; Baptista Varani, dev.	
23	Jezus govori o sv. Duhu in o ljubezni. Jan. 14, 23-31.	
8	Nedelja Binkošti. Prihod Sv. Duha.	
9	Ponedelj. Bink. poned. Primož in Felicijan.	
10	Torek) Margareta, kralj.; Bogomil, škof.	
11	Sreda † Kvatre. Barnaba, ap.; Marcijan.	
12	Četrtek Janez a S. Fac., sp.; Leon III., pp.	
13	Petek †† Kvatre. Anton Padovanski, sp.	
14	Sobota † Kvatre. Bazilij, c. uč.; Elizej, pr.	
24	Meni je dana vsa oblast. Mat. 28, 18-20.	
15	Nedelja 1. pobink. Sv. Trojica. Vid, m.	
16	Ponedelj. Frančišek Regis; Jošt; Gvido Kort.	
17	Torek ☉ Adolf, škof; Nikander, mučenec.	
18	Sreda Efrem S., c. uč.; Marko in Marc., mm.	
19	Četrtek Sv. Rešnje Telo. Julijana, dev.	
20	Petek * Silverij, papež; Mihelina, devica.	
21	Sobota Alojzij (Vekoslav) Gonzaga, spoz.	
25	Prilika o veliki večerji. Luk. 14, 16-24.	
22	Nedelja 2. pobink. Pavlin Nol., šk.; Ahacij.	
23	Ponedelj. Agripina, dev. muč.; Edeltruda, kr.	
24	Torek (Janez Krstnik (rojstvo). Kres.	
25	Sreda Viljem, op.; Henrik, šk.; Prosper, šk.	
26	Četrtek Janez in Pavel, mm.; Vigilij, muč.	
27	Petek * Srce Jezusovo. Hema (Ema), vd.	
28	Sobota Irenej, šk. m.; Potamijena, dev. m.	
26	Prilika o izgubljeni ovci. Luk. 15, 1-10.	
29	Nedelja 3. pobink. Peter in Pavel, ap.	
30	Ponedelj. Spomin sv. Pavla, apostola; Lucina.	

Načela.

Sin, ne vsevaj huđega v krivične brazde, da ne boš tega (huđega) sedmero žel. Sv. pismo.

Nesreča spomni človeka na vero. Livij.

Vsak človek, ki trezno misli in ima pošteno voljo priti do resnice, lahko spozna, da družabna preosnova ni mogoča brez npravnega temelja in da npravnem temelju ni mogoče brez prave, pozitivne vere. Krek.

Zgodovina.

Primož Trubar rojen 8. VI. 1508, umrl 29. VI. 1586.

Anton Aškerc umrl 10. VI. 1912.

Car Peter Veliki rojen 9. VI. 1672.

Bitka na Kosovem polju 15. VI. 1389.

Cesar Maksimilijan v Mehiki ustreljen 19. VI. 1867.

Mir v Versailles sklenjen 28. VI. 1919.

Vidovdanska ustava proglašena za SHS 28. VI. 1921.

Vreme.

Kakor vreme na Medarda kane, tako ves mesec ostane.

Če sv. Urban moči, sv. Vid suši, dobra letina sledi.

Ako se kukavica dolgo po kresu oglašča, pravijo, da draginjo prinaša.

Sever, ki v tem mesecu pogosto vleče, nam v deželo obilno žita privleče.

Če kres deži, orehov ni.

Izpremeni lune.

- ☉ Mlaj dne 2. ob 15. uri 34 min. (spremenljivo).
- ☾ Prvi krajec dne 10. ob 14. uri 37 min. (sprem.).
- ☽ Šeip dne 17. ob 5. uri 41 min. (dež).
- ☿ Zadnji krajec dne 24. ob 3. uri 16 min. (dež).

Nebesno znamenje.

Solnce stopi v znamenje raka (♋) dne 21. ob 18. uri. Začetek poletja. Najdaljši dan in najkrajša noč. Dan zraste do dne 22. za 19 minut in se zopet skrči do dne 30. za 4 minute. Dan je dolg od 15 ur 48 min. do 16 ur 3 min.

MALI SRPAN

JULIJ

Srbsko: Jvanje. — Hrvatsko: Srpjanj. — Slovensko: Mali srpan.
 Češko: Červenec. — Poljsko: Lipiec. — Rusko: Iulij.

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji	Zn.
1 Torek	Presv. Rešnja Kri. Teobald, pušč.	
2 Sreda ☉	Obiskovanje Marije Device.	
3 Četrtek	Leon II., pp.; Bernardin Real., sp.	
4 Petek *	Ulrik (Urh), škof; Berta, devica.	
5 Sobota	Ciril in Metod, slov. blagovestn.	
27	O velikem ribjem lovu. Luk. 5, 1—11.	
6 Nedelja	4. pobink. Izaija, pr.; Bogomila.	
7 Ponedelj.	Vilibald, škof; Pulherija, devica.	
8 Torek	Elizabeta, kr.; Evgenij III., pp.	
9 Sreda ☽	Nikolaj in tov., gorkumski mučenci.	
10 Četrtek	Amalija, dev.; Veronika Jul., dev.	
11 Petek *	Pij I., pp.; Olga; Peter F., spozn.	
12 Sobota	Mohor in Fortunat, mučenca.	
28	O farizejski pravičnosti. Mat. 5, 20—24.	
13 Nedelja	5. pobink. Anaklet, papež.	
14 Ponedelj.	Bonaventura, škof in cerkv. učenik	
15 Torek	Henrik, kr.; Vladimir, kr.; Balduin	
16 Sreda ☉	Devica Marija Karmelska.	
17 Četrtek	Aleš, spozn.; Marcelina, devica.	
18 Petek *	Kamil Lel., sp.; Friderik (Miroslav).	
19 Sobota	Vincencij Pavl., sp.; Aurea (Zlata).	
29	Jesus nasiti 4000 mož. Mark. 8, 1—9.	
20 Nedelja	6. pobink. Hieronim Miani, sp.	
21 Ponedelj.	Prakseda, dev. muč.; Angelina.	
22 Torek	Marija Magdalena; Lavrencij Brind.	
23 Sreda ☾	Apolinarij, šk. muč.; Liborij, škof.	
24 Četrtek	Magdalena Postel, d.; Kunigunda, d.	
25 Petek *	Jakob (Radoslav) st., ap.; Kristof.	
26 Sobota	Ana, mati Mar. Dev.; Valent, m.	
30	O lažnih prerokih. Mat. 7, 15—21.	
27 Nedelja	7. pobink. Pantaleon, m.; Rudolf.	
28 Ponedelj.	Viktor (Zmagoslav), p.; Inocencij, p.	
29 Torek	Marta, devica; Beatrika, mučenka.	
30 Sreda	Abdon in Senen, mm.; Julita, muč.	
31 Četrtek ☽	Ignacij (Ognjeslav) Lojola, spozn.	

Načela.

Kdor je mehkužen in zanikarn pri svojem delu, je brat tistega, ki zapravlja, kar si s trudom prisluži. Sv. pismo.

Življenje ne da ljudem ničesar brez velikega truda. Horac.

Konservativni bodimo v načelih; sicer pa zidajmo na razvalinah starih krivic — novo pravdo. Krek.

Zgodovina.

Jan Hus umrl na grmadi 6. VII. 1415.

Kralj Aleksander se poročil 9. VII. 1922.

Pomorska bitka pri otoku Visu 20. VII. 1866.

Izbruh svetovne vojske 26. VII. 1914.

Vreme.

V dneh sv. Marjete in sv. Jakoba rado vreme zdivja.

Če na Marijino obiskanje deži, potem dež 40 dni trpi.

Ako mravlje preko navade mravljišča znašajo, zgodnjo in hudo zimo oznanjajo.

Če na dan sv. Marjete deži, orehov pričakovati ni; seno se ne more posušiti, lešniki bodo črvoviti.

Izpremeni lune.

- ☉ Mlaj dne 2. ob 6. uri 35 min. (spremenljivo).
- ☽ Prvi krajec dne 9. ob 22. uri 46 min. (lepo).
- ☾ Ščip dne 16. ob 12. uri 49 min. (veliko dežja).
- ☽ Zadnji krajec dne 23. ob 17. uri 36 min. (lepo).
- ☉ Mlaj dne 31. ob 20. uri 42 min. (spremenljivo).

Nebesno znamenje.

Solnce stopi v znamenje leva (♌) dne 23. ob 4. uri 50 minut. Začetek pasjih dni.

Dan se skrči za 58 minut.

Dan je dolg od 16 ur 3 min. do 15 ur 5 minut.

VELIKI SRPAN

AUGUST

Srbsko: Avgust. — Hrvatsko: Kolovoz. — Slovensko: Veliki srpan.
 Češko: Srpen. — Poljsko: Sierpień. — Rusko: Август.

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji	Zn.	
1 Petek *	Vezi sv. Petra; Makabejski bratje.		
2 Sobota	Porciunkula; Alfonz M. Ligv.		
31	O krivičnem hišniku. Luk. 16, 1—9.		
3 Nedelja	8. pobink. Najdenje sv. Štefana.		
4 Ponedelj.	Dominik (Nedeljko), sp.; Aristarh.		
5 Torek	Marija Dev. Snežnica; Ožbalt, kr.		
6 Sreda	Gospodovo spremenj.; Sikst II., pp.		
7 Četrtek	Kajetan, spokornik; Donat, šk. m.		
8 Petek ☽ *	Cirijak, Larg in Smaragd, mučenci.		
9 Sobota	Roman, m.; Peter Faber; Afra, m.		
32	Jezus se joka nad Jeruzalemom. Luk. 19, 41—47.		
10 Nedelja	9. pobink. Lavrencij, mučenec.		
11 Ponedelj.	Tiburcij, mučenec; Suzana, dev. m.		
12 Torek	Klara, devica; Hilarija, mučenka.		
13 Sreda	Janez Berhmans; Kasijan, muč.		
14 Čet. ☉ ††	Evezbij, spozn.; Atanazija, devica.		
15 Petek	Vnebovzetje M. D. Vel. gosp.		
16 Sobota	Joahim, oče Mar. Dev.; Rok, spozn.		
33	O farizeju in cestinarju. Luk. 18, 9—14.		
17 Nedelja	10. pobink. Hiacint, sp.; Julijana.		
18 Ponedelj.	Agapit, muč.; Helena (Jelena), ces.		
19 Torek	Ludovik Toloz., šk.; Julij, mučenec.		
20 Sreda	Bernard, opat; Samuel, prerok.		
21 Četrtek	Ivana Frančiška Šantalska, devica.		
22 Petek ☾ *	Timotej, mučenec; Hipolit, šk. muč.		
23 Sobota	Filip (Zdenko) Benicij; Viktor, šk.		
34	Jezus ozdravi gluhomemega. Mark. 7, 31—37.		
24 Nedelja	11. pobink. Jernej, ap.; Ptolomej.		
25 Ponedelj.	Ludovik, kralj; Patricija, devica.		
26 Torek	Zefrin I., pp; Bernard Ofiški, sp.		
27 Sreda	Jožef Kalasancij, sp.; Antuza, muč.		
28 Četrtek	Avguštin, cerkv. uč.; Hermes, muč.		
29 Petek *	Obglavljenje Janeza Krstnika.		
30 Sobota ☽	Roza Limanska, devica; Pamahij.		
35	O nsmiljenem Samarijanu. Luk. 10, 23—27.		
31 Nedelja	12. pobink. Angelska. Rajmund.		

Načela.

Kdor hudobneža opravičuje in kdor pravičnega spravlja v pogubo, oba sta gnusoba pred Bogom.

Sv. pismo.

Nevoščljivec hujša od tolšče svojega bližnjega.

Horac.

Preganjanje le koristi pravični stvari.

Krek.

Zgodovina.

Kolumb odjadra iskat nove zemlje 3. VIII. 1492.

Konec druge balkanske vojske in mir v Bukareštu 7. VIII. 1913.

Peter, kralj SHS, umrl 16. VIII. 1921.

Jernej Kopitar rojen 21. VIII. 1780.
 Ivan Tavčar rojen 28. VIII. 1851.

Vreme.

Ako je vreme na sv. Lavrencija in sv. Jerneja lepo bilo, se tudi v jeseni ne bo skazilo.

Če je o sv. Jerneju zrel grozd dobiti, bo dosti sladkega vina piti.

Hladne rose sadje in žita zorijo, pa tudi večkrat ošrvavijo.

Če je velikega šmarna lepo, prijetna vinska jesen bo.

Izpremenj lune.

- ☽ Prvi krajec dne 8. ob 4. uri 41 min. (dež).
- ☾ Ščip dne 14. ob 21. uri 19 min. (spremenljivo).
- ☽ Zadnji krajec dne 22. ob 10. uri 10 min. (dež).
- ☽ Mlaj dne 30. ob 9. uri 37 min. (spremenljivo).

Nebesno znamenje.

Solnce stopi v znamenje device (♍) dne 23. ob 11. uri 48 min. Konec pasjih dni.
 Dan se skrči za 1 uro 34 min.
 Dan je dolg od 15 ur 2 min. do 13 ur 28 min.

KIMAVEC

SEPTEMBER

Srbsko: Септембар. — Hrvatsko: Rujan. — Slovensko: Kimavec.
 Češko Zárí. — Poljsko: Wrzesień. — Rusko: Сентябрь.

Dnevi	Godovi in nedeljski evangelijski	Zn.
1 Ponedelj.	Egidij (Ilij), opat; Verena, d. muč.	☾
2 Torek	Štefan, kralj; Maksima, mučenica.	☾
3 Sreda	Evfemija, Doroteja in tov., dd. mm.	☾
4 Četrtek	Rozalija, devica; Roza Vit., devica.	☾
5 Petek *	Lavrencij Just., šk.; Gentilij, muč.	☾
6 Sobota ☽	Caharija, pr.; Peregrin; Hermogen.	☾
36	Jezus ozdravi deset gobavih. Luk. 17, 11—19.	
7 Nedelja	13. pobink. Marko in tov., mm.	☾
8 Ponedelj.	Rojstvo Mar. D. Mala gosp.	☾
9 Torek	Peter Klaver, spoznav.; Serafina.	☾
10 Sreda	Nikolaj Toledski, sp.; Pulherija, ces.	☾
11 Četrtek	Prot in Hiacint, mučenca.	☾
12 Petek *	Ime Marija, Macedonij, škof.	☾
13 Sobota ☽	Francišek Kald., sp.; Mavrilij, šk.	☾
37	O božji previdnosti. Mat. 6, 24—33.	
14 Nedelja	14. pob. Mar. Imena. Pov. sv. Kr.	☾
15 Ponedelj.	Sedem žalosti Mar. Dev.; Nikomed.	☾
16 Torek	Kornelij, pp.; Ljudmila; Edita, dev.	☾
17 Sreda †	Kvatre. Lambert, šk.; Hildegarda.	☾
18 Četrtek	Jožef Kupert, spozn.; Zofija, muč.	☾
19 Petek ††	Kvatre. Januarij in tov., mučenci.	☾
20 Sobota †	Kvatre. Evstahij in tov., mučenci.	☾
38	Jezus obudi mladeniča v Najmu. Luk. 7, 11—16.	
21 Ned. ☾	15. pobink. Matej, ap. in evang.	☾
22 Ponedelj.	Tomaz Vil., šk.; Mavricij in tov., mm.	☾
23 Torek	Linus, papež; Tekla, dev. muč.	☾
24 Sreda	Marija D. de Mercede, reš. ujetn.	☾
25 Četrtek	Kamil in tov., mm.; Kleofa, spozn.	☾
26 Petek *	Ciprijan in Justina, mučenca.	☾
27 Sobota	Kozma in Damijan, mučenca.	☾
39	Jezus ozdravi vodeničnega. Luk. 14, 1—11.	
28 Ned. ☽	16. pobink. Venceslav, kr. muč.	☾
29 Ponedelj.	Mihael, arhangel; Evtihij, muč.	☾
30 Torek	Hieronim (Jerko), cerkveni učenik.	☾

Načela.

Bolje je srečati medvedko, kateri so mladiče vzeli, kot bedaka, ki se na svojo neumnost zanaša.

Sv. pismo.

Kdor odsotnega obira, kdor ne brani prijatelja, če ga kdo obtožuje, kdor hlasta za razuzdanim smehom in za govoricu gobezdačevo, kdor si more izmišljati, česar ni videl, kdor ne more zamolčati, kar se mu je zaupalo: ta je črn, tega se varuj, Rimljan! Horac.

Kar je res in kar je pravično. to mora odsevati iz človekovih besedi in dejanj, četudi je ves svet proti temu. Krek.

Zgodovina.

Anton Mahnič rojen 14. IX. 1850. A. M. Slomšek umrl 24. IX. 1862. Fran Levstik rojen 28. IX. 1831. Lev Tolstoj, ruski pisatelj, rojen 9. IX. 1827.

Napoleon premaga Ruse pri Borodinu 7. IX. 1812.

Garibaldi zavzame Rim, konec papeževе posvetne države 20. IX. 1870. Severoameriški predsednik Ab. Lincoln proglasi vse sužnje za slobodne 22. IX. 1862.

Prva železnica stekla na Angleškem 27. IX. 1825.

Vreme.

Kakršno vreme prvi dan kane, rado ves mesec tako ostane.

Na sv. Mateja vreme ugodno, ostane tako štiri tedne prihodno.

Grom in tresk o sv. Miheli hude vetrove pomeni.

Če ptice selivke pred sv. Mihelom ne leté, se pred božičem ni bati zime trdé.

Izpremeni lune.

- ☽ Prvi krajec dne 6. ob 9. uri 46 min. (spremenlj.)
- ☾ Štip dne 13. ob 8. uri 0 min. (spremenljivo).
- ☾ Zadnji krajec dne 21. ob 4. uri 35 min. (dež).
- ☾ Mlaj dne 28. ob 21. uri 16 min. (lepo).

Nebesno znamenje.

Solnce stopi v znamenje tehtnice (♎) 23. ob 8. uri 58 m. Začetek jeseni. Dan in noč sta enako dolga.

Dan se skrči za 1 uro 40 min.

Dan je dolg od 13 ur 25 min. do 11 ur 45 min.

VINOTOK

OKTOBER

Srbsko: Октобар. — Hrvatsko: Listopad. — Slovensko: Vinotok.
 Češko: Říjen. — Poljsko: Październik. — Rusko: Октябрь.

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji	Zn.
1 Sreda	Remigij, škof; Janez Duki, spozn.	☾
2 Četrtek	Angeli varuhi; Leodegar, škof.	☾
3 Petek *	Kandid, mučenec; Felicija, devica.	☾
4 Sobota	Frančišek Serafinski, spoznavavec.	☾
40	O najvežji zapovedi. Mat. 22, 34—46.	
5 Ned. ☽	17. pobink. Placid in tov., mm.	☾
6 Ponedelj.	Bruno; Mar. Frančiška od 5 ran, d.	☾
7 Torek	Marija, kraljica sv. rožnega venca.	☾
8 Sreda	Brigita, vdova; Starček Simeon.	☾
9 Četrtek	Dionizij in tov., muč.; Abraham, p.	☾
10 Petek *	Frančišek Borg.; Daniel in tov., mm.	☾
11 Sobota	Aleksander Sauli, šk.; Nikazij, šk.	☾
41	Jezus ozdravi mrtvoudnega. Mat. 9, 1—8.	
12 Ned. ☉	18. pobink. Maksimilijan, šk. m.	☾
13 Ponedelj.	Edvard (Slavoljub), kr.; Koloman, m.	☾
14 Torek	Kalist, pp. mučenec; Just, škof.	☾
15 Sreda	Terezija, devica; Avrelija, devica.	☾
16 Četrtek	Gerard Majella; Gal, op.; Maksima.	☾
17 Petek *	Margareta M. Alakok, d.; Jadviga.	☾
18 Sobota	Luka, evangelist; Just, mučenec.	☾
42	Prilika o kraljevi ženitnini. Mat. 22, 1—14.	
19 Nedelja	19. pob. Posv. cerkvâ. Peter A.	☾
20 Ponedlj. ☾	Janez Kancij, spozn.; Vendelin, sp.	☾
21 Torek	Uršula in tov., dd. mm.; Hilarion, op.	☾
22 Sreda	Kordula, dev. mučenica; Saloma.	☾
23 Četrtek	Klotilda, dev. muč.; Jozefina, d. m.	☾
24 Petek *	Rafael, arhangel; Kristina, muč.	☾
25 Sobota	Krizant in Darija, mm.; Krišpin, m.	☾
43	Jezus ozdravi kraljičevega sina. Jan. 4, 46—53.	
26 Nedelja	20. pobink. Evarist, p.; Bonavent.	☾
27 Ponedelj.	Frumencij, škof; Antonija, devica.	☾
28 Torek ☽	Simon in Juda, ap.; Cirila, d. m.	☾
29 Sreda	Narcis, šk.; Ida, d.; Hiacint, muč.	☾
30 Četrtek	Alfonz Rodriguez, spozn.; Angelus.	☾
31 Petek ††	Volben (Volkoslav), škof; Krištof.	☾

Načela.

Nad povišanjem pravičnih ima ljudstvo veselje; kadar pa hudobni oblast prevzamejo, ljudstvo vzdihuje. Sv. pismo.

Prekleti pohlep po zlatu, do česa ne pripraviš človeškega srca. Vergil.

Narodi so bistveni del države in posamezna država je za narode in po narodih, ne pa narodi zanjo in po njej. Narodi imajo svoje pravice in nobena država jim jih ne more šele dati, kakor jim jih ne more odvzeti; če jih skuša, postane krivična. Krek.

Zgodovina.

Sv. Frančišek Asiški umrl 3. X. 1226.
 Dr. Janez Ev. Krek umrl 8. X. 1917.
 Simon Gregorčič rojen 15. X. 1844.
 Simon Jenko umrl 18. X. 1869.
 Bolgarija postane kraljestvo 5. X. 1908.

Portugalska postane republika 5. X. 1910.

Svetovna poštna zveza ustanovljena 9. X. 1874.

Kolumb odkrije Ameriko 12. X. 1492.
 Napoleon I. premagan v bitki pri Lipskem (Leipzig) 19. X. 1813.

Konec 30letne vojske 24. X. 1648.
 Bolgari premagajo Turke pri Lozengradu, Srbi pri Kumanovem 24. X. 1912.

Vreme.

Če se drevje pozno obleti, huda zima sledi.

Prej ko v kozoprsku listje odpade, rodovitnejše bo prihodnje leto.

Sv. Gal — deževen ali suh — prihodnjega poletja ovaduh.

Konec vinotoka dež — rodovito leto.

Izpremeni lune.

- ☽ Prvi krajec dne 5. ob 15. uri 30 min. (sprem.).
- ☾ Ščip dne 12. ob 21. uri 21 min (spremenljivo).
- ☾ Zadnji krajec dne 20. ob 23. uri 54 min. (lepo).
- ☾ Mlaj dne 28. ob 7. uri 57 min. (spremenljivo).

Nebesno znamenje.

Solnce stopi v znamenje škorpiona (♏) dne 23. ob 17. uri 44 minut.

Dan se skrči za 1 uro 43 min.

Dan je dolg od 11 ur 42 min. do 9 ur 59 min.

LISTOPAD

NOVEMBER

Srbsko: Ноембар. — Hrvatsko: Studeni. — Slovensko: Listopad.
 Češko: Listopad. — Poljsko: Listopad. — Rusko: Ноябрь.

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji	Zn.
1	Sobota Praznik vseh svetnikov.	☩
44	Prilika o kraljevem računu. Mat. 18, 23—35.	
2	Nedelja 21. pobink. Zahvalna. Just, m.	☩
3	Ponedelj. ☽ Spomin vseh vernih duš.	☩
4	Torek Karol Boromej, škof; Vital, muč.	☩
5	Sreda Caharija in Elizabeta; Emerik, sp.	☩
6	Četrtek Lenart (Lenko), op.; Helena, dev.	☩
7	Petek * Janez Gabriel Perb., m.; Prodocim.	☩
8	Sobota Klavdij, Simforijan in tov., muč.	☩
45	Dajte cesarju, kar je cesarjevega. Mat. 22, 15—21.	
9	Nedelja 22. pobink. Teodor (Božidar), m.	☩
10	Ponedelj. Andrej Av.; Trifon, m.; Nimfa, d.	☩
11	Torek ☽ Martin (Davorin), šk.; Menas, m.	☩
12	Sreda Martin (Davorin), pp. m.; Nil, op.	☩
13	Četrtek Stanislav Kostka, sp.; Didak, sp.	☩
14	Petek * Jozafat K., šk. m.; Veneranda, d. m.	☩
15	Sobota Jedert, dev.; Leopold (Levko), kr.	☩
46	Jezus obudi Jajrovo hčer. Mat. 9, 18—26.	
16	Nedelja 23. pobink. Otmar, op.; Neža As.	☩
17	Ponedelj. Gregorij Čudodeln., šk.; Saloma, d.	☩
18	Torek Odon, op.; Roman, m.; Evgenij, sp.	☩
19	Sreda ☾ Elizabeta, kr.; Poncijan, papež.	☩
20	Četrtek Feliks (Srečko) Val.; Edmund, kr. m.	☩
21	Petek * Darovanje Mar. Dev.; Kolumban, sp.	☩
22	Sobota Cecilija, d. m.; Filemon, mučenec.	☩
47	O grozoti razdejanja. Mat. 24, 15—35.	
23	Nedelja 24. pobink. Klemen. pp. muč.	☩
24	Ponedelj. Janez od Križa, sp.; Hrizogon, m.	☩
25	Torek Katarina, dev. muč.; Mojzes, muč.	☩
26	Sreda ☽ Silvester, op.; Leonard Portom., sp.	☩
27	Četrtek Virgilij, šk.; Bernardin Foški, sp.	☩
28	Petek * Gregorij III., pp.; Jakob iz Marke.	☩
29	Sobota Saturnin, mučenec; Gelazij, papež.	☩
48	O poslednji sodbi. Luk. 21, 25—33.	
30	Nedelja 1. adventna. Andrej, apostol.	☩

Načela.

Vzemi hudobneže kralju izpred oči in njegov prestol se bo s pravico utrdil. Sv. pismo.

Dobrobit države bodi najvišja postava. Načelo rimskih državnikov.

Veliko revolucij je napravilo mnogo dobrega. — Države so bile krive več revolucij nego ljudstva. — Države padajo in vstajajo brez solza. — Junaška je misel: ta država naj pade, ker ni za nič. Ni vselej prava ta misel, toda krivi so državniki. *Krek.*

Zgodovina.

A. M. Slomšek rojen 26. XI. 1800. Fran Levstik umrl 26. XI. 1887.

Nemški cesar Vilhelm II. se odpove prestolu 9. XI. 1918.

Otvoritev Sueškega prekopa 19. XI. 1869.

Prehod Rusov črez Berezino 26. XI. 1812.

Srbi in Turki sklenejo mir v Carigradu 27. XI. 1913.

Vreme.

Če sv. Martin suši in zmruže, kmet voljno zimo pričakuje.

Sneg, ki na sv. Andreja zapade, sto dni leži in žita mori.

Če sv. Martin še listje obdrži, huda zima sledi.

Mecsnova špica pade vselej na kopno zemljo.

Izpremeni lune.

- ☽ Prvi krajec dne 3. ob 23. uri 19 min. (lepo).
- ☾ Ščip dne 11. ob 13. uri 31 min. (sneg in dež).
- ☾ Zadnji krajec dne 19. ob 18. uri 39 min. (lepo).
- ☾ Mlaj dne 26. ob 18. uri 16 min. (spremenljivo).

Nebesno znamenje.

Solnce stopi v znamenje strelca (♏) dne 22. ob 14. uri 46 min.

Dan se skrči za 1 uro 16 min.

Dan je dolg od 9 ur 57 min. do 8 ur 41 min.

December ima 31 dni.

Dne	Za kaj?	Dohodki	Troški	Zapisnik
6.	popoldne P. Hilarij? Gem...			
7.	doma III. v P. Vikar, ob 9. P. Helmut		P. Pifrom	Salic... ..
8.	doma ob 9. P. Jeronim, popold. P. Capovincijal		P. Pifrom	Salic... ..
	Dom. Morvins Lailin = 9. Pifrom		P. Pifrom	Salic... ..
20.	svoboda popoldne pred IV. svetlo v auto v Konjice			
20.	svoboda pred IV. svetlo - do p. B. Stepana			
26.	na Stefanovo Tehovje 7 11 prednja - p. B. Stepana			
31.				

GRUDEN

DECEMBER

Srbsko: Дерембар. — Slovenško: Gruden.
 Češko: Prosinac. — Poljsko: Grudzien.
 Rusko: Декабрь.

Dnevi	Godovi in nedeljski evanĝeliji	Zn.
1 Ponedelj.	Edmund in tov., mučenci; Natalija.	
2 Torek	Bibijana, d. m.; Pavlina, m.	
3 Sreda ☽	Francišek Ksaverij, sp.; Lucij, šk.	
4 Četrtek	Peter Hrizolog, c. uč.; Barbara, d. m.	
5 Petek *	Saba, opat; Nikolaj, mučenec.	
6 Sobota	Miklavž (Nikolaj), šk.; Leoncija, m.	
49	Janez Krstnik v ječi. Mat. 11, 2-10.	
7 Nedelja	2. adv. Ambrozij, šk. in cerkv. uč.	
8 Ponedlj.	Brezmad. spočetje Mar. Dev.	
9 Torek	Peter Fourier, šk.; Delina; Sir, šk.	
10 Sreda	M. B. Lavretanska; Melhiad, papež.	
11 Četrtek ☉	Damaz, papež; Hugolin, puščavnik.	
12 Petek *	Aleksander, muč.; Dionizija, muč.	
13 Sobota	Lucija, dev. muč.; Otilija, devica.	
50	Janez Krstnik pričuje o Kristusu. Jan. 1, 19-28.	
14 Nedelja	3. adv. Konrad Ot. in Jernej Dž.	
15 Ponedelj.	Kristina, dekla; Valerijan, škof.	
16 Torek	Evzebij, šk.; Albina, dev. muč.	
17 Sreda †	Kvatre. Lazar, škof; Vivina, dev.	
18 Četrtek	Gracijan, škof; Teotim, mučenec.	
19 Pet. ☾ ††	Kvatre. Urban V., p.; Favsta, vd.	
20 Sobota †	Kvatre. Evĝenij in Makarij, mm.	
51	Janez Krstnik poklican v prerokovanje. Luk. 3, 1-6.	
21 Nedelja	4. adv. Tomaž, ap.; Glicerij, m.	
22 Ponedelj.	Demetrij, mučenec; Flor, mučenec.	
23 Torek	Viktorija (Zmagosl.), d. m.; Sérvulus.	
24 Sreda ††	Tarzila, d.; Adam in Eva; Irmina, d.	
25 Četrtek ☉	Božič. Rojstvo Gospodovo.	
26 Petek ☉	Štefan, prvi mučenec; Marin, m.	
27 Sobota	Janez Evanĝelist, ap.; Fabiola.	
52	Simeon in Ana oznanujeta Gospoda. Luk. 2, 33-40.	
28 Nedelja	po božiču. Nedolžni otročiči.	
29 Ponedelj.	Tomaž, šk. muč.; David, kralj.	
30 Torek	Evĝenij, šk.; Liberij, šk.; Nicefor, m.	
31 Sreda	Silvester, papež; Melanija.	

Načela.

Boljša je modrost kakor moč; boljša je modrost kakor vojna moč. Kdor v eni reči nespametno ravna, veliko dobrega pokonča.

Sv. pismo.

Tuje napake imamo pred očmi, lastne za hrbtom. *Seneka.*

Čim bolj služi kaka stvar splošnosti, tem bližja je Bogu, ki ohranja veseljstvo. *Krek.*

Zgodovina.

Spominski dan uĝedinjenja SHS 1. XII. 1918.

France Prešeren rojen 3. XII. 1800.

Ivan Cankar umrl 11. XII. 1918.

Anton Mahnič umrl 14. XII. 1920.

Jan. Ev. Krek rojen 25. XII. 1865.

Bitka treh cesarjev pri Slavkovem 2. XII. 1805.

J. Washington, ustanovitelj U. S. A., umrl 14. XII. 1799.

Vreme.

Če ta mesec grmi, prihodnje leto viharje rodi.

Če je Rimska cesta čista in svetla, se kmet dobre letine nadeja.

Zelen božič — bela velika noč.

Če na sv. večer vina v sodih vro, prihodnjič dobra letina bo.

Izpremeni lune.

- ☽ Prvi krajec dne 3. ob 10. uri 10 min. (mrzlo).
- ☾ Ščip dne 11. ob 8. uri 3 min. (dež in sneg).
- ☾ Zadnji krajec dne 19. ob 11. uri 11 min. (mrzlo).
- ☾ Mlaj dne 26. ob 4. uri 46 min. (sneg in vihar).

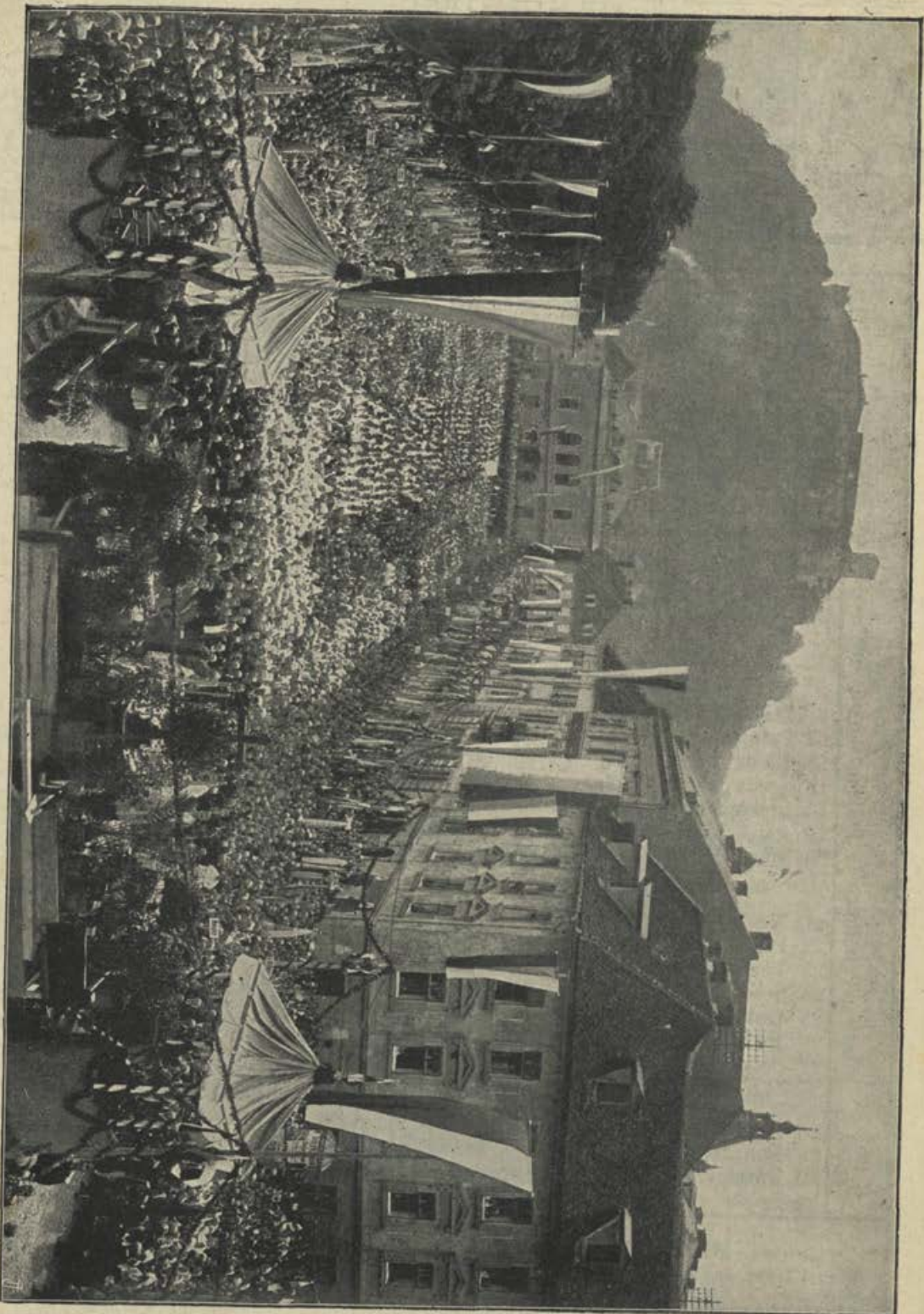
Nebesno znamenje.

- Solnce stopi v znamenje kozla (♈) 22. ob 3³/₄ uri.
- Začetek zime. Najkrajši dan in najdaljša noč.
- Dan se skrči do dne 21. za 19 min. in zopet zraste do dne 31. za 5 min.
- Dan je dolg od 8 ur 39 min. do 8 ur 25 min.

V. katoliški shod v Ljubljani:

organizacije, zbrane okrog 185 zastav in praporov ter množice naroda (skupno nad 50.000 ljudi), prisostvujejo sv. maši 26. avgusta 1923 na Kongresnem trgu.

Fot. Avg. Zaletel.

O državi.

Albin Prepeluh.

Država nekdanj.

Prva socialna organizacija (družabni ustroj) je bila rodbina. Iz nje je vzrastla država. Ko je nastala prva rodbina, je v njej vladal oče kot kralj in duhovnik. (Melkizedek je bil kralj in duhovnik, Abraham — oče, kralj in duhovnik. Taka državica je bila očakovska, patriarhalna.) Sinovi niso bili samostojni, dokler je živel oče. Lahko so se sicer ženili in imeli otroke, toda dokler je živel oče, niso bili samostojni, neodvisni. Ne samo nad njihovim premoženjem, temveč celo nad njihovim življenjem je dostikrat vladal oče neomejeno po svoji prosti volji. Iz te prve socialne organizacije se je razvila druga, že nekoliko višja: družina. V družini pa je vladal zopet le en poglavar, to je starešina. (Ostanek take prvotne družinske državnice imamo najbliže pri Srbih v njihovih družinah ali zadrukah.) Organizacijska vez družine so bili predvsem verski običaji, ki so razširjeni rodbini vtisnili značaj enotnosti. Družinski starešina, očak, patriarh, je bil njen vnani, vidni predstavnik (reprezentant), kateri je združeval v svoji osebi navadno tudi vso sodno oblast. Ko se je socialni red že nekoliko dvignil, se je rodila prva politična enota: rod. (Tako je bila država Izraelcev sestavljena iz 12 rodov.) Enotnost rodu temelji na krvnem sorodstvu. Razumljivo je, da v tej skupni socialni tvorbi izgublja rodbina del svojih prvotnih pravic v korist te skupnosti. Organizacija rodu si podvrže družino kot člansko edinico.

Končno se več rodov združi ter utemelji državo. V tistih starih časih, ko so bili ljudje še nomadi (pastirski narodi) in so se selili iz enega kraja v drugega (n. pr. Abraham se je selil v Kanaan, od tu v Egiptet in zopet nazaj v obljubljeni deželo), je povsem zadostovala rodovna organizacija. Država v današnjem pomenu

takrat še ni bila potrebna. Šele ko se je kakšno ljudstvo kje ustalilo, so potrebe življenja zahtevale še neko višjo, popolnejšo organizacijo človeške družbe — državo.

Dandanes je država vezana na natančno določen kos zemlje, na ozemlje (teritorij). Mi si danes ne moremo prav predočiti države, ki ne bi imela natančno določenih meja, ki ne bi imela stalnih človeških bivališč, skratka države, ki bi bila sestavljena samo iz oseb in bi se premikala po svetu kot nekakšno potujoče podjetje. In vendar so prve države bile takšne, in sicer v tistih zelo starih časih, ko so skupine nomadov pasle svoje črede danes tu, jutri drugje, ki so danes ribarile v tej reki, jutri v onem jezeru, ki so lovile divjačino danes po tem gorovju, jutri pa po oni planjavi. Te skupine nomadov niso imele nobenih stalnih sosedov, kakor jih poznajo dandanes vse države, in se niso vezale na noben kraj, na nobeno pokrajino. To so bile nomadne države, a njihovi poglavarji, naj so se imenovali že kakorkoli, niso bili kralji ali knezi kake pokrajine ali kakega določenega ozemlja, temveč kralji ljudi. Tako pozna zgodovina n. pr. kralje Frankov; kralji Francoske so nastali šele pozneje, ko se je ljudstvo že ustalilo v deželi, in tako se dandanes pojem »država« strogo veže na določen kos ali košček zemlje.

Razlika med državljani — nekdanj.

Zdi se, da je bilo sprva v državah za posameznega človeka merodajno njegovo rojstvo. Od tega je bil zvečine odvisen njegov položaj in potek v življenju. Kaj naj kdo počne in postane v življenju, ni bilo odvisno od dobrega ali slabega razpoloženja ljudi, temveč rojstvo je podalo obneno že tudi smernico življenju posameznega človeka. Kdor je bil rojen kot suženj, je ostal suženj, kdor je bil rojen rokodelc,

je moral ostati rokodelec, sin kmeta je bil zopet kmet. Nadarjenost, na priliko, ni mogla dvigniti sina nad stan njegovega očeta. Pokolenje je določilo tudi družabni (socialni) položaj človeka. To trdno določeno stanje — kot trdijo razni učenjaki in ki ga imenujejo »status« — se je moglo spremeniti večkrat edinole z revolucijami. Toda v prvih, preprostih državah ni nihče niti mislil na spremembo že obstoječega družabnega reda. Sprememba tega stanja (»statusa«) je omogočila šele misel, da se morajo ljudje med seboj sporazumeti na podlagi svobodnih pogodb v ta namen, da bivajo skupno v eni in isti državi. Utrdilo se je načelo, da naj si vsak sam uredi svoj družabni položaj po svojih osebnih možnostih: po nadarjenosti, pridnosti, delavnosti, podjetnosti, varčnosti. Jasno je, da je to pravično načelo izpreverglo prejšnji red, po katerem je ostal rojen tlačan — tlačan vse življenje, ko je očetov manj spoštovani stan najbolj nadarjenemu sinu branil, da ni mogel zlepa postati kaj več. Tako še v stari Avstriji niso sprejeli n. pr. sina mesarjevega na visoko vojaško šolo, kjer bi se bil usposobil za generala. Samoobsebi je pa umevno, da so se na podlagi tega načela začeli združevati zlasti oni stanoviti, ki so bili prej tlačani: kmetje, delavci itd., za obrambo svojih pravic. Iz tega izvira vse današnje burno valovanje raznih socialnih organizacij, njih medsebojne tekme in večkrat tudi boji.

Današnja država.

Moderne države so zgrajene na narodnih, gospodarskih, socialnih in kulturnih vzajemnih potrebah in koristih narodov. Ko se je pojavila po francoski revoluciji narodna zavest in kultura, so se marsikatere države temu načelu podredile in se primerno po narodnostih preuredile. Tiste države, ki tega niso storile, so propadle (n. pr. Avstrija). To presnavljanje je pospešila zlasti svetovna vojna, ki je visoko dvignila načelo o samoodločbi narodov.

Današnja država je najvišja gospodarska in kulturna organizacija človeštva.

Velike mednarodne, gospodarske in kulturne koristi izzivajo mednarodno zahtevo, to je potrebo vseh olikanih narodov, da se končno in naposled izlečijo vojna krvolitja med narodi: »Zveza narodov« naj vsa nasprotstva poravna mirnim pótom

s pomočjo mednarodnega razsodišča. Prva leta po svetovni vojni so pokazala potrebo, da se države na skupnih sestankih bavijo z velikimi mednarodnimi gospodarskimi, političnimi, kulturnimi in socialnimi vprašanji, ki naj se sporazumno in z vzajemno s pomočjo rešujejo. Mnogi pacifisti (miroljubi) upajo tudi, da pride čas, ko se postavijo združenim državam Amerike ob bok tudi združene države Evrope; tedaj bodo odpadle marsikatere carinske meje in sedanje oboroževanje in ves ali vsaj pretežen del evropskega polotoka bo imel skupne finance in skupen denar. Nekateri učenjaki, zlasti socialistične in komunistične smeri, napovedujejo čas, ko bodo današnje države zopet razpadle, ker bodo postale nepotrebne. Gospodarski in kulturni napredek — tako pravijo — bo tako velik, da bo človeštvo državne meje in vse, kar je z njimi v zvezi, občutilo kot nepotrebno breme; tedaj se vrne človeštvo zopet na prvotno socialno organizacijo: na svobodno zadrugo. Ne bo nobenih državnih mej več, nobenih carin, nobene stalne armade, nobene vlade v današnjem pomenu besede, temveč zadoščala bodo le razna strokovna gospodarska vodstva za proizvodnjo in za pravično razdelitev vseh dobrin med ljudmi. — Toda to so zaenkrat še prorokovanja, o katerih upravičenosti bi se lahko menili do neskončnosti. Pripomnimo edino to, da so bile zadruge prej kot države in da je države rodila potreba. Kako bi se torej rodila zopet ona potreba, ki bi države odpravila in bi se vrnili spet nazaj k zadrugam?

Namen države.

Kako naj sodimo o današnji državi mi, njeni sodobniki?

Tu poznamo zelo različne razlage. Eni pravijo, da je smoter moderne države zgolj ta, da brani pravico posameznika, toda prepuščajoč gospodarske in socialne boje med ljudmi usodi, to je, naj zmagajo vedno le zdravi, krepki in močnejši ljudje. To da najbolj pospešuje napredek človeštva.

Ta nauk imenujemo liberalen.

Drugi zopet zanikajo posameznika in dajejo državi vse pravice, kajti njena vzvišena naloga da je, pospeševati splošno blaginjo državljanov. Po tem načelu imej država pravico, posegati v vse in povsod, kjer smatra s stališča splošne blaginje to za

potrebno in nujno, torej zlasti tudi v razmerje med posamezniki, socialnimi in kulturnimi skupinami itd.

Ta nauk je socialističen in komunističen.

Kakor smo videli, so nastale prve države iz majhnih edinic (rodbin) zaradi potreb življenja. Takšna potreba je bila gotovo tudi skupna obramba, ker je bil uspeh boljši. Pa tudi drugi gospodarski razlogi so vedli do združitve rodbin v družine, v rodove in končno v države. Smoter države more biti torej le v s p l o š n i b l a g i n j i. Njena naloga je gotovo tudi ta, da omili prevelika nasprotstva med posamezniki in socialnimi skupinami, nadalje da omogočuje ob koristnem delu posamezniku zadostno življenskih potrebščin (eksistenco) itd. Dandanes je država tudi gospodar v marsikateri panogi proizvodnje ter upraviteljica skupnega (državnega) premoženja; nadalje je njena naloga, poskrbeti za javno varnost. Da pospeši splošno blaginjo svojih državljanov, mora podpirati tudi zasebno gospodarstvo in dajati pomoč in pobudo v poljedelstvu, v obrti, v industriji; v ta namen mora graditi ceste, zidati železnice, skrbeti za vzgojo državljanov v šolah ter se končno udeleževati tudi v dobrotah. V današnji socialni dobi mora res moderna država misliti na vse, kar je v zvezi z javnim življenjem in splošno blaginjo državljanov, to je pomčči mora svojim pripadnikom, da dosežejo kar največjo zemeljsko srečo, ki je mogoča.

To seveda ni lahko mogoče v takšni izmeri, v kakršni se izražajo in pojavljajo človeške želje. V socialni organizaciji, kakor jo predstavlja moderna država, je predvsem potreben red, ki se mu morajo podrediti na korist skupnosti vsi. Toda zopet je res, da takšen red ni sam sebi namen, zato ne sme brez potrebe ovirati svobode posameznika. Stare izkušnje uče, da so tiste države, v katerih živi največ svobode, tudi najmočnejše. Država, ki se vzdržuje s silo in nasiljem nad posamezniki ali socialnimi skupinami, propade ob prvi priliki. Da pa morejo posamezniki ceniti svobodo in jo za človeško družbo koristno uporabljati, zato mora skrbeti država sama s poukom in izobrazbo. Zakaj nevednost ni kvarna le posamezniku, temveč vsem, zlasti pa škoduje smotru države — splošni blaginji. Država mora torej poskrbeti za vzgojo držav-

ljanov, za šolstvo. Kar smo rekli o redu in svobodi, to velja tudi tukaj: — šolstvo ni samemu sebi namen. Radi tega dobro šolstvo nikoli ni izključna last (monopol) države, temveč mora biti tudi na tem polju dovoljena zasebna pobuda (iniciativa). Načelo, češ, da so otroci last države, je zmotno in krivično. Država ima pravico, zahtevati od svojih državljanov neko določeno višino izobrazbe, torej določati, koliko naj je najmanjše šolanje otrok, kje naj se grade šole, kako izobrazbo morajo imeti učitelji itd. Država pa nima nikake pravice, posegati v pravice staršev, n. pr. da bi smela otrokom določati, katere narodnosti, katere vere naj bodo. Tudi v šolo ne more siliti otroka, ki je prejel doma ali kjerkoli (tudi v zasebnem zavodu) tisti pouk in tisto izobrazbo, ki jo država sme zahtevati od vseh svojih državljanov.

Zelo velika, a tudi najtežja naloga vsake moderne države je: pospeševati gospodarsko blaginjo ljudstva. Tu zadeva država na različna socialna nasprotstva, ki bi jih morala premostiti pravično. To pa se ne godi vedno in zato postaja država navadno predmet zavojevalnih bojev raznih socialnih slojev. Tisti sloj, ki državo z vsemi njenimi silnimi posli (funkcijami) obvlada, skrbi — samoobsebi umevno — predvsem za svoje koristi in »pravice« svojih privržencev. — Državna naloga je nadalje tudi, skrbeti za obrambo svojih mej in državljanov. To se pa godi različno. Svetovna vojna je pokazala, da militarizem sam ne zadostuje vedno tej nalogi, ampak da je le neko pomožno sredstvo pri doseganju tega namena.

Dolžnosti državljanov.

Iz nalog, ki jih ima država, pa so podane tudi dolžnosti državljanov do te najvišje socialne organizacije. Zgolj državne naloge upravičujejo državno upravo, da pobira od svojih pripadnikov razne davke. Davščine so v raznih državah različne. Najpravičnejši davek pa je tisti, ki se pobira od dohodnine, po načelu: več imaš — več plačaj!

V današnjih časih ima vsaka moderna država razne dohodke. Najprej ima svoja posestva, navadno gozde, katerih dohodke porablja v pokritje svojih izdatkov. Potem črpa del svojih dohodkov iz monopolov, to se pravi: država si pridrži pravico, da kakšno reč le ona sama proizvaja in pro-

daja, n. pr. tobak, sol, užigalice itd. Nadalje črpa država dohodke tudi od raznih pristojbin (kolkov itd.). Končno pridejo še razni davki, ki pa se, kakor znano, nalagajo navadno tako, da tisti socialni sloj, ki državo obvlada, plača čim manj, zato pa drugi tem več. V večini sedanjih držav je danes uvedena pretežna večina davščin na konsum, to je, na porabo vsakdanjih potrebščin, tako da plača revež sorazmerno več davka kot bogatin. Če pride v državi na vlado kdaj sedanji tlačeni sloj, bo gotovo obrnil kopje in znižal sedanje porsredne davščine, zato pa uvedel višje davščine na premoženje in progresivni dohodninski davek, n. pr. da bo plačal od 100.000 čistega dohodka 5000 davka, od 200.000 čistega pa že 45.000, kar je uvedeno že na Češkem. Ali pa bo nastopal še huje.

Razne vladavine.

Vladavine so različne, na primer: Poznamo vlado ene same osebe; to je monarhija. Poznamo vlado mnogih; to imenujemo poliarhijo. Poznamo tudi vlado nekaterih; to zovemo oligokracijo. Poznamo vlado »najboljših«; to je aristokracija. Dandanes poznamo tudi vlado ljudstva; to je pa demokracija.

Prava demokracija je bistveno vedno republikanska.

Monarhije so različne. Takšne monarhije, v kateri bi vladal monarh po svoji osebni volji, danes ni v Evropi nobene več. Monarhija pa je lahko tudi takšna, v kateri se državna oblast deli na dve polovici. Nosilec ene polovice oblasti je vladar, nosilec druge pa parlament, ki ga izvoli ljudstvo. Takšni monarhiji pravimo, da je ustavna. Poznamo pa tudi takšne monarhije, kjer je vsa državna oblast združena v parlamentu, ki je svobodno (suvereno) izvoljen od ljudstva. Takšen način vladavine imenujemo **p a r l a m e n t a r i z e m**! Parlamentarizem pa je mogoč zopet v dvojni obliki: ali je ustavno monarhičen ali pa je republikanski. V tem primeru je edini nosilec zakonodajne moči izvoljeni parlament, izvrševatelj te moči pa za določeno dobo izvoljeni predsednik republike ali pa dedni vladar (monarh) s svojimi ministri. Monarh je v tem primeru le vidni, vnanji predstavnik države. Takšen parlamentarizem imajo n. pr. na Angleškem.

V Jugoslaviji in v Italiji imamo danes ustavno monarhijo, v kateri ima izvoljeni parlament res veliko moč, toda ne vse, kakor na priliko na Angleškem. Državna oblast je še razdeljena na parlament in na vladarja.

Na znotraj so moderne države zelo različno urejene in upravljane. Razlika je v tem, kako je razdeljena zakonodajna oblast: ali ima vso zakonodajno oblast eno samo telo, en sam zbor, n. pr. državni parlament; ali pa je poleg osrednjega parlamenta še več manjših (pokrajinskih, narodnih) parlamentov, ki imajo tudi zakonodajno oblast in v kakšni izmeri.

Vzemimo nekaj primerov:

Francoska je republikanska vladavina, toda strogo centralistična. Vso zakonodajno oblast ima le parlament in njegova vlada upravlja vso državo po enem kopitu iz enega središča, to je iz Pariza.

Nemčija je danes tudi republika in ima en osrednji parlament z zakonodajno oblastjo. Toda poleg tega skupnega parlamenta poznajo tam še razne deželne parlamente, ki imajo pravico, sklepati postave, seveda samo za tiste reči, ki niso izrečno pridržane osrednjemu parlamentu po ustavi. Ustava je namreč prvotni temeljni zakon vsake države. Tako imamo v Nemčiji tudi pruski, bavarski, saški itd. parlament. Ta država je napol centralistična, napol federalistična (zvezna).

Današnja mala Avstrija je federalistično zgrajena ter se tudi sama imenuje zvezna država. Posamezne nekdanje kronovine, n. pr. Štajerska, Nižja Avstrija, Tirolska, Gornja Avstrija itd., so države zase, vse skupaj pa zvezane v skupno državno telo — v Avstrijo. Te države imajo svoje deželne zbornice, ki imajo za neke, v temeljni državni postavi — ustavi — natančno označene zadeve zakonodajno-oblastveni delokrog.

Švica je zgrajena na še bolj širokogrudnem temelju. Ta država obstoji iz več popolnoma svobodnih držav, ki se tam imenujejo kantoni. Te države so se medsebojno dogovorile, da bodo nekatere reči imele in upravljale skupno, tako n. pr. denar, trgovski zakon, inozemska zastopstva itd., ter so se združile v zvezo držav — v Švico. Ta način združitve imenujemo konfederacijo.

Velikanska država Anglija ima povsem samosvoje državne uredbe, ki so

zrastle iz zgodovine te dežele. Ta država se ponaša zlasti s svojo krajevno (lokalno) samoupravo, v kateri deluje in se upravlja ljudstvo samo. Centralna vlada v Londonu si je obdržala predvsem le nadzorstvene pravice nad samoupravnimi telesi, ne da bi sama kakorkoli posegala vmes. Tam je vse tako urejeno, kakor je najbolj prikladno in najbolj ustreza običajem ljudstva. Celo angleške kolonije so samostojne, zlasti v zadevah svojih lastnih potreb, in si lasti osrednja (centralna) vlada v Londonu le nadzorstveno pravico nad njimi. Celo velika Indija se ne upravlja naravnost iz Londona, temveč uživajo številne indijske države prav veliko samostojnost.

Da je velikanska severna Amerika urejena na federalističnem načelu, dokazuje že ime: Združene države severne Amerike.

Jugoslavija in Italija, kjer prebivamo sedaj Slovenci, sta danes urejeni strogo centralistično, čeprav žive v mejah Juго-

slavije trije narodi: Slovenci, Hrvati in Srbi; čeprav so razmere v spodnji, srednji in zgornji Italiji povsem različne, zlasti še v krajih, kjer prebivajo Slovani. Zato se po Italiji čimdalje bolj oglašajo zahteva po decentralizaciji, po avtonomiji posameznih delov države, dočim je v Jugoslaviji centralizem izzval hude notranje boje, ki še niso končani. Boj gre tu med centralizmom (enotna država), federalizmom (zvezna država) in konfederacijo (zvezo držav). Avtonomija v širšem ali ožjem smislu nekdanjih kronovin v bivši Avstriji se je že preživela in bi se z njo nihče več ne zadovoljil.

Vsak narod namreč, ki se tudi zaveda, da je narod, teži in stremi po svoji lastni državnosti bodisi, da uveljavlja to misel sam ali pa skupno še z enim ali pa več sorodnimi narodi. Narod brez lastne državnosti pa ni in ne more biti narod v pravem pomenu besede.

Vojaško pokopališče v Redipolju.

Romar.

V Potokih je živel Vončinov stric,
mož trden ko dren,
da sodnjemu dnevu bo trobil, so rekli,
a danes ve zanj le spomin meglen.

Rožár¹ je odmolil Vončinov stric
in s sveto besedo na ustnih zaspal;
pa ga je vzdramil mil, vabljev klic:
»Vstani, vstani, Vončinov stric,
vstani, vzemi palico romarsko,
na Svete Višarje poromaj ž njo! ...«

In je pomislil Vončinov stric in dejal:
»Na Svete Višarje, kako?
Svete Višarje zaprte so. Ključi so v Žabnici,
na Svetih Višarjih žive duše ni,
je ni in je do poletja ne bo ...«

In je zadremal, a spet se mu je sklonilo do lic
in dáhnilo: »Vstani, vstani, Vončinov stric,
vstani in vzemi palico romarsko,
preden odzvoni jutranjico! ...«

»Saj bi šel,« — se je ustavljal Vončinov stric —
»a kdo me na Svetih Višarjah bo spovedoval,
kdo na Svetih Višarjah bo mašo bral,
kdo sveto Rešnje Telo mi dal?«
Odgovora ni dobil in je vnovič zaspal.

In v tretje iz spanja ga vzbudil je klic:
»Vstani, vstani, Vončinov stric,
vstani in vzemi palico romarsko
in pojdi na Svete Višarje ž njo!« —

Vstal je Vončinov stric in vzela palico,
palico drenovo, palico romarsko,
in preden zvonilo je jutranjico,
šel je že čez prvo goro,
in ko je solnce šlo na poldan,
prišel je že na koroško stran,
in preden je solnce v Lahe šlo,
na Svetih Višarjah stal je pred cerkvijo.

In ni Vončinov stric še za kljuko prijel,
vzveselil se je in je ostrmel:
vrata odprl je cerkvenik neznan,

z lepšo kot solnčno lučjo obdan,
in v rokah je belo lilijo imel,
nasmehnil se je in še tako del:

»Vstopi, vstopi, romar, Vončinov stric,
vstopi in lepo pripravi se,
pokličem gospoda in te izpove! ...«

V cerkev Vončinov stric vstopil je,
pokleknil in se v molitev zatopil je
in še je svoje slabosti preštel
in čakal, kdaj bo gospod prišel.

In prišel je gospod, ko da se izpred oltarja je
vzel,
in je bil mil in ljubezniv tako,
in ko je v odvezo dvignil roko —
romarja je svet strah spreletel
in je strmel in ni umel
svetlobe, ki je lila z roke,
s svete roke — v njegovo srce ...

In celo noč do zornega dne
Vončinov stric je molil goreče;
z zornim dnevem cerkvenik je sveče
z lilijo belo prižgal
in ljubeznivi gospod je pristopil in maševal
in stricu s v o j e Rešnje Telo je dal.

In ko je vstajal Vončinov stric,
iz oltarja začul je Marijin klic:
»Kdo na Svetih Višarjah te je spovedoval,
kdo na Svetih Višarjah je mašo bral,
kdo sveto Rešnje Telo ti dal?
Kdo, Vončinov stric, kdo?«

»Jezus, Marija, sv. Jožef, stotisočkrat hvaljeni
in počaščeni
za milost, ki ste jo izkazali meni!«
je rekel Vončinov stric in je še slišal:
»Zvest si bil, Sin moj te bo povišal! ... «

Domov se je vrnil Vončinov stric
in ni več dočakal pomladnih ptic:
tretji dan, četrto večer
šel je trkat na nebeško dver — —

¹ Rožni venec.

Pot v usodo.

Fr. Milčinski.

1.

stari Ljubljani je stala v Črevljarski ulici ozka, nizka hišica; bila je last mojstra Tomaža; tu je imel svojo delavnico, tu je imel vzad, z oknom na Ljubljanico, svoje stanovanje.

Bil je delaven mož in so se čudili v jutro dne 11. svečana 1698 sosedje, da je prešla osma, da je prešla deveta ura, a še ni bila odprta delavnica, še ni bilo na pregled ne njega ne nikogar njegovih ljudi.

Imel je ženo in sedemletno hčerko; pomagal mu je pri delu pomočnik. Ta pomočnik je bil šele o božiču pripotoval s palico in potno culo iz tujine; bolj iz usmiljenja nego iz potrebe ga je bil sprejel mojster Tomaž v delavnico, pa ga je že poznala vsa ulica. Štefan mu je bilo ime, Rogovila pa so mu dejali, ker je rad povzročal prepir in tepež, koder se je prikazal. Bil je majhne postave, črnih las in črnih oči, hitre besede in hitre jeze.

Stala je gruča sosedov pred zaprto delavnico in ugibala, kaj se je pripetilo pri mojstru Tomažu: brez tehtnega vzroka ni hiša še ob tej pozni uri kakor mrtva. Tedaj se je okoli vogala pripodil fant, bil je navihani vajenec sosedu Petra, zijale so mu oči in usta od važnosti novice in je povedal, da je okno iz stanovanja mojstra Tomaža na Ljubljanico do kraja odprto, pod oknom pa da se poznajo v snegu človeške stopinje.

Pred hišo zbrano gručo so obšle zle slutnje, lotila sta se je nemir in strah. Črevljarju Petru iz sosednje hiše je bilo znano, da je imel mojster Tomaž razposojenega dokaj denarja, ta denar je v zadnjem času poterjaval, ker se je bil namenil, da spomladi prezida pretesno hišo in jo razširi. Kaj, če se je neznanemu lopovu zahotelo denarja pa je pri zadnjem oknu vdrl v hišo! Ubogi mojster Tomaž, kaj se je zgodilo s tabo in s tvojimi ljudmi!

Že so zagnali fanta v diru na rotovž, da pokliče mestno stražo.

Predolgo je trajalo čakanje. Sosed Peter je sam stopil okoli vogala in preko Črevljarskega mosta do tja, da mu je imelo oko prost pogled po trgu proti mestni hiši.

Oddehnil se je. Na stopnicah iz mestne hiše sta se zdajci pojavila dva mestna

stražnika, hitro sta jo ubirala proti Črevljarskemu mostu. Za njima je s pospešenimi koraki stopal častitljiv mož v dolgi halji — bil je mestni sodnik, učeni gospod Krištof Puhar. Z zanimanjem je poslušal ob strani mu tekajočega fanta.

Pred hišo mojstra Tomaža se je bila medtem vsa ulica napolnila radovednih ljudi. Umaknili so se straži in sodniku.

Prijazno je sodnik odzdravljaval na vse strani. Še odzdravljajoč z roko in kimajoč z glavo je ukazal bradatemu, rejenemu stražniku: »Lovro, zdajle nam pokaži svojo umetnost, odkleni vrata!«

»Vaša milost!« se je bahato odzval ogovorjeni, »ni je pod slavnim našim magistratom ključavnice, ki ne bi bilo zanjo tukajle ključa.«

Odpel si je od pasa obroč, ki je na njem visel šop odpiračev razne vrste in velikosti. Z večjim očesom je pomeril ključavnico, že je bil izbral odpirač: »Tale bo in nobeden drugi!« Vtaknil ga je, res, odpirač je prijel — rsk, rsk! dvakrat se je zasukal v ključavnici.

Ponosno se je ozrl stražnik naokoli, češ, ali ste že videli tako umetnost, potem je pritisnil na kljuko — na! vrata se niso odprla. Potresel jih je — nič ni pomagalo.

»Muka božja!« je ušlo iznenadenemu stražniku. Bila je to v onih časih kruta kletvica, ki so bile zanjo pisane ostre kazni. »Naj mi odpusti Vaša milost greh! Vrata so odklenjena, naj poizkusi Vaša milost sama, da so res! Toda od znotraj so zapahnjena. Vlomiti jih bo treba.«

Sodnik je premišljeval, pa so se začuli iz množice glasovi: »Okno vzad je odprto,« in drugi glasovi: »Brž po lestvo!«

Ukazal je sodnik: »Prinesite lestvo!«

Par mož je urno stopilo ponjo v sosednjo hišo; stražnika sta se jim pridružila. Del množice pa je krenil proti vogalu, da bo priča nadaljnjim dogodkom pri oknu. Ustavil jih je odločni glas sodnikov: »Stojte! nikdo naj ne gre pred menoj pod okno, da ne zabriše sledov!«

Stopil je sam naprej okoli vogala. Do mosta so se jasno ločili sledovi, prihajajoči od okna. Pazljivo jih je motril sodnik; ko-

rakajoč vstric njih po položnem bregu je dospel pod okno.

Že sta bila za njim stražnika z lestvo in sta jo prislonila na okno.

»Oglejta si najprej stopinje!« je velel sodnik.

»Od enega samega so človeka,« je dejal Lovro, »da bi ga pobožala strela! Obrnjene so od okna. Skozi okno jo je popihal, kdor je bil; noter ni prišel skozi okno!«

»Tukajle se pozna, da je doli skočil,« je pripomnil drugi stražnik in kazal na vrsto stopinj pod oknom.

Sodnik je ukazoval: »Ti, Lovro, splezaj noter, da odpreš notranji zapah na hišnih durih! Tam te bom čakal. Ti, stražnik Janez, čuvaj pod oknom, ako se kaj primeri in bi bilo treba tvoje pomoči!«

Požuril se je nazaj v ulico. V pravi čas je še dospel pred vrata. Baš se je od znotraj čulo odiranje zapaha, vrata so se odprla, v vratih se je pokazala obilna postava stražnika Lovra — ali je bil to Lovro ali ne? Bled je bil, drhtel je, mrzel ga je oblival pot, s široko odprtimi očmi je buljil v sodnika — »Kriste, Marija! Kriste, Marija!« — drugęga ni spravil z jezika.

Hitro je vstopil sodnik, za njim so se porinili sosede.

V delavnici ni bilo videti na prvi hip nič posebnega. Posneti se je dalo, da se je bilo delo snoči završilo kakor običajno. Iz delavnice so bila vrata odprta v spalnico, ki je gledala na Ljubljano.

Stopivšemu na prag v spalnico se je razodel sodniku grozovit prizor: na tleh troje trupel v nočnih oblačilih, vsa okrvavljena v luži krvi, brez gibanja, brez življenja. Komaj jim je bilo spoznati spačena, s strjeno krvjo oskrunjena lica. Mojster Tomaž z režečo rano na vratu je ležal poleg odprte skrinje, po skrinji je bilo vse razmetano. Ob mojstru žena, matere se je oklepala hčerka, nemara sta hoteli možu in očetu na pomoč, pa ju je dohitela krvava smrt.

Mestni sodnik se je prekrizal, prepadel od tolikšne grozote, in je zašepetal pobožen vzdihljaj za duše nesrečnih žrtev.

Glasno razburjenje pa je zgrabilo množico, ki je bila tik za sodnikom vstopila na pozorišče krvavega dejanja. Vzkliki od prepasti in pomilovanja so se mešali z izbruhi skrajnega ogorčenja nad krvoločnim morilcem.

Sodnik je bil preudaril položaj. Vprašal je: »Kje je pomočnik?«

»Ni ga!« so se čuli odgovori. »V delavnici mu je postelja — krvave roke si je obrisal v rjuho — pomočnik je morilec!«

»Kdo je poznal pomočnika?« je pozivedoval sodnik.

»Kaj ga ne bi poznal lopova!« se je oglasil stražnik Lovro, ki se mu je bil jezik zopet opomogel od prve groze. »Šest, sedem tednov je v Ljubljani ta cigan črni, pa sem ga že trikrat prijel, ko je po krčmah in ulicah napit rogovilil, ta Štefan Rogovila. Sam sem že svaril mojstra Tomaža in mu svetoval, naj ga požene.«

Sodnik je ustavil stražniku besedo in je njega in njegovega tovariša napodil, naj jadrno hitita okoli vseh mestnih vrat in doženeta, ali je to jutro zapustil mesto človek, kakršnega popisujejo Štefana Rogovilo. Poslal je hkratu mestnim vratarjem ukaz, naj ga primejo in zapro, ako bi se jim prikazal pred oči.

Prišel je odgovor, da skozi mestna vrata ni zapustil mesta.

Črevljarska zadruga je prevzela žalostno nalogo, da skrbi svojemu ranjkemu članu in njegovi družini za krščanski pogreb.

2.

Pojemalo je in polagoma utihnilo večerno zvonjenje v stolpu frančiškanske cerkve. Služilo je v onih hudih časih vernikom v opomin k pobožni molitvi, da jih Bog obvaruje turške sile.

Ko je bil opravil zvonjenje, je šel cerkovnik s počasnim korakom še zadnjič po mali cerkvi, ozirajoč se na desno in na levo. Uveril se je, da je prazna; stopil je, da zapre in zaklene težke cerkvene duri.

Pa mu ustavi roko divje kričanje in klicanje, ki je prihajalo izza stolne cerkve semkaj proti samostanu.

Očetje frančiškani so imeli tedaj svoj samostan in svojo cerkev na sedanjem Vodnikovem trgu blizu Kloštrskih vrat, ki so iz mesta vodila na Poljane.

Cerkovnik je postal v odprtih cerkvenih durih in je videl, kako je pritekkel od desne strani semkaj mlad mož, tulil je od razburjenosti ali strahu, podila ga je kričeča množica in letelo je za njim kamenje.

Na nasprotni strani trga, razprostirajočęga se pred cerkvijo, vstric Kloštrskih vrat je baš tedaj korakala gruča vojakov.

Začula je kričanje in ugledala bežečega pa se je ustavila, pripravljena, da mu zapre pot.

Preganjanec je videl, kaj ga čaka, ozrl se je, kod bi mu kazala rešitev, v hipu in sredi bega se je odločil in krenil naravnost proti cerkvi.

Že je bil blizu vrat in je cerkovnik preudarjal, ali bo prav, če ga pusti v cerkev, pa prileti kamen preganjancu v glavo, da je zaječal in mahoma treščil po tleh.

Drevila je od vseh strani množica, stražniki in vojaki z orožjem, meščani s palicami, poulična mladina s kamenjem, vse je vpilo: »Ubijte ga! Ubijte ga!«

Tedaj se cerkovnik ni dalje pomišljal.

Hitro in še pred množico je bil pri onesveščencu, kakor meh so revežu šla pljuča, iz rane mu je curela kri; cerkovnik ga je dvignil in vlekel v cerkev. Privlekel ga je čez prag in položil rahlo po tleh.

Potem se je vrnil zopet k durim. Ondu je že stala obilna postava stražnika Lovra in je govorila takole:

»Hvaljen na veke! Nazaj, sodrga! Ne delaj brezpotrebne gneče, pravim, koder uraduje gosposka!«

Tako je bila množica ozmerjana za sodrgo, nemara v zahvalo za to, ker je bila okornemu stražniku Lovru pomagala loviti moža.

Stražnik Lovro pa je nadaljeval svoj govor: »Častiti brat, ta, ki ste ga sprejeli v svoj sveti hram, ni vreden Vašega zavetja. Vedite, da je morilec, trojni morilec: zaklal je mojstra Tomaža in ženo mu in hčerko; Bog bodi milostiv njihovim dušam. Jutri dopoldne bo pogreb, vsi naši gosposdije z magistrata se ga udeleže, grozno! Morilec pa je zapadel gosposki, zato ga izročite gosposki v moje roke!«

»Venkaj z morilcem!« je kričala množica.

»Tiho, sodrga!« je zarenčal stražnik Lovro. »Gosposka ne potrebuje vašega rjojenja.«

V samostanu so bili že čuli o strahovitem umoru; skoro se je kesal cerkovnik, da mu je roka rešila in pod božji krov zanesla morilca. Toda znane so mu bile starodavne cerkvene pravice in je odgovoril:

»Stražnik Lovro, Vi ste hraber junak, ali ste preudaren mož tudi. Zato veste, da se moč gosposke neha ob cerkvenem pragu. Komur da cerkev zavetje, tega se posvetna oblast ne more polastiti s silo.

Javite svojemu gospodarju, premilostnemu gospodu sodniku, kje da je mož, ki ga išče vaša pravica. Jaz bom stvar sporočil našemu predstojniku, prečastitemu patru Erazmu. Pa se naj vaš gospod in naš med seboj zmenita, kakor je prav. Tale preganjani in ranjeni človek vam sedaj itak ne more uiti nikamor. Še je v nezavesti. Kdo ve, morebiti bo božja volja, da ga pokliče pred svojo sodbo, preden izreče posvetna gosposka svojo.«

Tako je govoril cerkovnik. Pokimal je stražniku in mu voščil lahko noč. Rahlo je zaprl cerkvene duri in obrnil ključ.

»Nazaj, sodrga!« se je jezil stražnik Lovro. Grizlo ga je, da se mu je prav zadnji hip še izmuznil hudodelec, ki ga je bil slučajno naletel pred pekarijo in ga je imel ob prijaznem sodelovanju cestnega občinstva takorekoč že v rokah. Pa je stresal svojo jezo nad nedolžno množico in ji kazal svojo mogočnost. »Za sedaj je opravljeno. Vse drugo bodi moja skrb in skrb premilostnega gospoda sodnika. Domov!«

Toda ta hip se je nečesa spomnil.

»Stojte, slavna gospoda, še eno besedo! Kaj, če lopov svojo nezavest le hlini. Mi odtod, on pa lepo pokonci in smuk iz cerkve in samostana. To se ne sme zgoditi!«

»Ne sme!« je vzkliknila sodrga, nena doma povišana v slavno gospodo.

»Zato vam pravim, gospoda, razpostavite se pred vsa vrata, pod vsa okna, kar jih ima cerkev in samostan, in stražite: ne muha ne sme venkaj, dokler da premilostni gospod sodnik sam drugače ne uredi straže.«

Oglasilo se je zadostno število prostovoljnih stražarjev. Lovro jih je razporedil okoli poslopja, potem se je žuril na rotovž, da sporoči sodniku, kaj se je zgodilo.

Nezavestnega Štefana Rogovilo so bili medtem prenesli iz cerkve v samostanske prostore. Izmili so mu rano, dali mu hladčo obvezo in ga položili v posteljo. Pater Erazem je ukazal, naj eden izmed bratov čuje pri ranjencu, da mu bo ob strani, ako bi se zbudil iz nezavesti.

3.

Rana, ki jo je bil kamen prizadejal Štefanu, ni bila težka. Kmalu ga je minila omotica. Huje mu je bil duh prizadet od napetosti, od grozote in strahu zadnjih dni.

Koliko časa je bil nosil v glavi naklep svojega dejanja!

Priča je bil, ko je bil prišel dolžnik, kmet izpred mesta, in vrnil mojstru dolg, priča, kako si je mojster ogledoval tolarje, kos za kosom, in preizkušal njih cvenk, in kako jih je slednjič spravil v skrinjo. Že tedaj se mu je bila oglasila nepoštena misel. Najprej se je le igral z mislijo, kako bi bilo lepo, da so tolarji njegovi. Pa ko se je ž njo igral teden dni, mu je že bila pognala korenine in se je ni mogel več iznebiti iz glave. Čakal je ugodne prilike, ko ne bi bilo nikogar doma, pobasal bi bil tolarje in — z Bogom, mojster Tomaž, z Bogom, bela Ljubljana! Ali take prilike ni hotelo biti. Neusmiljeno ga je preganjal srebrni cvenk, jemal mu je spanje pa se je odločil, da napravi konec in izvrši tatvino ponoči, ko bodo spali mojster in njegova družina. Tisto noč se je bil lotil dejanja. Že je imel plen v rokah, dve vrečici tolarjev, pa se mu je zmuznila ena in težka zaropotala nazaj v skrinjo. Zbudil se je mojster in s klicanjem zdramil ženo in hčerko. Lahko bi bil zbežal Štefan, toda dotaknil se je bil krivičnega blaga, krivično blago ima čudovite moči, slepilo ga je, pa se mu je zdelo, da so tolarji njegova s trpljenjem in nevarnostjo pridobljena last in da so le mojster in njegova družina krivičniki, ki mora pred njimi braniti svojo svojino. In potem se je zgodila ona strašna stvar! Kdaj in kje je dobil črevljarski nož v roke in kako ga je rabil, ne ve, preveč je bil razburjen. Ali si ga je bil pripravil še pred tatvino? Vrag mu je vodil roko, da je vsak mahljaj prinašal smrt! S plenom jo je pobral skozi okno. Kar je, to je! Toda pričel se mu je strah. Iz mesta ne more, obdano je z zidom, vrata so ponoči zaprta. Če ga zalotijo, tolarji bi ga izdali — hitel jih je skriti. V prazni šupi na Zabjeku, blizu Karlovskih vrat, je prebil ostalo noč. Zjutraj ga je tresla grozica. Ni se upal med ljudi, mislil je, vsakdo mu bo bral z lica, da je morilec. Tako je ves dan ždel v šupi in z obleke drzal krvave madeže. Prijel ga je glad, v mraku je zapustil šupo in se plazil po skritih ulicah, da si kupi kruha.

Pa je hotela nesreča, da so ga spoznali, in sledil je oni divji obupni beg za življenje in smrt...

Od vse te napetosti, grozote in strahu mu je bil omagal duh in je spal kakor ubit do drugega popoldne.

Zbudil se je brez spomina, le bolela ga je glava, zastokal je.

Čezenj se je nagnil s skrbnim očesom bolniški strežnik brat Eligij.

Štefan je počasi odprl težke veke in dvignil glavo. Začuden je strmel v tuje lice, s tujega lica mu je krenil pogled po neznanem prostoru, ki ni vedel, kako je prišel vanj. Oni hip se je spomnil svojega strašnega dejanja pa je nečloveški zarjul, kakor divja zver v smrtni prepasti. Vznak mu je zopet omahnila glava, krčevito ječanje mu je pretresalo život.

Brat Eligij je uganil, da bolnik ne ve, kje je. Sedel mu je na rob postelje, vzela drhtečo, vročo njegovo roko med svojih hladnih, mirnih roki: »V samostanu si. Ne boj se! Cerkev te je vzela v svojo zaščito. Brez njene in božje volje se ti ne more zgoditi ničesar. Zaupaj v Boga! Zanašaj se na njegovo neskončno milost in modrost, brez skrbi se vdaj v njegovo sveto voljo!«

Bolnik se je od božajoče roke, od blagega glasu, od tolažilnih besed toliko umiril, da so se mu uredile misli. Mižal je, v možganih pa so se mu križala vprašanja, ali v samostanu vedo, kaj je storil — kaj bodo ž njim ukrenili, čim okreva — ali mestna straža pozna njegovo sedanje zavetišče.

Sram ga je bilo dobrote, ki jo zdajci uživa, dasi je tat in morilec. Zašepetal je, ne da bi odprl oči: »Zmešalo se mi je, ne vem, kaj se je zgodilo.«

»Nikar se ne vznemirjaj!« ga je tolažil brat Eligij. »Najprej se lepo potruji, da okrevaš! Koj ti prinesem okrepčil. Vse druge misli pusti! Ko pride čas, se o tvojih stvareh razgovorita s prečastitim patrom Erazmom. Pater Erazem je blag mož. Kakor otrok svojemu očetu mu boš vse razodel in potožil, kakor oče svojega otroka te bo vzela pod svoje krilo.«

Brat Eligij je stopil po okrepčila, skoro ni bilo čuti njegovih korakov. Kmalu se je vrnil. Hlastno je bolnik zaužil, kar mu je bil prinesel.

Štefanu so se ob prijazni, skrbni negi hitro vračale moči. Četrty dan je že čutil, da bi mogel vstati. Bil je sam. Počasi je sedel v postelji, noge je izpodmaknil izpod odeje in jih spustil na tla, polagoma se je nanje oprl — nesle so ga. Oprijemši se za posteljo in za steno se je splazil k oknu. Ves čas, ko je bil ležal v postelji, ga je mikalo to nezamreženo okno, kakor bi baš

skozi to okno šla njegova rešitev. Kam vodi okno? Ali je visoko od tal?

Brata Eligija se ni bil upal vprašati. Ali prva pot iz postelje mu je bila sedajle k oknu.

Gledalo je na dvorišče. Toliko ni bilo od tal, da se ne bi mogel s pomočjo rjuhe spustiti z okna. Toda kam potem? Pa se mu je zbudil še drug pomislek. Ozrl se je po sobi: kje mu je obleka?

Splazil se je nazaj v posteljo in čakal in preudarjal: Brez obleke me ne morejo pustiti, prej ali slej mi jo prineso. Ponoči bi jim moral uiti, da me ne zapazijo. Dvorišče mora imeti vrata na cesto. Vrata so gotovo le zapahnjena, kakor so običajno vrata z dvorišč. Ko bom iz samostana, si že pomagam naprej — makar da preplazim mestni zid. — Prevzel ga je gorek in prijeten občutek: še se mi obeta življenje in prostost.

Da ga samostan prej ali slej izroči posvetni gosposki, o tem ni mogel dvomiti. Mar ga naj vse žive dni drže v celici kakor v ječi?

Prišel je brat Eligij z mlekom, jajcem, medom in belim kruhom. Zopet je Štefana pustil samega. Dišala mu je malica, použil jo je do zadnje drobtinice.

Brat Eligij se je vrnil, to pot je prinesel obleko. »Poskusi, ali moreš vstati in se obleči,« je dejal prijazno. »Da,« je odgovoril na vprašujoči pogled Štefanov, »obleka je druga, ona — ni bila več za rabo.«

Brat je pospravljajl po mizi, da mu ni bilo treba videti, kako je Štefan zardel — s krvjo umorjencev je bila prepojena stara obleka, zato ni bila več za rabo!

Še je dejal brat Eligij: »V pol ure te obišče prečastiti pater Erazem.« Pobral je prazno posodje in žlico in nož in šel tiho, kakor je bil prišel.

Zdajci se odloči moja usoda, si je mislil Štefan in tesno mu je postalo pri srcu. Zaskrbelo ga je, kako naj govori, kako se naj vede, da bo zanj najbolj prav.

4.

Pater Erazem je bil svet mož. Štel je že nad sedemdeset let, pa so pravili o njem, kako trdo se posti navzlic svoji častitljivi starosti, mehko posteljo da odklanja in da leži na golih deskah. Bledo, koščeno mu je bilo lice, izza polzaprtih vek pa mu je gledalo oko s posebno milino, ki je toplo grela, a hkratu si iskala pot v najtajnejše kote

srca. Nič ni ostajalo prikrito tem očem. Šel je glas o čudežni njegovi moči, da mu vidi duh v bodočnost in da z molitvijo in polaganjem rok leči bolezni.

Rahlo je potrkalo na vrata Štefanove celice, tiho so se odprla in s prijaznim pozdravom je vstopil pater Erazem.

Gledal je, govoril in se kretal kakor da ne prihaja k človeku, ki ga prvikrat vidi v svojem življenju, nego kakor da sta si znana izza davnih dni.

Sedel je. Smehljaje se je ozrl po celici in smehljaj se je Štefanu, ki je oblečen stal ob postelji in si je bil v duhu že pripravil odgovore.

»Dali smo ti sobo, ki gre na dvorišče, sinko,« je dejal častitljivi starček. »Pa ne zato, da nam ne uideš. Ne, ne, ne, ne! Tega nikar ne misli, svoj si gospodar! Ako rečeš, koj se ti odpro vrata. Nikdo te ne drži. Toda vedi, sinko, okoli samostana in cerkve je mesto razpostavilo svojo stražo. Rekli so: ne muha ne sme brez njihove vednosti in volje na cesto. Glej, zato ti nismo dali sobe na cesto, da te straža ne uzre.«

Štefan se je zganil: v dušo mi gleda, uganil mi je misel, da sem kanil uiti skozi okno. Globoko je zajel sapo. Obrnil je svoj pogled v patrovo lice: ni bilo na njem ne sledu več smehljaja, le žarek neskončnega usmiljenja ga je obsijal iz patrovih oči. Pa je Štefana nenadoma premagal čut skrušenosti in obupa. Pozabil je vse pripravljene besede, zalile so ga solze, padel je na kolena in se glasno zajokal. »Odpustite mi, strašen sem grešnik!« mu je drhtel glas.

Pater Erazem ga je pustil na kolenih. »Le kleči pred Bogom, ki si ga tako hudo razžalil! Le jokaj se! Koliko solza bi bilo treba, da izpero kri, ki si jo preлил! Le kesaj se, sinko! O, da bi mogel tvoj kes mrtve vzbuditi k življenju!« Z roko se mu je dotaknil glave in jo rahlo pobožal. »Tvoja glava, sinko, je zapadla posvetni gosposki. Po vsej pravici! Gospod je rekel: Oko za oko, zob za zob! Če bi imel tri glave, vse tri so ti zapadle. Tako bi plačal svoj strašni greh!«

Pomilujoč mu je bil glas in brez trpkoga očitjanja.

Oni na kolenih je ječal: »Njih smrt ni bila v mojem namenu! Hotelj so mi vzeti plen! Nisem meril, kam zadenem! Zapeljaj me je denar!«

»Zapeljal te je denar!« je zavekal starček. »Ne repar krivega denarja ne sme ostati v tvojih rokah.«

»Vse vrnem, vse!«

»Povej, sinko, kam si ga dal, da pišemo gosposki, da ga poišče!«

Krčevito se je jokal Štefan, ne besede ni spravil iz grla.

Nepremično je bilo obrnjeno patrovo lice v grešnika. Toda je mižal kakor da ga je premagala telesna slabost. Le ustnice so se mu lahko tresle in so pričale, da je pater Erazem zamaknjen v molitev.

Štefanu je ponehaval jok. Gledal je svetega moža zamaknjenega in spreletavala ga je nepoznana tajnostna groza.

Tedaj se je patru Erazmu izpremenilo lice, neizrečeno je razodevalo bol. Zopet je izpregledal in govoril je tiho in v težavah:

»Z glavo bi moral plačati svoj greh kakor strupena kača, ki ji stro glavo, da več ne piči. Ali človek, ustvarjen po božji podobi, ni gad. Človek je rojen v svet, da koristi drugim. Koliko jih je, ki so potrebni pomoči, kolikim lahko pomagaš, ki si mlad in zdrav! Zapadel si svoje življenje zase! Ali si voljan, kar ti ostane življenja, da ga posvetiš drugim? Da z roko in s srcem plačuješ v dobrih delih namesto z glavo?«

»Voljan sem, prečastiti oče, voljan!« je ječal Štefan na kolenih in dvigal pro-seči roki.

»Kje je denar?« Trdo se je glasilo vprašanje.

»Denar? Skril sem ga.«

»Kam si ga skril?«

»Pod most. Pod Črevljarski most.«

Z roko si je pater Erazem pokrtil lice in ni več pogledal grešnika, ko mu je govoril tiho in počasi:

»V tvojo in v božjo roko ti je dano življenje. Naš samostan noče, da si oskruni roke s krvjo bližnjega, naj je tudi sam pre-lival kri. Samostan ti bo skrbel, da varen dosežeš prostost. Ali jo boš užival ali vendarle padeš rablju pod meč, pomni, to bo tvoja stvar! Sam si ubereš pot v svojo usodo! Človeka lahko goljufaš, Boga ne moreš. Danes tretji dan bodi pripravljen! Pomačaj ti Bog!«

Z omahujočim korakom je zapustil pater Erazem celico in klečečega grešnika.

Zunaj mestne sodne oblasti je imel samostan svojo pristavo. Tjakaj je sklenil pater Erazem spraviti Štefana, tamkaj mu dati prvo zavetje. Oskrbnik pristave je bil osivel v samostanski službi, vdan je bil svoji gospodi z dušo in telesom, nanj so se lahko brezpogojno zanašali. Brat Eligij je bil poslan naprej, da vse uravna, kar je potrebno.

Tretji dan po razgovoru, ki sta ga imela pater Erazem in Štefan, so zjutraj okoli devete ure zaškripala in na stežaj se odprla široka vrata iz samostanskega dvorišča na cesto.

Z dvorišča je počasi priropotal voz, na vozu sta bila naložena dva soda, ob konjih je stopal pristavski konjar Matijec. Bil je majhen, živahen dedec, mahal je z rokami, v desnici mu je bil bič, pa le za strah, gostobesedno je prigovarjal in grozil in se je napanjal in potil, kakor da sam vozi tovor in ga ne vozita konja.

»Hi, Bela! Hi, Luca! Kam zijaš? Da bi te kavka! Oha, le počasi, ali ne vidita grape! Da mi ne prevrneta!« Z rokavom si je obrisal s čela znojne kaplje in se znova lotil naporenega posla, da ravna žival in voz.

Na cesti pred vrati mu je zastavil pot stražnik Lovro: »Stoj, prijatelj, kaj peljaš?«

»Na veke, amen!« je odgovoril voznik. »Bog plačaj za vprašanje! S pristave smo, s pristave. Oha, Luca! Mrha rada kopitne, Bog nam odpusti grehe! Na pristavo gremo, na pristavo.«

»Kaj da peljaš, te vprašam,« je nejevoljno ponovil stražnik. »Mar si gluhi?«

»Gluh ne. Tudi slep ne, jaz ne, hvala Bogu! Kar peljamo, peljamo očitno za vsakogar, kdor ima oči. Pravi se pa taki ropotiji, kakršno peljamo, sod, če je eden. Če sta dva, sta pa dva soda. Tako pri nas pravimo, ki smo kmetje; kako pri vas pravite sodom, ki ste gospoda, ne vem. Pa hajdimo naprej v božjem imenu; Luca, Bela, hi!«

»Stoj!« je zagrmel stražnik. »Čakaj, da preiščem voz!«

Zbrala se je bila okoli stražnika in voznika gruča radovednežev, ki je muza-joč se poslušala duhoviti razgovor oblasti s kmetskim človekom.

»Oha, Luca, Bela, da bi vaju kavka! Konjička sta izpočita, zima je, še ni trdega dela pa sta živalci nemirni, neradi čakata. Drugače nista hudobnega srca in tudi ne zaničujeta gosposke. Oha, počakajta! Am-

pak teje ropotiji na vozu se po domače res pravi sod; kako jo v mestu imenujete, tega pa res ne vem in če sem pri tej priči ob glavo.«

Tako je voznik Matijec položaj razlagal zbranim občinstvu, ki je pojasnila hvaležno in režé se sprejemalo na znanje.

Stražnik Lovro se je bil medtem s precejšnjim naporom svojega obilnega telesa skobacal na voz, da se z uradno natančnostjo uveri, ali nimajo kod skritega morilca.

Ali Luca je bila svojih misli, presedalo ji je čakanje. Nestrpnost je bila tla s kopiti, nejevoljna je mahnila z glavo kvišku in v stran, da je vznemirila in zadela še Belo. Pokazala je zobe, korajžno je zarezgetala, potem pa je z nenadnim sunkom potegnila voz, da se je stražnik vznak prekopicnil z voza na tla.

Konja sta v skoku zdirljala po vajeni poti proti bližnjim mestnim vratom, voznik je kričeč motovilil za njima, neusmiljeno občinstvo pa je pokalo od smeha.

Ko se je bil stražnik Lovro pobral in je bil v svoje zadovoljstvo dognal, da so vse kosti važne njegove osebe cele, že ni bilo več videti ne voza ne voznika. Zarentačil je nad radovedneži in jih razgnal. »Ni vrag, da bi ušel v sodu!« se je tolažil.

Pristavski Matijec je dohitel konja daleč onkraj mestnih vrat.

Ozmerjal ju je in jima očital, v kako sramoto sta spravila ves samostan in še posebe njega, pristavskega Matijca. Pregrešila sta se zoper mestno gosposko in kdo ve, kaka ju čaka kazen. Prišla bosta pred sodnika in ta jima bo bral sodbo. Ako ju ne zažgo živa, zaprta bosta gotovo. Ampak njega, Matijca, ne zadene prav nobena krivda, vedno ju je lepo učil in lepe jima je dajal zglede.

Konjičkoma dvema je huda pridiga segla v srce, žalostna sta povesila glavi, da sta se Matijcu zasmilila in se mu je videlo, primerno, da ju z bodro besedo zopet potolazi.

Tako so počasi prispeli na pristavo.

Bratu Eligiju je odleglo, ko jih je zagledal. Poslušal je Matijčevo povest o ljubljanski gosposki, ki v svojem življenju še ni videla soda in si ga je hotela ogledati, in kako sta Luca in Bela razžalili gosposko. In ni bil brat Eligij nič ogorčen, ampak je zadovoljno potrepal oba konja po svetlih vratovih.

Medtem ko je Matijec ob glasnem mdrovanju izpregal konja in ju spravljaj v hlev, sta brat Eligij in oskrbnik previdno zvalila krajni sod s konca voza v hišo. Druge družine ni bilo doma, imela je posla v gozdu. Zaprla sta hišne duri in sodu odprla dno. V sodu je bilo nabasano seno, iz sena pa je prilezel na dan Štefan Rogovila — od slabega zraka in od okorne vožnje je bil izmučen, drugače pa zdrav.

Matijec in ostala družina so se jako zavzeli, ko so pri južini ugledali za mizo novega tovariša. Oskrbnik jim je povedal, da ga je pot pripeljala mimo in so ga najeli, kajti skoraj se bo pričelo pomladnje delo.

Čez teden dni je dobil mestni sodnik iz samostana vljudno pisanje, da zastonj stražijo Štefana, ki ga ni več v samostanskem poslopju. Za ukradenimi tolarji naj pogledajo pod Črevljarskim mostom, ali so res tam.

6.

Dokler je ležal sneg in je trajal mraz, na pristavi ni bilo preveč dela. Dnevi so bili kratki, kar je preostajalo časa od vsakdanjega opravila okoli domače živine, so ga porabljali za napravljanje drv, za pravo orodja.

Štefan se je ponujal k vsakemu delu. Čim težje je bilo in neprijetnejše, rajši se ga je lotil. Če je utegnul poleg drugega dela, rad je zakrpal črevlje domačemu hlapcu ali dekli. Plačila za take usluge se je branil. Še mu je bilo živo pred očmi tajinstveno lice patra Erazma, kakor trn so mu tičale v spominu njegove besede. Še ni bil pozabil prestanega strahu, še si je bil svest, da mu rabljev meč visi nad glavo. V naporu dela si je iskal pozabe, z muko dela si je odkupoval zapadlo življenje. Tih in plah je opravljal svoje posle. V družbo ga ni mikalo, vinu se je izogibal.

Pater Erazem je prejemal redna poročila o njegovem početju in nehanju; ali je oskrbnik šel v mesto in v samostan ali je brat Eligij prišel venkaj pogledat in poizvedet. S skrbnim licem je blagi starček vsakokrat poslušal vesti; tem zadovoljnejši je bil, ko so se do konca glasila ugodno.

Zima je bila to leto izredno dolga; zadnje dni sušca je bil zapadel nov sneg, pritisnil nov mraz. Šele sredi malega travna je zmagalo solnce. Topli njegovi žarki so zlizali sneg z orumenelih livad, s črnega polja, tedaj se je pričelo zakesnelo delo pod milim nebom. Oglasilo se je zopet

ptičje petje, bolj in bolj zelena je postajala travniška odeja, že jo je kitilo zgodnje cvetje, sadno drevje se je pripravljalo, da se obleče v svatovsko obleko — tačas nekega jutra nenadoma ni bilo več Štefana. Noč ga je bila vzela — brez slovesa, brez sledu.

Oskrbnik se je požuril, da sporoči novice v samostan. Patra Erazma je silno pretresla. Zakril si je lice z rokama in zašepetal: »Zgodilo se je. Dal Bog, da se ne zgodi še drugo!«

Kakor vzbudi pomlad v mrtvi prirodi novo življenje, tako vzdrami njen vzduh tudi v človeški naravi želje in nagone, ki so spali zimsko spanje.

Čim toplejše je sijalo solnce, tem bolj je čutil Štefan, kako ga tišče ozki okovi dela na pristavi. Mimo so prihajali po cesti rokodelski pomočniki, pojoči, potujoči v tujino v daljna neznaná mesta, pa ga je vleklo za njimi.

Pred smejočimi se žarki zlatega solnca sta obleдела pretekli strah, prestana groza. In si je prigovarjal in samega sebe prepričaval: Povsod sem lahko pošten. Ni mi treba kmetovati, ko znam rokodelstvo. Čim više sebi pomagam, tem več lahko pomagam drugim. Niti pater Erazem ne bi mogel oporekati takim preudarkom.

Ali v krepotno vsebino teh naklepov mu je posegal moteče in vabeče še drug glas. Najprej le tiho in od daleč in Štefan ga je samemu sebi tajil, kakor da ga ne sliši, ne mara slišati. Prihajal pa je bliže glas, naraščala mu je sila in ko je Štefan prepričevalno govoril sebi o delu in poštenju, mu je zraven pelo po vsej glavi: tolarji, tolarji!

Dobrotnik bom revežem, si je zatrjeval. Tolarji, tolarji, tolarji! mu je odmevalo v srcu.

Patru Erazmu ni bil resnice povedal o tolarjih. Ta laž ga je držala v oblasti greha, te oblasti se ni mogel otresti. Ni bil skrnil tolarjev pod Črevljarskim mostom, preblizu je bilo kraju krvavega dejanja. Naprej je bil vlekel vrečici s seboj k šupi, kjer je prenočil, ondu je bil zakopal svoj plen.

Tolarji, tolarji, tolarji!

Tisto noč, ko je izginil s pristave, z neodoljivo silo so ga vlekli tolarji proti Ljubljani.

Napravil je ovinek, izognil se je Kloštrskih vrat, ubral je pot proti Karlovskim

vratom na dolenski strani, najbližja so bila Žabjeku, koder je imel zakopan svoj zaklad.

Ko je došel do mestnih vrat, še niso bila odprta. Pred vrati na tleh je sedelo šest potujočih krojaških pomočnikov s palicami in z zavitimí culami na hrbtu, podobnimi velikim klobasam. Polni so bili šal in muh. O, takšen je tudi on bil njeга dni popotoval po svetu! V Ljubljano jih je bila pripeljala pot, da si ogledajo kamenita kipa Adama in Eve na rotovžu in da se oglase pri mojstrih za potno darilo. Za delo jim ni bilo — kdo bo delal, ko solnce tako prijazno sije in je svet tako velik in lep!

Mednje se je pomešal Štefan. Nikdo se ni brigal zanj, ko je vratar odprl vrata in so skožnja vstopili v mesto.

Od umora mojstra Tomaža in njegove družine je bilo preteklo že par mesecev — Ljubljana je imela v onih nemirnih dneh dovolj drugih skrbi.

7.

V krojaški jerpergi »Pri belem jelenu« je bila družba nocoj posebno živahna. Pot okoli ljubljanskih krojaških mojstrov sicer ni bila Bog ve koliko vrgla popotnim pomočnikom: mojstri so ponujali delo, z darili so bili skopi.

Toda danes je imela lahkoživa družba v svoji sredini tovariša, ki je naročeval in plačeval vina, kolikor ga je mogel oberoč prinašati na mizo kislogledi krčmar.

Tuji pomočniki so slutili, da ni vse v redu z novim tovarišem, ki iz vrča vliva váse kakor v brezdno, bije po mizi in kriči, a po vseh žepih mu bahato poje srebro. Razgovarjali so se bili ž njim o mestih, koder so hodili, o krojaških mojstrih, pri katerih da je delal, pa jim je vedel o mestih poštenega odgovora, mojstrom pa ni poznal ni imen. Niti mu ni bil znan pošteni krojaški pozdrav, ki so se po njem spoznavali potujoči pomočniki od tega rokodelstva. Ugibali so: nemara ni krojač, nego iz katerkoli druge obrti. Nagnali bi ga izmed sebe, kaj se sili v njihovo družbo, ako ne spada mednje. Pa jih je mamilo, da ima peneze; dokler ima peneze in jih ne tišči, dober je tovariš.

Vino je bilo stopilo glasni tovarišiji že v lica in na jezike.

V kotu za mizo je sedel najstarejši od družbe. Častitljivo se mu je svetila pleša, sredi iz kosmatega obraza mu je žarel nos, a na komolcih preguljena suknja je pričala

o resničnosti pregovora, da krojač samemu sebi zadnjemu zakrpa obleko.

Častitljiva starina v kotu se je dvignil. Pozdravil ga je hrupni: »Živel, Lazica! Čujte, čujte!« Vedeli so, da se jim obeta smeh.

»Lazica« si je šel z roko za vrat, kakor da hoče opravičiti pomembni svoj priimek. S pretiranim poklonom se je najprej zahvalil na počaščenju, potem je pričel z globokim, raskavim glasom:

»Z dovoljenjem in dopuščanjem tovarišije! Pošten požirek v čast poštemu rokodelstvu!«

»Tako je!« so zaklicali, z vrči udarili po mizi ter pili.

Ako ne pošten, vsaj globok je bil požirek, ki si ga je privoščil »Lazica«. Postavil je vrč zopet na mizo, obrisal si brke v tolsti rokav in zopet povzel besedo.

»Veliko sem prehodil sveta po suhem in preko voda, po dolinah in čez planine, mnogo sem videl mest, na nebroj sem pritisnil kljuk. Ali nobenega mesta nisem bil tako vesel, kakor sem vesel slavnega mesta Ljubljane z znamenitima njegovima zaščitnikoma Adamom in Evo na rotovžu. Z dovoljenjem in dopuščanjem tovarišije! Pošten požirek v čast poštemu rokodelstvu!«

Živo se je odzvala tovarišija, trkala in pila.

»Lazica« pa je nadaljeval s pretirano resnostjo glasu in z zvitim mežikanjem oči. »Zakaj mi je bolj pri srcu slavno mesto Ljubljana, vprašam, nego Dunaj in Gradec in ... in ... Kurja vas? Zato, tovarišija, ker smo tukaj v okrilju častitljivih naših prastaršev Adama in Eve našli tovariša, kakršnega nima vesoljni svet po kopnem in preko voda, čez doline in planine. Po navadi in pravici poštemega rokodelstva mu napijam v prvič, v drugič, v tretjič: »Živel!« Naj mi novi tovariš dopusti in dovoli, da ga po bratovsko poljubim!«

Vsi so vstali, križem so kričali in z vrči bili po mizi, da je kislogledi krčmar trepetal: zdaj, zdaj se posoda razleti v črepinje.

Najglasnejši je bil slavljeneц sam. Izlil vase, kar je imel še v vrču, potem se je poljubljaj z govornikom, za njim še z drugimi tovariši. Vse se je gnetlo okoli njega s hrupom in z razposajenim smehom.

Tedaj je sredi gneče zažvenketalo po tleh perišče trdih tolarjev.

Za hip so vsi umolknili in se spogledali.

Slavljeneц je prebledel. Otresel se je tovarišev, z brzo roko si otipal žepe — pa mu je bes pogledal iz oči. »Okradli ste me, potepuhi! Denar nazaj!«

Ozrl se je naokoli, zagledal je rogačjoče se lice starega »Lazice«, prevzela ga je slepa jeza in udaril ga je s pestjo v lice, da ga je zalila kri iz nosu in iz ust.

Tovarišija je razjarjena planila po njem, podrli so ga na tla, dva je braneč se potegnili s sabo. Besen je otepal okoli z rokami in nogami in grizel je, kar mu je prišlo k ustom. Pa tudi njemu niso prizanašali, kakor toča so padale po njem pesti. Zraven krik, stok, kletvice!

Dva se nista udeleževala tepeža, rajša sta se okoriščala z ugodno priliko in pobirala s tal srebrni blagor, ki je bil razsut in se je še usipal ruvajočim se iz žepov.

Krčmar je napodil svojega hlapca po stražo, sam pa se je tarnajoč sukaj, da pobere z mize posodo — o joj, o joj! dva vrča sta že ubita, o joj, o joj!

Tepež je še trajal z nezmanjšano silo, ko je prihitela straža, štirje možje, na čelu jim stražnik Lovro.

»V imenu mestne gosposke mir!«

Prihod straže je vplival na vse kakor curek mrzle vode. Hipno so se streznili. Kdor bi zdajle mogel, bodisi od pretepačev, bodisi od pobiračev, vsak bi se bil rad izmazal.

Toda straža ni nikogar pustila skoz vrata, okna so bila zamrežena, ni bilo rešitve. Vsak je hitro še poizkusil, da se iznebi iz žepa tolarjev, potem se je zatrjujoč svojo nedolžnost vdal in trpel, da mu je straža zvezala roke.

»Gospod stražnik Lovro, cenjeni gospod stražnik, tri vrče vina so še dolžni, tri vrče so razbili! Naj plačajo, saj imajo, vem, da imajo!« je tožil krčmar.

Vsi so bili zvezani, eden sam je še ležal potuhnjen v temnem kotu in se ni ganil.

»Hej, prijatelj!« ga je vabil Lovro, »na dan s teboj, kaj bi se skrival!« Sklonil se je, zgrabil ga je pod pazduho in ga iz kota vlekkel v sredino sobe in potem kvišku k luči. »Pa ne, da se že pozna, ptiček, ko mi ne privoščiš svojega lica! — Muka božja!« je zdajci zakričal. »Ti si! Štefan Rogovila, morilec mojstra Tomaža!«

Kakor v kleščah ga je držal, da so ga uklenili drugi stražniki. Stefan Rogovila pa se omamljen in potrtni malo ni branil.

Odgnali so jih v ječo na Tranči.

Za njimi se je razlegal glas javkajočega krčmarja: »V žepih imajo denar, gotovo ga imajo! Štiri vrče so ubili.«

Nikdo ga ni poslušal.

Pa ko je pospravljaj krčmo, se je potolažil. Našel je kupčke tolarjev, enega za kotu za mizo, enega za klopjo pod mizo, enega za pečjo, in še je ležal tu in tam kak posamezen tolar.

»Bog Kranjca ne zapusti!« je mrmral zadovoljno.

8.

Stefan Rogovila je svoje dejanje kratko in brez ovinkov priznal, ni ga ne opraviče-

val niti skušal zmanjšati svoje krivde. Potem pa mu ni bilo ne besedice več izvabiti iz ust. Kakor da je dokončno že sklenil svoje življenje in da se ono, kar je moralo še slediti, več ne tiče njega.

Bil je z mečem dejan ob glavo na mestnem trgu.

Ko mu je bil klenkal mrtvaški zvonec, je v frančiškanskem samostanu v siromašni svoji celici klečal pater Erazem na tleh pred podobo Križanega in molil.

Zvonec je utihnil. Začul se je šum ljudstva.

Pater Erazem se je zdrznil. Prekrižal se je in sivo glavo sklonil do tal. »Gospod, v lastne roke si mu dal usodo! Sam si je volil pot, ki ga je pripeljala pod rabljev meč. Bodi milostljiv sodnik njegovi duši, o Gospod, ki vodiš človeške misli in dejanja!«

Spomenik neznanemu junaku na gori Avali pri Beogradu.

O Krekovem značaju.

I. Dolenc.

Mož, preprost in dober kakor vsakdanji kruh, genij ne za luksus nego za potrebo, genij širokih mas — kje je tvoja skrivnost, kje tvoja veličina?

Oton Župančič o Kreku.

Pred petimi leti smo v Koledarju za leto 1919 objavili daljši življenjepis dr. Janeza Evangelista Kreka (27. novembra 1865 do 8. oktobra 1917). Večini Mohorjanov je ta spis znan, saj je štela takrat družba 90.512 udov. Zato danes ne bomo ponavljali podatkov o Krekovem življenju in njegovem delu. Prinašamo pa obširnejši spis o njegovem značaju, ki naj skuša bravcem pojasniti, zakaj sta orjaka sklonjena nad njegovim grobom v nemi bolečini.

Ko sem se nekoč čudil, kako je Kreku mogoče, da toliko piše, tolikokrat govori na shodih in pri raznih tečajih, mi je smehljaje se odgovoril: »Saj jaz vedno samo eno reč učim.« In o tejenistvari, ki je pri Kreku netila in gibala vse življenje, hočem danes govoriti. Skušal vam bom podati kratko sliko Krekovega značaja, predočili si bomo najprej tiste Krekove lastnosti, ki so nam ostale o Kreku posebno v spominu in zaradi katerih ga sedaj — posebno pogrešamo; nato bomo pa skušali najti tisto osrednjo (centralno) misel, iz katere je izviralo njegovo socialno, gospodarsko, narodno, politično in kulturno delo, tisto misel, na kateri je temeljila tudi njegova ljubeznivost v zasebnem življenju, misel, iz katere se je rodila njegova izredna požrtvovalnost in nesebičnost; z eno besedo: tisto misel, ki je napravila Kreka to, kar nam je bil. —

Krek je bil predvsem mož silne volje. Bil je kovač, ki nas je neprestano z besedo in zgledom učil, naj si kujemo svojo usodo sami in naj iščemo — kot posamezniki in kot narod — rešitve v delu in v samopomoči. Delajmo — in Bog bo dal svoj blagoslov! Ta misel se nahaja v Krekovih spisih, posebno iz mladostne dobe, tolikokrat, da bi po njej spoznali marsikak spis za Krekov tudi brez njegovega podpisa.

»Ljudstvu je treba dopovedati, da s pričakovanjem kralja Matjaža ni nič. Kdor

misli, da bo z odprtimi ustji in s križerokami pričakal dobrot od zgoraj, se moti. Želi bomo mi na jugu samo to, kar si bomo z zavihanimi rokavi sami pridelali in priborili.« (Dom in svet 1917, str. 308.)

Bil je mož silne volje in zaupanja v uspeh dela — z božjo pomočjo. Rad je naglašal angleški izrek: Kjer je volja, tam je tudi pot. »Kadar se pokaže, da je kaka reč neobhodno potrebna, mora biti tudi mogoča. Takrat se politik ne sme ustrašiti nobenih težav. Junaško naprej, velja ob takem slučaju. Morda ne doseže sam, kar je nameraval, morda pade, a brez dvojbe odrobi nekaj skal, da je tistim, kateri gredo za njim, lažja pot in da oni tem bolj gotovo pridejo do cilja.« (Domoljub, 23. sept. 1909.)

V šaljivi obliki je menda l. 1911 po nekem socialnem tečaju za udeležence z dežele razdelil ljudi glede na moč volje v dve vrsti: v ampakovce in v torejce. »Ta ali oni ti bo takrat, ko ga skušaš pridobiti za kako koristno delo, pritrjeval, a ko bo treba kaj storiti, bo prišel iz njegovih ust 'ampak' — in storil ne bo ničesar. Drugi te bo pa takrat, ko ga pregovarjaš, morebiti mrko gledal, bo ugovarjal — a če ga boš prepričal, bo rekel: 'torej!' in storil to, kar odgovarja njegovemu prepričanju.« Krek je bil torejec.

Ni pa učil kovanja samo z besedami po načinu strica Dolfa, ki je svetoval: »Delaj tako kakor me slišiš, ne kakor me vidiš,« ampak je koval sam z najtežjim kladivom in ob najhujšem ognju. S posebno ljubeznijo se je lotil dela, ki se je zdelo drugim pretežko ali prenizko. Ni gledal na to, katero delo je na zunaj častno, ampak predvsem na to, ali je potrebno. Nikomur ni svetoval ničesar, česar bi v njegovem položaju ne bil sam storil. Več je zahteval od sebe nego od drugih.

Njegov optimizem (veselo zaupanje v bodočnost) in njegovo veselje do dela se je kar selilo v srca tistih, ki so ga poslušali. »Kdor pride k njemu, odhaja od njega z veseljem do dela.« (Komlanec v knjigi 'Ob 50letnici' na str. 65.)

Če upoštevamo, da je Krek pričakoval rešitev le od poštenega dela, nam bo tudi jasno njegovo spoštovanje do dela. »Delo je najmenitnejša človekova osebna

last in po delu si v prvi vrsti pridobiva lastninsko pravico nad drugimi stvarmi.« (Slovenec 1896, št. 47.) Takih in podobnih izrekov bi se dobilo v Krekovih spisih na stotine. Ko je začel 8. nov. 1894 izdajati za delavce Glasnik, mu je postavil na prvo stran Našo pesem, pesem dela:

»Zakon dela svetu dan je,
svet brez dela so le sanje.
Delo je človeku last:
delu slava, delu čast!«

Ni pa delal samo na to, da se delu izkazuje čast in slava v besedah, ampak je zahteval tudi, da je delo dobro plačano. Rad je rekel, da obstoji bistvo socialnega vprašanja v tem, da bo delo bolje plačano in da kapital brez dela ne bo donášal dobička. Rad^o se očita krščanskemu socializmu, da hoče socialne rane ozdraviti samo s krščansko ljubeznijo. Krek, ki je sam izvršil toliko del krščanske ljubezni, je označil razmerje med ljubeznijo in pravičnostjo v Socializmu (str. 47) sijajno takole: »Ljubezen uspeva trajno le kot posestrima vere in ima nastopiti le tam, kjer je pravičnost že izpregovorila svojo zadnjo besedo.« Kajti Krek je cenil človekovo dostojanstvo, je to dostojanstvo v njem gojil in že njegovi zdravi naravi se je upirala misel, da bi bil tisti, ki s svojim težkim delom ustvarja človeški družbi blagostanje, navezan na milost. Kajti tudi naš Krek je bil »pokonci mož«. Takole je označil v državnem zboru dne 8. junija 1910 razmerje med delodajavcem in delavcem:

»Delavec ima pravico zahtevati: ti mi daj toliko, kolikor je to vredno, kar ti jaz dam! Da to misel izrazim še natančneje, naj naglašam, da se mora po krščanskem pojmovanju presojati delovna in službena pogodba po 7. božji zapovedi: Ne kradi! in ne — kakor se to tolikokrat tudi od naše strani napačno umeva in razlaga — po četrtri božji zapovedi: Spoštuj očeta in mater! Delavec in delodajavec si ne stojita nasproti kot oče in sin, ampak kot kupec in prodajavec.«

S tem, da je Krek zahteval pravičnost kot temelj socialnemu redu in da je cenil dostojanstvo človeške narave, je v zvezi tudi njegova ljubezen do svobode. Sam je hodil vedno po lastnih potih in je postal velik prav radi tega, ker je brezobzirno sledil svojemu notranjemu nagonu. Ravnal se je po izreku, ki zahteva: »In

dubiis libertas.« (»V dvomljivih stvareh vladaj svoboda!«)

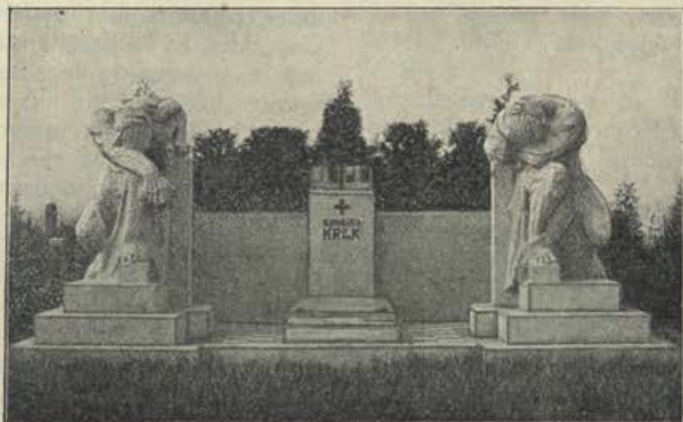
Samoniklega moža je kazala njegova zunanost, njegov nastop, njegov govor. In kar je zahteval zase, je zahteval tudi za svojega bližnjega, je zahteval tudi za narod. Kot ne smem bližnjemu trgati njegovega zaslužka — to je v nebo vpijoč greh! — in ga ovirati v prostem razvoju njegovih sposobnosti, v kolikor niso v nasprotju z pravostjo, tako ne smem ovirati tudi gospodarskega in kulturnega razmaha narodovega. Iz istih virov, iz katerih je izviralo Krekovo delo za delovne stanove, je izvirala tudi njegova jugoslovanska misel. Proti nobeni stvari se ni tako boril kakor proti temu, da bi postajali ljudje nekaki stroji, roboti. A tudi narodna politika mora iti za tem, da narod v celoti ne bo drugemu narodu v nobenem oziru hlapec, suženj in robot. Kajti da smo »ljudje vsi bratje, bratje vsi narodi«, je Krek opetovano ponavljal za Prešernom. Kakor ni trpel zatiranja posameznika ali naroda, tako mu je bilo tudi do duše zoprno vsako stremljenje nacionalističnih krogov, ki hočejo svoj narod postavljati nad druge, za izkoriščevalce drugih.

Besedam, da smo ljudje vsi bratje, bratje vsi narodi, je dodal Prešernov duhovni še, »da ljubit' mor' mo se«. Nešteto posojilnic, zadrug, izobraževalnih in drugih društev je Krek ustanovil ali vsaj pri njih ustanovitvi sodeloval. Nikdar pa ni imel pri tem samo gmotnega dobička pred očmi. Vedno mu je bila glavna stvar to, da ljudje z delovanjem v društvih krote v sebi sebičnost (egoizem), ki se javlja predvsem v napuhu in lakomnosti, da se nauče delati drug za drugega in da se ojači v njih zavest, da je človeška narava po svojem bistvu družabna in da doseže vsak stan, vsak narod toliko več, čim bolj je sposoben delati z združenimi močmi. Ne vsak samo zase, ampak vsak za vse! Tudi v tem oziru je Krek prednjačil s svojim zgledom. Njegova nesebičnost je bila znana. Kadar se človek spomni na Kreka, mu pridejo v spomin svetopisemske besede o ljubezni: »Ne išče svojega«. Dostaviti hočem samo to, da se Krekova nesebičnost ni raztezala samo na denar, ampak tudi na čast in na slavo. »Pravi duhovnik se ne boji izgubiti tudi pred svetom svojega dobrega imena, svoje časti za

dobro stvar,« je zapisal v Slovincu 1896, št. 37. Značilne so besede, ki jih je napisal kot gojenec Avguštineja prijatelju Petru Bohinjcu, kateremu je poslal načrt za politično in gospodarsko organizacijo slov. ljudstva: »Ime moje pusti popolnoma na stran; misli so t v o j e , če jih hočeš.« Ničesar ni storil v ta namen, da bi ohranil bodočnosti spomin nase. Nebroj člankov biserov je raztresenih brez podpisa po vseh mogočih listih. Vsa pisma je uničil, ki jih je prejel, med njimi tudi taka, ki bi sijajno branila njegovo dobro ime.

To bi bilo nekaj kratkih potez o smericah, v katerih je deloval mož, preprost in dober kakor vsakdanji kruh, genij ne za luksus nego za potrebo, genij širokih mas. Toda kje je njegova skrivnost, kje je vir,

Vem, da bo pri teh besedah ta ali oni mislil, da sem s tem zapustil stališče stvarnega raziskovavca Krekovega življenja in prevzel vlogo morebiti agitatorja kake stranke, morebiti pridigarja. Toda Krekovo življenje ni nikaka skrivnost; njegovi spisi so deloma dostopni širši javnosti že sedaj, deloma bodo postali, ko se zbera še vsaj nekateri njegovi članki iz dnevnega časopisja. O Kreku bodo pisali še nešteti drugi, bavilo se bo ž njim naše vseučilišče. Vendar mislim, da lahko rečemo že danes, da se bo končna sodba o Kreku glasila, da je bil velik predvsem radi tega, ker se je trudil, da bi bil vsaj skromen, vsaj majhen kristjan. Krekovo bistvo moremo razumeti samo, če predvsem upoštevamo, da je bil k a t o l i š k i d u h o v n i k .

Krekov nagrobni spomenik. Izklesal Lojze Dolinar.

iz katerega je priteklo toliko ljubezni, toliko nesebičnosti? Če vidimo drevo, ki po visokosti presega druga drevesa, ki rodi sadov kot nobeno drugo, drevo, v čigar prostorni in mili sencih se zbirajo tisoči, si moramo postaviti vprašanje: kje je to drevo vzelo svojo izredno moč? S tem prihajamo do najvažnejšega vprašanja, s katerim se hočemo baviti. Kaj je bila tista ena stvar, o kateri je rekel Krek, da vedno samo njo uči?

Ta centralna misel Krekova, ta vir njegovih socialnih in kulturnih nazorov, ta studenec, ki ga je krepil in svežil ob njegovem težkem delavniku in ga napravil za očeta, ki je neprestano dajal; je bila v e r a , vzgojiteljica velikih značajev, je bilo k r š č a n s t v o .

Njegovo življenje na gimnaziji nam priča o marsikakem boju, ki ga je izvojeval Krek v svojem mladem srcu, in ni manjkalo glasov, ki so se bal, da se bogate strune Krekove duše ne bodo nikdar ubrale v vzvišeno pesem, ampak se uničile v medsebojnem nesoglasju. Toda vse želje duše, hrepeneče po jasnosti, mu je izpolnil študij bogoslovja.

V krasnih besedah je Krek opisal vpliv bogoslovnih študij nase v pesmi na čast sv. očetu Leonu XIII, kot bogoslovec IV. letnika:

»Srce Ti po spoznanju jasnem je želelo:
srce in dušo Ti položil na oltar si,
utešil v srcu hrepenenja s tem vihar si.

Odprla se d u h o v n u Ti je nova doba.
Smeje otresel Ti raz sebe prah sveta si;
razlila v srce se neznana je svetloba,
v svetlobi tej napajal Ti želje srca si.«

S kakšnimi čuvstvi je vstopil v duhovski stan, nam najlepše kaže njegovo vabilo na novo mašo, poslano prijatelju Andreju Mejaču v Komendi. Pismo — pisano brez datuma, a očitvidno v juliju 1888 — se glasi nekoliko skrčeno:

Dragi prijatelj!

Kakor že veš, bom imel 23. t. m. svoj poročni dan. Na Brezju, pri Mariji Pomagaj, bom proslavljal ta najlepši dan svojega življenja — dan nove maše. Spominjal se bom tudi Tebe, svojega prijatelja iz mladih let, Tvojih staršev in sploh znancev komendskih. Tudi vi se me spominjajte!

Časa mi nedostaje, da Ti ne pišem več.

Zdravstvuj Ti in vsi domači in vsi znanci, cela lepa Komenda z gomilo vred mojega rajnega očeta!

Tvoj

Janez Ev. Krek.

Krščanstva pa ni pojmoval Krek morbiti samo kot modroslovni sestav, ampak kot božje razodetje in čisto resnico in cerkev je spoštoval kot božjo ustanovo. Tudi za to trditev bi lahko navedel na stotine dokazov. Navedem iz njegovih spisov samo enega, iz katerega je razvidno tudi, da je bilo vse socialno delo Krekovo samo posledica njegovega pojmovanja krščanstva. V Slovincu 1896, št. 37, piše:

»In vendar je resnično samo to, da krščanstvo, ki živi neskrvarjeno le v katoliški cerkvi, nikjer ne razdira narave, njenih potreb in zahtev, marveč jo samo nadnaravno krepi in vodi. Da, o prihodnjem govori katoliška vera, a to govorjenje ni samo nekaka slutnja ali ... celo slepilo, marveč je objektivno resnično. Človeška narava, ki ima dolžnost, doseči svoj najvišji in zadnji namen v bodočem življenju, ima pa tudi tukaj svoje pravice, da se ohranja, spopolnuje, da si ohranja svojo zasebno svobodno individualnost in da v socialnem organizmu družine, naroda, države, katerim pripada, dobiva vsega, česar potrebuje v svoje notranje ohranjenje in spopolnjenje.

Zato spada spoštovanje narodnosti in skrb za njene pravice, kakor tudi skrb za pravice ubogegega, v revščini zdihujočega ljudstva, k bistvu krščanskega prepričanja in je torej vedno združena z mišljenjem in delovanjem dobrih katol. duhovnikov.«

In dne 25. junija 1909 je rekel v dunajskem državnem zboru:

»Ves čas svojega življenja sem se bojeval za svoje krščansko svetovno naziranje in za svojo cerkev, ki jo ljubim in za katero sem pripravljen umreti.«

Bil je mož vede, a se ni nič bal, da bi kdaj veda ovrgla vero:

»Če hočemo imeti res znanstveno misleče ljudi, jih moramo najprej na univerzah metodično vzgojiti. Posledica naj bo kakršna hoče. Dobro, če naša cerkev ne more obstati, ker jo uniči napredujoča metoda znanstveno delujočih mož, potem mora poginiti, ker ni vredna, da živi... Gospodje, ki stojite na stališču, da se podlaga naše vere ne da znanstveno dokazati, bodite brez skrbi! V tem slučaju bo to poslopje, ki ga imenujemo katoliško cerkev, samo od sebe razpadlo, ne bojte se, železna Ananke¹ bo oskrbela to sama od sebe. Mislim pa vendar, da lahko rečem s pogledom v bodočnost, da bo, kakor sta že Philostratus in Celsus navajala iste očitke, kot smo jih slišali zadnja dva dni, tako tudi v bodoče in v tej zbornici bodo vedno prav tako kot zastopniki svobodomiselstva tudi zastopniki katolicizma...

Mislim, da nam je v silnem duševnem boju za svetovno naziranje, ki je mala njegova praska izpolnila tudi to sejo, prišel en stavek Tertulijanov bliže v spomin: Anima naturaliter christiana. (Človeška duša je po naravi krščanska.) Gospodje! Izrekam nado, da se bodo najplemenitejši in najboljši duhovi v trdem boju za svoj svetovni nazor vedno zopet priborili do trenutka, ko bodo izpovedali svečano, oblitni z lučjo duševnega miru: Christianus mihi nomen, catholicus cognomen. (Kristjan mi je ime, katolik priimek.)« (V državnem zboru dne 4. dec. 1907.)

Še par besed o tem, kako je bil baš Krekov duhovniški poklic v zvezi z njegovim socialnim delom. Ko je odhajal spomladi l. 1892 na svojo prvo službo kot kaplan v Ribnici, je imenoval v pismu na prijatelja Hladnika duhovniški stan stan za

¹ Sila naravnega razvoja.

druge. »Za druge smo, ne zase!« In 19 let po svoji novi maši je pisal 18. oktobra 1907 v tem zmislu Vinku Razgoršku, ki mu je sporočil, da se je odločil za seme-nišče:

Dragec!

Dobro srečo in božjega blagoslova! Naš stan, ki ste zaciljali vanj, ima eno reč, ki ga k socialnemu delu sili: popolno nasprotje s sebičnimi nagoni. Stan za druge! Kdor ga tako umeva, najde miru v njem, ker najde plodovitega dela.

(Pismo je bilo objavljeno v Miru 1919, št. 24.)

Čim bolj človek premišljuje Krekovo življenje, tem jasnejše mu postane eno: da Kreka ni mogoče razumeti, če ne upoštevamo predvsem, da je bil veren katoliški duhovnik. Brez cerkve bi slovenski narod ne imel Kreka.

Končam. Tudi če bi našteval še dalje Krekove posebnosti, bi vendar ostal moj spis še vedno samo slaboten poskus, naslikati vam sliko moža, preprostega in dobrega kakor vsakdanji kruh, o katerem je Cankar tako lepo rekel, da »je dal svojemu

narodu vse in edino, kar je imel: svoje življenje.« Bil je človek in človeški element tudi njemu ni bil neznan, kakor tudi ne prvim oznanjevalcem evangelija.

Ljudje smo betežni in slabi. — —
Močni pa smo v veri v Boga,
zaupanje vanj nas kreпча,
molitev poguma nam da,

je rekel sam in nič ni bilo preprostemu možu bolj zoprno kot pretirana hvala. Bil je človek — a Bog nam daj mnogo takih ljudi!

Sklenem z mislijo, s katero je zaključil Cankar svoj nekrolog Kroku (v Napreju 15. okt. 1917):

»Nič žalosti ob tem grobu! Bolj nego kdaj zaupajmo v svoj narod, verujmo vanj in v njegovo slavo! Kajti njive, ki je imela take orače in take sejavce, ne pomori slana, ne pobeli toča; in žetev bo obilna, ko pride čas!«

Opozarjamo, da je izšel I. zvezek: Dr. J. E. v. Krek. Izbrani spisi. (Glej zadaj inserat.)

Prtočvč pod Ratitovcem, kamor je Krek zahajal na oddih.

Novi zvon.

Ivan Vuk.

Prve dni sedanjega stoletja se je v fari sv. Martina, v katero spada tudi občina Trioglova, zgodilo nekaj posebnega.

Pripeljal se je namreč peti zvon. Štirje so že bili v zvoniku, a peti se je pripeljal nepričakovano. Samozavestno je sedel na vozu, s smrečjem in bršljanom ozaljšan in ves v papirnatih zastavicah. Okrog njega pa so stale svatevce¹ in farani.

Pripeljavši se zvon je pogledal v line in rekel brez pozdrava:

»Hej, tisti, ki si za velikega, umakni se ali zlezi dol. Zakaj odsihmal bom jaz za velikega in potrebujem prostora.«

Zvonovi v zvoniku so se spogledali.

»Kaj pravi?« je vprašal Mali in se trudil, da bi iz svojega kota videl skozi lino.

»Umaknem naj se,« je pojasnil Veliki in pogledal skozi lino na zvon, ki je sedel tam doli ovenčan na ovenčanem vozu.

»Kdo pa si?« je vzkliknil Mali z ženskim glasom, »da govoriš tako, kot da si bog ve kaj?!«

»Babam ne odgovarjam,« je odgovoril moško tisti na vozu. Nato pa je hudomušno pristavil: »Kaj si ti morda za Velikega?«

»Jezikov je,« je rekel Mali užaljeno. »Komaj se je pritepel, pa že misli, da je domač.«

Stari zvon je pomirjeval:

»Nikar, nikar... Videli bomo, kaj in kako. Samo ne sovraštva! Ne spodobi se!«

Veliki zvon pa, ko si je ogledal novodošleca, je vprašal:

»Na moje mesto hočeš?«

»Seveda,« se je odzval novodošlec. »Zato sem se pripeljal.«

»Prevelik si,« mu je odvrnil Veliki. »Prevelik in pretežak. Poglej, zvonik je starinski in okoren. Še jaz se s trudom zibljem v tesnem prostoru in ko se zgahnem, se trese zvonik. Nas in sebe spraviš v nesrečo, če prilezeš sem.«

»Zvit si,« je odgovoril novodošlec. »Zelo zvit, česar bi ne mislil. Ali zaman... Tisti, ki me je ustvaril, me je določil na tvoje mesto.«

»Zakaj take besede,« je rekel Veliki. »Nisi še na mojem mestu, pa si že ošaben. — A kdo je, ki te je ustvaril?«

»Poznaš ga,« je rekel novodošlec nekoliko vljudneje. »Njegovo sliko nosim na sebi. Poglej!«

Veliki se je stegnil, da bi videl:

»Gal Čemerjak?... Kmet trioglovski.«

»Tako je,« potrdi novodošlec.

»Koliko centov pa imaš?« je vprašal Srednji, ki je ves čas molčal.

»Osemintrideset,« se je pobahal novodošlec. »To je nekaj. Daleč na okrog mi ni nobeden enak.«

»Res je,« pritrđi Veliki. »Orjak si. Ali to je nesreča tvoja, prijatelj. Zakaj s to težo v ta stari zvonik ne moreš...«

Velika je bila uganka, ki je stala pred gospodom župnikom in farani šentmartinskimi, ko so gledali in pretipavali zvon, ki se je pripeljal tako nepričakovano. Ogledovali so po vrsti v zvon vlitu sliko darovalca, kmeta Gala Čemerjaka.

»Dobro je pogojena,« je omenil nekdo in vsi so pritrjevali.

»Glasi spomenik si je preskrbel,« je pripomnil drugi in potrkal s prstom po bronu. »Tak, ki bo vedno zvonil njegovemu imenu.«

»Oženjen ni — kam bi z denarjem,« je rekel tretji. »Cerkvi pa je naredil dobro delo.«

»Ko bi že imeli novo,« se je oglasila ženska. »V stari stolp pa ga ne moremo obesiti.«

In vsi so pritrjevali in ugibali, kam z zvonom, dokler ne sezidajo nove cerkve, za katero denar že nabirajo.

Gospod župnik se je zahvalil za bogat dar kmetu Čemerjaku in ga postavil za zgled ostalim, govoreč:

»Kdor ima veliko, naj da veliko, kdor ima malo, naj da od tega, kar ima; tako je pisano. Ker pa je zvon prevelik in pretežak, skrbimo, da bo stal kmalu nov zvonik in nov hram božji.«

S tem govorom pa vprašanje, kam z zvonom sedaj, ni bilo rešeno. Ono se je pojavljalo pred vsakim in mu gledalo v oči.

Kmet Slanjača pa, ko se ga ni mogel otresti, je rekel naposled:

¹ Belo oblečena dekleta z venci v lasih se v Prlekiji imenujejo svatevce.

»Začasno streho mu postavimo v mojem sadovnjaku, ki sega prav do cerkve, kakor veste. Tam ga obesimo, da bo zvonil.«

Vsi so pohvalili kmeta Slanjačo, samo darovatelj, kmet Čemerjak, je bil mrk. Ponosa in radosti mu je poskakovalo srce, ko se je peljal zvon in so leteli farani skupaj. Sedaj pa sprejemajo njegov dar, kot da je na njem težka skrb.

In je rekel hladno:

»Nisem mislil, da vam bo delal moj dar, podarjen v božjo slavo in v slavo fare, neprilike.«

Mačkovčan Branovlek, ki ni mogel kmeta Čemerjaka radi viničarije, iz katere ga je spodil, in ki ni imel privezanega jezika, se je obregnil:

»Hotel si se pobahati v božjo slavo, pa glej, tista tvoja baharija je tolika, da vsa fara šentmartinska ne ve kam z njo.«

Zasmejali so se farani, bolj škodoželjno nego veselo, zakaj takšna je grešna nprav ljudska.

Gospod župnik pa je dejal:

»Nikar, farani šentmartinski. Vsa čast in hvala faranu Galu Čemerjaku. Bog je vesel njegovega daru in blagega namena. Mi pa dokazimo svoje veselje in zahvalo s tem, da bo zvon kmalu visel v novem zvoniku nove cerkve. Do tedaj pa nam bo oznanjal božjo slavo v zato pripravljenem prostoru na vrtu kmeta Slanjače... Mir z vami, farani šentmartinski.«

Gospod župnik je odšel, farani so se jeli razhajati.

Ko so prižgale zvezde svoje svetiljke, se je zganilo kolesje ure v zvoniku. Klavdivo se je povzpelo, kakor da hoče pogledati skozi lino, in padlo na zvon. Glas je planil po vasi in klical nočno uro.

Tedaj se je zdramil novodošlec na vozu iz globokih premišljevanj in se ozrl v lino.

»Tovariši,« je dejal. »Ne zamerite! Drugače je na svetu, nego so mi pripovedovali.«

Stari zvon se je oglasil:

»Vprašanje je, kako so ti pripovedovali. Meni so govorili resnico. Ko me je vlil zvonar in me naložil na voz, je povedal: „V zvoniku boš visel in zvonil boš za velikega, dokler ne pride drug. Glej, da mi ne narediš sramote. Zakaj ljudje te

bodo poslušali in šli za tvojim glasom.“ In zgodilo se je tako, kakor je rekel.«

Oglasil se je Mali in hitel:

»Mene pa, ko sem bil vlit, so potrkali po rebrih in rekli: „Za verne duše nam boš pel, ker imaš glas kakor ženska.“ — Nato so me ovenčali kakor tebe in svatevce so bile okrog mene, ko sem se peljal. In tako do današnjega dne pojem za verne duše.«

»Jaz pa zvonim zadnjo popotnico,« je rekel Srednji resno. »Vlit sem za to in zadovoljen sem. Ničesar drugega mi niso obljubljali.«

Veliki pa se je odkašljajal, kakor v zadregi in rekel:

»Zares, ko sem se peljal sem, so me slavili kot Velikega. Jaz pa sem se bal in mislil: ne spodrinem li koga, ki je do sedaj užival to čast? No, zgodilo se je, hvala Bogu, da se je moj tovariš od navora in bolehavosti že prej umaknil. In tako opravljam do danes to službo.«

Novodošlec je vzdihnil, da so zašumele zastavice na njem in na vozu.

»Vidim, da so z vami ravnali pravično. Kar so vam obljubljali, to so vam dali.«

»A kaj so obljubljali tebi?«

»Naj vam povem... Ko sem se rodil — težak je bil moj porod, zakaj osemindeset centov imam — mi je rekel tisti, ki me je naložil na voz: „Veliki zvon boš v zvoniku farne cerkve sv. Martina, ki je v Prlekiji, zakaj sedanji je preslab za takšno faro. Največji in najtežji si na devet far okoli in niti pri Sv. Treh kraljih, ki je božja pot vsem, posebno pa za dekleta, ki se hočejo močiti, in za mlade vdove, ni takega. Lepe denarce sem štel zate v zlatih in srebrnih kronah, pa tudi v tistih papirjih, ki nosijo sliko mladega dekleta, sem odštel. Zato pa ti nosiš mojo sliko. Ko zapoješ, te bodo slišali daleč čez meje fare sv. Martina. In ko te zaslišijo, poreko: „To je zvon Gala Čemerjaka.“ Jaz bom pa takrat molil in Bog, ki bo poslušal tvoj glas, mi bo brisal grehe, ki so se mimogrede pripeli na mojo dušo. Moji sofarani me bodo zavidali in se mi odkrivali, zakaj drag si in božja slava je velika. Ti boš pa kraljeval v zvoniku nad tovariši.“

Poslušal sem ga in vesel sem bil svoje naloge.

Vendar sem vprašal:

„Pa se ne zamerim?“

„Komu?“ se je začudil.

„Tovarišem v zvoniku. Zakaj tesno jim bo in tisti, ki je sedaj za velikega, bo jezen.“

Oni, ki me je poklical v življenje, pa se je nasmejaj.

„Vidi se, da si še mlad in čeprav velik, življenja ne poznaš. Ti si močnejši in to je pravica. Zamera ali ne, tisti velja, ki je večji. Vse in vsak se umika večjemu in močnejšemu, dasi v srcu drugače misli. Ali kaj tisto, kar kdo, ki je slabši in manjši od tebe, misli! Tisto velja, kar misliš ti!“

„Ako je tako,“ — sem dejal — „potem je stvar v redu. Ti, ki si me ustvaril, si star in izkušen. Jaz pa šele grem v življenje.“

Vidite, tovariši, tako se je zgodilo, da vas nisem niti pozdravil. Kakor so me učili, tako sem se vedel.«

»Teško je spoznanje,« je rekel Stari, »posebno če ga treba najti sredi laži!«

Ko se je novi zvon zamajal prvič na podstavku v sadovnjaku trioglovskega kmeta Slanjače, se je zbrala na trgu pred cerkvijo sv. Martina vsa fara. Zakaj vsi so bili radovedni, kakšen glas bo imel, in prav od blizu so ga hoteli slišati.

Tudi zvonovi v stolpu so čakali nestrpno na tisto uro.

Zadonel je mogočno, silno in mnogi, ki so stali preblizu, so se nehote prijeli za ušesa.

»Hm,« je vzkliknil Mali. »Glas pa ima, kakor tisti bas v orglah, ki pribeži včasih s kora do mene.«

Srednji pa je rekel skromno:

»Ne vidim ga. Preveč sem tu v kotu. No, zdi se mi, da ni rojen iz čistega hrepenenja, da poje slavo božjo, nego bolj za slavo svojo. V njegovem glasu slutim to.«

»Ne mislimo slabo o bližnjem,« je rekel Stari. »Ni on kriv tega, zakaj naučili so ga tako od začetka.«

Veliki zvon pa je samo poslušal in vztrepetal v svojem bronastem srcu. Ljubil je mogočne glasove...

Gal Čemerjak je bil srečen. Obraz mu je sijal od ponosa. Od vseh strani je slišal hvalo. Gospod župnik mu je celo napil.

Večerilo se je že in mrak se je dotikal zvona, ki je danes prvič zvonil ‚zdravo Marijo‘. Ljudje so se že razšli, samo Gal Čemerjak je stal pri zvonu in molil ‚zdravo

Marijo‘. Sladko je moliti, ko zvonijo njegov zvon.

Zvezde so odpirale oči, pomežikavale druga drugi kakor v pozdrav in gledale na zemljo in streho, ki je krila ‚Čemerjaka‘, kakor so imenovali novi zvon. Človek, ki je odzvonil ‚zdravo Marijo‘, je že odšel. Gal Čemerjak pa je še stal pri zvonu v sladke misli zatopljen.

Pokrižal se je.

»Vse v tvojo slavo, veliki Bog,« je zamrmral. »Nisem oženjen, nimam otrok, — za kaj mi bo premoženje, ki si mi ga dal. Ti, o Bog, ga sprejmi kot v pokoro za moje grehe. Upam, da bo zaslužnejša, ker je dobrovoljna, ne naložena od spovednika.«

Pogladil si je redke lase na glavi in se pokrnil.

»Stemnilo se je, domov moram,« je dejal smehljaje se. »Lepo si zvonil danes in vesela je moja duša. Na svidenje, zvon!«

Še se je odkril kakor v pozdrav in šel. Ko se je približal ograji, ki je obdajala cerkev, je zagledal senco, ki je slonela tam.

»Kdo je še tukaj?«

Stopil je k sencu, ki se je zganila. Pogledal ji je v obraz in se zavzel:

»Ti si, Tone Merca?... Kaj delaš tu v tej uri?«

Oči nagovorjenega so se uprle v obraz Gala Čemerjaka. Raztrgan, star klobuk mu je sedel na glavi.

»Počivam,« je rekel Merca. »Noge me bole in nimam prostora, kamor bi položil svojo glavo.«

Čemerjaku je šinila v glavo sumnja in ga prijala za srce.

»Pa si hotel leči pod zvon?... Pod moj zvon?...«

Hudo je gledal Čemerjak berača.

»Ne zamerite... Ne pod zvon. Zakaj zelo sem slab in noč je. Nisem pa še zajutrkoval.«

Gal Čemerjak pa je govoril z grozo:

»Lažeš, brezbožnež!... Pod zvonom si hotel prenočiti, pod blagoslovljenim zvonom. Sam škof ga je blagoslovil... Ti pa hočeš oskruniti njega svetost s svojo grešnostjo!«

»Verjemite... Ne pod zvonom,« se je branil berač in glas mu je trepetal. »V cerkev bi šel, pa je zaprta. Bog bi me ne odgnal, zakaj resnično sem brez strehe!«

Potegnil je z raztrganim rokavom čez oči in govoril pretrgano:

»Verjemite! Nisem kriv, da nimam strehe. Rodil sem se tak. Mati se je trudila za druge, očeta ni bilo, da bi ga poznal. Saj veste... Kje bom na starost, ko me vsi odganjajo od vrat in praga. Dokler sem mogel, sem delal. Nato pa so mi rekli, da sem oslabil in da več pojém nego zaslužim in da naj grem... Pa sem moral iti. Saj sami veste... Nisem kriv, ne za merite!«

Gal Čemerjak je segel v žep, in ko je pomolil roko beraču, je bil v njej krajcar.

»Vzemi... in naj ti odpusti Bog tvoj grešni namen. Sedaj pa stopaj!«

Berač Tone Merca ni stegnil roke po krajcarju.

Gal Čemerjak se je razjezil.

»Glej, ošabnost beraško. Noče ga, ko ni stotak. Marš odtod... pa takoj!«

Berač se je s trudom prestopil in odhajal v noč, vlekoč za seboj trudne, raz-

bolele noge. Gal Čemerjak pa je poln svete jeze gledal za njim, prestopaje se z noge na nogo.

Pozabljen je bil že dan, ko je Čemerjak' zazvonil prvič in vse je šlo svojo staro pot. Zbirka za novo cerkev in zvonik je šla počasi.

Čemerjak' je še vedno visel na podstavku v sadovnjaku Slanjače in zvonil samo o velikih praznikih. Faran j šentmartinski, zaslišavši njegov don zvečer pred praznikom, so govorili:

»Čemerjak' zvoni. Velik praznik je jutri.«

Če pa se je oglasil nenadno, v delavnik, so postajali ljudje in poslušali.

»Čemerjak' zvoni,« je rekel vsakdo in snel klobuk. »Bogatin umira.«

Samo eden je bil, ki se ni odkril, ko je zaslišal nenadoma njegov glas, in se ni pokrižal: bil je to berač Tone Merca.

Nova kapelica na Sveti gori pri Gorici.

Domača lekarna.

Sestavil dr. Anton Brecelj, zdravnik za notranje in otroške bolezni v Ljubljani.

ri sestavljanju tega od družbene tajništva naročenega spisa so me vodile tele misli in želje:

1. Vsaka hiša ali družina imej stalno in vedno pri rokah zbirko sredstev, da jih ni treba sproti iskati pri sosedih ali v daljni lekarni, ko se nagloma pojavi kaka bolezen ali pripeti nezgoda. Nekaj sredstev je takih, ki utegnejo v silii prav odločilno vplivati na potek nagle bolezni ali nezgode, druga se večkrat rabijo pri navadnih, lahkih obolenjih ali dolgotrajnih bolehnostih.

2. V zbirko zdravil sem sprejel samo domača sredstva, ki si jih vsakdo lahko sam nabere ali z majhnimi stroški omisli. Naša domovina nudi mnogo več zdravilnih rastlin, kakor jih je naštetih v tem spisu. Pazil sem, da sem sestavil zbirko uporabnih in učinkovitih zdravil za vse navadne potrebe, skrbno pa sem se ognil vsem močnejše vplivajočim ali celo strupenim, ki bi utegnili, če jih napačno ali nepri-merno rabiš, komu škoditi.

3. V času, ko zajema in zagrinja gospodarska beda čimdalje širše plasti, ko družine nimajo sredstev niti za golo življenje, še manj morejo misliti na prej običajno zdravljenje, se mi zdi važno, opozoriti na dejstvo, koliko dobrih in prav dobrih sredstev imamo malone zastoj na razpolago okoli sebe, a jih ne vidimo ali pa ne poznamo. Za drage denarje naročamo iz tujine trpotčev sok in ne vem kake želodec krepeče, prebavo pospešujoče kapljice in protin odpravljajoče cvete; doma pa hodimo po trpotcu, ne menimo se za pelin in zlati grmiček, preziramo gorčico in jelovo smolo, ker so vse te stvari tako vsakdanje!

4. Kmalu izumre rod, ki ni poznal novodobnih potreb in navad, temveč je živel na rodni grudi trdo in skromno življenje, a polno srčnega veselja in klenega zdravja. S tem rodom nam izginjajo pastirji in planšarji, ki še poznajo zdravilne korenine, zeli in rože ter jih z umevanjem in spoštovanjem nabirajo in hranijo za hude čase. Mlajši rod se jim prezirno nasmiha, češ, kaj bi ta staroveška šara v primeri z novimi in najnovejšimi proizvodi, ki se nam nudijo

in vsiljujejo po vseh koncih in krajih. Mnogo koristnega znanja, slonečega na stoletnih izkušnjah in izročevanega od rodu do rodu, nam gre vprav v tej prehodni dobi v pozabo. Lekarnarji tožijo, da morajo najnavadnejše domače čaje naročati od drugod, ker jih pri nas ljudje ne poznajo več ali jih ne marajo več nabirati. Hotel bi s tem spisom vzbuditi tudi zanimanje za domače rastlinje in s tem smisel za naravo ter ljubezen do domačije.

5. Domača lekarna ne sme in ne more nadomestiti prave lekarne, kakor ne more in ne sme neuk človek nadomestiti strokovno izobraženega zdravnika. Nekdaj so imela zdravila večji pomen za zdravljenje ko dandane, ko poznamo tudi druge in časih uspešnejše pripomočke zoper razne bolezni. Protj vročnici je novodobna znanost izumila stotine sredstev, a primerno uporabljanje vode je vendar najboljše zdravljenje večinoma vseh vrst vročnice. Zoper želodčne težkoče imamo na razpolago nebroj raznih praškov, izvlečkov, kapljic, kroglic, vin, a pravo zdravilo je in ostane — post. Mnogo bolezni se ozdravi s primerno izpremenjeno hrano, druge z gibanjem na zraku; bolečino uteši časih toplota bolje od kakega zdravila.

* * *

Domača lekarna imej svojo posebno shrambo, kako leseno skrinjico ali omarico, ki je primerno predeljena, zavarovana proti vlagi, zaprašjenju in mrčesu ter se da zapirati s ključem, da ne more kdor si bodi šariti po njej in napraviti poleg nereda kako hujšo nepriliko. Ker imajo mnogi predmeti, ki spadajo v domačo lekarno, močan duh, ki bi neugodno vplival na druge predmete, je treba razdeliti skrinjico ali omarico tako, da ne more prehajati vonj iz predala v predal. Močno diše neka razkužila in več ali manj vsi čaji. Razkužila so večinoma tekočine, ki jih hranimo v dobro zamašenih steklenicah, kakor tudi razne kapljice in olja. Dobro je imeti tudi praške in soli v steklenicah s širšimi vratovi, ker se prahovi in soli radi navzemajo duhov in vpijajo vlago, ako niso neprodušno zaprti. Čaje pa, naj so ti korenine, listje, cvetje ali semenje, kaže

hraniti v lesenih škatlah ali škatlah iz lepenke, ker v kovinastih ali drugih neprodušnih posodah postajajo ti rastlinski proizvodi volhki. Čaji se izdiše in izgubljajo svojo moč in vrednost; zato jih obnavljaj vsako leto.

V domači lekarni vladajta snaga in red; vsak predmet v njej imej svoje stalno mesto in razločen napis! Naj se nikdo ne zanaša, da nikdar ne zabi, kaj je v tej steklenici ali v onem lončku ali oni škatlici, češ, saj jih poznam po videzu, okusu in vonju. Morda boš moral koga drugega poslati v svojo lekarno po zaželeni pripomoček, in ta drugi ne vé in ne pozna, kar veš in poznaš sam. V naglici, zlasti ponoči ob slabi luči, te utegne varati vid ali ti odpove voh, ker si nahoden, ali okus, ker imaš pokvarjena prebavila, pa se zmotiš, ako ni razločnega napisa na vsaki stvari. Tudi spomin je nezanesljiv in varljiv! Zmota in pozaba pa sta lahko usodni!

Kaj spada v domačo lekarno?

Ta odstavek naj nudi splošen pregled vsega onega, kar utegne koristiti vsaki družini. Nikdo pa naj se ne straši, češ, toliko stvari naj si hkrati nabavim in hranim, ko nimam ne sredstev in ne prostora zanje! V tem seznamu je zbrano ono, kar je zgoraj omenjenih vidikov priporočljivo, ni pa treba vsega vsem naenkrat. Vsak naj si omisli po svojem preudarku, kar smatra za svoje razmere in potrebe primerno.

Pripomočki za nego bolnikov.

a) Toplomer za merjenje telesne toplote. Dobro je imeti še stenski toplomer za merjenje toplote v bolniški sobi in poseben, kopelni toplomer za merjenje kopalne vode.

b) Vlivalo ali irigator; najbolje pločevinasta posoda za en liter tekočine z en meter dolgo cevjo in nastavki iz trdega gumija ali stekla. Vlivalo se rabi za izpiranje in čistilne, časih tudi hranilne ali zdravilne vlive.

c) Gumijeva brizga z vsebino najmanj $\frac{1}{10}$ litra z mehkim gumijevim nastavkom za vlive pri otrocih in izpiranje nosa ali ust. Zastarele so dristlje (klistirke) iz kovine ali trdega gumija.

č) Posteljna latvica (počepača) iz kamnine ali pločevine, široka in plitva

skleda, ki se podtakne bolnikom, ko ne morejo ali ne smejo pokonci opravljati svojih potreb.

d) Steklena čaša za zdravila z mero in steklena merica za tekočine. Večkrat se potrebuje steklenica s kaplještevnikom za maškom.

Obvezila.

a) Čista gaza (redka tkanina, ki dobro vpija tekočine) v več manjših zavojčkih za čiščenje in kritje ran.

b) Čista pavola v več manjših zavojčkih. Nekaj navadne bombaževine ali lesne staničnine (»lesne pavole« ali »lesne volne«).

c) Dva povoja (10 m dolga in 10 cm široka, ker krajše in ožje je lahko napraviti iz njih), in sicer iz gostejše tkanine, da jih je možno po pranju vnovič in večkrat rabiti. Priporočljiva je tudi trikotna ruta z natisnjenimi slikami, kako se da ž njo dobro povezati glava, noge, stegno, dimlje in kako se napravi ž njo pravilna obravnica.

č) Kak dobro lepljiv obliž za pritrjevanje manjših obvez.

d) Čiste škarje samo za rezanje obvezil in nekaj varnostnih zaponk.

Razkužila.

a) Za razkuževanje nočnih posod, stranišč, greznic in zidov je najboljši sproti napravljeni apneni belež. Za razkuževanje tal, raznih posod, orodja in pohištva močan lug, močna raztopina sode ali sirovega lizola, krezola ali lizoforma.

b) Za razkuževanje rok in kože sploh 2—3% (odstotna) raztopina lizola, krezola ali lizoforma (na en liter čiste, najboljše prekuhane vode 20—30 gramov ali 2 žlici razkužila). Za umivanje in razkuževanje je tudi dober milni cvet (milo v spiritu raztopljeno), mešan s toplo vodo. Pomni, vsa razkužila vplivajo tem hitreje, čim toplejša so!

c) Za razkuževanje sluznic v očeh, nosu, ustih in drugod nam služi 1‰ (enodtisočna) raztopina kalijevega permanganata ali 1—2% (odstotna) raztopina vodenčevega nadokisa ali 2% (odstotna) raztopina borove kisline.

č) Za razkuževanje ran, ki radi svoje neznatne razsežnosti ali globine ne spadajo v zdravniško oskrbo, je najbolj priporočljiva jodova tinktura (5—10% razto-

pina jodova v spiritu). Kosmič pavole, pri-trjen oz. trdo ovit na koncu paličice, se omoči v jodovi tinkturi in ž njim namaže ranjeno mesto.

Sredstva zoper vnetja.

Raztopina oetnokislega svinca (»svinčena voda«), zredčena s 5—10 kratno množino vode, je priznano sredstvo za obkladke ali ovitke pri poškodbah ali vnetjih. V iste namene in pravtako se rabi raztopina oetnokisle glinice (»Burowova tekočina«). Tudi zredčen kis je uporaben, ponekod se poslužujejo zredčenega žganja ali spirita. Od davnine slovi arnikova tinktura in zavrelica.

Za spiranje ust in grgljanje pri vnetjih je v rabi galun, limonova kislina, zavrelice oziroma čaji iz česla, kamilice, žajblja, sleza in drugih rastlin.

Mečila.

a) Mečila, ki naj mehčajo kako vnetno trdino ali odpravljajo bolečine. V rabi so otrobi, semen zdrob, laneno seme, grško seno, droben pesek in razne vrste cvetja, listja in semenja. Navadno se rabijo kot vroči obkladki na bolna mesta.

b) Priščila, ki povzročajo na bolnem ali oddaljenem mestu priščanje in s tem odganjajo bolečine. Najbolj znana je gorčična moka; navadno se rabijo taka sredstva za vtiranje kot cveti ali spiriti (kafrni, gorčični) ali olja (kafarno, brinjevo, terpentinovo).

Mazila.

Vazelina sama ali z borovo kislino v dobro pokritem lončku je trpežna. Mazila iz kake živalske masti ali olja se kmalu pokvarijo. Dobro je imeti pri rokah laneno olje, ki se drži v dobro zamašeni steklenici več časa. Z lanenim oljem napraviš, ako ga zmešaš z enako množino apnene vode, prav dobro mazilo za opekline. (S to zmesjo prepojiš kako čisto tkanino ali več plasti gaze in ž njo pokriješ opečeno ali oparjeno mesto.)

Lojavec ali smukec, znani rudninski prah, je najboljša štupa za otroke in odrasle.

Za posipanje starih ran in uljes, ki se nočejo zlepa celiti, je dobro domače sredstvo čist sladkor in sveže lipovo oglje, oboje stolčeno v droben prah.

Vsa doslej naštetna sredstva se dobe v prosti prodaji po lekarnah in mirodilnicah (drogerijah), le za jodovo tinkturo je treba zdravniškega recepta.

Zdravila.

Zdravila v ožjem pomenu so sredstva, ki jih uživamo.

a) Čistila ali dristila, ki praznijo čreva (iztrebljajo govno), so: grenka sol, karlovarška sol (naravna ali umetna), žgana magnezija, magnezijev citrat (citronovokisla magnezija) in razne grenčice (naravne grenke vode, ki vsebujejo ponajveč grenko ali sorodne soli); vinski kamen, ricinovo olje. Za otroke se rabi maña ali sama kot sok ali kot dodatek k ricinovemu olju ali drugim čistilom; sok iz sladkega lesa, sok kozje črešnje; krljikov lubad; otrobi; suhe fige.

Vsa druga, zlasti kemična čistila odsvetujem, ker naj se rabijo le po zdravnikovem naročilu. Ako je treba izprazniti črevo naglo in z najmanjšo nevarnostjo, naj se napravi vliv z milnico ali glicerinom, zredčenim z mlačno vodo.

b) Sredstva za odvajanje vetrov so: janež, koromač, špajka, meta.

c) Gatilna sredstva, ki naj ustavljajo drisko, lijavico ali grižo, so: vse stvari, ki vsebujejo čreslovino ali tanin, kakor kava, ruski čaj, čreslo, želod, šiške, borovnice, suhe tepke, suhe trnoljice; tudi oglje in apnena voda.

Pomniti je treba, da ne kaže pri vsaki driski ali griži takoj rabiti gatilnih sredstev. Navadno je najbolje najprej škodljivo vsebino iz črevesa izprazniti s čistilom, potem šele pride na vrsto gatilno!

č) Kot sredstva zoper prehladne bolezni slujeta od nekdan po pravici lipa in bezeg (cvetje in sok).

d) Sredstva zoper kašelj in zaslizenost v prebavilih so: lapuh, lučnik, planinski lišaj, slez, sladke korenine, sladki les, vijolice, trpotec, žajbelj. Zoper dušljivi kašelj je materna dušica in rosika.

e) Sredstva, ki ženejo na seč (vodo), so: brin, breza, preslica, gladež, rožmarin, kislica.

f) Sredstva za vzburjanje teka in krepcanje želodca so: košutnik, pelin, zlati grmiček (tavžentroža).

g) Pomirjevalna sredstva so: kamilice, krčna zel, melisa, ruta, špajka.

h) Sredstva zoper krvavitve so: črešlovina, gornik, plešec, preslica.

i) Sredstvo zoper potenje je žajbelj in kis.

j) Poživljajoča sredstva pri omedlevicah in slabostih so: kisov eter, Hofmanove kapljice, kolonjska voda, metov in melisov cvet, špajkova tinktura.

Seznam domačih zdravil po abecednem redu.

Apno, in sicer ugašeno, nam daje belež, ki je dobro razkužilo. Apneno vodo napraviš, ako deneš košček ugašenega apna v steklenico prekuhane vode. Čista voda nad apnom je z apnom nasičena ter dobro služi za izpiranje, grgljanje in uživanje zlasti proti nekaterim driskam in krvavitvam; pa tudi za mazilo, ako jo zmešamo z lanenim oljem, zlasti za opeklino.

Arnika ali brdnja (*arnica montana*) daje znano arnikovo tinkturo (1 del cvetoče rastline, na drobno zrezane, se namoči z 9 deli spirita). 2—3 žlice arnikove tinkture na 1 liter prekuhane vode daje tekočino za izpiranje gnojnih ran ali za obkladke na ranjene, otolčene, pomečkane ali kakorkoli poškodovane telesne dele. Istotako služi arnikov čaj ali zavrelica.

Bezeg (*sambucus nigra*). Mlado listje in še bolj cvetje je splošno v rabi kot čaj proti prehladam. Bezgove jagode se napravljajo prav kakor maline v bezgov sok, ki je prijetna pijača, posebno pri vnetnih boleznih. Suhe bezgove jagode služijo kakor borovnice proti driski.

Borova kislina je bel prašek, ki se raztopi po eno žličko na četrt litra prekuhane vode. Podobno se rabi boraks, ki je borovokisli natrij. Oboje se rabi kot neškodljivo razkužilo za usta, nos, oči itd.

Borovnica (*vaccinium myrtillus*). Suhe jagode same ali razkuhane v obliki čežane so od nekaj v rabi proti driskam. V iste namene delajo iz njih žganje in vino. Suho borovnično listje pa daje čaj, ki ga poskušajo proti sladkorni bolezni.

Breza (*betula alba*) ima v svojem mladem listju neki sok, ki žene na vodo. Čaj iz brezovega listja se rabi uspešno proti nekim vrstam vodenice.

Brinove jagode (*juniperus communis*) jemljejo v usta, da si popravijo slab okus v njih. Nekaj jagod redno na dan odganja

vetrove. Čaj iz zdrobljenih brinovih jagod ali svežih brinovih vršičkov (poganjkov) žene na vodo in se rabi pri nekih vrstah vodenice in zoper kamenje v žolčnem mehuru ali obistih.

Bučno seme (*cucurbita maxima*), oluščeno in zdrobljeno, s sladkorjem in vodo zmešano, daje mleku podobno tekočino, ki je zelo prijetna pijača pri vročinskih boleznih prav kakor mandeljnovo mleko. 20—30 zrn, dobro prežvečenih, odganja časih tudi trakuljo. To neškodljivo sredstvo je priporočati zlasti proti otroškim trakuljam.

Čarovna moka je semenski prah navadnega lisičjaka (*lycopodium clavatum*). S tem lahkim prahom posipljejo matere svoje dojenčke. Za občutljivo kožo je ta štupa preostra, dasi dobro suši.

Čreslo, in sicer posušena lubad še gladkih hrastovih debel ali vej, vsebuje čreslovino (tanin). Čreslova zavrelica (čaj) je dobro sredstvo proti vsem rastlinskim strupom, proti griži in krvavitvam. Istotako se rabijo hrastove šiške in želod, ki daje žgan namestek zrnate kave in je prav priporočljiv pri driskah.

Črna ali kapucinska murva (*morus nigra*). Sok iz črnih murv, napravljen kakor malinov, dobro služi pri raznih vnetjih v ustih in goltu.

Fige, posušene, kakršne prodajajo v venci, so marsikomu uspešno čistilo. Nekaj (3—7) jih je treba, dobro prežvečene pojesti zvečer. Rabi se tudi figov sok.

Galun je ali v prozornih kristalih ali žgan kot bel prašek. Kot 1—2% (odstotna) raztopina za grgljanje, spiranje ust, nosa in drugih duplin pri vnetjih in zasliženostih. Z galunom žgo tudi stare rane, ki se nočejo zlepa celiti.

Gladež (*ononis spinosa*) ima v svojih koreninah snovi, ki ženejo na vodo. V ta namen se rabi čaj iz gladeževih korenin.

Gorčica (*sinapis alba*) ima v svojem semenju neko močno olje, ki zelo draži kožo. Zato se rabi gorčična moka, z malo črno vodo zmešana, za obkladke na boleča vneta mesta (zlasti pri zbadanju v prsih).

Gornik ali medvedji grozdčič (*arctostaphylos uvae ursi*) daje v svojem listju čaj, ki se rabi pri raznih mehurnih vnetjih in krvavitvah.

Greška sol je žveplenokisli magnezij. Vse magnezijeve in vse žveplenokisle soli

imajo odvajalni vpliv. Tako magnezija (magnezijev oksid ali žgana magnezija), citronovokisla magnezija, žveplenokisli natrij ali kalij.

Grško seno je moka iz zmlatega ali stolčenege semena nokote ali Device Marije kožuščka (*trigonella foenum graecum*). Kot redka kaša se rabi za tople obkladke na tvore in vnete rane, kot čaj za grgljanje, za obkladke pri trodu (izstopu črevesa) in vlive pri vnetju danke.

Hofmanove kapljice so zmes vinskega cveta ali spirita in etra. Podobna je kolonjska voda, ki vsebuje dišavne izvlečke in etre raznih rastlin, ponajveč pomarančne skorje. Rabita se kot vonjava in pri omedlevicah. (Poškropi se obraz, sence.)

Janež (*pimpinella anisum*) se rabi kot seme za čaj proti krčem v črevesu in vetrovom. S sladkim janežem napravljajo tudi razno žganje. Janež primešavajo za vetrove med kruh.

Kafra, raztopljena v spiritu ali olju, se uspešno rabi za vtiranje ali vdrgavanje pri revmatičnih bolečinah in za okrepitev mišičja. Kafri cvet se jemlje po kapljicah (10—15) proti slabostim in krčem.

Kalijev permanganat je temnovijoličasta sol v obliki drobnih igel, ki se počasi tope v vodi. Najbolje je imeti močno raztopino kalijevega permanganata pripravljeno; od te se vlije v razkuževalno tekočino toliko kapljic, da postane tekočina svetlorožnata. Rabi se za razkuževanje kože, jemlje tudi zoprni duh, dela pa na perilu madeže, ki jih je težko odpraviti.

Kamilica (*matricaria chamomilla*) se loči po močnem in prijetnem duhu in po svojem votlem cvetnem košku od podobnih, a manj ali nič vrednih cvetic. Posušeno cvetje nam daje čaj, ki tolaži bolečine v trebuhu otrokom in odraslim, naj si bo od prehlada ali iz drugega vzroka. Vrečice z oparjenim cvetjem, pokrite z volneno ali flanelasto ruto, nam služijo v isti namen. S kamiličnim čajem spiramo oči, usta, nos ter grgljamo z njim.

Kis ali ocet sam ali zredčen za obkladke ali ovitke.

Kisov eter, močno in prijetno dišeča tekočina, se rabi za njuhanje pri omedlevicah ali pa se uživa po kapljicah zoper slabosti.

Kislica (*rumex acetosa*) se rabi kot prikuha ali pa čaj za čiščenje krvi in odvajanje na vodo.

Komarček ali koromač (*foeniculum officinale*). Seme se rabi kot čaj zoper vetrovno napenjanje. Namakajo ga tudi v žganju.

Kostna moka je dobro sredstvo proti mehčanju kosti, kakršno se pojavlja pri majhnih otrocih, pri doječih ženah in po kakih hudih boleznih. Zadostuje, da jo rabimo v takih primerih 2—3 krat na dan po eno noževno ost. Svarilen zgled: Oče je dajal svoji hčerki, ki je hudo obolela za omehčanjem kosti, več časa kostno moko v preveliki množini. Kostí so se kmalu tako strdile, da je deklica v rasti zastala in še kot 30letna imela višino 6—7letne deklice!

Košutnik ali encijan (*gentiana lutea*). Korenika te planinske cvetke se rabi v obliki tinkture (v spiritu namočena) ali kot čaj za okrepitev želodca in zoper splošno oslabelost.

Kozja črešnja ali psikovec (*rhamnus cathartica*) ima za plod jagode, ki se da iz njih kakor iz malin napraviti sok, ki je prijetno in dobro čistilo pri telesnem zaprtju.

Krčna zel ali šentjanževa roža (*hypericum perforatum*). Suho cvetje se rabi kot čaj proti krčem in pri jetrnih boleznih.

Krhlijka (*rhamnus frangula*) ima v svojem lubadu dobro čistilo zlasti pri ponavljajočem se zaprtju. Čaj iz posušenega krhlikovega lubada vpliva polagoma; če se pije zvečer, nastopi učinek prihodnji predpoldan.

Laneno seme (*linum usitatissimum*) se rabi za tople obkladke. Čaj iz lanenege semena je v rabi proti mehurnim vnetjem.

Lapuh (*tussilago farfara*). Suho listje se uporablja kot čaj proti kašlju in bolečinam v prsih.

Lipa, velikolista in malolista (*tilia grandifolia et parvifolia*). Cvetje daje izvrsten čaj pri prehlajenjih.

Lučnik ali papeževa sveča (*verbascum thapsiforme*). Veliko rumeno cvetje se rabi za čaj zoper zasliženje in kašelj.

Malva, rožni slez (*althaea rosea*) nudi s svojim cvetjem dober čaj za grgljanje, izpiranje ust, nosa in oči ter se pije zoper zasliženost.

Mana je strjen sok malega ali manovega jesena (*fraxinus ornus*), ki je sam na sebi zakuhan dobro čistilo za majhne otroke.

Materna dušica (*thymus vulgaris*), znani vrtni dišavni grmiček, ima v svojem soku dobro sredstvo proti hudemu kašljanju. Sok ali čaj se rabi proti oslovskemu kašlju.

Melisa (*melissa officinalis*) daje s svojim listjem čaj, ki miri splošno in posebno pa bolečine v spodnjem truplu. Iz melisovega listja delajo cvet (spirit), ki se rabi v iste svrhe po kapljicah (10—20).

Meta (*mentha piperita*), posušena rastlina, se rabi kot čaj, ki pospešuje prebavo, odganja vetrove, miri želodec in črevo.

Oglje, in sicer lipovo, stolčeno v droben prah, ali pa oglje iz živalske krvi, je dobro sredstvo proti vetrovni napetosti, driski in grizi. Vrhana žlička se vzame na čašo prekuhane vode ali čaja večkrat na dan. Oglje je treba hraniti v dobro zamašeni steklenici, ker se navzame duhov in vlage ter izgubi učinkovitost.

Olja: Brinovo olje se rabi za vtiranje pri revmatičnih bolečinah in za mazanje.

Kafrno olje služi v iste svrhe.

Laneno olje se rabi kot zmes z apneno vodo za hladilno mazilo zlasti pri opeklinah.

Ricinovo olje je znano čistilo.

Omela (*viscum album*), znana zajedavka na drevju, daje posušena čaj, ki ga rabijo pri notranjih krvavitvah.

Otrobe, pšenične in druge, rabimo oparjene ali suho zgrete za obkladke na boleča mesta. Otrobova zavrelca je dobra za čiščenje in umivanje vnete kože, ki ji sama voda škodi, kakor se večkrat dogaja pri otrocih, ko dobé »živo kožo«. V ta namen še bolje služijo mandeljnovi otrobi. Dobre in ščiščene otrobe rabijo tudi kot čistilo.

Pelin (*artemisia absinthium*), in sicer cvetoča rastlina, daje čaj ali tinkturo ali vino, ki krepi želodec in vzbuja slast do jedi.

Planinski mah ali islandski lišaj (*ce-traria islandica*) se uporablja kot čaj proti zastarelemu zasliženju pljuč in za pospeševanje teka.

Plešec (*capsella bursa pastoris*) je znan plevel, ki posušen daje čaj zoper krvavitve raznega izvora in se rabi za obkladke na krvaveče rane.

Preslica (*equisetum arvense*), in sicer smrečici podobna rastlina, daje čaj zoper

razne težkoče v mehurju, zlasti pri zaprtju seči (vode). Tudi proti raznim krvavitvam je tak čaj v rabi. Obkladki z oparjeno preslico služijo v iste namene.

Rosika (*drosera rotundifolia*), neznamena, a po svojem življenju znamenita rastlina, ker je žuškojeda, vsebuje v svojem soku zdravilo proti oslovskemu kašlju.

Rožmarin (*rosmarinus officinalis*). Posušene cvetoče vejice se rabijo kot čaj, ki krepi srce in žene na vodo. Ponekod namakajo rožmarin v vinu, ki ga rabijo v iste namene.

Ruta (*ruta graveolens*) je na glasu, da kot čaj pomirjevalno vpliva na živčevje, ako je razdraženo, in ga krepi, ako je oslabeledo.

Sladka korenina (*polypodium vulgare*) daje zrezana čaj zoper hripavost in kašelj. V iste namene se rabi tudi prah in sok iz sladkega lesa (*glycyrrhi glabra*), ki pa ne raste v naših krajih.

Slez (*ajbiš*) (*althaea officinalis*), in sicer vsa cvetoča rastlina, ne samo korenike, daje čaj zoper prehladne zasliženosti, zlasti proti kašlju. Tak čaj se rabi tudi za grgljanje in obkladke.

Špajka (*valeriana officinalis*) nudi v posušeni koreninah dober čaj zoper krče in vetrove. Največ se uporablja proti razburjenosti in živčni oslabeledosti. Radi zoprnega duha se dodaja špajkovi korenini melisno listje.

Trpotec (*plantago lanceolata*) s špicastim listjem daje sok ali pa čaj zoper boleznin z zasliženjem in kašljanjem.

Vijolica, in sicer dišeča (*viola odorata*), daje s svežim ali posušeni listjem čaj zoper hud kašelj. Tak čaj se rabi tudi za grgljanje.

Vinski kamen, sčiščen, je vinskokisljakalij, ki je lahko čistilo. Z njim delajo tudi prijetno čistilo v obliki šumečega praška.

Vodenčev nadokis je vodi podobna tekočina, ki vsebuje dvakrat toliko kislega ko navadna voda, zato lahko oddaja kislec in s tem razkužuje. To razkužilo je treba hraniti dobro zamašeno in v temnih posodah, ker se sicer hitro razkroji. Namesto vodenčevega nadokisa so v rabi tudi drugi nadokisi, n. pr. magnezijev nadokis, v podobne svrhe.

Zlati grmiček ali tavžentroža (*erythraea centaureum*). Cvetoča rastlina daje posušena čaj, ki je na glasu zoper razne želodčne težkoče, zgago in netečnost.

Žajbelj ali kadulja (*salvia officinalis*). Čaj iz cvetoče rastline je uporaben za grgljanje, izpiranje ust in ran. Od nekdanj sluje žajbljev čaj ali sok iz svežih rastlin proti zastarelemu zasliženju in dolgotrajnemu potenju.

Dodatek.

Zdravilni čaji po lekarniških predpisih.

Blagodišeči čaj: Metovo listje, zel serpyllum, materna dušica, sivkovo (lavendlovo) cvetje, vsakega po 2 dela; dišečih nageljnov in cveb po 1 del. Kot dodatek za kopeli ali obkladke.

Čaj za odvajanje vode: Ricinove jagode, luštrekova korenika, sladki les in gladeževa korenika na enake dele. 1—2 žlički na čašo vode za čaj.

Čistilni čaj: Senovega listja 16 delov, bezgovega cvetja 10 delov, koromačevega in janeževega semena po 5 delov, vinskega kamna 2 $\frac{1}{2}$ dela, vinske kisline 1 $\frac{1}{2}$ dela. Eno žlico na čašo vode za čaj.

Mečilni čaj: Slezovo in malvovo listje, medena detelja, kamilično cvetje in laneno seme na enake dele. Zavrelca za vroče obkladke.

Prsni čaj: Slezovega listja 40 delov, sladkega lesa 30 delov, slezove korenike in ječmena po 10 delov, lučnikovega, malvovega, purpeličnega (divjega maka) in semena zvezdnatega janeža po 1 del. 1—2 žlici na čašo vode za čaj.

Slezov čaj: Slezovega listja 10 delov, slezove korenike 5 delov, sladkega lesa 2 $\frac{1}{2}$ dela, malvovega cvetja 1 del. 1—2 žlički na čašo vode za čaj.

Voda za odganjanje vetrov: Kamiličnega cvetja 100 gramov, pomarančnega luba, limonovega luba, listja konjske mete, kuminovega, koriandrovega in janeževega semena po 30 gramov na 4 litre vode.

* * *

Ob koncu tega skromnega spisa me ni sram priznati, da me je stalo sestavljanje nepričakovano mnogo truda, ker poleg jezikovnih težkoč sem se moral oprezno ogibati velike nevarnosti, da ne bi nikomur nič škodil, ko sem hotel slovenskim družinam kar največ koristiti. Upam, da bo naša dična Mohorjeva družba oskrbela že v bližnji prihodnosti obširno knjigo s slikami o rastlinstvu s posebnim ozirom na zdravstvene potrebe slovenskega ljudstva.

Srbska »Slava«.

Tebi, ki bereš te vrstice!

Ali ti je kdaj napravila Mohorjeva knjiga že to ali ono veselje? Če ti ga je, potem ne pozabi tehle stvari:

1. Nekdaj so morali biti možje, ki so rekli: Treba je pričeti pisati knjige za tiste ljudi, ki govorijo isti jezik, kakor ga ti govoriš. To delo jim navadno ni neslo nikakega dobička, pač pa jim je povzročalo brezštevilno skrbi in težav. Vendar so pa ti ljudje ustvarili naš slovenski književni jezik in pokazali, da smo tudi Slovenci narod, ki je kakor vsak drug izobražen narod sposoben, da se pogovarja med seboj ne samo osebno, ampak tudi na stokilometerske razdalje — s pomočjo pisane in tiskane besede. Ne pozabi, da si tudi ti član tega naroda, da si Slovenec!

2. Ko bereš knjigo, ki jo imaš sedaj v roki, se zavedaš, da je ne bereš sam. Bralo jo bo najmanj sto tisoč ljudi. Res nima Mohorjeva družba več blizu sto tisoč naročnikov, kakor jih je imela pred petimi leti, a lahko računamo, da bere vsako knjigo poleg tistega, ki jo je plačal, vsaj še eden. Vseh teh sto tisoč, ki bodo brali Mohorjeve knjige, je s teboj nekako v duševnem sorodstvu. Morebiti prideš v stik s Slovincem, ki je doma na Koroškem, na Goriškem, ki je živel na Hrvaškem, v Srbiji, v Ameriki; pa je bil naročen na Mohorjeve knjige; takoj bosta o mnogih stvareh enako mislila, poznala bosta iste povesti, iste poučne razprave, iste šale, iste slike. Vsak, ki bere Mohorjeve knjige, je torej tvoj duševni sorodnik. Čim več ljudi bo bralo Mohorjeve knjige, tem več boš imel duševnih sorodnikov, tem bolj si bomo vsi Slovenci med seboj duševno sorodni, tem enotnejši narod bomo torej Slovenci!

Zato pa: pomagaj nam pri delu, da učvrstimo in pomnožimo vezi, ki vežejo nas Slovence med seboj! Pomagaj nam pri dosegih smotra: v vsako slovensko hišo Mohorjeve knjige! V vsako, pa naj stoji na Koroškem ali na Primorskem, med beneškimi Slovenci ali v Ameriki!

Morebiti poznaš znanca, ki še ni Mohorjan, pa bi postal, če bi ga kdo izpodbudil. Stori to!

3. Če skušaš pridobiti koga za Mohorjevo družbo, ne glej ne na njegovo strankarsko pripadnost in ne na njegov stan! Mohorjeva družba je za vse stranke in za vse stanove. Saj smo si kljub tem razlikam vendar bratje, sinovi ene matere, Slovenije. Prav za prav je Mohorjeva družba nam vsem še toliko bolj potrebna, čim bolj smo politično in stanovsko razdeljeni. Kajti tem bolj so nam potrebne stvari, ki so nam vsem skupne. Čim enotnejši, tem močnejši!

4. Tistemu, ki ti pravi, da za knjige nima denarja, pa povej tole. Če vpraša kdo tobakarja, ali se mu ne zdi škoda, izdati toliko denarja za dim, mu bo odgovoril: »Tobak ima svoj denar.« S tem hoče reči, da tisti, ki kadi, radi tega nima nič manj denarja. Tej trditvi bi se dalo sicer prav uspešno oporekati. Brez pretiravanja pa lahko rečeš: »Mohorjeva družba ima svoj denar.« S tem da boš bral Mohorjeve knjige, boš v tej ali oni obliki prihranil tistih par papirnatih dinarjev, ki jih boš plačal kot članarino. Sam boš rajši ostajal doma, pa tudi tvoji otroci in posli. Dobil boš v knjigah ta ali oni navet, ki bo več vreden nego skromna članarina.

5. Slovenci bi mnogo laže postali duševno enoten narod, če bi bili vsi v isti državi. Tudi Mohorjeva družba bi se laže širila, če bi ne bilo med nami državnih mej.

Zato pa ne pozabi: vsi, ki govorimo slovensko in ki prebivamo na strnjem slovenskem ozemlju, imamo po naravi pravico, da pridemo zopet skupaj v eno državo. »Pravica«, ki nas je raztrgala med tri države, ni bila nikaka pravica! Narava se ne da premagati. Tudi narave našega naroda ne sme premagati nobena sila, da bi vedno in vedno ne želel, da pride zopet v skupno državo. Prej ali slej mora torej priti čas, ko bomo vsi Slovenci združeni v isti državi.

6. Za sklep pa kratko povestico iz Krekovega življenja!

Bilo je med prvo balkansko vojno, pozimi leta 1912/13. Takratni župnik na Jesenicah dobi Kreka v tamošnji koldvorski restavraciji. »Kam?« — »Na Dunaj. Grem preko Celovca. Kaj pa ti?«

— »Nocoj imam predavanje v društvu.«
 — »Ali hočeš, da predavam jaz namesto tebe?« — »Hvala ti lepa, če to storiš!« —
 In župnik je poskrbel, da se je zbralo precej občinstva. Krek je pričel ljudem razlagati, kaj je — ljubezen (začetek predavanja je zbudil med mladimi poslušalci in poslušalkami živahno zanimanje); nadaljeval in končal pa je z ljubeznijo do — bratov na Balkanu.

»Jaz ljubim tisto stvar, ki mene izpopolnuje, ki odgovarja kaki moji potrebi, ki meni ‚paše‘. Tako ljubim starše, brate in sestre, ker se v posebni meri skladajo in strinjajo z menoj. Tako ‚paše‘ meni rojstna hiša, domača peč, okoli katere se zgrinjamo bratje in sestre.

A domača hiša mi ni zadosti. Moja ljubezen hoče več. Raztegne se tudi na domačo vas, ki bolj odgovarja potrebam mojega srca nego sosedna vas. V rojstni vasi imam znance; njene hiše, travniki, hribi so se mi vtisnili v srce že kot otroku. Med njenimi prebivalci se čutim prostega, domačega, ljubljena.

Moja ljubezen gre še dalje. Ne ostane pri rojstni vasi, raztegne se naprej na domačo župnijo z njeno cerkvijo, v kateri se shajamo znanci iz širšega okrožja.

A domača župnija ne stavi meje moji ljubezni. Mojemu srcu ni samo rodna dolina dražja nego druge, tudi domača dežela prednjači v njem pred sosednimi pokrajinami.

A tudi pri domači deželi se ljubezen ne ustavi. Moja ljubezen gre preko njenih mej v tiste kraje, kjer stanuje isti rod kakor v mojem rojstnem kraju.

Kod pa stanuje isti rod kakor mi? To nam kaže tek naših rek. Povsod, koder tečejo naše reke, povsod tam se je naselil tudi narod, čigar jezik razumemo. Treba nam je iti kar za Savo in Dravo proti vzhodu in povsod bomo našli rod, ki se našemu srcu v posebni meri prilega. Naše reke pa tečejo proti Belgradu in Črnemu morju. Ob naši Savi biva od Triglava do Črnega morja bratski narod, med katerim se čutimo bolj domače nego kjerkoli drugod na svetu.«

Tiho polje.

Tiho polje — tihe sanje,
 zlato žito — šepetanje
 zemlje matere zvečer.

Nje molitve — cerkve bele —
 v tajni mrak so oživele
 in zvonile božji mir.

Čredo gnal oblakov belih
 mimo zvezdic zakesnelih
 mesec mladi je pastir ...

Gustav Strniša.

Razvaline starega oltarja na Sveti gori pri Gorici.

Človek — brezsenčnik.

V 16. stoletju in še pozneje so po goriških gorah stikali Benečani za zlatom. Od tod ta pravljica: Vrag da je v Benetkah po zgledu visoke šole v Padovi ustanovil za take zlatoslednike svojo šolo, se izdal za magistra (učitelja), tem sholarjem (učencem, avditoriju) razkladal izza katedre (mize) tajnosti pri iskanju zlata, seveda za svoj navaden ekspenzar (plačilo) ene duše.

Tri sto let je že minilo,
tri sto dolgih, dolgih let;
bili so prečudni časi,
takih ne pozná več svet.

Po gorah je naših tákrat
pri zakladu cvel zaklad,
kdor ga našel, ni ga dvignil —
prepodil ga je sam škrat...

Vrag premeten, ki po svetu
duše v zanke je lovil,
zlati sli visoko šolo
je v Benetkah ustanovil.

Ni iskal prostorov solnčnih,
v temni kleti pod zemljo
zbral je pisan avditorij,
vsedel se za katedro.

Vsedel se in koj magistra
z resnim glasom je posnel:
»Preden dalje nadaljujem,
rad pogodbo bi imel!

Znanje, ki vam bom ga nudil,
ni vsakdanja stvar,
jaz poseben sem magister,
bodi tak še ekspenzar!« —

»Dobro, dobro, mojster črni,
zadnji, ki te zapusti,
bodi ekspenzar — plačilo!«
zvit sholar se oglasi.

»Ste li zadovoljni?« vpraša
vrag zlatá željné.
»Smo, smo, naš magister!«
vsi mu v zboru pritrdé.

In peklenški je magister
vstal in govoril:
vseh pravil držeč se starih,
je zlato slavil.

In ko je ognjenovneto
dokončal uvod,
učence je peljál z besedo
v gorski svet na izprehod.

Krn in Bogatin in Triglav
z Matajurjem je naštel,
grapo, vrh, úter in jamo
slednjo je skrbnó obšel.

In da bi najdišča znana
ko na dlani vsem bilá,
štor, ovinek, kamen, rože
je navajal v znamenja.

In še noč je upošteval:
»Modri, modri plameni«,
rekel je, »značijo mesto,
kjer zaklad cveti!«

In da ne bi jih uplašila
ukleta kača, črna zver,
navodil učencem svojim
dal je na izber:

Črne rokavice, snete
dobremu duhovnu z rok,
in piščalko iz goleni,
ž njo iz rebra lok,

seme rože, ki pognala
je iz groba prvi dan
maja, priporočil je, in
kresno noč pepel pobran,

In še šibo mirovito
in še stekleničico
z vodo treh križpotnih vrelcev,
med nočjo in dnem napolnjeno.

Čarov takih in podobnih
bilo cel register je,
slednjič šolo svojo črno
le končal magister je.

In peklenec zmagoslavno
je ob katedri postal,
čakajoč plačilo svoje,
gledal je na živi val,

ki se gnal je proti vratom
in odprl jih na stežaj,
da večernega je solnca
sinil v klet sijaj.

Vsi odšli so in še zadnji
se odpravljaj je sholar,
vrag za njim in ga je zgrabil:
»Stoj, moj ekspenzar!« —

»Jaz? Kako? Saj nisem zadnji!«
se začudil je dijak.
»Zadnji, zadnji. Z mano pojdeš!«
vanj je silil vrag.

»Res, magister, slabo vidiš,
bolje, prosim te, poglej,
in potem, če res sem zadnji,
kar odkrito mi povej!«

Vrag pogledal je po kleti,
ugledal senco in na njo
vrgel se, jo utrgal in sholarju
zmoto je priznal svojó. — —

Od tedaj po naših gorah
dolgo, dolgo vrsto let
hodil je sholar-brezsenčnik
in osrečeval naš svet.

Koder videl je potrebo,
koder videl je skrbi,
z zlatom revežem preganjal
jih je vse do konca dni. —

Tri sto let je že minilo,
kar se je gajalo to,
kdor verjeti meni noče,
naj pogleda v — kroniko!

Joža Lovrenčič.

Balada.

Po planini lučka gre,
lepa modra lučka gre,
v modro lučko z okna zre
žalostno dekle.

»V oknu nagelj, rožmarin.
v srcu mojem je pelin:
eno leto, dve in tri
čakam te, a tebe ni!...«

Ali si v Karpatih pal,
ali v Rusiji ostal,
ali je naš Doberdob
tvoj prezgodnji grob?

Eno leto, dve in tri
tebe ni in pošte ni...
O, da še te uzrla bi,
rada potlej umrla bi!...«

Ko da ve za njeno bol,
lučka bliža se nizzdol,
bliža se in obstoji —
v oknu dekle prebledi.

V modri lučki — znan obraz —
in dekle zasliši glas:
»Ali nagelj, rožmarin
meni cveteta v spomin?« —

»Tebi!« — je še dihnila
deklica in utihnila...
Zvezda se je utfnila,
lučka v grob se vrnila...

Joža Lovrenčič.

Kam pa greš...

Kam pa greš tak pozno, kosec,
saj je kosa že rujava,
travica ti je zvenela,
tudi luna ni več prava.

Luna taka ali taka,
koso bodem že nabrusil,
naj bo trava ovenela,
jaz se bodem ž njo poskusil.

France Bevk.

Svetovni politični dogodki.

V. Šarabon.

Pretoklo leto je bilo leto posvetovanj (konferenc). Glavni pojav na teh konferencah je bil trdovraten boj med Anglijo in Francijo. Anglija hoče obdržati svoje mesto kot prva svetovna sila in hoče dobiti v Evropi za svojo trgovino ugodna tla; to se ji ne posreči zmeraj. Francija se krčevito drži mirovnih pogodb, doseže vselej svoj cilj in je svoje stališče utrdila tudi s pametno orientsko politiko. Glede Nemčije sta si Anglija in Francija popolnoma nasprotni; Anglija je prijenljiva in dobrohotna, Francija trda. O tem razmerju primerjaj tudi lanski »Koledar« str. 50. — Tudi glede Rusije ne moreta priti do zadovoljivih zaključkov. Zmaga Turkov nad Grki v Mali Aziji ju je pa zopet združila, seveda je moral prej pasti Lloyd George (Džordž).

Nemčija se bori z notranjimi težkočami, njena marka je zlasti v zadnjih tednih silovito padala, Rathenauov umor je notranja nasprotstva poostril in povzročil nove spore med osrednjo vlado v Berlinu in pa med Bavarsko. Reparacijsko vprašanje o vojni odškodnini in o popravni škodi, ki jo je napravila vojska in ki razburja ves svet, še ni rešeno. V Italiji so fašisti s svojim nastopom nudili svetu precej nenavaden pojav. Ameriška Unija gleda na evropske razmere bolj od strani, njo zanima v prvi vrsti vprašanje petroleja. Kjerkoli pride to vprašanje na dnevni red, takoj se oglasi tudi sicer tihi ameriški zastopnik.

To so glavni činitelji svetovne politike. Drugi smejo razvoj samo zasledovati in morajo paziti, kdaj je treba priskočiti in zagrabiti za to ali ono ugodno priliko.

Sledili smo pri tem pregledu v prvi vrsti Egelhaafu-Haugu.

I. Konferenca.

Koncem leta 1921 so sklenili na gospodarski konferenci v Parizu ustanovitev mednarodnega konzorcija za izboljšanje gospodarskih razmer v Srednji in Vzhodni Evropi, predvsem v Rusiji; denar naj bi dali Anglija in Francija. Sklepe te konference je prehitel poznejši razvoj dogodkov.

Koledar 1924.

1. Konferenca v Cannes.

Prišlo je leto 1922. Na konferenci v Cannes — ob južnem francoskem obrežju —, otvorjeni 6. januarja, so na predlog Lloyda Georgea sklenili, naj bo prvi predmet posvetovanja vprašanje ozdravljenja Evrope in naj se skliče v ta namen svetovna gospodarska konferenca. Nato so govorili o plačilnih dolžnostih Nemčije in so povabili na konferenco tudi nemškega ministra Rathenaua.

Obenem so se pričeli med Lloydom Georgeom in Briandom razgovori o angleško-francoski pogodbi glede varstva evropskega miru; ta pogodba naj bi bila začetek splošnega »božjega miru« in v dosego tega namena se je hotela odreči Anglija vsem denarnim terjatvam glede Nemčije in glede Francije, ki ji je tudi dolžna. Nadejali so se, da bi v tem slučaju črtala tudi Amerika svoje evropske terjatve. 9. januarja se je Lloyd George ves vesel izrazil, da pogajanja prav zadovoljivo potekajo. 11. januarja je določil vrhovni svet dnevni red svetovne gospodarske konference, ki naj bi se vršila v Genovi, in istega dne so se začeli posvetovati tudi z Rathenauom. Pa se je zgodilo nekaj nepričakovanega; 11. januarja popoldne je odpotoval Briand v Pariz, kjer se je bilo njegovo stališče poslabšalo; in ko je 12. januarja razlagal Rathenau vrhovnemu svetu gospodarski položaj Nemčije, je prišlo poročilo, da je Briand odstopil. Sejo so prekinili in konferenca v Cannes je bila končana. Briandov naslednik je bil Poincaré, ostrejši nasprotnik Nemčije kakor Briand.

2. Med Cannes in Genovo.

Sledili so potem razni govori v parlamentih, pošiljali so obvestila sem in tja, prerekali se, ali je konferenca v Genovi potrebna, in če je, v kakšni smeri naj se giblje; tudi Amerika je posegla vmes. Na sestanku v Boulogne dne 25. februarja se je Anglija popolnoma vdala Franciji in je priznala francoske nazore, ki so šli za tem, da se konferenca omeji samo na gospodarska vprašanja; Lloyd George in Poincaré sta določila za Genovo 10. april kot prvi dan konference. Na to konferenco so povabili tudi Ruse. Da bi rešili razna druga vprašanja, tičoča se reparacij, je zborovala od 8. do 12. marca v Parizu konferenca finančnih ministrov. 9. marca je Amerika sporočila, da se konference v Genovi ne udeleži; poudarjala je zlasti, da so se izločila v Boulogne iz sporeda konference razna vprašanja, »brez kojih zadovoljive rešitve bodo glavni vzroki gospodarske krize delovali še naprej.«

Posebna konferenca Male entente v Belgradu — končana 12. marca — in konferenca Poljske z baltiškimi državami v Varšavi — 18. marca — sta se marljivo pripravljali za Genovo; ukrepi so bili seveda vsi v francoskem smislu. Vrhu tega so imeli tudi Rusi konferenco s Poljaki in z zastopniki ruskih obrobni držav v Rigi.

Rusko odposlanstvo za Genovo je prišlo 1. aprila v Berlin in je bilo izredno gostoljubno sprejeto; dva dni pozneje je sprejel državni kancelar Wirth v prisotnosti Rathenaua in še enega ministra voditelja ruskega odposlanstva Čičerina in Litvinova; drugi dan sta bila pri zajutreku tudi še Radek in Joffe. Tiste dni se je tudi izvedelo, kakšne velikanske vsote je dobivala nemška komunistična stranka leta 1921 iz Moskve: vsak mesec pet milijonov zlatih mark in še 400.000 mark posebej za časopis »Rote Fahne« (rdeči prapor), velike vsote za »centralo sovjetov« v Berlinu, velikansko podporo za »zahodnoevropsko tajništvo« tretje internacionale v Berlinu in za dve komunistični založbi. (Primerjaj lanski »Koledar« str. 57.)

Par dni prej, 29. marca, je nemški zunanji minister Rathenau omenil v nekem govoru, da je z omejitvami, sklenjenimi v Boulogne, iztrgano konferenci v Genovi srce; Poincaré je začel boj z Anglijo in zvezda Lloyda Georgea ugaša. Poincaré se je takoj oglašil in je rekel, če bodo v Genovi načeli kakšno prepovedano vprašanje, bo Francija konferenco takoj zapustila in jo s tem seveda tudi razbila. In ko je dajal 5. aprila francoskim pooblaščenecem za Genovo nasvete, jim je ostro zabičil, da konferenca nikakor ne sme razmotrivati političnih vprašanj, temveč se mora omejiti samo na gospodarska vprašanja. Za glavnega pooblaščenca so določili justičnega ministra Barthouja, zelo trdega in neodjenljivega moža. Tako je obdala Francija konferenco s celim vencem žičnih ovir.

Tudi Lloyd George je takrat govoril in nasvetoval vsestransko potrpežljivost, češ, Evropa je tako bolna, da se bodo morali zdravniki večkrat posvetovati.

7. aprila je prišel Lloyd George v Pariz, 8. aprila je zapustilo nemško odposlanstvo Berlin, vodil ga je Rathenau, v Švici se je pridružil še Wirth. Rusi, pod vodstvom Krasina, so bili odšli že prej. Osem in dvajset evropskih držav, vse angleške kolonije in Japonska so se udeležile te svetovne konference; Amerika

se je ni udeležila, tako tudi ne Turčija in Vatikan. Pač pa se je novi papež Pij XI. v pismu na genovskega nadškofa 8. aprila oglašil že naprej k besedi; opominjal je države, naj prineso nove žrtve na oltar skupnega blagra. 9. aprila so se posvetovali o postopanju pri zborovanjih, določili so za glavno delo štiri odseke in so pripustili vanje tudi Nemce in Ruse.

3. Konferenca v Genovi.

V ponedeljek 10. aprila, popoldne ob treh, so slednjč otvorili tolikrat imenovano, tolikrat hvaljeno in tolikrat grajano konferenco v Genovi. Predsedstvo so dali gostiteljici Italiji in italijanski ministrski predsednik De Facta je imel uvodni govor, ki je bil seveda bolj splošnega značaja; rekel je med drugim: tu ni spominov na sovraštvo in na vojne občutke, tu ni prijateljev in sovražnikov, tudi ne premaganih in zmagovalcev, tukaj so samo ljudje in narodi, ki so se sešli v dosego visokega cilja. Lloyd George je govoril o velikanskem učinku, ki ga bo imela ta konferenca na ves svet; javno mnenje lahko vodimo, zaupanja pa ni, dokler v vseh deželah »psi še naprej lajajo, to renčanje mora prenehati«. — Mislil je na Francoze. — Obžaloval je, da Amerika ni zastopana; tista dežela, ki je bila odkrita iz Genove ven — Kolumb je bil Genovežan —, bi sedaj lahko odkrila Evropo, ves svet je gospodarska enota. Barthou je rekel, da ne bo govoril nobene besede sovraštva in da bo delal popolnoma odkritosrčno. Govorila sta še Belgijec in Japonec, nato pa nemški kancelar Wirth. Omenjal je gospodarsko obolelost vsega sveta, ki jo je mogoče ozdraviti le s skupnim delom vseh narodov, in zato je treba gledati predloge z vidika skupnega cilja, ne pa samo z vidika lastne koristi. Občutljivi ne smemo biti. Dočim je bil njegov govor popolnoma prijenljiv in zmeren, je pa Čičerin vso stvar drugam obrnil. Z vabljevimi besedami je razlagal velekapitalistični družbi, kako neizmerno bogata je Rusija, kako lepe koncesije se dajo tam dobiti, da je Sibirija z bogastvom prenasočena itd.; govoril je o razorožitvi, se s tem laskal Lloyd Georgeu, zameril pa Francozom, ki takih vprašanj sploh niso dovolili; nato je prišel na načrt stalne »splošne konferen-

ce«, ki naj nadomesti enostransko »zvezo narodov«. Z vsem tem je hotel izigravati Anglijo in Francijo drugo proti drugi. Takoj je planil Barthou kvišku in se zavaroval proti obravnavanju vprašanj, ki so že v naprej postavljena z dnevnega reda. Če bodo Rusi še nadalje govorili o razorožitvi, bodo zadeli na najostrejši odpor Francije. Lloyd George je pa lepo pomirjeval: Ni je na svetu stvari, ki bi bila tako polna razstrelivnih snovi, kakor je mirovna konferenca; stalna »splošna konferenca« je nemogoča in bi je nihče ne preživel itd. Program konference je že itak ogromen in nikar ne uhajajmo na stranska pota. Barthou je še enkrat naglašal, naj se drži konferenca dogovorov v Cannes, sicer bodo Francozi odšli. — Tako so se že prvi dan kregali.

Delo konference so porazdelili že 11. aprila v odbore in pododbore in iz teh zadnjih je Francija hotela odstraniti Ruse in Nemce. V splošno začudenje so najvažnejše vprašanje, rusko, obravnavali v posebnem oddelku, brez Nemcev; Lloyd George je predsedoval, člani so bili pa Italijani, Francozi, Angleži in Belgijci.

Kakor bomba je zato učinkovalo poročilo, da so bili sklenili medtem Rusi in Nemci posebno pogodbo v Rapallo pri Genovi. 17. aprila, na velikonočni ponedeljek, »Obe državi sta črtali preteklost in sta postavili temelj za bodoče skupno delo. Vzpostavili sta medsebojne diplomatske stike, črtali vse terjatve in zahteve iz časa vojske, postavili sta načelo, da si zagotovita državi vse prednosti, ki bi jih dali kakih tretjih državi. Na mesto miru v Litovskem Brestu in dopolnilnih pogodb stopijo nove določbe, ki ne poznajo premaganih in zmagovalcev, ki dajo obema narodoma popolno enakopravnost in postavijo varen temelj za mirno skupno delo. Razmerje obeh držav do drugih se s to pogodbo nič ne predrugači. Če sta sklenili obe državi to pogodbo med konferenco, s tem ne zanikata konference in njenih ciljev, temveč sta prepričani, da bo ta sporazum bistveno olajšal dosego glavnega cilja konference, namreč končne vzpostavitve evropskega miru.«

Takoj so bili Francozi po koncu in njih časopisje je očitalo Nemcem »nezvestobo« itd. Tudi Angleži so se narejali, kakor bi bili presenečeni. Rathenau je 18. aprila odgovoril, da so prišli Nemci v Genovo z nevezanimi rokami in da niso mogli na konferenci sodelovati, ker so jih izključili od pogajanj z Rusi. Francozi zopet niso bili tihi, rekli so, da sta italijanska in angleška vlada pač vedeli o posebnih pomenkih Rusov in Nemcev, da je pa to čisto nekaj drugega kakor sklepanje pogodbe brez vednosti drugih. S tem bi se začelo pač vse spreminjati in Francozi, kot strogi zagovorniki vseh obstoječih pogodb, so morali biti samoumevno najbolj proti novi pogodbi.

Angleži so se na tihem škodoželjno smejali, na videz so bili pa seveda zelo ogorčeni. Še 18. aprila so poslali zavezniki, ki so pritegnili tudi Malo entento, nemškemu državnemu tajniku pismo, v katerem izražajo začudenje, da je Nemčija na skrivaj, ne da bi bila obvestila druge države, sklenila sporazum z republiko sovjetov. Pismo našteva vse dokaze poštenega nastopanja zveznih držav napram Nemčiji in dokazuje njeno neodkritosrčnost. »Nemško postopanje ruši onega duha medsebojnega zaupanja, ki je neobhodno potreben za mednarodno skupno delovanje, in to je eden glavnih ciljev konference. Konferenca je razžaljena, ker je Nemci niso prej vprašali.«

Zanimivo je, da so očitali neodkritosrčnost samo Nemcem, Rusov se pa niso, dotaknili niti z besedico; se jim pač niso hoteli zameriti. Nemci so se opravičevali in Rathenau je rekel, da je štirikrat govoril o tej pogodbi z angleškimi odposlanci in da je hotel trikrat govoriti z Lloydom Georgejem samim, da pa ni mogel do njega. Lloyd George je kakor po navadi tajil, da bi bil kaj vedel o pogodbi, Barthou je pa rekel, da ne bo prej sedel z Nemci skupaj, preden ne bo stvar razčiščena. Grmelo je še naprej, a grom se je oddaljeval. Že 20. aprila je rekel Lloyd George časnikarjem, da je spor poravnán in da na konferenci ne bodo več govorili o tem. Nemci so predlagali, naj bi se njih pogodba z Rusi vpletla v splošni morebitni sporazum, ki bi ga konferenca sklenila z Rusi, in angleško časopisje je govorilo o »skupni strehi« za obe pogodbi. Rusi so se pa tako delali, kakor bi se jih vse skupaj nič ne tikalo. Zavezniki so 23. aprila Nemcem pisali še enkrat, zaključek se je glasil takole: »Podpisani si pridružuje pravico, da smatrajo vse pogoje nemško-ruske pogodbe za neobstoječe, če nasprotujejo že obstoječim pogodbam. Sicer pa smatrajo ta prigodek za enkrat za končan.« Pri tem je tudi ostalo. Nemci so izjavili, da pogodba ostane in da ni v njej nič, kar bi nasprotovalo določbam miru v Versailles. Stvar je zaspala. Sicer pa ta pogodba tudi Nemcem ni popolnoma zadovoljila. Očitali so Rathenau, ki jo je podpisal — skupno s Čičerinom —, da je bil nasproti Rusom preveč popustljiv. Navzlic temu so bili pa Nemci pogodbe veseli, ker je bil to prvi samostojni korak Nemčije po vojski. Wirth je označil pogodbo kot prvo resnično mirovno pogodbo med dvema narodoma, ki sta si stala prej v krvavem boju nasproti; Lloyd George je dejal pri obedu angleških in ameriških časnikarjev dne 27. aprila, da je ta pogodba opomin na Evropo, naj bo mirna, ker bi sicer »jezna Nemčija« »lačno Rusijo« lahko strahovito oborožila. Istega dne je pri obedu Rusov in Nemcev pozdravil Čičerin zastopnike »prve velike države, ki je stopila v normalne odnose s sovjetsko republiko, in sicer na podlagi mirnega skupnega dela v blagor vsega človeštva«. Wirth je primerno odgovoril.

Konferenca je v tem srditem boju in spričo posebnih pogajanj z Rusi skoraj popolnoma zaspala, 14 dni se niso kar nič posvetovali. Pokazalo se je veliko nasprotstvo med Anglijo in Francijo, pogajanja z Rusi tudi niso prišla naprej, bilo je pravo aprilovo razpoloženje. Tako je n. pr. 22. aprila Lloyd George, ves rdeč od jeze, udaril po mizi in grozil Franciji, da jo bo zaradi »brezkončnih kriz« spravil pred svetovno sodišče in da bo kmalu konec zveze obeh držav; 24. aprila sta

pa sedela z Barthoujem skupaj v najboljši vinski razpoloženi in je rekel Lloyd George, da je sporazum med Anglijo in Francijo »sklepni kamen evropske stavbe«.

Pogajanja z Rusi, kakor rečeno, tudi niso mogla naprej. Predvsem niso hoteli Rusi prevzeti nobene obveznosti za dolgovne prejšnje ruske države, dokler ni sovjetska republika pravno priznana od vseh na konferenci udeleženi držav. Francozi so takoj ugovarjali in ko je prišla stvar v pododbor, so francoski zastopniki odšli, pridružil se jim je Japonec. (Primerjaj lanski »Koledar« str. 53.) Že so sklenili v pododboru 1. maja nekaj sporazum z Rusi glede nacionaliziranega imetja, napetost med Anglijo in Francijo se je videla odstranjena, 2. maja je Barthou odpotoval, nadomestoval ga je Barrère; a Belgija je nasprotovala sporazumu in 2. maja popoldne je dobil Barrère brzojavko od Poincaréja, naj se pridruži odporu Belgije in naj ne podpiše. Angleži so bili zelo razjarjeni in so imenovali ta korak »torpedni strel«. Prav tako jezni so bili Francozi, ko so 1. maja slišali, da je sklenila prva angleška petrolejska družba Shell pogodbo z Rusi glede predpravil na petrolejske vrelce v kavkaških pokrajinah. Angleži so tajili, pa jim ni nihče verjel.

Sploh danes vemo, da vsa konferenca v Genovi ni bila drugega kakor prikrit, a zato tembolj srdit boj za petrolej. Genova se je kopala v samih petrolejskih spletkah. Na zunaj, za ostali svet, so pa seveda govorili, tolkli ob mizo in imenovali zvezo Anglije in Francije »sklepni kamen«.

V noči od 2. do 3. maja so izročili Rusom odgovor na njih spomenico, s pridržkom, da ga podpišeta tudi Belgija in Francija. Ti dve sta bili pa trdovratni. 11. maja so Rusi odgovorili; prezirljivo so obtožili dotedanje delovanje konference in so rekli, da ne morejo sklepati nobene pogodbe, dokler njih ponudbe ne dobijo enakovrednih protiponudb. Financielne preporne točke za enkrat pustimo, so dejali. Odgovor je bil torej čisto odklonilen; Francozi so smatrali nalogo konference za končano in se niso hoteli z Rusi nič več pogajati — seveda ne, ker so imeli medtem Angleži že važne koncesije v žepu —. Lloyd George je hotel za zunanji svet vsaj malo peska v

oči in so po dolgem prerekanju sklenili, da se bodo sešli izvedenci še enkrat, in sicer v Haagu na Holandskem. Povabili so tudi ameriško Unijo. Ta je pa 16. maja odklonila, češ, da njeno sodelovanje ne bo nič koristilo, če bo konferenca v Haagu samo po imenu druga, v resnici pa samo nadaljevanje brezplodnih genovskih bojev.

Začeli so pospravljati. Ureditve vprašanja mej na vzhodu so prepustili zvezi narodov. V petek 19. maja je bila zadržanja seja. Še enkrat je slišal svet visokozvočne fraze. Lloyd George je rekel, da je bila genovska konferenca najvažnejša v svetovni zgodovini. Gotovo, saj je bila njegovo delo. V resnici pa ni skoraj nobena svetovna konferenca tako malo naredila kakor genovska. Oglasili so se tudi še drugi, Barthou, Čičerin itd., zaključil je sejo De Facta.

Konferenca se je izjalovila ob ponosu Francozov in njih čutu nezavisnosti. Imenujemo jo lahko angleško konferenco. Anglija je poskusila na njej spremeniti položaj, ki ga je ustvaril mir v Versailles, ne da bi ji bilo treba dosti žrtvovati. Radi tega konferenca ni imela tiste moralne opore, ki bi ji bila potrebna za uspeh. Zato tudi nikdar ni bilo opaziti skupnega nastopa proti francoskim zahtevam. Lloyd Georgea stališče je bilo zavoljo tega neuspeha precej omajano, tolažil se je z bodočnostjo. Francija je odšla s konference močnejša in ponosnejša, kakor je bila prej. To se je pokazalo tudi na naslednji konferenci, v Haagu, ki ni bila nič drugega kot nadaljevanje genovske.

4. Od Haaga do Lausanne.

Tudi pred sklicanjem haaške konference je hotela imeti Francija neko jamstvo, da se bodo obravnavale samo zadeve, ki so bile po njeni volji, vse drugo pa da bo izločeno. In so ji tudi ugodili. Nato so imeli v Haagu predkonferenco, 15. junija, brez Rusov. Nemčija je bila zaradi pogodbe z Rusi v Rapallo itak izključena. Pač pa so se Rusi udeležili glavnih pogajanj, ki so se pričela 28. junija. Prišli so bili — kakor tudi v Genovo — z namenom, da jih Evropa pri ureditvi notranjih ruskih razmer podpre z denarjem. Zato je bilo treba najprvo poznati pravi finančni položaj Rusije. To se je pa izkazalo kot skrajno težko. Vedeti moramo, da je imela predvsem Francija pred svetovno vojsko

naložene v Rusiji velikanske kapitale in da je nova sovjetska vlada vso to lastnino zaplenila. Zato si tem lažje razlagamo nevoljo Francozov v Genovi, ko so zvedeli za ugodnosti, ki so jih dobili Angleži. Tu v Haagu so rekli Rusi, da je vrnitev zaplenjene lastnine slej ko prej odvisna od višine bodočih posojil (kreditov). Že 10. julija je prišlo iz Pariza poročilo, da so pogajanja pretrgana. Rusi so rekli, najprej denar, potem damo zaplenjeno lastnino nazaj; Francozi pa, najprej vrnite, potem vam pomagamo. Francosko odposlanstvo je dobilo 15. julija povelje, naj počaka še en teden, če bodo prišli Rusi z novimi predlogi; če ne, naj pa odide. Na skupni konferenci 19. julija je pa rekel voditelj ruske delegacije Litvinov, da nima nobenih novih predlogov in da mora čakati štiri do sedem dni, preden jih od vlade dobi. Sedaj so vsa druga odposlanstva videla, da je vse to samo prazno zavlačenje, in 20. julija popoldne se je tudi haaška konferenca brez uspeha zaključila.

Ves ta čas se je pa vleklo vprašanje nemške odškodnine naprej. Nimamo povoda, da bi navajali imena, slika je zineraj ista: Francozi so zahtevali, naj Nemčija plača, Nemci so odgovarjali, da ne morejo in naj zavezniki počakajo, Angleži so stali ob strani in dajali dobre nasvete, pravtako kakor leto prej. Zanimivo je opazovati, kakšno vlogo igrajo bankirji in kako pred njimi tudi politiki zlezejo pod klop. Ko je koncem maja zboroval v Parizu posojilni odbor, v katerem je imel glavno vlogo Amerikanec Pierpont Morgan, je pisal neki angleški časopis: »V pričakovanju, kaj bodo bankirji odločili, se je vse spremenilo; državniki so morali počakati, dokler niso povedali bankirji svojega mnenja. Uspeha ta posvetovanja niso imela, vsaj trajnega ne.

V zvezi z nemškimi odplačili je tudi odplačevanje medzavezniških vojnih dolgov. Amerikanci so bili že v februarju sklenili, da morajo biti dolгови v 25 letih plačani. Na videz je šlo to na vse zaveznike, ki so bili Ameriki dolžni, torej tudi na Angleže. Smatrali so pa ta sklep tudi za nekak pritisk na Francijo, češ, boš vsaj videla, kaj se pravi plačevati. Francozi so si pa sklep po svoje razlagali in so rekli: tembolj moramo sedaj pritiskati na Nemce, ko bomo morali še Amerikancem plačevati. Pozneje so poslali Francozi odposlanstvo v Ameriko. Avgusta so prišli odposlanci nazaj, dosegli niso bili nič, Amerika je bila trda. Senator Borah je dejal: »O črtanju evropskih vojnih dolgov moremo govoriti šele takrat, ko se bo

Evropa po trdnem načrtu res razorožila.« Te besede so šle seveda na Francoze, ki o kaki razorožitvi niti slišati ne smejo. (Primerjaj lanski »Koledar« stran 52—54.) Sedaj so pa tudi Angleži izjavili, da bodo zahtevali od svojih evropskih zaveznikov toliko nazaj, kolikor bodo sami morali plačati Ameriki. To je šlo zopet na rovaš Francije, naj omili svoje zahteve napram Nemčiji, in angleški listi, tako Manchester Guardian, so to tudi odkrito povedali. Francozi si pa niso dali nič dopovedati in so tolmačili angleško napoved plačevanja vojnih dolgov tako kakor prej ameriško.

Z Nemčijo so se pogajali naprej in ker so videli, da res drugače ne gre, so ji dovolili pod nekimi pogoji plačilni odlog do novega leta. Zopet je bila Anglija na strani Nemcev. Obenem so se pogodili začasno tudi o stvarnih dajatvah in o obnovi od vojske prizadetih krajev. Na nemški strani je vodil ta pogajanja znani veleindustrialec Stinnes.

Medtem je bila nastopila v orientu velika izprememba, ki je potisnila zanimanje za nemško vprašanje v ozadje. Bližnji orient še vedno ni bil urejen, uredila naj bi ga orientaska konferenca. Po dolgem obotavljanju so se sešli v Parizu 22. marca zunanji ministri Anglije, Francije in Italije, so svetovali Grkom in Turkom premirje in so se začeli posvetovati o morskih ožinah — o Bosporu in Dardanelah. Zedinili so se na nekak predlog, ki so ga poslali v Atene, v Carigrad — tam je bil še sultan — in v Angoro, kjer se je nahajala turška vlada generala Kemala. Predlog je šel Turkom zelo na oko, Grki pa niso bili zadovoljni in so začeli na svojo pest z novo ofenzivo, z namenom, da zasedejo Carigrad. Obenem so oklicali samostojnost maloazijskega mesta Smirne. Turki so pa začeli 26. avgusta s protiofenzivo. Razbili so grško fronto in beg Grkov je bil strašen. Že 4. septembra je Kemal čestital svojim vojakom na izrednem uspehu in je pristavil: »Vaš sedanji cilj je Egejsko morje.« Istega dne so pa prosili Grki evropske velesile za posredovanje. Vedeti moramo, da so iz raznih vzrokov bili Francozi na strani Turkov, Angleži proti Turkom, Italija je pa previdno motrila razvoj dogodkov. Zato so bili Angleži za hitro posredovanje, Francozom se pa ni bogve kaj mudilo. Ko so pa ogražali

Kemal paša.

Izmed paša.

prodirajoči kemalisti tudi po mirovni pogodbi v Sèvres določeni in od evropskih čet zasedeni nevtralni pas okoli ožin, so morali poleg angleških nastopiti seveda tudi francoski in italijanski vojaki; ker popolnoma odbiti Angleže bi pomenilo za Francoze začetek pogube in Italija brez njih tudi nič ne opravi. Tedaj so vzeli Turki kot zaključek svojega zmagoslavnega pohoda Smirno, 9. septembra, in štiri dni pozneje je pogorel grški, armenski in evropski okraj do tal; vršila so se pri tem strahovita grozodejstva. Angleško časopisje je valilo vso krivdo na Turke, francosko pa na Grke in Armence.

15. septembra so omenjene tri vesele opozorile Kemala, naj spoštuje nevtralni pas do končne ureditve. V tistih dneh je poročala angleška Reuterjeva brzojavka o brambi ožin proti vsakemu turškemu napadu, angleški listi so svarili Jugoslavijo, Rumunijo in Grško pred turško-bolgarsko zvezo, so se obrnili na svoje kolonije itd., so sploh hoteli na vsak način oborožen nastop proti Turkom; oziroma Lloyd Georgeva vlada je hotela to. Pa ni imela sreče; kolonije so odrekle in tudi Angleži doma niso bili vsi za tak nastop. Delavska stranka je izjavila na nekem zborovanju: Lloyd George je javna nevarnost za svetovni mir. Francija in Ita-

lija sta bili proti oboroženemu nastopu in sta odpoklicali svoje čete od azijskega brega, tudi Jugoslavija in Rumunija sta se izrekli proti vojaškemu odporu v Aziji. Francoski sklep, 18. septembra, je učinkoval v Londonu kot bomba in so ga proglašali Angleži kot nov udarec za entento in kot najresnejšo krizo po svetovni vojski. Vrhu tega je bila obnovila sovjetska vlada z noto z dne 14. sept. staro zahtevo Rusije, da se brez njene udeležbe ne more o ožinah sploh ničesar veljavnega sklepati. 18. septembra zvečer je nova Reuterjeva brzojavka zanimala vsak namen angleške vlade glede na kakšno vojsko in da gre samo za ojačeno varstvo nevtralnega pasu. Prihodnjega dne je prišel angleški zunanji minister Curzon v Pariz. K tej »prvi levanta-konferenci« so povabili tudi italijanskega poslanca. (Levanta je ime za bližnji vzhod.) Končala se je 23. septembra pozno v

noč s povabilom na Turčijo, naj pride na mirovno konferenco; povabilo je Rusijo popolnoma izključilo. Dovolilo je kemalistom novo pridobitev: Vzhodno Trakijo, ni jim pa ugodilo v njih zahtevah glede Carigrada.

Anglija se je odrekla s tem bistvenemu načelu svoje orientalske politike, ker je dovolila Turčiji zopet vstop v Evropo; Francija pa ni hotela tirati Anglije do skrajnosti, kajti London je še zmeraj boljši zaveznik kakor Angora. Zato je tudi francosko časopisje svarilo Turke, naj bodo zmerni in naj pridejo na mirovno konferenco, in francoski zastopnik Franklin-Bouillon je odpotoval v Smirno, da vpliva na Kemala. (Prim. lanski »Koledar« stran 60.) Že so vpadale kemalistične čete v nevtralni pas.

Grozeča izguba Trakije je Grke silovito razburila. Armada in mornarica sta se dvignili proti kralju in proti vladi; uporniki so vkorakali v Atene in kralj Konstantin, ki se je smatral za oviro v pogajanjih z zavezniki, je odstopil na ljubo prestolonasledniku. Oficirska vlada je brzojavila Venzelosu v Pariz, naj pride nazaj in naj prevzame »brambo narodne stvari«. Angleži so gledali padec Konstantina z mirnim srcem, njegova žrtev pa za enkrat ni imela uspehov. Letos je umrl.

Ker kemalisti s svojimi vpadi v nevtralni pas niso hoteli nehati, so se začeli Angleži resno pripravljati; a Franklin-Bouillon je zadnjega septembra dobil od

angorske vlade zagotovilo, da se bo udeležila predkonference v mestu **Mudania** ob azijskem obrežju Marmarskega morja. Konferenca se je sestala 4. oktobra in je 10. oktobra zvečer dovršila svoje delo: Trakijo morajo Grki v 14 dneh izprazniti in jo začasno zasedejo zavezniki, dokler ne pride do končnega miru; pač pa pridejo v Trakijo civilne turške oblasti. Nevtralni pas morajo Turki zapustiti do končne ureditve. Ta pas so na novo določili.

Anglija je bila sedaj zadovoljna, ker je bil ohranjen mir, in **Lloyd George** je rekel, da se ji tega miru ni treba sramovati. Vkljub temu je pa moral 19. oktobra odstopiti. Njegov naslednik je postal **Bonar Law (Lò)**. Zdelo se je, da se bo bolj držal Francije, tudi glede Nemčije. Preden so se mogli zavezniki odločiti za kraj mirovne orientse konference, so Turki pridno delali. Dočim so jim v Mudaniji dovolili samo nastanitev policije v Trakiji, so šli kar preko tega in so rekrutirali tam domače prebivalstvo. Potem so odstavili sultana — v noči od 28. do 29. oktobra — in s tem spravili s sveta nestvor dveh turških vlad. Kalifat (muslimansko ali mohamedansko duhovno oblast) so odločili od časti državnega glavarja in so rekli, da bo velika skupščina volila novega kalifa. Vse pogodbe od 16. marca 1920 naprej so proglasili za neveljavne. Za enkrat je bila Turčija republika, vajeti je pa imel v rokah paša **Kemal**. Na mesto carigradske vlade, **Visoka porta** imenovane, so poslali v Carigrad kot poveljnika pašo **Refeda**. Tako so se začeli Turki v Carigradu lepo nastanjati. Zopet se je pojavil spor med Londonom in Parizom. Francozi so odklanjali vsako nasilno odredbo proti Turkom, Angleži so bili za to, a sami na svojo pest niso hoteli nič odrediti.

Ko so pa začeli Turki nastopati brez ozira na svoje francoske varuhe tudi proti njim samim, proti francoščini, proti vsem dotedaj obstoječim pogodbam itd., so postali tudi v Parizu bolj nervozni in so silili, naj se konferenca kmalu skliče. In ko je prišel turški poslanec **Izmed** v Pariz — 14. nov. —, so ga zelo hladno sprejeli. V Carigradu se je sultan **Mehmed V.** pod angleškim varstvom dotedaj še držal, 17. nov. je pa ušel na angleško ladjo »**Malaya**« in ta ga je prepeljala na Malto, ki so mu jo določili Angleži za bivališče. S tem so si Angleži v mohamedanskem svetu dobili dosti priznanja, ker smatrajo mohamedanci po večini sultana še danes za kalifa, naslednika **Mohameda**. (Prim. lanski »**Koledar**« str. 60.) V Angori so pa izvolili novega kalifa, princa **Abdul Medžida**.

Poincaré in angleški zunanji minister **Curzon** sta se sešla 19. nov. v Territetu ob Ženevskem jezeru z **Mussolinijem** kot zastopnikom tretje v orientu zainteresirane vele-vlasti. To je bil prvi nastop novega italijanskega voditelja v zunanji politiki. Za konferenco samo je bilo pa določeno mesto **Lausanne (Lozàn)**

ob istem jezeru. Dogovorili so se zlasti, da ne bodo dovolili Turkom nobenih novih pridobitev več.

5. Lausanne, Porenje in Poruhrje, petrolej.

20. novembra ob 1/2 popoldne je bila otvorjena lausanska konferenca, ena najdaljših dosedanjih političnih kač. Mislili so, da bo kmalu konec, pa je prišlo toliko drugega vmes, da nazadnje ni nihče vedel, kako in kam.

Najvažnejši dogodek naslednjih dni je bila stvoritev balkanskega bloka (zveze), 22. novembra. V Lausanne so bile povabljene namreč tudi druge države in pod predsedstvom jugoslovanskega zunanjega ministra **Ninčiča** so sklenili ustvaritev takega bloka; pristopila mu je poleg Rumunije, Jugoslavije in Grčije tudi **Bolgarija**, dotedanja prijateljica Turčije. Obljubili so ji prost dohod do Egejskega morja, ki bi ji ga Turčija-zmagovalka gotovo ne dala. Balkansko zvezo je pospeševala seveda najbolj Anglija; bila je pa tuči v korist balkanskih držav samih, ki niso mogle trpeti na svojem ozemlju turškega izzivanja.

Takoj se je pokazalo, za kaj bo pri vsej stvari pravzaprav šlo. Začeli so razpravljati o ozemlju in so se ustavili pri mestu **Mosul**. **Mosul** je mesto v severni Mezo-

Lord Curzon.

Mussolini.

Poincaré.

Lausanska konferenca.

potamiji, ob reki Tigris; na drugi strani te reke so razvaline starih Niniv. V okolici Mosula so odkrili v zadnjih letih ogromne petrolejske vrelce; in zaradi petroleja so bili šli Angleži v boj za Mezopotamijo. Petrolejsko ozemlje so prisodili po vojski najprvo Francozom, pozneje pa Angležem, ker je gledal takratni voditelj francoske politike Clemenceau le na Ren in na Sirijo. Mosul imajo Angleži v pesti, Turki so ga pa trdovratno zahtevali nazaj; kajti petrolej bi bil pri pogajanjih najboljši porok za ugoden potek. Kar na enkrat se je pa oglasil tudi ameriški zastopnik Child (izgovori Čajld), ki je najprvo samo opazoval. Povedal je 25. novembra, da hoče Amerika v orientu politiko »odprtih vrat«, to se pravi, da naj se lahko vsaka država vtika v tamošnje razmere, namreč v petrolej. Zato naj se odpravi trojni sporazum — Anglija, Francija, Italija — iz leta 1920, ki deli orient, razen malega koščka za Turčijo, večinoma med te tri države. Angležev ta ameriška zahteva ni posebno zadela, ker so se bili pogodili z Američani glede izkoriščanja petrolejskih vrelcev v Kavkaziji in Mezopotamiji že poprej; angleška Shell-Company ter ameriška Standard-Oil-Company sta šli tukaj v sestrskem objemu na delo. Zato je Curzon lahko rekel, da je istega mnenja kakor Child in naj se opusti pogodba v San Remo iz leta 1920. Nerodno je bilo pa to za Francoze, ki so bili za Ren in za Sirijo prepustili Mosul in okolico Angležem. Zediniti se niso mogli. Prvotako tudi ne glede Zahodne Trakije, glede Egejskih otokov in glede »kapitulacij«; tako imenujemo pravice in varstvo tujcev ter njih podjetij v Turčiji. Njih zgodovina je že stara, že od prvih stikov Francozov s Turčijo naprej. Vprašanje morskih ožin je zahtevalo tudi navzočnost Rusov; najprvo je prišel Rakovski, 30. novembra pa Čičerin in se je v govoru 4. decembra toplo zavzemal za turške zahteve. Pa tudi to vprašanje ni hotelo naprej. Zakaj ni Francija bolj podpirala turških zahtev in se je pridružila Angliji? Zato, ker so obljubili Angleži Francozom pomoč v vprašanju reparacij; časopisje je pisalo o »izenačenju med orientsko in reparacijsko politiko«. Kako vpliva danes

Mussolini.

vsak pojav na svetu na druge! Če se v Ameriki kaj pripeti, čuti to vsa Evropa, nasprotno pa prvtako. Včasih tega ni bilo. Najhujše vojske so divjale druga ob drugi in ni bilo nobene zveze med njimi. Tako majhen je postal danes svet! Razpravo o reparacijskem vprašanju so hoteli nadaljevati v Bruslju in so določili 15. december kot prvi dan. Prej so pa še imeli v Parizu Francozi sami sejo, 27. novembra, in so grozili Nemcem z bolj popolno zaplembo Porenja — ozemlje ob Renu imenujemo Porenje, ob reki Ruhr Poruhrje, kakor pri nas ob Savi Posavje — ter z zasedbo dveh tretjin Poruhrja. Poruhrje je eno prvih premogovnih in tudi industrijskih ozemelj na svetu sploh.

Vrhu tega so imeli tudi ministrski predsedniki Bonar Law, Poincaré in Mussolini pogovore v Londonu, 9. decembra; drugi dan je prispelo tja pismo nemške vlade o novih nemških predlogih, a še tisti dan popoldne je povedal Mussolini, da so zavezniki te predloge soglasno odklonili. 11. decembra je bila konferenca končana in so rekli, da bodo govorili o tem šele 2. januarja zopet, in sicer v Parizu. Nameravana konferenca v Bruslju je padla torej v vodo.

V zavezniškem časopisju in v zavezniških vladah se je pa pričel sedaj oster boj, ali naj se sklepi glede Porenja in Poruhrja izvedejo ali ne. Anglija je hotela Francijo zlepa pogovoriti, naj odneha od teh načrtov in naj si išče povračila na drug način, Amerika je bila tudi proti zasedbi in je hotela izrabiti zlasti svoj vpliv kot upnik Evrope; pa vse ni nič pomagalo. Tudi napovedana konferenca v Parizu, ki se je sestala 2. januarja letos, se je radi novega nesoglasja med angleškimi in francoskimi predlogi že čez par dni razšla.

Na konferenci v Lausanne so brez vidnih uspehov razmotrivanje temeljnih vprašanj 8. decembra začasno zaključili. Čez zimo je konferenca spala, otvorili so jo zopet 25. aprila letos in je trajala do 24. julija. Končala se je z uspehom Turkov, kar je očividni uspeh Francije.

Turško in grško vprašanje je stopilo čisto v ozadje in govorili so slednjči samo še o gospodar-skih koncesijah za to ali ono državo. In teh pogajanj se je z veliko vnemo začela udeleževati tudi Amerika. Najprvo samo za petroleje, potem pa z naraščajočim apetitom tudi za druge reči. Zakaj se Amerika tako briga za petrolejsko vprašanje? Zato, ker se peča v Ameriki z avtomobilno industrijo in njenimi pritlikinami nad 25 milijonov ljudi, to je četrtina vsega njenega prebivalstva. Od 15 milijonov avtomobilov na svetu jih ima Unija 131, v vožnji po zraku — bencin — je prva itd. — (Mi pravimo včasih Amerika, včasih Unija, mislimo pa pri tem vselej Zedinjene države severoameriške. Če hočemo označiti kakšno drugo ameriško državo, povemo to posebej.) — Zato Amerika pazno zasleduje vsako pogajanje, kjer govorijo o petroleju; izračunali so, da bodo pri sedanjih uporabi njeni petrolejski vrelci v 16 do 17 letih izčrpani. Kaj pa potem? Res dobivamo nadomestila za petroleje, a je še vse v začetkih in potreba petroleja je tako nujna! (Prim. knjigo: dr. V. Šarabon, Gospodarska geografija.)

Vprav ko sem zapisal te besede — 2. julija —, berem, da so odkrili v Kaliforniji, torej v Uniji, nove velikanske petrolejske vrelce. Radovedni smo, kako bo to vplivalo na razvoj ameriške zunanje politike.

Vprašanje Porenja in Poruhrja je stopilo v letošnjem letu v odločilno stanje. Francozi si niso dali nič svetovati, ne od enega ne od drugega, so zasedli tudi desni breg Rena — levi breg so imeli po pogodbah zaseden že prej — in so izvršili svojo grožnjo glede zasedbe Poruhrja. Sicer je Poruhrje samo del Porenja, vendar mu moramo radi premogovnega bogastva in radi velike industrije priznati nekako samostojnost. Zasedli pa niso samo dveh tretjin, temveč vse Poruhrje. Nemci so protestirali; zastonj, nič ni izdalo.

Proti vsakemu odporu nastopajo Francozi s kruto silo, z izganjanjem, z zaporom — zaprli so n. pr. veleindustrija Thiessena —, z obsodbami in ječo — znanega Kruppa n. pr. na 15 let —, s smrtnimi obsodbami itd. Nemci štrajkajo, se branijo s

pasivnim odporom, to se pravi: da deajajo le na videz, toliko, da se vidi, kakor bi delali, spuščajo mostove v zrak, sem in tja se izvrši kak umor itd. itd. Anglija in Amerika se francoskega nastopa ne udeležujeta, Belgija pa. Anglija se še prav škodoželjno smeja, kajti sedaj izborna prodaja svoj premog. Ruhrskega prihaja na Francosko radi štrajkov in odpora nemških delavcev prav malo, Nemci ga pa tudi nimajo, imajo pa veliko industrijo; zato kupujeta obe državi prav pridno angleški premog. Nemčija sicer zelo težko, ker je njena valuta na tleh.

Sedaj so obdali Francozi vse zasedeno ozemlje s carinsko mejo, tako da nima nobenega stika z ostalo Nemčijo. Oglasil se je zopet papež ter je v javnem pismu na svojega glavnega tajnika Gasparrija svaril pred prehudim nasiljem in opominjal k prizanesljivosti; mislil je seveda na Francoze. Poincaré in večina francoskih listov mu te dni ostro odgovarjajo, pritrjujejo mu pa Anglija in Unija, in Nemci od tega veliko pričakujejo.

Vsekakor je svet danes prav tako zamo-tan kakor je bil na koncu svetovne vojske in izhoda iz homatij ni videti nobenega.

II. Posamezne države.

Podali smo pregled dogodkov, ki morajo zanimati ves svet; pogledjmo še v življenje posameznih držav. Ker smo govorili pravkar o Nemčiji, začnimo z njo.

1. Nemčija.

Lansko leto — 1922 — na Novega leta dan so se prvič po svetovni vojski zbrali pri državnem predsedniku zastopniki raznih držav; govoril je papežev nuncij Pacelli in je izrazil željo, da bi se v novem letu ljudje zares sprijaznili. Videli smo, da se njegova želja ni izpolnila in da je sovraštvo še bolj naraslo.

Zadnjega januarja je postal zelo delavni minister Rathenau minister za zunanje stvari. Govorili smo že večkrat o njem, bil je mož na pravem mestu. (Prim. lanski »Koledar« str. 57.)

Voditelj znanega, po njem imenovanega puča, Kapp, ki je bil ušel v aeroplanu na Švedsko, je prišel aprila meseca nazaj na Nemško in se je prostovoljno javil nemškim oblastim. V ječi so ga operirali na oteklini v levi očesni jamic in je na posledicah operacije umrl. Pripravljali se je na zagovor, ki bi se bil sukal okoli vprašanja, »ali je res zločinstvo, če hočemo narod oprostiti suženjskega jarma«.

Nemirni duh se na Nemškem kar ni mogel poleči; izvršili so razne atentate, tako na Scheidemanna; 24. junija so pa umorili Rathenaua; ustrelili so ga iz avtomobila, ki je prehitel njegovega. Ves svet je bil ogorčen, saj je bil Rathenau nekak rešilni kamen v razburkanem toku

nemške politike. Še isti dan so izdali na redbo o varstvu republike in pa oklic na narod: »Republika je v nevarnosti. Državni predsednik naj varuje ljudske zastopnike pred političnimi morilnimi organizacijami.« Najbolj znana taka organizacija se je imenovala »Consul« in mislili so v prvi vrsti nanjo; tudi še potem, ko je potek obravnave govoril samo o osebnih nagibih. Morilci so bili trije. Dva sta se sama ustrelila, ko so ju hoteli aretirati; tretjega, dijaka Techova, so obsodili na 15 let ječe. Nekaj dni po atentatu je začel obravnavati državni svet o postavi za varstvo republike; 18. julija je bila v državnem zboru sprejeta. Bavarska je pa ugovarjala proti obliki postave in se je začel oster spor med njo in osrednjo vlado v Berlinu. Bavarska je izdala lastno naredbo za varstvo ustave republike in spor je bil čimdalje hujši. Končal se je z znatnim uspehom Bavarske, torej v federativnem ali avtonomističnem smislu.

Ko so 11. avgusta proslavljali obletnico ustave, se je slišala zopet beseda »Deutschland über alles« in kmalu nato so proglasili to pesem za nemško narodno himno.

Pri vsem tem pa opazujemo iste pojave kakor pri nas: dviganje cen, klic po večji plači, zvišanje plače, zopetno dviganje cen, devizne naredbe itd., staro vrteče se kolo. Špekulacija na dolar je potegnila vse sloje naroda za seboj, marka je postajala predmet največje nepozornosti.

24. septembra se je združila stranka oficijelnih socialnih demokratov s stranko »neodvisnih« v eno samo socialistično stranko. Predsedujoči Wels je rekel v Nürnbergu, kjer se je združenje sklenilo: »Današnji dan pomeni velik dogodek v svetovni zgodovini.« Prav zgodovina je pa pokazala, da se je z združitvijo okrepila socialna demokracija sicer po številu, ne pa po notranji vrednosti.

5. decembra se je Viljem drugič oženil. Spomin na stare čase je vzbujal razglas glavnega pooblaščenca Berga s sledečim besedilom: »Njegovo Veličanstvo cesar je sklenil, da se bo drugič oženil.« Ko se je neki holandski fotograf vtihotopil v nasade gradu Doorn, kjer cesar stanuje, in je ujel cesarja in njegovo ženo trikrat na ploščo, je dobil za te tri fotografije 10.000 dolarjev, v jugoslovanski vrednosti skoro milijon dinarjev. Se je splačalo.

Spričo notranjih homatij je odstopil državni kancelar Wirth in je bil imenovan na njegovo mesto dr. Cuno, dotodaj generalni ravnatelj paroplovne družbe Hamburg—Amerika. Socialna demokracija iz strahu pred odgovornostjo ni hotela sodelovati na vladi. Cuno je rekel: »Živimo v času, ko moramo delati in ne govoriti.«

Glede Porenja je izjavil, da se mu Nemčija nikdar ne bo odrekla. V proračunu so ugotovili, da znašajo stroški za posadko v Porenju več kakor so znašali pred vojsko vsi izdatki za nemško vojsko in mornarico. Letos ima pa Cuno tiste sitnosti, ki jih je imel prej Wirth; vrhu tega pa še spore z domačimi ljudmi, tako s Stinnesom zaradi nakupa deviz itd.

2. Podonavske dežele.

Na otoku Madeira v Atlantskem oceanu je preminul lani 1. aprila nekdanji cesar Karel, 35 let star. S tem se je iznebila Avstrija velikih sitnosti. Največ dela dá Avstriji gospodarska obnova, zvezni kancelar Seipel hiti od mesta do mesta in ima povsod uspeh. Bil je v Pragi, Veroni, Ženevi, Belgradu itd. Tu v Belgradu se je odstranila marsikaka zapreka v razmerju Avstrije do Jugoslavije. Zal, da so se v Belgradu premalo zanimali za vprašanje koroških Slovencev in mu je posvetil šele pozneje jugoslovanski zunanji minister Ninčić nekaj stavkov. Da bi le kaj izdalo! Zanimivo je, da je avstrijska krona že dolgo časa vedno enaka, sicer nizka, a ne gre ne gor ne dol. To je ugodno znamenje. Sedaj so sklenili Avstriji trgovsko pogodbo s Italijo in Francijo in upajo, da se bodo razmere kmalu obrnile. Odpustili so okoli 35.000 uradnikov, za Avstrijo velikansko število.

Češkoslovaška ima za svoje razmere previsoko valuto. Njena industrija je veže na prodajo proti vzhodu, tu so pa dežele s slabšo valuto in ne morejo plačati. Zato izginjajo na Češkoslovaškem tovarne druga za drugo in delavstvo gre drugam, najbolj na Nemško. Krčevito iščejo gospodarskih stikov z vsemi v poštev prihajajočimi državami. Umor finančnega ministra Rašina češke gospodarske politike ni spremenil. Notranja nasprotstva polagoma izginjajo, vendar se bo moralo kmalu končno rešiti vprašanje razmerja do Slovaške, ki hoče avtonomijo.

Na Ogrskem je ministrski predsednik Bethlen poleg poudarka za vzpostavitev notranjega miru potom spravljive politike in ravnotežja v gospodarstvu izrekel 20. junija lani tele krlate besede: »Reparacij Ogrska ne more plačati. Vzeli so ji to in to, kar je zadostna reparacija.« S svojega stališča ima čisto prav.

V Rumuniji je prišlo lansko leto na krmilo ministristvo Bratianu. Strah Rumunije je Besarabija, ki so jo, recimo, »ukradli« Rusom. Zato so vprašali maršala Focha, kaj misli Francija ukreniti, če bi bila Rumunija napadena od Rusov. Foch je odgovoril, da bo šla Francija vselej skupaj s svojimi vzhodnimi zavezniki in da je ravnotežje na vzhodu del francoskega varnostnega programa. To se pravi: Vi Rumuni ste s Poljaki vred jez proti Rusiji. Zato Francozi tudi Poljakom zmeraj pomagajo. Nasprotno pa Italija zmeraj Ogrom in Avstriji, da se ne bi združili Češkoslovaška in Jugoslavija. Ni pa dvoma, da bo Besarabija enkrat zopet ruska, oziroma ukrajinska, kar je pa isto.

Bolgarija je šla tako lepo svojo pot notranjega ozdravljenja in približanja Jugoslaviji naprej, ko so ji letos ubili ministrskega predsednika Stambolijskega. Bil je sicer nasilen, a

Stambolijski.

nasilnost njegova je šla za ciljem, ki je bil pravi; imel je pred seboj resnični blagor naroda. Njegove sanje so bile: Ena sama federativna ali zvezna država od Triglava in Jadranskega morja do Črnega in Egejskega morja. Tako bi tvorila Bolgarija z Jugoslavijo eno samo državo, v kateri bi bil predsednik Združene Jugoslavije kralj Aleksander. Ni čudno, da je Jugoslovanom sovrážno časopisje ob vesti o njegovi smrti od veselja vzklikalo.

V jugoslovanski zgodovini bi bilo omeniti ono predkonferenco v Belgradu, končano lani 12. marca, ki se je pojavila s pristopom Poljske kot četvero-zveza. Majnika so naredbenim potem razdelili Jugoslavijo v 33 oblasti, v Sloveniji sta dve: Ljubljana in Maribor. Do praktične ureditve pa še do danes ni prišlo, to pa tudi zato ne, ker so čakali izida državnozborskih volitev 18. marca letos. Te volitve so pa prinesle čisto nekaj drugega, kar hoče očitno vidovdanska ustava. Končale so se v Srbiji z zmago centralističnih Srbov, na Hrvaškem in v Sloveniji pa z zmago avtonomističnih Hrvatov in Slovencev. Za avtonomijo posameznih pokrajin, torej proti vidovdanski ustavi, se je izreklo nad 45% vsega jugoslovanskega prebivalstva; če pa Južno Srbijo, kjer niso smeli postaviti lastnih makedonskih kandidatov, prištejemo avtonomistom, in to po pravici, dvignemo avtonomistično misleče prebivalstvo skoraj na 60%, tri petine. Ta razvoj smo že v

prejšnjih »Koledarjih« prerokovali, in ne bo prej notranjega miru, dokler se želji prebivalstva po samoupravi ne bo ugodilo.

Povodom poroke Aleksandra so se sešli 9. julija v Belgradu državniki Male entente in so sklenili novo pogodbo na »trdni podlagi za ohranitev političnega sistema v južnem delu Srednje Evrope«. 23. julija je skupščina potrdila stotomilijonsko dolarsko posojilo, o čemer se je prelilo veliko črnila. 31. avgusta sta sklenili Jugoslavija in Češkoslovaška v Marijinih Laznih na Češkem novo zvezno pogodbo, ki so jo objavili 18. novembra.

Pomembni dogodki letošnjega leta so tile: izpraznitev tretjega pasu v Dalmaciji po Italijanih, določena že po rappalski pogodbi, prepustitev prostega pasu v solunski luki, tako da ima tam Jugoslavija popolnoma prosto lastno pristanišče brez uvozne in izvozne carine, ter že omenjene državnozborske volitve 18. marca.

Koncem junija je neki Rajić izvršil atentat na ministrskega predsednika Pašića. Streljal je, a je le slabo zadel. Menda nima atentat političnega ozadja. Mi obsojamo vsak atentat, pa naj se izvrši na tega ali onega.

Letos sta umrla dva za Slovence zelo zaslužna moža: dr. Ivan Tavčar, velik kot politik in morebiti še večji kot literat, in pa prezaslužni dr. Karel Verstovšek, mož, ki se mu imata Slovenija

Dr. Karel Verstovšek.

in Jugoslavija zahvaliti, da ni prišlo ozemlje ob štajerski Dravi k Avstriji in bi bila meja sedaj tik nad Celjem! Slovenski narod se klanja spominu takih mož!

V kraljevi rodbini pričakujejo veselega dogodka; ko bodo dobili bralci in bralke te vrstice v roko, bodo že vedeli, ali ima Jugoslavija prestolonaslednika ali ne.

V pokrepitev katoliške misli se vrši letos avgusta meseca Evharistični shod v Zagrebu, teden pozneje pa Katoliški shod v Ljubljani. Drugo leto bomo poročali o njih.

Mejaš Jugoslavije na zahodu je

3. Italija.

Začetkom lanskega leta je bila v Italiji neprestano ministrska kriza, Bonomi je odstopil, prišel nazaj in zopet odstopil. Koncem februarja je prevzel ministrsko predsedstvo nam že znani De Facta. Ljudska stranka — popolari — je dobila naučno ministrstvo.

Konferenco v Genovi je pozdravil osebno tudi kralj. 20. maja so podpisali v Genovi italijansko-jugoslovanski dogovor glede izvršitve rapalske pogodbe. Koncem majnika in začetkom junija so se začeli med fašisti in socialisti zopet hudi boji; tudi proti popolarom ali ljudovcem so začeli fašisti nastopati. Zveza popolarov s socialisti je vrgla ministrstvo De Facta, 19. julija. V noči od 31. julija na 1. avgusta je izbruhnil splošni štrajk za vso Italijo, ki naj bi se raztegnil tudi na železnice in druge javne obrate. Fašisti so proti štrajkom, kajti ti rušijo narodno edinstvo in ugled države; in zato so zahtevali, da mora biti v dveh dneh red, sicer ga bodo sami napravili. Štrajk se je ponesrečil in dne 3. avgusta so zažgali fašisti poslopje socialističnega lista »Avanti« v Milanu. Trumoma so prestopali ljudje k fašistom in ti so s svojimi zvezami sedaj lahko preprečili vsak socialistični štrajk. De Facta je prišel spet na krmilo in je dobil zaupnico zbornice.

Sredi oktobra se je pa vse javno življenje v Italiji naenkrat temeljito preobrnilo. Fašisti so sklicali na 24. oktober zborovanje v Neapol. Določilo naj bi se tudi stališče fašizma napram monarhiji in vladajoči savojski dinastiji. Fašisti ali »črnosrajčniki«, kakor se po barvi sraje tudi imenujejo, so hoteli imeti ob tej priliki v Neapolu svojo veliko parado, hoteli so pregledati svojo armado. Nastopilo je več divizij, tri ali štiri, najmanj 40.000 mož. Mussolini, njih voditelj, je pregledal fronto, dajal novim »polkom« črne zastavice in je čete nagovoril. Med drugim je rekel tudi tole: »Močni smo in imamo zato tudi pravice. Ali naj nam dajo vladati ali pa si jo vzamemo sami. Ničvredne ljudi, ki vladajo, bomo zgrabili za vrat. Italijanska vlada se mora trdno opirati na monarhijo. Začeli bomo nov političen tok, voditeljica nove vlade bo monarhija in za

njo armada. Ideal fašistov je veličina naroda v duševnem smislu. Delavske mase bomo na novo vzgajali.«

V noči od 25. na 26. oktobra je odredil Mussolini mobilizacijo vseh fašistovskih čet in šli so nad Rim. Njih oglas je imel tele stavke: »Pred štirimi leti je premagala narodna armada zunanje sovražnike. Danes obnavljajo črnosrajčniki vojsko in marširajo proti Rimu. Vojna postava fašizma stopa v veljavo. Hočemo blagor in veličino Italije.«

Vlada je hotela še nekaj odrediti, a častniški zbor in armada sta bila sama že polna fašistovskega duha. 26. oktobra zvečer je ministrstvo odstopilo in ker je bil kralj za fašiste, so ti zmagali tudi v Rimu. Zbrali so se pred Kvirinalom, sedežem kraljeve vlade, in kralj je Mussolinija brzojavno prosil, naj prevzame vladu. 30. oktobra so fašisti vkorakali uradno v Rim in Mussolini je v nekem nagovoru rekel: »Narodna revolucija, diktatura narodnjakov se je začela.« Četudi so imeli v na novo sestavljenem ministrstvu petnajsterih članov fašisti samo štiri ministre, so bili vendarle gospodarji na vsej črti. Splošno se je bila vsa revolucija izvršila brez prelivanja krvi.

Napram zastopnikom časnikarstva se je izrazil Mussolini, da se opira na voljo naroda. Poslal je telegrame na Poincaréja in Bonar Lawa, rekel je jugoslovanskemu poslaniku, da spoštuje podpise svojih prednikov, torej da ne bo kršil nobene pogodbe, itd. Ko se je 16. novembra sestal parlament, ga je Mussolini ostro ograjal. Vidi se, da je poznal zgodovino velikega Napoleona prav dobro, kajti njegovo nastopanje je natančni posnetek Napoleona. Rekel je: »Predstavim se vam; a to ni nobena uslužnost od moje strani in tudi ne zahtevam od vas nobenega priznanja. Prišel sem semkaj, da pridobim revoluciji črnosrajčnikov najvišje spoštovanje. S 300.000 mojih oboroženih, ki so me slepo ubogali, bi lahko napravil iz te dvorane vojaško taborišče, a postavil sem mejo svojim zmagam. Sestavlil sem ministrstvo, ne z namenom, da imam večino v parlamentu, kajti brez te prav lahko dobro izhajam, temveč da združim vse one, ki hočejo narod rešiti. Mirovne pogodbe moramo izpeljati, misli obnove moramo združiti, naša politika mora biti politika na-

rodne časti in koristnosti. Italija si mora priboriti ugled na zunaj. Našo notranjo politiko lahko izrazim v treh besedah: varčnost, delo in disciplina. Bog naj mi pomaga, da zmagoslavno končam svoje težko delo!»

Najvažnejši dve vprašanji sta bili: ravnotežje v državnem gospodarstvu — to se pravi: stroški naj se krijejo z dohodki — in pa reforma uradništva. Mussolini je šel na delo z vso energijo začetnega revolucionarja, pa je moral kmalu spoznati staro resnico: Če na enem koncu daš, moraš na drugem vzeti. Njegov namen je bil, vzeti tam proč, kjer je preveč, in dati tja, kjer je premalo. To je pa zelo težko.

Zanimivo je njegovo stališče napram katoliški cerkvi. Vidi v njej narodno svetinjo, dal ji je odlično stališče, ki ga prej ni imela, na praznik 'Zmage' 4. novembra sta morala dvor in vlada prisostvovati cerkveni slavnosti, kar se od l. 1870 naprej še nikdar ni zgodilo, itd.

Njegov nastop v zunanji politiki ni bil posebno jasen. Koleba še vedno med Anglijo in Francijo in gleda samo na to, kje bo Italiji kaj pridobil.

Na koncu leta so sprejeli fašistovsko vojaštvo v državno armado. Dobilo je naslov: **V o j s k a z a n a r o d n o b r a m b o**. Vkljub temu je pa ta vojska popolnoma samostojna. Namen je bil tudi ta, da bi odstranili pri sprejemu vse one čudne elemente, ki se vselej pridružijo zmagujoči stranki. In s takimi ljudmi ima fašizem še danes največ sitnosti in največ opravka.

4. Francija.

Njen pomen na konferencah in drugod dobro poznamo. Se zna res uveljaviti. Škoda le, da je Francozov vedno manj; sedaj vsa država z Alzacijo-Lotaringijo vred ne šteje toliko ljudi, kakor jih je l. 1911 brez teh dveh. Veliko je naredila vojska, še več pa Francozi sami, ki ne marajo več otrok kakor enega ali dva. Tako bo ob samoljubju posameznikov polagoma izhrala vsa, sicer tako močna država.

Vemo že, da beseda »razorožitev« na Francoskem ni priljubljena. Število vojaštva so lani določili na 630.000 mož, vrhu tega imajo še 100.000 vojakov po poklicu. To je največja armada na svetu.

Med konferenco v Genovi je obiskal francoski predsednik Millerand Tunezijo, Algerijo in Maroko — razlikovati moramo predsednika Francije, Milleranda, in pa ministrskega predsednika ter obenem voditelja vlade, Poincaréja —

Millerand je hotel s tem potovanjem »povedati, da je odslej naprej v Severni Afriki francoski vpliv zajamčen. V trenutku, ko obravnavajo narodi važna vprašanja, mu moč francoskega naroda dovoli, da zapusti Francijo za pet tednov, in to je pomenljivo.«

4. junija je prinesel ameriški poslanik po naročilu parlamenta mestu Verdun, ki se je tako hlabro branilo, ameriško vojno kolajno in je rekel, da bo »vkljub vsemu nesporazumljenju« prijateljstvo Unije do Francije trajalo še naprej. Poincaré je odgovoril, da je Francija prisiljena imeti oboroženo silo, da jo postavi v službo svojih pravičnih zahtev. Francija ima preveč zupanja v svoje stare bojne tovariše, da bi se bala zatajbe od njih strani.

7. novembra je rekel Poincaré, da se bo odrekla Francija levemu bregu Rena šele tedaj, ko bo Nemčija izpolnila vse svoje plačilne obveznosti. No, letos je pa zasedla vse Poruhrje na desnem bregu.

Štrajki na Francoskem niso uspeli. Stik z Vatikanom je postal lansko leto tesnejši.

5. Anglija.

Na Angleškem se je začel lansko leto med vladajočima strankama koalicijskih liberalcev in unionistov razdor, ki so ga pa hoteli v začetku še prikriti. V tistih pogovorih je rekel Balfour: »Lloyd George je ena največjih osebnosti v svetovni zgodovini.«

K temu razdoru so prišli še delavski nemiri, odklonitev pomoči za gladojočo Rusijo, vznemirjenje zaradi samovoljnega postopanja državnega tajnika za Indijo, Montagu-ja, večna državljanska vojska na Irskem, razmere v Južni Afriki itd. Lloyd George je imel kot minister težko stališče in gotovo ni vsem ugodil; nekdo je pisal, da ga kot prvega ministra samo še potrpežljivo prenašajo. Do dna je bilo pa omajano njegovo stališče zaradi težkih zapletljajev v orientski politiki. Zastoj je v nekem govoru v Manchestru 15. oktobra dokazoval, da ni hotel vojske, zastoj se je skliceval na zasluge za Anglijo. »Tudi če me pošljete v puščavo, ker sem vztrajal na tem, kar sem smatral za pravo, se bom zmeraj z veseljem spominjal, da sem angleškemu narodu v usodni uri dobro služil.«

V puščavo ga sicer niso poslali, pač pa so mu izrekli nezaupnico in 19. oktobra je odstopil. Njegov odhod pomeni obenem zmagofrancoskega stališča v orientskem vprašanju. Njegov naslednik Bonar Law je rekel, da hoče narod mir in se ne mara dati zapeljati v nobeno pustolovščino in obveznost. Program nove vlade je bil tale: manjša udeležba na zadevah v Evropi, prijateljstvo in zveza s Francijo kot podlaga kontinentalne politike; manjša udeležba v politiki v tujih deželah, v prvi vrsti v orientu; pospeševanje trgovine, razbremenitev in odslovicev nekaterih mini-

strstev; zopetno parlamentarno nadzorstvo izdatkov; znižanje davkov. Lord Curzon je ostal tudi sedaj še minister za zunanje zadeve, vojni minister je pa postal Lord Derby, tisti, ki je nekoč priporočal uporabo »velike palice« za Nemčijo, ki noče plačati.

Pri novih volitvah, končanih 17. novembra, so prvič volile tudi ženske.

Poleg zmage konservativcev, 346 poslancev, bi omenili predvsem uspeh delavske stranke — labour party —, ki si je priborila 135 poslancev, dočim jih je imela prej samo 75. Odslej je postala v opoziciji odločilna. »Ena največjih osebnosti v svetovni zgodovini«, Lloyd George, si je priborila samo 54 poslaniških mest, dočim jih je imela prej 121. Tako mine slava sveta! Vse se spreminja! Sicer je pa Lloyd George po našem mnenju prav gotovo eden največjih mož v zgodovini. Čudno je to politično častihlepeje! On je tudi eden najbogatejših mož in bi lahko kar najugodnejše živel, a politična kri je nekaj posebnega.

Nova vlada je sklenila končni sporazum z Irsko. 25. oktobra je bil irski parlament že sprejel ustavnega zakona, sedaj je novi angleški parlament to potrdil; 5. decembra je kralj podpisal in ob polnoči 5./6. decembra je stopila nova ustava v veljavo. To imenujejo rojstno uro proste irske države.

6. Severne evropske države.

Preko Severnega morja prehajamo v Skandinavijo. Visoka valuta je Skandinavcem prav tako malo všeč kakor drugim nizka, izvoz zastaja. Danska upravlja Grenlandijo, a sedaj si jo lasti tudi Norvegija, »iz zgodovinskih razlogov«. Menda ne bo hudo. Tam gori se drugače pobotajo ko ljudje na jugu; če jim skupna država ni všeč, pa gredo narazen in je mir besedi. Vse bolj zlepa.

Na švedskem so poskusili vpeljati prepoved alkohola, kakor jo imajo Amerikanci. Vršilo se je poskusno glasovanje, ne še odločilno, moški so glasovali posebej, ženske posebej. Moški so bili po veliki večini proti prepovedi, a tudi ženske niso glasovale tako vzorno, kakor so pričakovali. Za prepoved je bilo oddanih 772.000 glasov, proti pa 846.000. Torej bodo še pili.

7. Ruski dediči.

Poljska nadaljuje po nalogu Francije svoje delo združenja ruskih obrobni držav v »Baltško ali severno entento«. Ima uspeh. Prej ali slej bo pa ruski medved zgrabil za ograjo svoje kletke in vse to skrpucalo bo padlo v vodo. Saj tudi korist teh državic kaže na zvezo

z Rusijo, seveda v federalističnem smislu, ne v centralističnem. Zato tudi želijo nazaj in bi takoj šle, če bi razmere na Ruskem ne bile preveč žalostne.

Poljska si je 2. marca lanskega leta priklopila mesto Vilno z okolico: »Ozemlje Vilne, prosto vseh državnih vezi, se združi s poljsko republiko.« 15. maja je potrdil poljski parlament ali sejem politične in gospodarske pogodbe s Francijo; pri gospodarskih bi omenili zlasti pogodbo glede petroleja v Galiciji, francoski kapital je tam zelo udeležen. Vrhu tega imata obe državi tajno vojaško pogodbo. Znano je, da je Poljska čisto v službi Francije in se ima njej zahvaliti za vse; ona je ovira združitve Nemčije in Rusije, kojih združitve bi pomenila smrtni udarec za Francijo. Tako sta Poljska in Francija neločljivo vezani druga na drugo.

Izkoriščanje gornješlezjskih premogovnikov je prevzela na željo francoske vlade družba, obstoječa na polovico iz Francozov, na polovico iz Poljakov.

Pilsudski ni hotel biti več predsednik republike in so volili meseca decembra za predsednika Narutowicza z 289 glasovi proti 227; bil je prej profesor na politehniko v Zürichu, nato minister za javna dela in potem minister zunanjih stvari. Divja gonja se je pričela proti njemu, »židovskemu predsedniku«; bil je izvoljen namreč s pomočjo narodnih manjšin, med katerimi so tudi židje. Gonjo je vodil znani general Haller in je opozarjal na orožje in na samopomoč. 13. in 14. novembra so se vršili v Varšavi krvavi cestni spopadi, delali so barikade, cestna železnica je ustavila promet. Prvo delo Narutowicza je bila odsvolitev Hallerja. Besnost narodnih krogov je bila zato še hujša in 16. decembra je slikar Niewiadomski Narutowicza ustrelil. Torej povsod samo uboj in umor! Kam je človeštvo zašlo! Za predsednika so izvolili nato kandidata kmečke stranke, prejšnjega ministra Wojciechowskega. — Poljska marka je pa v kljub prijateljstvu s Francozi pravitako slaba kakor nemška.

8. Rusija.

Lakota je lansko leto v Rusiji strašno razsajala; še celo azijski Turkestan, ki je hotel začetkoma preživiti

Voz z otroškimi trupli, pobranimi na cesti, kjer so od glada pomrli.

Ruska deklica ob smrtni postelji od gladu umirajočega očeta.

pomoč stradajočim. Visoka duhovščina se je upirala, ker je bilo zelo dvomljivo, ali bo ta denar prišel na pravi naslov in če ne bo izginil v žepih nenasitljivih sovjetskih mogotcev. Zato so več duhovnikov obsodili na smrt; patriarha Tihona, dušo odpora, so pa prisilili, da je odstopil. Pozneje so ga zaprli in le malo je manjkalo, da niso usmrtili tudi njega. Sedaj so ga izpustili iz zapore.

Ob desetletnici sovjetskega lista »Pravda« je pisal Ljennin, da je revolucija dosegla nepremagljivo moč, vendar je pa mednarodno meščanstvo za enkrat še močnejše kakor ona. Se je menda zmotil. Sredi lanskega avgusta smo zvedeli, da je bilo takrat v službi sovjetske vlade na Nemškem

200.000 beguncev, je bil nazadnje od gladujočih tako preplavljen, da je sam začel stradati. Število gladujočih so začetkom lanskega leta cenili na več kot 30 milijonov. 11. maja je rekel predsednik vsruskega izvršilnega odbora Kalinin, da se je posrečilo skupnim naporom sovjetov in inozemstva oteti 10 milijonov ljudi smrti od lakote. Francoz Lubersac, ki je prišel iz Ukrajine in je poročal ženevskemu pomožnemu odboru, je podal še 12. julija pretresljivo poročilo o lakoti, zlasti o položaju v Kijevu, Harkovu in Odesi. Vozovi, ki so po odeških ulicah pobirali mrtve, so porabili skoraj ves teden, preden so prišli skozi mesto. Mrtvi ležijo včasih 14 dni na cesti. Pa še poletil Trupla so večkrat načeta, ne samo od podgan, temveč tudi od gladujočih ljudi. Ena najkrasnejših pokrajin v Ukrajini, med Odeso in Poltavo, je sedaj popolnoma pusta in prazna. Hiše so zapuščene, nekatera mesta so zgubila 85% prebivalcev. Ljudožrstvo je tako razširjeno, da ga oblasti ne preganjajo več. Nasprotno je pa poročilo iz Londona z dne 24. julija povedalo, da po mnenju voditeljev ameriške pomožne akcije lakote na Ruskem ni več. Bo pač prvo poročilo bolj verjetno. Še letošnjo zimo so morali po Nansenovem poročilu prehranjevati nad 8 milijonov ljudi, pa sedem okrajev še ni všteti.

Vemo, da je odredila vlada oddajo cerkvenih zakladov za

Ljennin.

42 časopisov, v Italiji 28, v ameriški Uniji 12, v balkanskih državah 20, drugje na svetu pa 196. »Sovjetsko-rusko državno založbo« so prestavili v Berlin.

14. novembra je govoril Ljenin na kongresu komunistične internacionale o novi gospodarski politiki. Bahal se je, da se je rubelj stabiliziral in da lakote ni več, da kmetje prostovoljno plačujejo davke in da se mala obrt dviga, velika industrija pa tudi, samo bolj počasi. Manjka inozemskih kreditov in to je glavna ovira, da si gospodarstvo ne more popolnoma opomoči. Teh kreditov pa pri sedanjem načinu vladanja gotovo ne bodo dobili. Morali bodo poleg spremembe načina vladanja na vsak način izvesti tudi načelo zasebne lastnine do konca. Potem pa sovjetska vlada sama ob sebi preneha.

Letos — 1923 — je krožilo na Ruskem za 6,070.000.000.000.000.000 rubljev (6 trilijonov 70 tisoč bilijonov). Zato so napravili ta izhod, da je rubelj »vzorec 1923« enak milijonu rubljev »vzorec 1921«; pa ostane še zmeraj dosti, četudi črtamo šest ničel. Angleški funt je bil v začetku letošnjega leta vreden 156 rubljev »vzorec 1923« ali 156 milijonov rubljev »vzorec 1921«, dolar pa 39 rubljev oziroma 39 milijonov rubljev. Pametno pa je, da so kar cel milijon črtali, že zaradi računskih knjig.

9. Blížnji orient.

Ko so Turki Grke natepli — vse to vemo že iz prvega odstavka —, je rekel kralj Konstantin, da je zadelo hrabro grško armado z njenimi že deset let zmagovitimi zastavami nesreča, da pa zato hrabrost ni manjša. V resnici pa vé ves svet, da Grki niso baš junaki. Ko je moral potem kralj odstopiti, je rekel, da je ves srečen, ker ima novo priliko, žrtvovati se za državo. Sledil mu je sin Jurij.

Venizelisti so se pa nad svojimi dotedanjimi nasprotniki — Konstantinovi pristaši — krvavo maščevali. Ministre in generale so postavili kot krivce poraza pred vojno sodišče; to jih je obsodilo na smrt in so smrtno obsodbo takoj tudi izvršili. Pa so bili med njimi zelo zaslužni in več let v političnem življenju vodilni možje, tako Gunaris.

10. Azija in Afrika.

Proti angleški ustavi v Palestini je bil velik odpor, je bila preveč židovstvu prikrojena; mohamedani so se pritožili v Meko, katoliki na Vatikan. 11. septembra so svečano oklicali an-

gleški »mandat« nad Palestino — mandat je nekaj takega kakor pokroviteljstvo —.

Znani Enver paša je menda 4. avgusta v Turkestanu padel; potrdila o smrti ni.

Japonci so po pogodbi v Washingtonu odšli iz kitajskih mest Hankov, Peking itd., izpraznili Sibirijo, razorožili Port Artur, dali Kitajski prisvojeno ozemlje nazaj itd. Pravijo, da hočejo svoje moči osredotočiti bolj doma in se iznebiti nepotrebnih bremen. Ker se morajo.

30. julija se je po več letih sestal zopet kitajski parlament. Kitajska je republika, imajo pa še cesarja in mu izkazujejo vse cesarske časti.

Egiptet je sedaj samostojna država s svojim kraljem. Anglija si je pridržala sledeče štiri zadeve: varstvo zveznih potov angleške države z Egiptom; brambo Egipta proti vsakemu tujemu napadu oz. vmešavanju; varstvo inozemskih koristi in manjšin; Sudán, pokrajino na jugu od Egipta.

V Južni Afriki so bili lansko leto marca hudi nemiri boljše vističnega značaja. General Smuts je revolucijo zatrl in rekel, da je rešil deželo hude nesreče, češ, da so hoteli revolucionarji ustanoviti sovjetsko republiko.

11. Amerika.

Govorili bomo samo o severoameriški Uniji. Kakšno stališče imajo Amerikanci glede plačevanja vojnih dolgov, vemo že iz prvega odstavka; v 25 letih morajo biti plačani. Zelo se brigajo Amerikanci za razvoj trgovskega brodovja, morda še preveč, ker včasih prevoznega blaga ni. Svoje čete ob Renu so začeli polagoma pošiljati domov, vršilo se je povsod prav prisrčno slovo od domačinov, kajti Amerikanci so nastopali čisto drugače kakor na primer Francozi. Seveda imajo tudi drugo stališče. Ker Francija in Italija nista potrdili washingtonskega dogovora glede vojne mornarice, je mornariški tajnik Denby 27. septembra izjavil, da Amerika ne bo razdrla nobene vojne ladje, dokler te dve državi ne storita svoje obveznosti. (Primerjaj lanski »Koledar« str. 52 do 54.)

V noči 20./21. septembra so sprejeli po poldrugoletnem trdovratnem boju novo carinsko tarifo, ki jo pa predsednik po potrebi Unije lahko spreminja. Pri novembrskih volitvah je republikanska večina precej nazadovala; med neizvoljenimi kandidati je bil tudi povzročitelj nove carinske tarife, senator Mac Cumber.

Zaslužni predsednik Unije Harding je letos umrl.

Sorazmerna ali proporcionalna volitev.

Univ. prof. dr. Leonid Pitamic.

a volitve v občinske, deželne in državne zastope je v kronovinah stare Avstrije v splošnem veljalo načelo, da so se za izvoljene smatrali tisti, ki so dobili več kot polovico vseh glasov, t. j. takozvano absolutno večino, ali pa tisti, ki so dobili največ glasov med vsemi kandidati, t. j. takozvano relativno večino. Sedaj pa se uveljavlja skoro po vseh državah načelo: večina naj ne dobi vseh mest, upoštevana naj bo tudi manjšina. Upoštevanje manjšine se da doseči na razne načine, zlasti s takozvanim proporcionalnim ali sorazmernim sistemom (načinom volitve), po katerem naj je v občinskem odboru in v parlamentu vsaka stranka zastopana v razmerju s svojo močjo, t. j. v točnem razmerju s številom glasov, ki jih je dobila pri volitvi. Prizadevanja za uveljavljenje tega načela segajo nazaj do približno srede preteklega stoletja. Ker je sorazmerno zastopstvo prodrlo skoro v vseh državah, je potrebno, da se seznanimo s temeljnimi mislimi tega načina volitve.

Zmaga nadpolovičnih večin ni pravična.

Navadno opazimo glavno hibo volitev po sistemu absolutne večine v tem, da ne podajo take volitve prave slike o politični moči strank, ker dobi lahko majhna večina, n. pr. polovica volilcev, zvišana z enim glasom, vse mandate, dočim ostane velika manjšina, n. pr. polovica vseh volilcev manj en glas, popolnoma nezastopana. Ta možnost se da takoj razumeti; bolj se bodemo čudili drugi, obratni možnosti, do katere lahko vede večinski sistem, namreč da dobi večina volilcev manj zastopnikov (poslancev) kakor manjšina. Nočemo dokazovati tega pri umetnem zapostavljanju večine, takozvani v o-

Ta strokovni spis, za katerega smo pisatelju zelo hvaležni, se utegne zazdeti na prvi pogled nekoliko težko umljiv, zlasti za široke plasti naroda. Toda ob sedanjih neprestanih bojih o načinu volitev je tak spis za vsakoogar potreben, ker ima vsak državljan volilno pravico. Kdor ga bo bral s premislekom, mu bo vse jasno. Največ uspeha pa bo imel spis tedaj, če ga voditelji izobraževalnih in drugih društev prouče do dobra najprej sami, potem ga pa s kredo v roki obrazložijo občinstvu. Ur.

Koledar 1924.

lilni geometriji, ki obstoji v tem, da se razdeli država v velika in majhna volilna okrožja, tako da voli v enem okraju veliko število volilcev enega poslanca in v drugem okraju dosti manjše število volilcev tudi enega poslanca. Tu je oškodovanje večine tako jasno, da ni treba nobenega dokaza. Sledeči primer pa nam bode pokazal, da je pri veljavi sistema absolutne večine (če je izvoljen samo oni, ki je dobil nad polovico glasov) izid volitve lahko nepravilčen za večino tudi tedaj, kadar so volilni okraji popolnoma enakomerno razdeljeni in kadar glasuje v vsakem volilnem okraju enako število volilcev. Recimo, da je 20 volilnih okrajev in da voli v vsakem volilnem okraju 10.000 oseb. V 15 okrajih zmaga stranka A z majhno večino, n. pr. dobi v vsakem okraju 5100 glasov, dočim ostane stranka B s 4900 glasovi v vsakem okraju v manjšini. V ostalih 5 okrajih pa zmaga stranka B z veliko večino, dobi n. pr. v vsakem okraju 9500 glasov, dočim ostane stranka A s 500 glasovi v vsakem teh okrajev v manjšini. Izid volitve je, da ima stranka A 15 mandatov, stranka B pa 5. Glasov pa je dobila stranka A

$$\begin{aligned} & \text{v 15 okrajih } 5100 \times 15 = 76.500 \\ & \text{v 5 okrajih } 500 \times 5 = 2.500 \end{aligned}$$

Vkupno . 79.000

$$\begin{aligned} \text{Stranka B pa je dobila glasov} \\ & \text{v 15 okrajih } 4900 \times 15 = 73.500 \\ & \text{v 5 okrajih } 9500 \times 5 = 47.500 \end{aligned}$$

Vkupno . 121.000

Stranka A, ki je dobila samo 79.000 glasov, ima 15 mandatov, stranka B, ki je dobila 121.000 glasov, pa ima samo 5 mandatov! To je seveda izjemen slučaj, ker je zmagala v pretežni večini okrajev ena stranka le z nezatno večino, dočim je zmagala druga stranka v zelo majhnem številu okrajev z ogromno večino. Navadno pa preti pri veljavi večinskega sistema manjšini nevarnost, da sploh ne pride do zastopstva; to pa prav lahko pospešuje abstinenco, t. j. da se pristaši manjšine, smatrajoč svoje glasovanje za brezupno, le slabo udeležijo volitve. To ima zopet lahko za posledico, da je pri zakonodaji (v parlamentu) zastopana le manjšina vo-

lilnih upravičencev. Tako je n. pr. l. 1905 v Franciji glasovalo za zakon o ločitvi cerkve od države 341 poslanec, ki so predstavljali 2,647.315 volilcev, dočim je bilo takrat vseh volilnih upravičencev 10,976.000.

Zavarovanje pravic manjšine.

Iz teh in še iz drugih razlogov se je pojavilo vedno naraščajoče gibanje, ki hoče zavarovati manjšino, da ne bo izročena večini na milost in nemilost.

Jasno je, da je upoštevanje dveh mnenj, večine in manjšine, le tedaj mogoče, ako je pri izidu volitve razdelitev na dve mnenji možna. Ako se voli le en zastopnik, potem se da upoštevati le ali večina ali manjšina, ker se en zastopnik ne da razdeliti na večji in manjši del; isto velja za slučaj, da se ne voli oseba, temveč da se voli kak predlog, to pomeni, da se glasuje za njega ali proti njemu (v parlamentu ali v občinskem odboru ali pa kadar glasuje v nekaterih državah, kakor n. pr. v Švici, vse ljudstvo direktno za kak zakonski predlog). Tu mora odločati le večina; vprašanje pa je, kakšna večina. Pri odmerjanju večine se lahko upošteva mnenje manjšine, kadar odločuje n. pr. dvetretjinska večina tako, da je predlog sprejet, oziroma oseba izvoljena, le tedaj, ako glasuje za ta predlog, oziroma za to osebo, $\frac{2}{3}$ vseh glasovalcev, n. pr. od sto glasovalcev najmanj 67. Tu se upošteva manjšina, ker lahko prepreči 34 ljudi od sto glasov, da se ne sprejme mnenje večine. Le velika večina more torej zmagati nad manjšino. Vsekakor pa more prodreti le eno mnenje, ali velika večina (potem je njen predlog sprejet, njen kandidat izvoljen), ali pa $\frac{1}{3}$ manjšina (potem je bil volitev brezuspešna in večina se mora pogajati z manjšino, da se ustvari $\frac{2}{3}$ večina). Ako se pa hočemo pri volitvi ozirati na mnenje večine in na mnenje manjšine hkrati, je to mogoče le tedaj, kadar se voli več oseb hkrati, tako da je večje število teh oseb izvoljeno od večine, manjše število pa od manjšine. Poznali smo sicer svojčas tudi volitev več oseb hkrati, n. pr. pri volitvah v občinske odbore; toda zmagala je z vsemi svojimi kandidati vselej najmočnejša stranka, dočim so ostale vse manjšine brez zastopstva.

Iznašli so več načinov, kako pomagati manjšini, da dobi tudi svoje zastopnike

pri volitvah več oseb. En način je takozvano omejeno, skrčeno ali limitirano glasovanje. N. pr.: V volilnem okrožju je voliti 6 oseb. Vsak volilec pa sme voliti le 4, tako da večina volilcev, ako složno glasuje za tiste kandidate, ne more dobiti več kot 4 mandate. Manjšina dobi ostala dva mandata. To pomeni torej umetno slabitev večine.

Drug način je takozvano pomnoženo, kupičeno ali kumulirano glasovanje. Vsak volilec sme voliti 6 kandidatov, n. pr. kandidate A, B, C, D, E, F, ali pa sme tudi od svojih 6 glasov oddati več glasov eni osebi, n. pr. vseh 6 glasov kandidatu G, ali pa 3 glasove kandidatu G in 3 glasove kandidatu H, itd. Lahko je torej $\frac{1}{6}$ vseh volilcev glede enega kandidata tako močna kakor $\frac{5}{6}$ vseh volilcev glede petih kandidatov. Ako je ta šestina volilcev dobro organizirana, prodre torej vsaj z enim kandidatom. To pomeni umetno ojačenje manjšine.

Pa tudi ta dva sistema ne moreta podati vedno točne slike o moči političnih strank, ker je podelitev mandatov med večino in manjšino ugotovljena ali vsaj narekovana že vnaprej, to se pravi že pred volitvijo, preden je torej številčno razmerje glasujočih volilcev znano. V prvem primeru sta od 6 mandatov rezervirana 2, torej $\frac{1}{3}$ manjšini, dasi je mogoče, da doseže ta manjšina veliko manj kot $\frac{1}{3}$ vseh glasov. V drugem primeru pa bi morebiti manjšina dosegla več kakor en mandat, ako bi vnaprej vedela, koliko volilcev bode zanjo glasovalo. Osredotočila bi se bila namesto z vsemi šestimi glasovi vseh svojih pristašev na eno osebo, s po tremi glasovi vsakega svojega pristaša na 2 osebi, ali pa s polovico svojih pristašev na eno osebo in z drugo polovico na kako drugo osebo. Ta sistem predpostavlja zelo dobro organizirane stranke, ki lahko z gotovostjo preračunajo število glasov, ki jih bodo dobile. Ker pa je to pri velikem številu volilcev vedno negotovo, se priporoča ta način le za volitve v majhnih skupinah.

Volitve po proporcionalnem načinu.

Točno razmerje med volilci, opredeljenimi po političnih strankah, in izvoljenimi poslanci pa skuša doseči proporcionalni ali sorazmerni sistem, kojega vzor je, da naj bo politična sestavitev parlamenta ali občinskega odbora natančna

slika politične opredelitve volilcev. V dosego tega cilja se mora določiti najprej ono število glasov, ki je potrebno za izvolitev enega poslanca. To število, ki se imenuje tudi volilno število ali količnik, je po starejšem navodilu (metodi), znanem navadno po Angležu Hare (izg. Heer) ono, ki se dobi, ako se delj vsota vseh oddanih glasov s številom poslancev, ki jih je treba voliti. Ako je bilo n. pr. oddanih 1000 glasov in je treba voliti 10 poslancev, zadostuje za izvolitev enega poslanca 100 glasov. Vseh 10 poslancev pa bodé izvoljenih le tedaj, kadar se delj celokupno število glasujočih volilcev res v 10 skupin po 100 in kadar vsi volilci iste skupine volijo istega poslanca. Tak slučaj je pa v resnici skoro nemogoč ali vsaj neverjeten. Zakaj nekateri kandidati bodo gotovo dobili več kot 100 glasov, drugi manj, tako da ne bo mogoče zasesti vseh mest. Vsak glas, ki bi ga kak kandidat dobil nad 100, bi bil izgubljen, ker je že s 100 glasovi izvoljen. Te možne izgube se je mogoče ogniti tako, da se sicer glasuje za enega kandidata, vendar pa še za enega 'morebitnega', ki ga volilci v ta namen na glasovnici napišejo na drugem mestu. Take glasovnice veljajo sicer za prvonapisanega, a le tako dolgo, dokler se ne našteje 100 glasov; odtod naprej pa veljajo glasovi za drugoimenovanega. Ker se pa utegne zgoditi, da bo tudi drugonapisani na ta način izvoljen, in še take glasovnice preostajajo, se mora, da se glasovi ne izgube, napisati na tretjem mestu še en kandidat itd., končno torej toliko kandidatov, kolikor poslancev je treba voliti v dotičnem okraju. Tako pridemo do glasovanja po listah.

Boljši in pravilnejši, kakor je to dodeljevanje posameznih mandatov že koj pri seštevanju glasov, je sledeči postopek: najprej se seštejejo vsi glasovi (listki), ki se glasijo na ista imena, ki so bili torej oddani za isto stranko; to število se delj z onim številom, ki je za izvolitev vsakega poslanca potrebno, t. j. z volilnim količnikom, v našem primeru s 100. Iz te delitve izhajajoče število pove, koliko poslancev pripada tej stranki. Nato se to število poslanskih mest dodeli po vrsti onim osebam, ki so na strankini listi napisane, začevši z na prvem mestu napisanim kandidatom. Če je n. pr. ena stranka dobila 600, druga stranka 400 glasov, dobi

prva $600 : 100 = 6$, druga pa $400 : 100 = 4$ poslance. Izvoljenih je torej prvih 6 na listi prve stranke napisanih oseb in prvi 4 kandidatje, napisani na listi druge stranke. Zasedba vseh 10 mest pa je bila možna le zato, ker sta obe stranki dobili tako število glasov, ki se da brez ostanka deliti s količnikom 100. Recimo pa, da dobi ena stranka 560, a druga stranka 440 glasov, potem bi dobila prva stranka $560 : 100 = 5$, druga pa $440 : 100 = 4$ mesta, skupaj 9 mest; eno mesto ostane nezasedeno. Pomagali so si v takih slučajih tako, da so dodelili ostalo mesto oni stranki, ki je imela pri delitvi največji ostanek; v našem slučaju torej prvi stranki, ker je njen ostanek 60, dočim znaša ostanek druge stranke samo 40. Toda ali je to še sorazmerno načelo, ko so vsi poslanci ene stranke izvoljeni s po 100 glasovi, dočim je bil izvoljen en poslanec druge stranke samo s 60 glasovi? Volilno število ni pri tej razdelitvi enakomerno določeno za vsa poslanska mesta.

Vzrok, da smo mogli pri delitvi s količnikom 100 zasesti samo 9, ne pa 10 mest, je očitno ta, da je volilno število 100 preveliko. Skušali so zaradi tega zmanjšati količnik na ta način, da se ne deli število oddanih glasov s številom poslanskih mest, temveč s številom teh mest več ena. Delitev s to večjo številko daje seveda manjši količnik. Poskusimo to pri prej navedenem primeru; namesto da bi delili 1000 z 10, delimo 1000 z 10 več ena = 11, kar da za količnik 90; s tem volilnim številom (količnikom) delimo število glasov prve stranke: $560 : 90 = 6$; nato število glasov druge stranke: $440 : 90 = 4$. Vidimo torej, da so takoj vsa mesta zasedena in da ni treba sežati po sredstvu ostankov. Ta količnik se razlaga tudi sledeče: Ako je več poslancev voliti, zadostuje, da ima vsak izvoljeni kandidat več glasov kakor vsak protikandidat. Če sta n. pr. dva poslanca voliti, ni treba da bi imel vsak polovico vseh glasov, temveč da ima vsak več kot $\frac{1}{2}$, torej oba skupaj več kot $\frac{2}{2}$ vseh glasov, ker je potem nujno, da ima vsak protikandidat le manj kot $\frac{1}{2}$; da se dobi pri izvolitvi dveh poslancev količnik, ni torej treba deliti vkupnega števila glasov s številom poslanskih mest, t. j. z 2, temveč z $2 + 1 = 3$, pri izvolitvi treh poslancev ne s 3, temveč s $3 + 1 = 4$, itd. Tako se sedaj splošno do-

loča volilno število ali količnik pri volitvah po proporcju.

Upoštevanje ostankov.

Pa tudi pri proporcju se ne da izhajati vedno brez upoštevanja ostankov. Recimo, da so v našem prejšnjem primeru nastopile 4 stranke. Stranka A je dobila 530, stranka B 170, C 160, D 140 glasov. Količnik je $1000 : 11 (10+1) = 90$. Stranka A dobi $530 : 90 = 5$ (ostanek 80), B $170 : 90 = 1$ (ostanek 80), C 1 (ostanek 70), D 1 (ostanek 50). Zasedenih je torej samo 8 mest namesto 10! Po načelu največjih ostankov moramo dodeliti še en mandat stranki A in enega stranki B. Kako se je mogoče izogniti dodelitvi mandatov po ostankih, kar ne odgovarja, kakor smo videli, sorazmernemu ali proporcionalnemu načelu? Vzrok ostankov je, kakor smo tudi videli, delitev z vnaprej določenim količnikom. Poskusimo torej brez tega sredstva neposredno primerjati število glasov ene stranke s številom glasov druge stranke. Stranka A je dobila n. pr. 88 glasov, stranka B 54; dodeliti je en sam mandat. Dodelili ga bomo stranki A in ne stranki B, ker je stranka A številčno močnejša in je zaradi tega pravičnejše, da je 88 oseb zastopanih in 54 nezastopanih, kakor pa narobe. Kako bomo pa postopali, ako se morata dodeliti dva mandata? Ako damo oba mandata stranki A, je 88 volilcev zastopanih po dveh poslancih (ali 44 po enem zastopniku), 54 (t. j. celokupno število stranke B) pa po nobenem. Pravičnejše bo, da je 88 volilcev enkrat in 54 volilcev tudi enkrat zastopanih, kakor da pride že na 44 volilcev po eden, torej na 88 volilcev dva zastopnika. Primerjajoč številčno moč teh dveh strank, bomo potemtakem dodelili stranki A en mandat in stranki B tudi enega.

Kako dalje, če hočemo razdeliti tri mandate? Če damo s e d a j stranki A dva, pride na $88 : 2 = 44$ volilcev en poslanec; če pa damo stranki B dva mandata, pride na $54 : 2 = 27$ volilcev en poslanec. Primerno številčni moči strank je sedaj, da damo stranki A dva mandata in stranki B enega.

Poskusimo porazdeliti še štiri mandate. Ako damo sedaj stranki A še en mandat, torej vsega skupaj 3, in stranki B enega, potem pride pri stranki A na $88 : 3 = 29$ volilcev en mandat, pri stranki B pa na

54. Če bi pa dali stranki A po dva in tudi stranki B po dva mandata, potem bi prišlo pri stranki A na 44 volilcev en mandat, pri stranki B pa na 27, torej na manjše število volilcev, kakor če bi dali stranki A tri mandate (po 29). Sorazmerno številčni moči strank je torej, ako damo pri porazdelitvi štirih mandatov stranki A tri in stranki B enega.

To, kar smo sedaj poskusili pojasniti z besedami, se da z golimi številkami slikati na sledeči način:

stranka A (88)		stranka B (54)	
88	deljeno z 1: 88	54	deljeno z 1: 54
88	» z 2: 44	54	» z 2: 27
88	» s 3: 29	54	» s 3: 18

Pogleda se, kje so največje številke zaporedoma. Kolikor mandatov je porazdeliti, toliko takih največjih številke se išče. Te številke so: pri enem mandatu 88, pri dveh 88 in 54, pri treh 88, 54 in 44, pri štirih 88, 54, 44 in 29. Če ne bi dodeljevali mandatov zaporedoma po velikosti številke, bi se lahko pripetilo, da bi bil manjšemu številu volilcev kake stranke prej dodeljen mandat kakor večjemu številu volilcev kake druge stranke, tako bi ostalo morebiti to večje število sploh nezastopano. Da pa dobimo zaporedoma največje število volilcev, na katero spada lahko en mandat, moramo deliti glasove vseh strank s številkami, ki se pričnejo s številko ena, in se pri vsaki nadaljnji delitvi zvišajo stalno z 1, torej najprej z 1, potem z $1+1=2$, nato z $2+1=3$, torej z 1, 2, 3 itd.

Ta bistroumni sistem, ki omogočuje, da se vsi mandati med udeleženi strankami takoj sorazmerno porazdele, je iznajdba belgijskega univerzitetnega profesorja d'Hondt-a. Uporabiti se da ta način razdelitve pri poljubnem številu strank in mandatov. Razdeliti je n. pr. 6 mandatov med tremi strankami, od katerih je dobila stranka A 34.000, B 19.000 in C 7000 glasov. Deli se število glasov vsake teh strank zaporedoma

z 1:	34.000,	19.000,	7000
z 2:	17.000,	9.500,	3500
z 3:	11.333,	6.333,	2333
s 4:	8.500,	4.750,	1750

Od 6 največjih številke ima stranka A 4, stranka B 2, stranka C nobene. Torej dobi stranka A 4 mandate, stranka B 2 in stranka C nobenega.

To sta dva glavna sistema (Hare in d'Hondt), po katerih se dandanes porazdeljujejo mandati tam, kjer veljajo poracionalne volitve. Pri teh volitvah je zanimivo še marsikaj drugega, n. pr. ali je sestavitev list popolnoma svobodna, t. j. da lahko vsak volilec napiše na glasovnice imena po svoji svobodni volji, ali pa da sme, ako hoče sploh glasovati, oddati svoj glas le za tako listo, ki je od izvestnega števila volilcev že vnaprej sestavljena in od oblasti potrjena kot kandidatna lista. Ta slednji način glasovanja omejuje sicer svobodo volilcev, preprečuje pa razcepitev glasov in pospešuje organizacijo volilcev v politične stranke; taka volitev je seveda bolj glasovanje za stranke kakor za osebe. V tem smislu o b v e z n e liste so pa zlasti tedaj neobhodne, kadar volilec sploh ničesar nima napisati, temveč kadar se, kakor v Jugoslaviji, tajno glasuje s kroglicami, ker se more kroglica oddati le za kako že vnaprej ugotovljeno listo.

Okrajni kandidati.

Vendar pa je pri takih volitvah tudi osebnost kandidata lahko zelo važnega pomena, če se oddajajo glasovi za takozvanega okrajnega kandidata (v SHS). Zanj oddani glasovi pa veljajo za listo njegove stranke v vsem volilnem okrožju; okrajni kandidat, če je znana in veljavna osebnost, je potemtakem lahko neko privlačno sredstvo za vso stranko. Zanj oddani glasovi pa so tudi važni za njega samega. Kajti če si je lista njegove stranke v vsem volilnem okrožju priborila nekoliko mandatov, potem se ti mandati porazdele (poleg nosilca liste) na one okrajne kandidate te liste (stranke), ki so dobili največ glasov po vrsti. Izvolitev okrajnega kandidata je torej najprvo odvisna od tega, koliko glasov je dobila njegova stranka v vsem volilnem okrožju, in potem šele od tega, koliko glasov je dobil on sam. Listam se dodelijo mandati po Harejevem količniku, t. j. število vseh v volilnem okrožju oddanih glasov se sešteje in se deli nato s številom mandatov več ena; lista, ki ni dobila na ta način določenega količnika, ne dobi sploh nobenega mandata (neka izjema za stranko, ki je najbližja količniku, je predvidena za okrožja, ki volijo več kot 5 oziroma več kot 8 poslancev). Med listami, ki sploh pridejo v poštev, se razdelijo mandati po d'Hondto-

vem sistemu. Na vsaki listi pa dobijo tej listi dodeljene mandate poleg nosilca liste oni okrajni kandidati, ki imajo na tej listi po vrsti največ glasov. Pri skupščinskih volitvah je torej uporabiti najprej Harejev princip (za liste) in potem d'Hondtov princip (za posamezne mandate).

Na koncu bodi še pripomnjeno, da tudi najskrbnejše izmišljeni način sorazmernih volitev ne bode mogel podati v svojem izidu, t. j. v izvoljenem zastopstvu, točne slike politične opredelitve volilcev, dokler obstajajo volilna okrožja. Prav lahko je namreč mogoče, da ima neka stranka v nekaterih volilnih okrožjih veliko večino, v drugih volilnih okrožjih pa le malo ali sploh nobenih pristašev; vendar bo zastopana v parlamentu. Druga stranka pa, ki je morebiti raztresena po vsej državi, torej po vseh volilnih okrožjih, ki pa ni dosegla v nobenem volilnem okrožju količnika, sploh ne bode dobila nobenega poslanca, dasi je mogoče vkupno število vseh njenih volilcev v vsej državi večje kakor ono prvoimenovane stranke. Vzrok temu je, da pokaže izid volitev le slika politične moči strank v posameznih okrožjih, ne pa v vsej državi. Ta pomislek odpade pri občinskih volitvah, kjer je ves občinski zastop izvoljen le v enem volilnem okrožju, t. j. v vsej občini. Zaželeno sorazmerno sliko bi tudi za parlament dosegli tedaj, kadar bi tvorila vsa država le eno volilno okrožje, kar pa zadeva pri večjih državah na velike težkoče. Vsak volilec bi moral glasovati za vsa poslanska mesta, torej za ves parlament. Tak volilni centralizem bi zelo otežkočal upoštevanje razmer v posameznih krajih in ožji stik poslancev s svojimi volilci. Za večje države taka volitev pač ne bo prišla v poštev. Več izgleda na uresničenje pa ima predlog, naj se poleg list za volilna okrožja uveljavi tudi sistem takozvanih državnih list, to se pravi, da postavijo stranke poleg kandidatnih list za posamezna okrožja tudi še eno listo za vso državo. Mandati se porazdele v okrožjih po količniku, glasovi pa, ki ne dosežejo količnika (ali pa ki po d'Hondtovem sistemu ne dobijo mandata), se prištevajo državnim listi dotične stranke. Državne liste vseh strank konkurirajo med seboj posebej pri dodelitvi mandatov. Majhne stranke seveda tudi pri tem načinu ne bodo zastopane. Če bi pa hoteli upoštevati vsako stranko, tudi naj-

manjšo, in to je končno tudi taka, ki ima samo enega volilca, potem bi morali tudi tej stranki dati enega poslanca, dosledno pa po sorazmernem načelu tudi vsaki drugi stranki toliko mandatov, kolikor ima

volilcev; potem se pa sploh vsako predstavništvo ljudstva ali naroda neha, vsak volilec bi bil tudi poslanec, iz takozvane posredne ali reprezentativne demokratije bi postala neposredna demokratija.

Kaj izvažajo Jugoslavija, koliko in kam?

Dr. J. B.

Kakor mora gospodar nekatere stvari kupovati, druge pa sam prideluje v taki meri, da jih ima ne le za lastno porabo dovolj, ampak jih še prodaja, tako je tudi z državami. So države, v katerih se izdeluje razno tovarniško blago (stroji, usnje, blago za obleke, barve itd.) v toliki množini, da pokrijejo ne le lastno potrebo, temveč jih še lahko izvažajo. Države s takim gospodarstvom imenujemo industrijske države. So pa tudi države, v katerih se prideluje poljedelski pridelki v toliki množini, da jih poleg domače potrebe ostane veliko za izvoz. Države s takim gospodarstvom imenujemo agrarne (poljedelske) države.

Med agrarne ali poljedelske države štejemo tudi našo državo Jugoslavijo. Naša država pridelala zelo veliko žita, živine in prašičev, jajc, sadja itd., tako da te stvari v veliki meri izvažajo. Nasprotno pa mora industrijske izdelke, zlasti stroje, blago za obleke (manufakturo), barve, zdravila in drugo uvažati. Kakor mora gospodar gledati, da to, kar kupuje, ne stane več nego ono, kar prodaja, ker bi se drugače moral stalno zadolževati, tako mora tudi država pri svojem uvozu in izvozu voditi tako politiko, da vrednost uvoženega blaga ne presega vrednosti izvoženega blaga, sicer bi se morala država oziroma njeno gospodarstvo pri drugih državah zadolževati ali, kot pravimo, trgovska bilanca države bi bila pasivna. Vsaka država pa stremi za aktivno trgovsko bilanco, to se pravi, da vrednost izvoženega blaga presega vrednost uvoženega. V sledečem bomo na kratko povedali, kakšne pridelke v Jugoslaviji v glavnem izvažamo in kaka je bila njih vrednost v letih 1920—1923.

1. V prvi vrsti navajamo kot pridelek, ki se izvažajo, žito (pšenica, koruza, ječmen, rž). Koliko se tega v naši državi pridelala, ni točno ugotovljeno. Po podatkih poljedelskega ministrstva je bil pridelek žita in koruze l. 1921 43.932.000 kvintalov¹

ali 439.320 vagonov. (Toda tu je treba pripomniti, da so podatki poljedelskega ministrstva zelo netočni.) V istem letu 1921 se je izvozilo žita in moke za 338 milijonov dinarjev, koruze za 326 milijonov dinarjev. Ako računamo povprečno tedanjo ceno (za moko in žito) po 2,5 dinarjev in za korožo po 2 dinarja, bi to značilo, da smo izvozili okoli 1.350.000 q ali 13.500 vagonov žita in moke ter 1.630.000 q ali 16.300 vagonov koruze. Čeprav se zdi, da je to velika številka, vendar v resnici to ni; kajti to pomeni, da smo izvozili le blizu 15 odstotkov pridelka tistega leta. In vendar je žito glavni pridelek in izvozno blago, ki naj nam da sredstva, da plačujemo blago, ki ga uvažamo. »Žito treba, da dvigne dinar!« trdijo finančniki in trgovci, za katere je silno padanje dinarja neprijetno.

Veliko zadržuje izvoz žita izvozna carina, ki jo vlada menja in s tem izvoz zadržuje ali pospešuje. Tako je n. pr. v jeseni 1922 vlada postavila za izvoz žita tako visoko carino, da je bil izvoz popolnoma nemogoč. Tako visoka izvozna carina je v posledicah čisto enaka prepovedi izvoza.

Poleg žita je k o r u z a eden najobilnejših pridelkov našega kmetijstva. V letu 1921 se je pridelalo 18.743.119 q ali 187.431 vagonov koruze. Podobno kakor pri pšenici so glavne pokrajine za pridelovanje koruze Vojvodina, Srbija in Hrvatska, kjer se pridelala blizu 90 odstotkov vsega pridelka. Izvoz koruze je prinesel v letu 1921 v državo 326 milijonov dinarjev, torej le 12 milijonov manj nego izvoz žita in moke. Ker se izredno mnogo koruze porabi za pitanje prašičev, ker so tudi pasivni kraji (Dalmacija, Črna gora in Slovenija) potrebovali zase mnogo koruze, je gotovo, da je izvoz l. 1921 obsegal tudi precej starega pridelka. Zanimivo je namreč, da se je v l. 1922 dobilo za izvoženo korožo le 35,6 milijonov dinarjev, torej le malo več kot desetina dohodka prejšnjega leta, dasi je bila cena v letu 1922 znatno višja nego v letu 1921.

¹ Kvintal (q) = 100 kg.

2. Na drugem mestu glede izvoza stojijo živina, prašiči, meso in izdelki iz mesa. Da more biti izvoz živine, prašičev in mesa tako znoten, si moremo razjasniti iz dejstva, da redi naša država izredno veliko število živine, zlasti pa prašičev. Po zadnjem štetju je bilo v naši državi 1.069.293 konj, 4.959.807 krav in volov, 3.372.852 prašičev in 5.095.397 ovac in koza. Glede števila prašičev se Jugoslavija kosa celo z Ameriko.

Prašičev, mesa in mesnih izdelkov smo l. 1921 izvozili za 472 milijonov dinarjev, tako da predstavlja to blizu 20 odstotkov vrednosti vsega izvoza. Vsega blaga se je namreč v l. 1921 izvozilo za 2461 milijonov dinarjev. V letu 1922 smo sicer izvozili prašičev in živine nekoliko manj, namreč za 438 milijonov dinarjev, vendar je gotovo, da bomo morali z izvozom živine stalno napredovati. Podnebje in tla s krasnimi planinskimi pašniki so za živinorejo zelo ugodni. Eno stvar bo gotovo še morala živinoreja izvesti, izvoz mleka in mlečnih izdelkov, sira in masla.

3. Na tretjem mestu po važnosti stoji izvoz lesa, čigar zakladi so v naši državi naravnost ogromni. Bogato razvita lesna industrija, ki je še v razmahu, obdela in predela sicer veliko lesa, tako da se v veliki meri izvažajo že tudi razni lesni izdelki. Pretežno pa se izvažajo rezan les in drva, posebno v Italijo. V l. 1921 se je izvozilo sicer le za 177 milijonov dinarjev lesa, na čemer je kriv neurejeni promet. Zato pa se je v l. 1922 izvoz več kot podvojil in se je izvozilo za 483 milijonov dinarjev lesa, t. j. 16 odstotkov od celokupnega izkupička za ves izvoz. Slovenija ima sicer največ mehkega lesa, smreke in jelke, ki se rezan izvažajo v Italijo, Slavonija pa ima mnogo izvrstnega hrastovega lesa, ki gre za lep denar tudi na Francosko in Nemsško.

Žito, živina, les so najvažnejši predmeti, ki jih izvažamo. Poleg žita moramo navesti tudi fižol, ki se ga je v l. 1921 izvozilo za 42 milijonov dinarjev, v l. 1920 pa celo za 54 milijonov dinarjev. Poleg živine moramo navesti perutnino in jajca, katerih izvoz stalno raste. V letu 1921 se je izvozilo za 147 milijonov dinarjev jajc, v l. 1922 pa že za 268 milijonov dinarjev. Prav tako tudi izvoz perutnine zlasti v Švico in Italijo vedno bolj raste. Poleg lesa moramo navesti čreslovino

(izvlečki iz lubja za strojenje), za katero smo v l. 1922 prejeli iz inozemstva 17 milijonov dinarjev, v l. 1920 celo 35 milijonov dinarjev. Žito in fižol, živina in jajca, les in čreslovina so po svoji vrednosti predstavljali v l. 1922 polovico, v l. 1921 pa celo skoro dve tretjini celokupnega izvoza.

Še en pridelek je važen za našo državo, ki se tudi v veliki množini izvažajo in nam nosi lepe denarje. To so suhe slive. V letu 1921 se jih je izvozilo za 144,3 milijona dinarjev, v l. 1922 celo za 186 milijonov. Pridelujejo jih največ Bosna, Slavonija in Srbija.

Ne moremo pa navajati — žal — med predmeti izvoza tudi vina, ki se že štiri leta ne izvažajo. Škoda od tega je dvojna, v gospodarskem oziru, ker se toliko blaga, ki bi prineslo lep denar v državo, potroši po nepotrebnem doma in ker so zaradi pomanjkanja izvoza kleti polne, cene pa tako nizke, da vinogradniki ne vedo, kaj početi. Kolika pa je moralna škoda od preobilnega uživanja alkohola, od širjenja alkoholizma, o tem tu ne moremo govoriti. Vzrok, da izvoza ni, je ta, da imajo naši sosedi sami vina toliko, da ga izvažajo. V državah zunaj, kamor bi ga lahko izvažali, nas pa ubija konkurenca boljših pridelkov, n. pr. madžarskih.

Trditev, ki smo jo zgoraj postavili, da je naša država agrarna ali poljedelska država, v celem obsegu drži, ker s poljedelskimi pridelki v polni meri krijemo domačo potrebo tako, da jih poleg tega še v veliki meri izvažamo. Seveda — in to je slaba stran našega gospodarstva — ne izvažamo teh pridelkov toliko, da bi z dobljenim denarjem plačevali to, kar uvažamo. Naš izvoz je še premajhen v primeri z našim uvozom ali, mogoče bolj pravilno, naš uvoz je prevelik. Veliko preveč raznega blaga moramo kupovati v tujih državah. To pa je, kakor smo v uvodu rekli za naše gospodarstvo slabo, ker zaradi tega ali naše zlato roma iz države v tujino (kadar uvoženo blago sproti plačujemo) ali pa se pri tujih državah zadolžujemo. »Naša trgovska bilanca je pasivna,« pravijo v takem slučaju strokovnjaki. V l. 1921 smo izvozili vsega skupaj raznih pridelkov, kakor smo zgoraj najvažnejše navajali, za 2 milijardi¹ 460 mil. dinarjev, dočim smo v istem letu raznega blaga uvozili za nič manj kot 4 milijarde 122 mil. dinarjev. V

¹ Milijarda = 1000 milijonov.

l. 1921 smo torej za 1662 mil. dinarjev več blaga v tujini kupili, nego smo ga v tujino prodali. Kljub tej pasivnosti naše trgovske bilance ali razmerja med uvozom in izvozom pa ni položaj tako obupen, kot si predstavljate. To pa radi tega, ker naš izvoz stalno raste v večji meri nego naš uvoz. Zato se primanjkljaj ali pasivnost naše trgovske bilance manjša. V l. 1919 je bil namreč uvoz za 2295 mil. dinarjev večji nego izvoz, v l. 1920 za 2145 milijonov in l. 1921 že samo za 1662 milijonov dinarjev.

Zal se kaže, da tudi uvoz raste veliko hitreje nego bi bilo želeto, in tako se razmerje med izvozom in uvozom v letu 1922 ne bo toliko izboljšalo, kot se je bilo v l. 1921. Celokupni izvoz v l. 1922 je znašal 3071 milijonov dinarjev in v primeri z letom 1921 zrastle za 611 mil. dinarjev.

Med uvoženim blagom so po vrednosti na prvem mestu bombažne in volnene tkanine ter obleka, potem sladkor, stroji in aparati, petrolej, železo, kolonialno blago itd. Neumestno je, da n. pr. uvažamo kuhinjsko sol, ko bi je lahko doma dosti nakopali. Treba bi bilo samo potrebnih naprav in kapitala zanje. Tudi pregled blaga, ki se uvažuje, potrjuje našo gornjo trditev, da je Jugoslavija poljedelska država. Naša država ima le začenjajočo se mlado industrijo, ki jo podpira z zaščitno carino in na druge načine in ki se bo, upajmo, polagoma tako razvila in okrepila, da nam ne bo treba toliko raznega blaga uvažati.

Še na eno vprašanje glede izvoza moramo odgovoriti, na vprašanje namreč, kam izvažamo naše pridelke. L. 1920 in 1921 smo še pretežno množino blaga izvažali v Nemško Avstrijo, in sicer je l. 1920 znašal izvoz v Nemško Avstrijo 43 odstotkov, l. 1921 pa le še 34% od vrednosti vsega izvoženega blaga. L. 1922 pa se je stvar že zasukala in stoji na prvem mestu kot kupec (uvoznik) našega blaga Italija z 28 odstotki vrednosti izvoženega blaga, dočim se je v Nemško Avstrijo izvozilo le 23 odstotkov. Potem prideta kot kupca za naše pridelke Nemčija in Švica z 8 $\frac{1}{2}$ in 7 $\frac{1}{2}$ odstotka, Češkoslovaška in Francija s 7 $\frac{1}{2}$ in 6 odstotki.

Tu navajamo statistične podatke o našem izvozu v letih 1920 do 1922, kakor jih je izdala generalna direkcija za carine:

	1920		1921		1922	
	Din mil.	%	Din mil.	%	Din mil.	%
Žito	126·7	10	212	9	110·5	4
Koruza	150·6	11·4	326	12	35·6	1
Moka	96·6	7·3	126·6	5	115·8	4
Fižol	53·7	4	41·7	2	22	1
Suhe slive	63·8	5	144·3	6	185·7	6
Svinje	26·9	2	209·3	8·5	157·5	5
Mesni izdelki	107·2	9	263	11	280·5	9
Jajca	39·1	2·3	146·7	6	267·7	8
Drva	311·7	33	176·9	7	482·6	16
Ekstr. za strojenje	34·8	2	10·7	0·5	16·8	0·5
Vse ostalo	318·5	24	803·5	33	1395·8	45·5
Vsega	1320·6	100	2460·7	100	3071·5	100

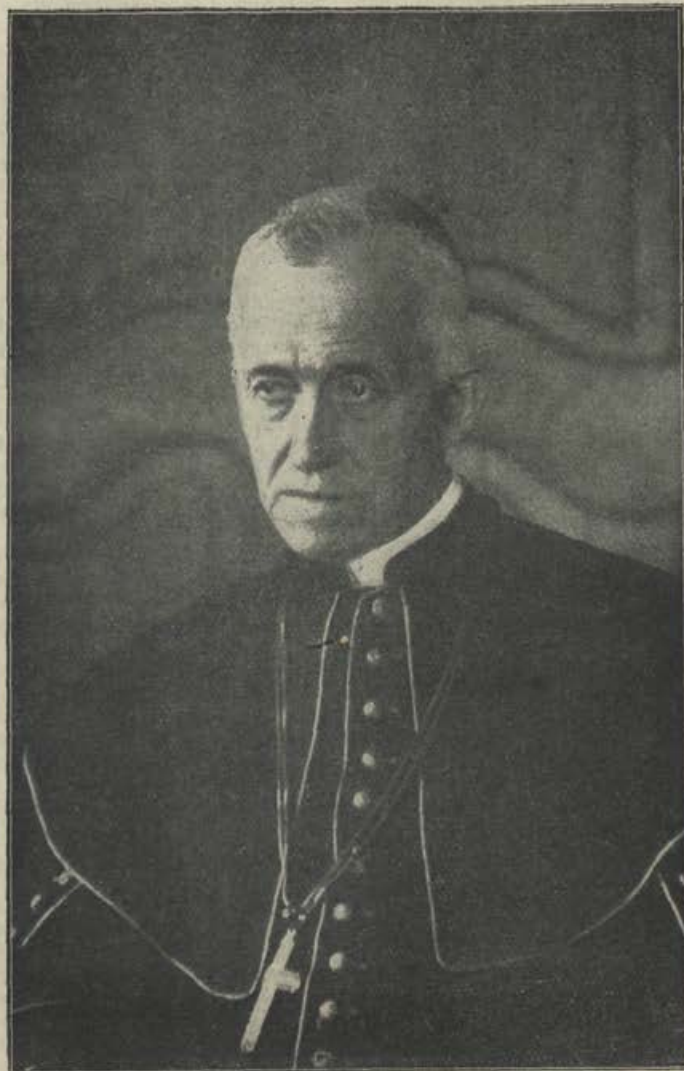
Po državah se je izvoz razdelil (v odstotkih) tako:

	1920		1921		1922	
	%	%	Din mil.	%	Din mil.	%
Italija	26·98	23·43	861·5	28·05		
Avstrija	42·67	35·86	705·6	22·97		
Nemčija	7·52	16·15	260·2	8·47		
Švica	3·68	6·87	235·3	7·66		
Češkoslovaška	5·12	4·10	233·3	7·59		
Francoska	3·13	1·66	181·4	5·91		
Grčija	4·57	5·19	146·8	4·78		
Anglija	—	—	58·8	1·92		
Reka	—	1·50	38·3	1·25		
Madžarska	2·14	1·21	166	5·41		
	95·81	95·97	2887·2	94·01		

H koncu še pripominjamo: Slika, ki jo nudi naš izvoz in uvoz prva leta po prevratu, kaže dosti jasno neurejenost in zmedo, ki je prišla po vojni tudi v gospodarstvo, zlasti radi novih državnih mej. Notranja finančna in gospodarska politika je zelo neugodno vplivala na izvoz. To ni bila trdna politika, ki bi šla za gotovimi gospodarskimi cilji. Bila je politika slabe vlade, katera se je v borbi dveh močnih skupin nasprotnih interesov — skupine izvoznikov in skupine uvoznikov — nagibala zdaj na eno, zdaj na drugo stran in tako neprestano menjala predpise carine, uvoza in izvoza. Ta nestalnost gospodarske politike nam je veliko škodovala. Poleg tega je slabo vplivala na izvoz tudi nestalna naša valuta. Naposled moramo tudi omeniti neurejene prometne razmere, zlasti neprestano omejevanje in zapiranje prometa zdaj na eni, zdaj na drugi prog, včasih tudi na več progah istočasno. Gospodarstvo, zlasti trgovina, hoče stalnosti, da more računati, kalkulirati. Stalnosti pa pri nas še ni niti v carinski politiki niti pri valuti niti pri prometu. Upajmo, da se vse to kmalu ustali in izravnovesi; potem se bo izboljšal tudi naš izvoz in se uravnovesil z uvozom in bomo polagoma namesto pasivne trgovske bilance imeli aktivno, t. j. premoč izvoza nad uvozom.

Škof dr. Anton Bonaventura Jeglič

zlatomašnik ob srebrnem škofovem jubileju

1898

25

1923

1873

50

1923

Fotogr. J. Dostal 29. maja 1923 ob obletnici rojstnega dne.

Preteklo leto, dne 22. maja, je minulo 25 let, odkar vodi ljubljansko škofijo goreči apostol, škof dr. A. B. Jeglič. 27. julija 1923 je pa poteklo 50 let, odkar je pel novo mašo v Begunjah na Gorenjskem, star 23 let. Višje dušnopastirsko delo za versko probujenje, vse njegove žrtve za blagor duš in njegovo veliko prosvetno delo za slovenski narod je tako ogromno, da ga ni mogoče opisati v kratkem članku, pa tudi tako znano starici s hribov in razumniku na vseučiliški stolici, da bi bila vsaka hvala le medel odlesk istinitosti in resnično odveč. Zato Mohorjeva družba s tisoči svojih članov zahvaljuje Boga, ki nam je podaril tega moža, se klanja njegovemu ogromnemu delu, ki ga je izvršil za svojo škofijo, za ves slovenski narod in posebe še za našo Družbo kot njen pospeševatelj in plodovit sotrudnik. Prosimo dobra nebesa, da ohranijo slavljenca še mnogo let čudovito svežost in čilost duha v blagor cerkvi in domovini.

Naši življenjepisi.

Lavantinski škof dr. Andrej Karlin.

Po petnajstmesečnem izpraznjenju lavantinske škofovske stolice v Mariboru je bil s papeževim pismom, z dne 6. junija 1923, imenovan za škofa bivši škof tržaški dr. Andrej Karlin. On je prvi, čigar imenovanje je izvršil papež Pij XI. sam. Doslej so namreč redno izbirali novega lavantinskega škofa solnograški nadškofje, ki so mariborsko škofijo pred sedem sto leti ustanovili. Dne 29. julija je bil škof dr. Andrej Karlin slovesno ustoličen v Mariboru. — V prvem pa-

Dr. Andrej Karlin.

stirskem pismu je opisal sam svoje življenje tako: »Rodil sem se dne 15. novembra 1857 v Stari Loki na Gorenjskem kot najmlajši sin številne kmečiške družine. Bilo nas je osem, trije bratje in pet sester. Ker sta moja dva starejša brata odšla v šolo — eden je postal župnik, drugi pa gimnazijski profesor —, sem bil jaz že vnaprej določen v bodočo pomoč svojemu očetu in za gospodarja na domu. Previdnost božja pa je drugače ukrenila. Ko sem bil še v ljudski šoli, so me tu in tam zahtevali za kako domače delo. Ali bodisi da sem bil še tako slaboten, bodisi da me res ni veselilo kmečko delo, prosil in moledoval sem, naj me pošljejo za bratoma v Ljubljano v šolo. Naposled se je oče vendarle vdal, bržčas na prošnjo materno. Tu pa moram pred vsem svetom sedaj, ko

mirno in trezno gledam nazaj v svojo mladost, priznati nekaj, kar se mi zdi posebno značilno za razvoj vsega mojega življenja. Trdno sem prepričan, da se imam za Bogom zlasti materi in očetu zahvaliti za to, kar sem. Bila sta oba izredno dobra, poštena, pravična, globoko verna in pobožna. Prepričan sem, da mi je njuna pobožna, goreča in stanovita molitev izmolila in izprosila duhovski stan in tisto zadovoljnost, ki me je spremljala skozi življenje do današnjega dne.« — Tako je postal mali Andrejček dijak, bogoslovec, pel novo mašo, bil kaplan v Smledniku, v Šenčurju in v Ljubljani pri Sv. Jakobu. Odtod je šel v Rim, kjer je postal doktor, bil nato osem let profesor-veroučitelj na gimnaziji v Ljubljani, postal kanonik in vodja deškega semenišča Alojzijevišča, 19. marca 1911 pa je bil posvečen v cerkvi sv. Justa v Trstu za škofa. — »Kako mi je bilo tam,« nadaljuje škof sam, »tega vam na kratko ne morem povedati. Najlaže bi to izrazil z besedami kraljevega pevca: Delo in bridkost. In res! Bilo je mnogo dela, mnogo skrbi, mnogo trpljenja, mnogo bridkosti. V škofiji so bile štiri narodnosti: Slovenci, Hrvatje, Italijani in Nemci. Težko je bilo vse zadovoljiti. Ali bodi Bogu hvala! Šlo je, tako da sem dostikrat poln hvaležnosti klical v svojem srcu s kraljevim pevcem: Usmiljenje Gospodovo bom prepeval na vekomaj.« — Nato je prišla še vojna, po njej lakota in dražinja; pomanjkanje in negotovost je tlačila ljudstvo in škofa, iz letala mu je 1917 tresčila bomba v hišo in jo poškodovala. Povojne razmere in sklepanje miru pa nas je, zlasti Slovence, silno razočaralo in potrlo. Tudi škof dr. A. Karlin je moral zapustiti Trst; prevzel je vodstvo škofovega zavoda v Št. Vidu, odkoder je bil pozvan na škofovski sedež v Mariboru. Družba sv. Mohorja ga kot lavantinskega vladiko, zlasti še kot svojega odličnega sodelavca, iskreno pozdravlja in mu želi najlepših uspehov in obilnega blagoslova ob težkem in odgovornem delu.

† Dr. Ivan Tavčar.

Spisal J. D.

Dne 19. februarja 1923 nam je neusmiljena morilka — smrt ugrabila moža, čudo moške lepote, pisateljski talent prve vrste, sijajnega pravnikarja in govornika, moža z zlatim srcem za trpečega brata — dr. Ivana Tavčarja. Tudi Družba sv. Mohorja žaluje za njim. Saj je takoj v začetku svojega javnega delovanja mislil tudi nanjo. Svoj prvi spis je poslal Slovenskim Večernicam v Celovec l. 1880 pod naslovom: »Beseda o zemljišnih knjigah«; Koledar za leto 1881 pa je prinesel sestavek: »Dva imenitna člena ali paragrafa iz občnega državljankega zakonika« s podpisom Dr. T.—r. Leta 1883, ko je dr. Tavčar v Trstu napravil izpit, je pričela Družba sv. Mohorja izdajati delo Tavčarjevega bistroumnega duha, njegov »Slovenski pravnik«, ki je izšel v petih snopičih (v letih 1883—1888) na 626 straneh. Če danes — po 40 letih — beremo Uvod k tej knjigi, se nam milo stori, ko vidimo, s kakšno ljubeznijo do slovenskega naroda je to delo spisano in kako je pisatelj tej svoji mladeniški ljubezni zvest ostal do smrti.

Ko je dr. Ivan Tavčar dne 28. avgusta 1921 praznoval na Visokem pri Poljanah nad Škofjo Loko 70 letnico svojega rojstva, in dve leti potem ob njegovi smrti, so prinesli razni listi toliko lepih sestavkov in življenjepisov o njem, da »Koledar« pač ne more nič novega povedati, česar čitatelji ne bi že vedeli.

Zagledal je luč sveta dne 28. avgusta leta 1851 v preprosti kmetijski hišici v Poljanah nad Škofjo Loko; pri hiši se je reklo »pri Kosmovih«. Ivan je bil najstarejši izmed šestero otrok. Oče Janez in mati Neža sta z majhno kmetijo ob neumornem delu preživljala svojo družinico. (Oče je umrl leta 1895, star 75 let, mati leta 1897.) Ljudsko šolo je mali Janezek dovršil v Poljanah. Marsikaj iz tiste dobe izvemo iz njegovih povesti »Med gorami« ter iz njegovega »Ivana Slavljša«. Stric, župnik na Raki na Dolenjskem, je vplival, da je oče dal dečka v gimnazijo. Gimnazijo je dovršil z odličnim uspehom v l. 1863—1871 izvečine v Ljubljani, par razredov v Novem mestu. Kot drugošolec je bil v šolskem letu 1864/65 sprejet v ljubljansko Alojzijevišče, kjer je imel tovariše in sošolce Franca Detelo, Jožefa Lavtizarja, Antona Zlogarja. Od Ljubljane in Alojzijevišča se je — kakor čitamo v »Obiskih« (str. 141) — le nerad ločil, ko je odšel v šolskem letu 1866/67 za pet let v Novo mesto. Vsake velike počitnice je preživel pri stricu na Raki kot »farovski študent«. Jeseni l. 1871 se je vpisal kot jurist na vseučilišču na Dunaju, kjer je kmalu postal duša akademičnemu društvu »Slovenija«. Svoje študije je odlično dovršil leta 1875.

Tri ideje (misli) so v tistih letih navdajale dijaško mladino bivše Avstrije; nasproti Nemcem in Madžarom, ki so bili l. 1867 razdelili Avstrijo, da bi s svojim narodnim pritiskom tlačili vsak svojo polovico, so nenemški narodi (Čehi, Italijani, Rumuni, Slovenci) tembolj gojili svojo narodnost, in čim večji je bil pritisk nemštva v naši polovici, tem večji je bil odpor v mladih dušah; že od l. 1848 (bolje rečeno: od francoske revolucije) je v vsakem narodu tlela iskra mržnje proti krvnemu plemstvu, ideja enakosti vseh stanov, ideja resnične demokracije; tretja ideja, ki je užigala mlada srca vseučiliščnikov, pa je bila ideja liberalizma, ki se je v državi javljal v odpravi konkordata z Rimom, v interkonfesionalnih in novih šolskih zakonih (1868); pri Čehih so takrat nastali Mladočehi proti Staročehom, pri nas Mladoslavenci proti Staroslavencem. Dočim je bilo teh geslo: Vse za vero, dom, cesarja, je bilo onih: Vse za svobodo in narodnost. V katoliški cerkvi so zmotoma videli največjo

oviro na poti do nejasno pojmovane svobode. Mladočehi so začeli proslavljati Husa, Mladoslavenci pa Trubarja in slovensko luteranstvo sploh.

V teh idejah je zorel mladi Tavčar. Dozorel je v njem sklep, da plane v boj zanje. Čutil je v sebi moči za tisoč drugih. In je bil res močan, prekipel je od telesnega in duševnega zdravja. V svoji najlepši noveli, »Cvetju v jeseni« (spisal

Ivan Tavčar

jo je med vojno l. 1916 in 1917), pripoveduje, kako je Emil Leon, doctor iuris, star že osem in trideset let, bivajoč na oddihu pri stricu Presečniku tam pod Blegašem, nedeljo, ko je bilo žeganje pri podružnici na Gori in so trije bratje zabavljali nekaj razžalili njegovo sestrično Meto, drugega za drugim »očrevljala«, da so se lovili po bregu

doli za svojimi kastorci in kamižolicami in se spustili v beg. Tak bojevit in močan gorenjski fant — se mi zdi — je bil mladi dr. Tavčar, ko je stopil l. 1875 v javno življenje: Kot lev se je vrgel v boj za toli prezirano, ali od njega toli ljubljeno slovensko domovino, v boj za pravice slovenskega jezika, v tistih žalostnih časih od Nemcev toli zaničevanega. Kot ognjevit govornik, kot večer jurist je mladi odvetniški koncipient dosti pripomogel, da je dunajska vlada začela slovenski jezik pri sodiščih spoštovati. V romanu »Mrtva srca« čitamo, kako se je v mladem dijaku ta domovinska ljubezen polagoma razvijala: »Nekdaj sem se prebudil. To je bilo takrat,« piše (Zbrani spisi, V., str. 80) — »ko se mi je v gimnaziji odprlo zlato polje domovinske ljubezni: Tedaj se mi je povedalo, da imam domovino, majhno, zapuščeno in tlačeno. Povedalo se mi je, da jo smem, da jo moram iz vsega srca ljubiti. In kako se je to mehko, to mlado srce oklenilo te domovine in vse misli so ji bile posvečene! Res, sladka je vsaka prva ljubezen, ali najslajša, najsrečnejša je tista prva, ko maj zbudena, mlada ljubezen do domovine.« V svojih povestih rad opisuje lepoto domovine, posebno — razen Ljubljane — treh krajev: okolico Rake na Dolenjskem (v »Mrtvih srcih«), reko Krko (»Otok in struga«), predvsem svoj rojstni kraj, Poljansko dolino, vso, od Škofje Loke gori do Žirov, v sedanjih in preteklih časih. V Poljanski dolini se gode skoro vse njegove povesti. Noben kraj na Slovenskem — razen morda Vrhnike po Iv. Cankarju — še ni tako pesniško opisan in ovalkovečen kakor dolina Poljanščice s svojim kraljem Blegašem. Zoper privilegije krvnega plemstva grmi v novelah »Ivan Slavlj« ter »Otok in Struga«, pa tudi v »Mrtvih srcih« ter v zgodovinskem romanu »Izza kongresa«. — Dr. Ivan Tavčar je že zgodaj postal voditelj mladostvenstva ter oče slovenskega liberalizma. V njegovih povestih se liberalna misel javlja na neštetihih mestih: zgodovinski noveli »Vita vitae meae« ter »Grajski pisar« proslavljata luteranske pridigarje, dočim na katoliških ne najde nič prikupljivega. Vobče lahko rečemo, da Tavčar v svojih povestih na katoliške duhovnike, katerih nam toliko predstavlja, gleda s sumljivim, celo porogljivim očesom. Višek v tem oziru pomeni njegov spis »4000«, ki ga je dr. Mahnič imenoval pamflet (sramotilni spis) na katolicizem.

O povesti »4000« je dr. Tavčar sam izjavil l. 1918, da mu je žal, ker jo je spisal. Rekel je: »Zadeti sem hotel le napake in izrodke napačnega klerikalizma, pa so udarci odleteli na vero samo, česar mi je zelo žal.« In istega leta je izrekel glede slovenske duhovščine sledečo sodbo: »Dasi sem naprednega mišljenja, sem globoko uverjen, da slovenskega naroda brez slovenske duhovščine ne bi več imeli, in si ga tudi danes brez nje niti misliti ne morem, kar je dokazala majniška deklaracija.«

Smrt mu je iztrgala pero, katero bi bilo še pisalo (še II. in III. del »Visoške kronike«). Če zdaj gledamo na vso dolgo vrsto Tavčarjevih leposlovnih del in se nam zdi, da je vendarle preveč »poltnosti« v njih in preveč smešenja katoliškega celibata (razen v dveh, spisanih po l. 1916), ne smemo pozabiti trojega dejstva: prvič, dr. Tavčar sam piše v »Cvetju«, da je smešenje v njegovem pogorju ukoreninjeno in torej tudi njemu nekako prirojeno; drugič da je bila marsikatera beseda za-

pisana v vročini boja, iz opozicionalnosti, kakor je proti koncu življenja dr. Tavčar sam priznal (Cankarjevi Obiski, 1920, str. 146 nasl.): »Zaljubljenosti povesti niso bile vseč Jeranu in njegovim somišljenikom; zatorej smo jih s posebno vnmemo pisali ali pa 'pisarili', kakor se že ravno hočete izraziti.« In o svojem liberalizmu pravi: »Ker je bil tiste dni liberalizem moderen, kakor je danes 'socializem', sem hotel v svojih spisih zastopati prvega, čemur se ni čuditi.« Tretjič pa moramo poudariti, da je dr. Tavčar katoliško vero kot tako, njene resnice, v srcu kakor tudi v svojih spisih vedno ohranil.

V času najljutejšega boja, ko je pisal proti Mahniču svojo satiro »4000«, čitamo ondi njegovo veroizpoved. Kakor Dante pred Beatrico tako moli naš pisatelj pred nebeskolepo deklisno prikaznijo v nekakem zemeljskem raju to svojo veroizpoved. Na trikratno vprašanje neznanice device: »Veruješ v pravega Boga? Veruješ v Kristusa, Odrašenika našega? Veruješ v čisto Devico, ki ga je porodila grešnemu svetu?« odgovarja naš znani tujec (pisatelj sam) s trikratnim: »Verujem«. Da so bile te besede, zapisane l. 1891, izraz najgloblje prepričanja, je dr. Tavčar pokazal v času svoje težke bolezni in ob svoji krščansko lepi smrti.

Njegovi leposlovnji spisi, polni nazornosti, plastike, temperamenta, bodo najbrž živeli, dokler bo živel — slovenski narod.

Monsignor Tomo Zupan.

Skromno in tiho prebiva v svojem gradičku na Okroglem pri Kranju mož, ki se je ognil vsemu časovnemu hrupu, toda ne zato, da bi počival, ampak zato, da dela ob tistem podrobnem delu, ki zahteva železno vztrajnost in vročo ljubezen: preiskuje življenje in izsleduje rodovnik našega največjega moža, pesnika Prešerna. Kak zaklad bo to za naše slovensko vseučilišče, o tem bodo izrekli pravično sodbo šele znanjci. In ta mož je kljub svojemu delovnemu življenju dočakal, da je dne 14. marca 1923 pri Mariji Pomagaj na Brezjah slavil tiho, sam s svojim Bogom in Marijo šestdesetletnico mašništva — d e m a n t n o s v e t o m a š o.

Starosta slovenske duhovščine! Toda če ž njim govoriš, ne moreš verjeti, da je bil rojen 21. decembra 1839. Njegov duh je veder kot mladeniča, njegov spomin tako živ, da se ti zdi pisana zgodovina, ki priča točno o vsaki malenkosti, zlasti o naši ožji domovini, za stoletje nazaj.

Msr. Tomo Zupan je bil rojen v Smokuču, pri Novaku, v breznjski župniji, v tisti sloviti fari, ki je dala v enem stoletju slovenskemu narodu razen Prešerna in Čopa krogi 120 izobražencev: duhovnikov, profesorjev, učiteljev itd. Novakova hiša je dala kar tri: profesorja Ivana, meščansko učiteljico Agnezo in duhovnika-profesorja Toma. Brat in sestra, oba mlajša, sta že v večnosti.

Tomo Zupan se je posvetil z vso vnmemo šolstvu. 41 let je poučeval na gimnaziji. Ob tem poklicnem delu pa nam je poudariti še trojno, velevažno njegovo delovanje.

Bil je vodja Alojzijevišča dvanajst let. Pod njegovim vodstvom je bil ta zavod resnično ponos gimnazije. Če kdo, je znal on buditi talente. Sam delaven kot mravlja ni v zavodu pre-

nesel ne pohajkovanja ne zapravljanja časa s praznim igračkanjem. Delo — delo — je bilo njegovo geslo. Zlasti še je vedel, koliko zaleže pisana beseda v narodu, in je navajal svoje gojence do znanstvenega in leposlovnega pisateljevanja. In to njegovo delo je bilo blagoslovljeno. Ni ga med nami moža, ki bi mogel pokazati na zbor tako odličnih prosvetnih delavcev kot on in reči: Glejte, ti so bili moji alojzniki!

Drugo njegovo delo je bilo narodnoobrambena značaja. Družba s v. Cirila in Metoda za otimanje naše dece potujčevanju se je rodila

Fotogr. Ferdo Vesel 2. apr. 1923.

Msgr. Tomo Zupan.

in cvela ob njegovem požrtvovalnem delu. 21 let ji je posvečeval vso svojo ljubezen in vse svoje moči.

Tretje delo so njegovi spisi: pesmi, življenjepisi, pridige in urednikovanje »Zgodnje Danice«, ki ji je bil že od leta 1861 sotrudnik, zadnja leta njegova obstoja (od 1899 do 1905) pa urednik in lastnik. Toda mnogo dragocenega gradiva in spisov še čaka v pisalni mizi monsignorovi, ki še neprestano dodaja, izpopolnjuje in dovršuje ta dela, tikajoča se zvečine kulturne zgodovine Slovencev.

Dal Bog, da učaka demantni mašnik svojo mašo-bisernico in da izpopolni svoje delo do najmanjše podrobnosti.

Ksaver Meško.

(Ob petdesetletnici njegovega rojstva.)
Narte Velikonja.

Letos obhaja petdesetletnico svojega rojstva naš odlični pisatelj in pesnik, ljubljene mladine, Ksaver Meško, katerega prvo pisateljsko delo je bilo namenjeno Mohorjevi družbi; kot tretješolec je zanjo napisal povest, ki sicer ni izšla v Mohorjevih knjigah, temveč bila obelodanjena šele leta 1908 v »Miru«. Resno je začel pisateljvati kot bogoslovec v Mariboru l. 1896 v »Ljubljanski Zvon«. »Hrast«, »Trnje in lavore«, »Kam plovemo?« so njegova dela iz onih dni, ki so obrnila pozornost na novega pisatelja. Od tega časa je napisal celo vrsto pesmi, črtic in povestic, povesti in dramatičnih del. »Ob tihih večerih«, »Mir božji«, »Slike in povesti«, »Na Poljani«, »Mati«, »Na smrt obsojeni«, »Pri Hrastovih«, »Volk spokornik«, »Naše življenje« in druge. V vseh različnih leposlovnih slovenskih listih in zbirkah »Slovenske Matic« srečuješ Meškovo ime. Mohorjanom so predvsem znane otroške povesti in sličice v treh zvezkih: »Mladim srcem«; pozornost je vzbudila tudi črtica »Norec« v Koledarju leta 1900.

Kdo ni od mladih Mohorjanov čuvstvoval s »Peljančevim Cenckom« in »Gigančkom«, kdo ne pozna prelepe črtice »Petelin in gosak«?

V vsakem svojem spisu odkriva Meško tajinstvene globočine nežnih, trpečnih, globokočuvstvenih src, ki jih je svet razžalil, grešil nad njimi ter jih ponižal. Zanimanje za duševno življenje človeka je bilo znak Meškovega umetniškega nastopa, zanimanje za vse, kar kreta človeško dejanje. Meško je soustvaritelj slovenske psihološke novele, pravijo literarni zgodovinarji.

V pripovednem pesništvu je značil njegov nastop v Sloveniji pravcat prevrat. Zato ni čudno, če smo se takrat, kar nas je sedelo na šolskih klopeh, zgrnili okoli Meška kot novega vidca v pesniškem svetu, kot vodnika v nove jezikovne in umetniške skrivnosti.

Pisatelj sam toži v »Obiskih« dr. Izidorju Cankarju, da je pisateljski pot trnjevi; tudi njemu ni prizaneslo življenje s trpljenjem. Prav njegovo pisateljstvo, njegova ljubezen do domovine sta trpljenje od prevrata sem povzročila in povečala.

Rodil se je 28. oktobra leta 1874 pri Sv. Tomažu nad Ormožem. Študiral je v Ptujju in Celju, kjer je maturiral l. 1894. Za mašnika je bil posvečen l. 1898. Kot kaplan je služil v Škocijanu v Podjuni in na Višarjih, potem kot župni upravitelj v Knezovem nad Trgom in St. Danijelu nad Pliberkom. L. 1901 je postal tam župnik ter po šestih letih dobil župnijo Marija na Zili. Ob prevratu je za koroških bojev moral zapustiti svojo faro in vse imetje, trpel nekaj časa v ječi ter se po daljšem tavanju po Sloveniji kot begunec brez doma in krova naselil nazadnje v Selih pri Slovenjgradcu.

Povsod je Meško kot duhovnik ljubljen od svojih faranov, prijatelj, tolažnik in učitelj ljudstvu.

»Meško je kot pisatelj in človek čuvstvena lirična narava,« pravi dr. Ivan Grafenauer v svojem 4. (Meškovem) zvezku Zbirke slovenskih povesti, »žensko nežen in občutljiv je v svojem čuvstvanju, poln ljubezni do revnih in trpečnih ljudi, do ubogih na umu, do slabotnih, teptanih in blodečih duš.«

Meško je glasnik pravice slabotnih in ponižanih. S svojim hrepenenjem po lepoti in dobroti, s svojo ljubeznijo do domovine in do dobrih ljudi, s svojo željo, da se ves svet spomni bednih in zatiranih, da se usmili šibkih, je naravno užgal mlada srca. On ne obsoja, temveč razgrinja z usmiljenjem slabosti človeškega srca ter propoveduje duha odpovedi in zatajevanja, ljubezni do Boga in do bližnjega.

Njegova beseda obsoja z gnusom in zaničevanjem le zavedno zlobo, obsoja one, ki ne poznajo ljubezni do domovine (»Mati«), one, ki so v narodni zagrizenosti krivični (»Na smrt obsojeni«) in samopašneže, ki ne poznajo krščanske ljubezni do

Ksaver Meško.

bližnjega (»Pri Hrastovih«). Z drugimi, ki tavajo, trpijo ter iščejo resnice in lepote, pa je usmiljen, kot more biti usmiljen le Kristusov svečenik, odpušča in opravičuje, tolaži in dviga človeška srca, kakor je to delal veliki Učenik.

Venec, ki mu ga morejo Mohorjani pokloniti ob njegovi petdesetletnici, ta venec si je Meško sam spletel s svojimi neštevilnimi deli: »Na Poljani« — povest slovenske družine in domovine —, »Ob tihih večerih« — skrivnosti polne črtice —, »Mati« — drama krvavečega materinega srca, drama domovinske ljubezni — in omenjene zbirke otroških črtic so svetli biseri v tem vencu.

Meško se je v svojih delih vsega daroval svemu narodu.

Ivan Trinko - Zamejski.

(Ob pesnikovi šestdesetletnici.)

Dr. Joža Lovrenčič.

Pod Matajurjem, kraljem beneško-slovenskih gor, v prijazni rebrski vasi Trčmunu se je rodil Ivan Trinko 25. januarja 1863. Talentiranega fanta so poslali starši v šole. V videmskem nadškofijskem semenišču, ki je internat, združen z gimnazijo, kakor naši škofijski zavodi v Št. Vidu, je študiral. V Vidmu šele se je seznanil s slovensko knjigo. Sam pripoveduje, »kako je obstal, ko je dobil slučajno v roke prvo slovensko tiskano delo in je tem potem zvedel, da imajo tudi Slovenci knjige, kakor drugi izobraženi narodi.« To odkritje ga je tako prevzelo, da se je vrgel z vsem navdušenjem na študij materinega jezika. »Še dobro pomnim,« — pravi — »kaj sem moral prestati v šestem razredu, preden sem se naučil brez učitelja, brez slovnice in brez slovarja malce slovensčine, in sicer skrivej, po noči.« (Rutar, Beneška Slovenija, str. 176.)

Čudno se sliši vse to, a je resnica. Vedeti je namreč treba, da okoli 50.000 Slovencev v starih mejah Italije še danes nima ljudskih šol v materinem jeziku in da veljajo še danes besede Petra Podreke, ki jih je zapisal 1871 o beneški slovensčini:

»Jaz nisem ne v uradu ne v šoli,
čeprav tu od vekov živim,
ko tujka beračim okoli,
le v cerkvi zavetje dobim.«

Kot dijak je prišel Trinko v stik tudi s starim, častitljivim kaplanom Podreko, ki je rad obceval z dijaki in bogoslovci in jih navduševal, sam navdušen Slovenec; za slovensčino ter jim posojal knjige.

»Na, na, puobič, boš videu, kake bukve 'majo Slovini',« je rekal in se dobrodušno smejal.

Trinko samemu pa je pokazal kakor veliko svetinjo Prešernove pesmi v prvi izdaji in krasni vezavi: »Vidiš, vidiš, puobič, takih piesmi je malo na sviete. Telih na dam vuoz rok!« In jih je zopet skrbno shranil.

Pri takih »gospodih«, kakor je bil Podreka — in po beneških župniških in kaplanijah, hvala Bogu, niso bili redki —, se je mladi Trinko še bolj navdušil za materinsčino in postal je Slovenec z dušo in telesom, kar je izpričal pozneje s svojo pesmijo in delom.

Po končanih gimnazijskih študijah se je probujeni Slovenec posvetil bogoslovju gotovo s tiho željo, posvetiti svoje moči v vsestransko korist svojih rojakov, med katerimi je želel delovati. Preden je bil posvečen, je moral 1886 odslužiti še vojake, a je še istega leta 20. junija pel svojo novo mašo v domačem kraju »z nemalim veseljem, povzročenim iz več razlogov, med katerimi ni bil zadnji, da je v onej priložnosti triumfovala slovenska ideja. Počastili so ga na njegovih 'ojctih' s slovenskimi pesmimi, izmed katerih je bilo troje v Vidmu tiskanih.« (Rutar 176.)

Trinko ni ostal na deželi. Poznali so njegove sposobnosti in ga kmalu po novi maši poklicali za prefekta v nadškofijsko semenišče v Vidmu, iz

katerega je sam izšel. V istem zavodu je postal čez štiri leta profesor nižje gimnazije, pozneje pa profesor teologije in filozofije, kar je še danes. Doslej je bil Trinko tudi ponovno izvoljen od svojih rojakov v videmski pokrajinski zbor in letos tudi v izvršilni odbor videmskih ljudovcev (partito popolare italiano). Politično se seveda Trinko udeležuje kot zvest lojalen italijanski državljan, ki mu je zlasti skrb za dobrobit ožjih rojakov.

Kot vzgojitelj - profesor in kot poslanec je Trinko res oče beneških Slovencev. Danes govoriti o vseh njegovih zaslugah, bi bilo prezdodaj. Kdor pozna Beneško Slovenijo, more le želeči, da bi ji Nebo ohranilo najboljšega izmed njenih sinov še dolgo, dolgo.

Videli smo, kako se je šestošolec Trinko seznanil s slovensko knjigo. In slovenski knjigi je ostal zvest. Vzel je pero v roko in postal — slovenski pesnik in pisatelj. Leta 1884 je priobčil v Ljubljanskem Zvonu »Narodno blago iz Beneške Slovenije«, naslednje leto pa beremo že njegove »Pesmi beneškega Slovence« pod pravim imenom, v naslednjih letnikih pa pod pseudonimom Zamejski ali pod šifro I. T. ali D. I. T. Pesnil je tudi v Hribar-Tavčarjevem »Slovanu« in v Domu in svetu.

Do leta 1897 se mu je nabralo toliko pesmi, da jih je poslal v Gabrščkovih goriški »Slovanski knjižnici« med slovenski svet. »Poezije. Zložil Zamejski« — se glasi njihov naslov.

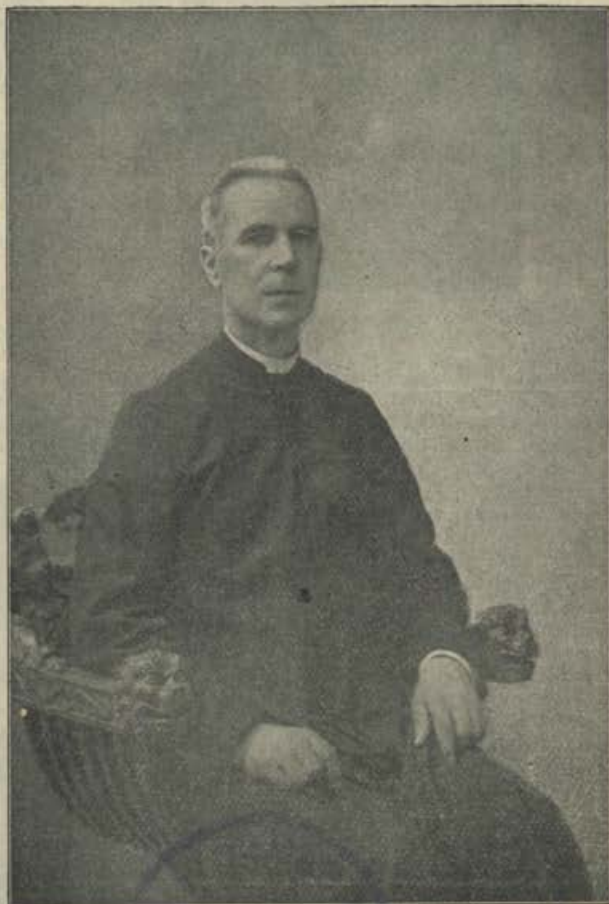
Zanimiva knjiga je to: prva pesniška zbirka beneškega Slovence. Slovenska kritika onih dni ji je bila krivična, ni se poglobila, da bi pokazala Trinka kot bogonadarjenega pevca, ki je zajemal iz dna srca, katero je čutilo in čustvovalo iz bridko preizkušenega ljudstva ob Nadiži, ki je v vizionarnih slikah gledal našo prošlost in bodočnost. Posamezne njegove pesmi je svetovna vojna, ki jo je napovedoval, naravnost podčrtala.

Ni tu mesto, da bi podrobno ocenjeval in pokazal njegove pesmi, ugotoviti moram samo, da so kljub vplivu Prešernovemu, Jenkovemu in Gregorčičevemu, ki se mestoma javlja, le pristne, res njegove. Da so zorele pod italijanskim nebom, se jim tudi pozna. Glede na motive in podajanje je pač Trinko svojo pot sam označil v pismu 12. decembra 1882: »Dobro bi storili Slovenci, ako bi čitali italijanske klasike. Po mojem mnenju opevajo Italijani bolj pesniške, bolj vzvišene predmete kot Slovenci. Jaz pogrešam v slovenskih pesmih ono vzvišenost, katero toliko slavijo Italijani.«

S »Poezijami« je Trinko zaključil svojo pesniško pot, nekoliko zagrenjen radi kritik. Tu in tam je še zapel kako priložnostno, ki je pa ostala le med beneškimi Slovenci.

Omenil sem, da je Trinko nastopil prvič v Zvonu z narodnim blagom iz Beneške Slovenije. Priobčil je par pravljic. Po smrti Petra Podreke je priobčil v istem listu 1890 toplo pisano življenje tega zaslužnega moža, kar je storil tudi ob 100 letnici v »Mladiki«. Leta 1898 je popisal svojo ožjo domovino, Beneško Slovenijo, v Domu in svetu (do Rutarjeve knjige gotovo najpopolnejši spis o

tem delu naše zemlje), širšo slovensko javnost pa je seznanil z beneškimi Slovenci v Mohorjevem koledarju 1905. Malo poznani svet rezijanskih Slovencev je odkril v Domu in svetu 1907 (»Hajdimo v Rezijo!«). O Beneški Sloveniji je še pisal v Jadranskem almanahu za leto 1923. Ob 100 letnici Prešernovega rojstva je prevedel za Prešernov almanah nekaj pesmi v italijansko, ki se berejo tako zvočno in gladko kot v slovenščini. Trinko pozna tudi slovanske jezike in je oskrbel Italijanom prevod Gogoljevega Taras Buljba. V zadnjem

Ivan Trinko.

času pripravlja v družbi s profesorjem dr. Musonijem, ki je tudi beneški Slovenec, iz št. Petra ob Nadiži, obširno delo o Jugoslaviji, ki naj bo služilo Italijanom v objektivno spoznanje naše države.

Poleg vseh teh spisov pa je Trinko napisal še celo vrsto razprav v italijanskem in latinskem jeziku.

Blagoslovljeno in sadow polno je bilo dosežanje življenje Ivana Trinka in šestdesetletnik je še čil in svež. Naj ga ljubi Bog ohrani še dolgo, dolgo in naj bo v bodoče skrben oče ne samo svojim ožjim rojakom kot doslej, temveč tudi goriškim Slovencem, ki so danes upravnno priključeni Vidnu.

Knjigovez Josip Črnigoj.

Predlansko leto je umrl v Kamnjuh na Goriškem obče spoštovan in priljubljen mož, Josip Črnigoj. Vsi njegovi znanci se ga spominjajo kot blagega in vzornega delavca v knjigoveški obrti,

Josip Črnigoj.

s katero je daleč na okrog, zlasti po Primorskem, zaslovel kot prvovrsten strokovnjak. To obrt je opravljal s posebnim veseljem 65 let na Cesti pri Sv. Križu na Goriškem. — V mestih, trgih in vseh vaseh v Primorju vidimo Črnigojevo vezavo knjig. Majhne in večje knjižnice raznih društev po deželi so izšle izpod njegovih spretnih rok. Uradi: sodnije, davkarije, okr. glavarstva, okr. šolski sveti, župni in občinski uradi itd. so polni številnih knjig, ki jih je on vezal. Celo v nekaterih inozemskih mestih po knjižnicah in cerkvah se zrcali njegovo delo. Pokojnik je vezal vsako leto tudi nebroj knjig »Družbe sv. Mohorja«. Predvsem je kaj okusno vezal razne molitvenike, ki jih je Družba izdajala. Smelo trdim, da je večina Mohorjevih knjig, posebno molitvenikov, ki jih še danes rabi verno ljudstvo po Goriškem, vezal Črnigoj. — Njegova vezava je bila naravnost nekaj posebnega. Delo se je odlikovalo v prvi vrsti v tem, da je bilo trpežno izvršeno, poleg tega zelo natančno in kaj lično. Ni čuda, da si je s takim delom pridobil splošen sloves in z njim naročil, da jih je težko zmagoval. — Josip Črnigoj je bil rojen 11. marca 1839 v Dobravljah na Goriškem. Kljub visoki starosti je bil do zadnjega časa vedno zdrav, čvrst in delaven. Ob izbruhu vojne z Italijo je moral bežati. Pod divnimi Kamniškimi planinami je preživel s svojo globokoverno in blago soprogo Marijo štiri leta begunstva. Tudi tu ni ostal mož dela križem rok. Bavil se je z urarstvom, v kojem je bil tudi veščak. Kmalu po preobratu se je vrnil s soprogo v ljubljeno domovino. Knjigoveško orodje je bilo pokvarjeno in večidel poizgubljeno. Kako žalostno je zrl pokojnik na to razdejanje! »Rad bi se vezal,« je rekel svojemu sinu. A zaradi njegove visoke starosti so mu sinovi odsvetovali, da bi se še nadalje bavil s knjigoveštvom. Starček se

je temu vdal in šel z ženo v Kamnje k sinu župniku. V l. 1920 sta slavila svojo zlato poroko v krogu svojih deveterih otrok. (Od teh sta dva duhovnika, tretji učitelj, četrti posestnik, urar in župan, peti in šesti sta trgovca; tri hčere so poročene.) — Nekaj posebnega še je bilo pri vrlem pokojniku to, da je svoja zadnja leta — pesnikoval. Vse njegove pesmi hrani njegov sin, župnik v Kamnjuh. Od tega slavlja dalje je bil starček še vedno čil in se je rad tuintam še bavil z urami. Kot v mladih letih, tako tudi sedaj v starosti je vedno rad molil in delal. Dočakal je visoko starost 83 let; delo in molitev sta ga krepili. — O Božiču 1921 se je v cerkvenem stolpu smrtnonevarno prehladil, ko je za veselje Bogu v čast in sebi v kratek čas blagi starček popravil stolpno uro. Po treh mesecih, polnih trpljenja, je zatisnil v Gospodu svoje trudne oči 20. marca 1922 v župnišču. Pokopan je v Kamnjuh. Njegov pogreb je bil izredno veličasten. — Pokojniku, vzoru krščanskega in družinskega očeta, blag spomin!
S.

Louis Pasteur.

Vsaka dekla v mlekarni pozna besedo: pasteurizacija, vsakdo tudi ve, da je treba mleko pasteurizirati, če ga hočemo spraviti iz oddaljenih krajev na trg, sicer se nam zagriže. Toda malokdo ve, da ta beseda prihaja od imena moža izumitelja pasteurizacije — Louis Pasteurja. Leta 1923 je ves

Louis Pasteur.

izobraženi svet slavil stoletnico rojstva (L. Pasteur je bil rojen 27. decembra 1822, umrl je 28. septembra 1895) tega velikanskega dobrotnika človeštva. Ta mož je z neutrudljivim učenjaškim iskanjem odkril neskončno majhne rastlinice-glivice, katerih je polno vse naše ozračje, vsa naša okolica, in dokazal, da te povzročajo kisanje mleka, kipenje mošta, octa itd. Dokazal pa je tudi, da prav one povzročajo kvarjenje vina. Poskusil jih je uničiti na ta način, da je segrel vino na 60° in jih pomoril s to vročino; in glej, vino se ni več kvarilo. Pasteur je izrekel tudi trditev, da razne bolezni takisto povzročajo podobne glivice. Na podlagi njegovih odkritij so razni učenjaki iskali in preizkušali tako dolgo, da se jim je posrečilo preprečiti zastrupljenje — gnojenje — ran, zlasti pri operacijah. Vsi starejši ljudje še pomnite, kako se je razglašalo, da se je ta in ta operacija izborna posrečila, — čez nekaj dni pa ste čuli, da je bolnik umrl: rana se je prisadila, gnojila. Danes pa se operacije vrše dan za dnevom — brez gnojenja. To je zasluga Pasteurja in njegovega naslednika Angleža, zdravnika Listera. — Pa še nekaj je dosegel ta mož. Iznal je cepivo zoper pasjo steklino. Kogar ugrizne stekel pes, steče tudi sam in umrje v groznem stanju. Danes imamo Pasteurjeve zavode, kjer ugriznjene cepijo, in v par tednih se

vrne rešen in zdrav med svojce. Seveda se ne sme cepitev zamuditi. Čim prej, tem bolje! Pri zamudah ni več pomoči.

To je bil torej Pasteur, dobrotnik človeštva, oče svojih učencev, vztrajen do skrajnosti pri znanstvenem delu, zaeno ognjevit narodnjak (Francoz) in prepričano veren katoličan. Tudi Mohorjani se s tem skromnim spominom hvaležno klanjamo njegovemu duhu.

Matija Gubec — kmečki kralj.

(Ob 350 letnici.)

Kdor si bil v Zagrebu in si ogledal saborsko cerkev sv. Marka (v gornjem mestu), nisi zlepa zgrešil pred cerkvijo petero v tla vdelenih, prevrtanih, belih kamnitih plošč. Če si čital Grudnovno Zgodovino slovenskega naroda 5. zv., si se takoj spomnil, kaj da ti kamni pomenijo. Tam je namreč tisti usodni prostor, kjer je bil na strašen način umorjen 'kmečki kralj' Matija Gubec dne 15. febr. 1573. Z žarečimi kleščami so mu trgali meso z života, ga posadili na razbeljen železen tron, na glavo mu potisnili žarečo železno krono in ga nazadnje s konji razčetrili.

Kaj malo najbolj preprostih Slovencev je, ki bi ne vedeli tega. Vsakemu učenčku je znana zgodovina slovensko-hrvatskega kmečkega upora, od ust do ust, od stoletja v stoletje jo je ponavljala živa beseda. Toda kljub temu je dolžnost knjige in časnikov, da te zgodbe ne pozabijo ob slavnostnih obletnicah. Vprašajmo se najprej, kaj je bilo povod temu uporu? Ali je bila to le kmečka sitnost, godrnjavost in objestnost? Ali je bila to le bleda zavist kmetov, ki so videli, da se 'gospodi' godi bolje kot njim? Ali je bila ta 'moška punta', kot so imenovali kmetje svojo zvezo v boju za 'staro pravdo', le izraz neutemeljene nezadovoljnosti, sad sebičnih podpihovalcev ljudstva in sirov izbruh zapeljanih kmečkih množic? Kdor bi tako sodil 'moško punto' in tako razlagal vse podobne pojave iz najstarejše dobe do najnovejšega boljševizma, bi se motil in bi bil kmečkemu ljudstvu sila krivičen. Zakaj nobenega stanu ni, ki bi bil bolj miroljuben kot kmet, ki bi bil bolj pripravljen, »dati Bogu, kar je božjega, in cesarju, kar je cesarjevega«, in tudi nobenega stanu ni, ki bi tako iskreno ljubil to, kar je njegovega. Zakaj vse to, kar ima: polje, vinograd, vrt, hiša, živina — vse to je nekaj živega, čemur posveča vso svojo ljubezen, kar boža s svojo roko, kar goji in redi s kapljami svojih potnih srag. Vse to imetje ni denar kapitalista, bankirja, verižnika, mešetarja, ki je neskončno grd v primeri z 'bлагom' kmetovim. Zakaj kmetovega 'bлага' se drži njegova vroča, ljubezni polna kri, denarja pa se drži le prečesto kri revežev, vdov in sirot. Prav zato pa je razlagljivo, da kmet krčevito brani, kar je njegovega: vsako ped zemlje, vsako brazdo, vsako drevo v gozdu. Da, tudi svojce štiti bolj žilavo kot drugi stanovi. In v tem je iskati pravične jeze kmečkih uporov. Kmet se ni branil dajati grofom in graščakom, kar jim je šlo

Pasteurjev spomenik.

(Od steklega psa popaden deček prosi učenjaka pomoči.)

po stari pravdi. Ko pa so prišla nadenj krivična bremena od gospode, v čemer so grešili z mamlimi izjemami vsi, takrat pa še prav posebno Franc Tahi, gospod s Susedgrada in Stubice. Pred njim ni bila varna ne hči ne živina, ne žito ne vino. Zločini so kričali do neba. Ti so zatakneli „moški panti“ petelinje pero (znak boja) za klobuk in bršljan ter zimelen za trak. Dolgo so prosili, iskali pravice v Gradcu, župnik Ivan Babič jim je sestavljali pritožbe na kralja samega. Toda povsod so naleteli na gluha ušesa. Vse to jim je potisnilo v roke sekuro in cepec in jih strnilo v vojsko, da si pribore pravice. Žedinilo je Slovence in Hrvatse v obupni boj za „staro pravdo“. Uporni kmetje so si izvolili vlado treh mož: načeloval je Matija Gubec, Hrvat, prislednika sta mu bila Ivan Pasanec in Ivan Mogaič. Za poveljnika kmečke armade so izvolili Metličana Ilija Gregoriča.

Njihov politični onusitek za bodočnost moramo občudovati. Sklenili so, da rešijo vse slovenske in hrvatske kmete izpod oblasti gospode. — Zahtevali so svoboden promet do morja. — Sklenili sami pobirati davke in skrbeti za varnost dežele. — Pokorni hočejo biti edinole kralju, uživati pa popolno narodno avtonomijo brez tuje nadvlade.

To so 350 let stari zamisleki naših pradedov, ki jih je tedaj graščinska gospoda ljuto zatrla, udejstvovala pa jih je kesneje francoska revolucija, deloma šele svetovna vojska in nekaj se jih rešuje tik pred našimi očmi.

Edinost kmetov je bila sijajna, žal pa, da niso imeli orožja in da je bil malokdo vajen pravilnega

bojevanja. Vojskovodja, Ilija Gregorič, je napravil dober načrt, ko je razdelil vojsko v tri skupine, ki naj bi se s Kranjskega in Štajerskega združile pri Stubici s Hrvati in tamkaj izvojevale odločilno bitko. Toda preden je kranjsko in štajersko krilo dospelo na določeni kraj, je bilo že poraženo od graščinskih čet: Thurn jih je porazil pri Krškem, Schratzenbach pri Sv. Petru pod Svetimi Gorami. Glavna bitka pa se je bila 9. februarja 1573 pri Stubičkih toplicah. Krog 10.000 kmetov je napadla plemiška vojska, ki je imela težko konjenico in dobro oboroženo pehoto. Odpor kmetov je bil obupno hraber, toda vzdržati ni mogel. Trdé, da je obležalo 5000 kmetov na bojnem polju. Plemiška vojska je divjala, morila in obešala že premagane kmete na hiše in drevesa; na neki lesniki ob glavni cesti je viselo 16 kmetov.¹

Tako nesrečen je bil konec kmečke vojske, zmagal je graščak in gospoda. Toda po 350 letih ni skoro sledu več o tisti gospodi, oba naroda, slovenski in hrvatski še živita, združena v eno državo s srbskim narodom, ki je imel takisto žalostno usodo robstva, pa je tudi kmet bil tisti, ki je otreseel jarem turške sužnosti.

Zgodovina teh treh narodov pa je glasna priča, da more narod, ki je v njem globoko vkoreninjeno verskonravno čuvstvo, ki je pošten in iskreno ter požrtvovalno ljubi svojo domovino, silnejši sovražnik sicer zatirati, zatreti pa ga ne more nikdar.

¹ Glej dr. J. Gruden, Zgodovina slovenskega naroda, 5. zv., str. 765; izdala Družba sv. Mohorja.

V. katoliški shod Slovencev v Ljubljani.

Da je vsa Evropa strašno bolna, da je vse to velikansko telo kakor nekdanj Jobovo na gnoju, ki je obdano od ran, iz katerih se cedi bolečina, solze in kletev, krivice in razbrzdanost, to nam je vsem jasno. Mogočnjaki, ki so stoletja vladali krivično, so izginiti s prestolov, a njih mesta so mnogokje zavzeli ljudje, ki jih je Previdnost pozvala, da kaznujejo preteklost, pa so se sami usuznjili krivici in nenravnosti in so zato vse lepe pridobitve vnovič kaljene z grenkostjo (Rusija!). Ohola Nemčija, ki je iz same objesti in škodoželjnosti hotela pomandrat vse narode, ki je med vojsko cvetoča mesta, polja, vinograde, rudnike v Franciji požigala, uničevala, zasipala, je danes ponižana do obupnosti. Wilson, ki je s svojim človekoljubnim in pravičnim geslom o »samo odločbi narodov« zasijal kot zvezda pravice, je bil od bankirjev, ki jim pravični mir ni ugajal, pahnjn v kot in z njim vred njegovo pravično geslo. Miru niso sklepali z ljubeznijo v srcu in ne z zavezanimi očmi pravice, marveč s koristolovnim ključem do svojih blagajn v rokah, s katerim so rezali kot z nožem telesa narodov, ne meneč se za njih solze in bolečine. In nobenemu narodu niso zadali hujših ran kot našemu slovenskemu narodu, ki so ga raztrojili. Ko je tako krivica postala zakon, ni čuda, da se vleče skozi vso Evropo grenka reka bode na eni strani, na drugi pa se košati kapitalizem, odušstvo, »ki zaklade zbira iz bližnjikov krvi« in iz tega izvira obup, ki peha široke sloje v blato nenravnosti, sirovosti in pi-

jančevanja. V bedi je danes uradnik — vsepovsod, ne samo pri nas —, v bedi učenjak, v bedi večina duhovščine; v kakšni bedi pa sirote, stare vdovice, vojni invalidi — o tem ni mogoče več pisati. V bedi je danes mali in srednji kmet, v bedi mnogo delavstva. Kaj se je zgodilo? Zemlja rodi, kot je rodila prej in pogrinja zadostno preskrbljeno mizo za vse — in vendar toliko bede? Človeštvo je ranjeno, človeštvo je bolno, napilo se je strupa iz čaše materializma, ki je celo stoletje napadal Boga, dušo, vest, vero, krščanstvo, tajil posmrtnost in ustvarjal nebesa na zemlji. To njegovo protibožje in protivečnostno ustvarjanje pa se mu je strašno izmalicilo: namesto nebes je človeštvu ustvaril — pekel. Narodom pa so se odprle oči. Sredi zmot in trpljenja se dviga vsepovsod glas in klic: nazaj h krščanstvu! V Italiji, v Franciji, v Ameriki, na Nemškem se zgrinjajo milijoni pod zastavo križa. Celo na Ruskem, kjer je toliko duhovščine boljševizem pobesil v cerkvah na oltarje, celo tam se ljudstvo dviga in išče preganega Boga. V neko selo se je vrnil pobegli pravoslavni duhovnik, ki so ga prej zasmehovali in pljuvali za njim. Ob povratku pa so ljudje poklekali pred njim in mu poljubovali raztrgano suknjo, češ, pregnani Bog pravice, poštenja in nravnosti se je s pregananim svečenikom spet vrnil v njihovo sredo. Bolne duše, bolna srca more ozdraviti edino On, ki je prišel med nas zato, da daje pričevanje resnici. To prepričanje, da je edino Bog s svojimi zakoni tisti, ki more ozdra-

viti-bolno človeško družbo, je bilo navod in pogon za dva veličastna shoda katoličanov meseca avgusta 1923: Evharistični kongres v Zagrebu in V. katoliški shod v Ljubljani. Stotisoči so se zbrali, da dajo duška svoji verski zavesti in da izrazijo svojo zahtevo, ki se je zlila v pesem, odmevala iz src po ulicah in božjih hramih s ponavljajočim se vzklikom: *Povsod Boga!* Za to načelo ni manifestiralo nekaj odbranih izvoljencev, nekaj v to najetih ljudi; za to načelo je kriknila duša narodova. Ista sila in isto prepričanje je zvalilo na shod staro ženico, župana in gospodarja, mladeniča in dekle, izobraženca in dijaka, kmeta in delavca. Isto prepričanje je razvilo na stotine zastav in praporov, ki so vihrali nad glavami onih, ki se tesno organizirani

Ves ta svečanoesni red, ki ob teh tisočih ni niti enkrat pozval policije na pomoč, je sad organizacij. Kdor je to nepristransko opazoval, je moral priznati: Slovenci smo velik narod, naj si smo še tako majhni po številu! Nam, ki smo vse to videli — saj je bil vsak dva najsti Slovenec na V. katoliškem shodu —, zadoščaj beseda našega kralja, ki je sam s predsednikom skupščine Ljubo Jovanovičem počastil shod in ves zavzet na Kongresnem trgu izrekel svojo sodbo: »Krasno! Edinstveno!«

To zunanje slavje je bilo potrebno, da s svojim čarom okrepi krščansko prepričanje, da razgiblje duše in ogreje srca za krščanska gesla. Toda pravo jedro shoda je tičalo drugod. Svoje kralje in korenine ima v tisočih urah duševnega, pripravljalnega dela. Deblo shodu

Slavnostni sprevod.

zbirajo pod njimi iz vseh slojev in stanov v najrazličnejše svrhe, toda edini v načelu: *Povsod Boga!*

Zunanjeja leska in veličastva obeh shodov ne bomo popisovali na drobno. V Zagrebu je bilo 5000 Slovencev, ki so bili priča peturnega sprevoda z Najsvetejšim in so občudovali vso pestrost naroda, ki se je izražala v dragocenih, ponositih nošah hrvaških odličnjakov in v pisani množici ljudstva, odetega v preprosto, pa tako lepo narodno nošo. Brez posebnih organizacij, brez izrazitega vodstva je hrvaški narod takorekoč sam od sebe razlil svojo mehko dušo pred Gospoda — Zveličarja.

V Ljubljani pa je bil V. katoliški shod odsev tridesetletnega organizatoričnega dela. Krogi 200 zastav in praporov je pomenilo 200 discipliniranih in urejenih polkov, ki so pripravljeni za krščanska načela delati, žrtvovati, boriti se in tudi trpeti.

pa je zrastle iz tehtnih govorov, razgovorov in živahnih razprav v posameznih odsekih. Ni ga stanu, ni ga javnega delovanja, ki bi se ga ne bili lotili posamezni odseki in z vso ljubeznijo sklepali o smernicah za nadaljno delovanje v korist človeštvu, cerkvi in narodu. Odkritorsčno so se razodele vse rane, ki jih skriva ponekod še preplitvo krščanstvo, obsodile so se brezobzirno napake in zablode v nas samih in jasno začrtale smeri onih potov, po katerih naj hodi živo in blagotvorno katoličanstvo. Toda vse to ogromno delo, vsa ta najboljša volja pa bi bila le glas vpijočega v puščavi, če to deblo ne dobi vej in jih ne razširi med vsem slovenskim narodom. S koncem katoliškega shoda mora biti postavljen začetek splošnega uresničevanja teh sklepov in načrtov. Vsi ti tehtni govori bodo zbrani v knjigo. Ta knjiga naj bo več let neizčrpna učiteljica slovenskega ljudstva. Vsako društvo beri, predavaj,

razpravljaj o posameznih strokah iz te knjige. Ne domišljajmo si, če je shod zunanje uspel tako sijajno, da nimamo ničesar več popravljati! Koliko je še treba izruvatirovosti, koliko omejiti blazno veseljačenje in popivanje, koliko zanetiti želja in vzgojiti žeje po duševni hrani, po dobri knjigi, koliko je treba poglobiti zavest, kolike važnosti je dobra organizacija, kako se moramo vzgojiti v živi narodni in državni misli, v socialnem vprašanju itd. Ne čakajmo boljših časov kot mutasta zijala. Vsi na delo! Vsak, kdor nosi v srcu krščansko prepričanje, se žrtvuj. Uredi samega sebe po katoliških načelih, pomagaj drugim, da spoznajo taista. To bodo košate veje tega drevesa in sadov na njih bo mnogo. Pravica in mir naj se v ljubezni poljubita — in bolna Evropa se bo dvignila ozdravljena v novo, srečno življenje.

Dasi nam zaradi tesnega prostora ni bilo mogoče poseči v podrobnosti katoliškega shoda, ne smemo prezreti enega trenutka: To je bilo ono slavnostno zborovanje, ki je bilo posvečeno našim bratom v dveh tujih, sosednih državah. Bili so drugi hipi na shodu morda bolj veličastni, toda bolj pristrčnega ni bilo nobenega. Srca so zaplala, solze so se zaiskrile, vsa ljubezen je planila na dan. Ta ljubezen do naših bratov in do naše po krivici nam odsekane zemlje mora po vplivu tega shoda prežeti vsa naša srca. Nobenega veselja bi ne smelo biti med nami, da se ne bi spominjali zasužnjenih bratov in ne bi položili zanje če še tako skromnega daru na žrtvenik ljubezni. Mogočni jih zatirajo in jim jemljejo materino besedo, mi pa jih podpirajmo, da ne klonejo in ne omagajo. Zaupajmo! Bog je pravičen!

Povsod Bogal

1. Povsod Bogal Devica Marija,
mi hočemo povsod Bogal
Razgrni plašč usmiljenja, Mati,
nad svodom našega neba.
Pošlji z ljubljenim Sinom
iz blagoslovljenih dalj
povsod Boga, ki naš je Oče,
povsod Boga, ki naš je Kralj.
2. Povsod Boga po naših družinah,
mi hočemo Boga povsod:
hčera bo naših nežna milina,
sinov bo naših krepek rod.
3. Povsod Boga, po šolah, po naših,
povsod Boga mi hočemo:
On bodi Mojster našim otrokom,
vodnikov drugih nočemo.
4. Povsod Boga po naših sodiščih,
mi hočemo povsod Boga:
da mogla biti sodba bo vsaka
odsev pravičnega moža.
5. Povsod Boga med zveze zakonske,
mi hočemo Boga povsod:
Mož bodi ženi, žena pa možu,
obema bodi vzor Gospod!
6. Povsod Boga v armadi junaški,
povsod Boga zahtevamo:
Mučencem Cerkve in domovine
svobóde pesmi pevamo.
7. Povsod Boga, prisegamo verno,
ohraniti povsod Boga:
Ti blagoslovi, Mati Marija,
prisego vernega srca.

Glasnik Družbe sv. Mohorja.

Nekaj o gospodarstvu. Premnogo udov naše Družbe se živo zanima za gospodarske razmere Mohorjeve družbe. Glavna vprašanja so: Zakaj je še vedno na Prevaljah? Kaj je z Družbinim domom, tiskarno in premoženjem Družbe v Celovcu? Ali se Družba ne misli preseliti kam drugam — v središče Slovenije? Na taka in podobna vprašanja podamo kratko pojasnilo. Družba je za sedanje prostore, ki jih je primerno opremila, popravila in za tiskarno, vezalnico ter skladišče priredila, porabila dokaj denarja. Nikakor bi ne bilo gospodarsko, če bi te prostore preneglo zopet zapustila in si iskala drugod nove strehe. Na Prevaljah ima na razpolago električno silo, ima železniško postajo, redne poštne zveze, kar ji omogočuje obratovanje in točno poslovanje. Resnica pa je tudi to, da se je Mohorjeva družba rodila na Koroškem, delovala na meji slovenske zemlje od rojstva in jo zaradi tega veže ljubezen in staro izročilo na koroška tla, na obmejno krajino. In ker se je izkazalo, da je njeno poslovanje na Prevaljah možno in je že prišlo v redoviti tek, nima

nujnega povoda, da bi iskala prenačljeno novega selišča. — Družba sv. Mohorja ima tudi še vedno svoje pravno bivališče v Celovcu, kjer je njeno imetje (hiše). Te so sedaj oddane v najem. Prodajati jih ob teh nestalnih valutnih razmerah ne kaže in je treba počakati ustaljenih prilik. Odborniki v Celovcu nadzirajo in skrbno vodijo tamkaj Družbine gospodarske posle in imajo vestno brigo, da se Družbi ne godi škoda. Žal seveda, da to sicer lepo premoženje ob stanovanjskih naredbah in stiskah ne daje onih dohodkov, ki bi jih bilo želeti. Ob rednih razmerah bi Družba od tamkaj lahko dobivala marsikak priboljšek, ki bi ga naklanjala v obliki bolj obsežnih knjig svojim članom. Tako pa dohodki često ne pokrijejo — to skuša sedaj vsak hišni posestnik — niti stroškov, potrebnih za ohranjevanje poslopij. Družbin odbor se je pri sejah že večkrat bavil z vprašanjem, ali ne bi kazalo, da se Družbina tiskarna preseli drugam: v Celje, Maribor ali kar v središče — v Ljubljano. Tehtni razlogi so doslej izpodbili take načrte in odbor nagnili, da počaka ugodnejše prilike.

Razvoj Družbinega delovanja. Lani smo govorili o načrtih, ki jih je odbor zasnoval, da se naša Družba razširi in po dobi begunstva zopet začne s smotrenim delom za ljudsko prosveto, kakor je delala pred vojsko. K temu delovanju štejemo v prvi vrsti ustanovitev Mohorjeve knjižnice. Slovensko ljudstvo rado čita. Med vojsko se je porazgubilo in uničilo mnogo knjig. Da po svojih močeh Družba odpomore pomanjkanju dobrih knjig, je zasnovala svojo Mohorjevo knjižnico. V priročni obliki, ki bo ostala neizpremenjena, je začela izdajati leposlovna dela, izvirna in prevedena; pa tudi poljudno znanstvo bo prinašala. Vsi drugi kulturni narodi imajo take knjižnice. Pri nas so se že večkrat začeli taki poizkusi, pa so redno prenehali. Mohorjeva družba hoče vztrajati in v nedoločenih rokih pošiljati na knjižni trg dobro berilo. Prvi zvezek je izšel in prinaša Al. Remca ljudsko igro: »Užitkarje«, ki so prehodili že mnogo odrov z velikim uspehom. Ko to pišemo, je v tisku Sovretov prevod Platonovega zagovora. Ponatiskuje se iz »Mladike« »Knez Serebrjan«, ena najboljših ruskih ljudskih povesti, ki nam odkriva dobo Ivana Groznega in nas uči razumevati rusko dušo. Pripravljen je tudi rokopis dr. Fr. Kotnika: Koroške pravljice. Sprejeta je tudi Silvin Sardenkova zbirka Izbranih pesmi, ko so skoro vsa njegova dosedanja izdavanja pošla. V kratkem izide tudi Kneippov Domači zdravnik, 6. izdaja, po katerem je tako mnogo poprašenjav. Tudi tako poljudni, zaeno pa tehtni in strokovni članki dr. Breclja o zdravstvu izidejo v posebnem zvezku. Naše poverjenike prosimo, da opozore člane na Mohorjevo knjižnico, in vabimo, zlasti knjižnice in društva, da se naroče nanjo. To naj ukrenejo takole: Mohorjevi družbi na Prevalje pišejo dopisnico, na katero napišejo natančni naslov nase in izjavijo, da so naročniki Mohorjeve knjižnice. Ko izide knjiga, jim jo Družba takoj dostavi, vanjo priloži ček in vpiše ceno. Zakaj na ogled Družba knjig ne more pošiljati, ker je vsaka knjiga danes predragocena in bi bila škoda preobčutna.

»Mladika.« V lanskem Glasniku je Družba napovedala, da ima namen, izdajati družinski list s podobami. Ta namen je uresničila s tem, da je prevzela izdajanje »Mladike«, in sicer za vse Slovence. Ze prvo leto se je »Mladika« priljubila slovenskim družinam. Toda naročnikov le še ni toliko, kakor bi bilo želeti, in ima Družba to leto občutno izgubo. Zakaj naročnina 70 Din za ilustrovan list, ki obsega 480 strani, je tako majhna, da je izguba neizogibna. Toda Družba hoče vztrajati in prosi vse poverjenike, naj se zavzamejo za »Mladiko« in naj živahno poagitirajo zanjo. Naš vzor je, da bi mogla Družba v doglednem času pridobiti večino udov tudi za naročnike »Mladike«. Tedaj bi bil list lahko poceni in tudi vsebinsko na višku. Za prihodnje leto se je zvišala naročnina le za 14 Din, to je na 84 Din, dasi so plače v tiskarni in papir poskočile razmeroma za mnogo več odstotkov.

Razen Mohorjeve knjižnice ima Družba resno voljo, da izda čim več in čim boljših knjig kot Družbine založne knjige. Slovensko-nemški slovar je pošel. Poizvedovanja po njem so pričla, kako ga danes še prav posebno potrebujemo. Zlasti tudi zato, ker slovenska knjiga prodira v svet. Celo v londonskem vseučiliškem

seminarju že čitajo naše knjige. Potreba nam je priročnega slovarja. Družba je poverila delo dr. Glonarju, ki bo skupno s prof. Ramovšem staro Hubadovo izdajo predelal. Iz nje bo izločil vse besede, ki so mrtve, in dodal novih, ki žive v našem najnovejšem slovstvu, ki jih celo Pleteršnik nima. Delo je v teku in bo približno do velike noči izvršeno. Knjigo o državi piše vseuč. prof. dr. Leonid Pitamic. Knjiga je živa potreba za nas, da se vsak Slovenec zave, kake dolžnosti ima kot državljan in kake pravice. Če bo le mogoče, izide knjiga kot Družbin dar, sicer pa kot posebno izdanje. Družba je prejela na vpogled rokopis štirih gospodarskih knjig strokovnjaka Fr. Štuparja, in sicer: O rodni zemlji, O gnoju, O gnojenju in Pogled v rastlinstvo. Ako bo gmotno zmogla, izda tudi te knjige. — Živinozdravnik Franjo Dular prireja Umno živinorejo za novo izdajo. Vse te knjige so prave neločljive svetovalke naprednega kmetovanja. Če še omenjamo, da je izšla v ponatisu leta 1923 Aljaževa pesmarica (I. in II. zvezek), Križana usmiljenost in Lisica Zvitorepka, sodimo, da so to dokazi, ki pričajo o zopetnem razgibanju Družbe po prostnem trpljenju in težkih vojnih udarcih.

• **Družbin dar.** Najbolj živo pa se bodo vsi Mohorjani zanimali za knjige, ki jim jih Družba poda kot članom. Za leto 1923 dobijo člani sledeče knjige: Koledar za prestopno leto 1924; povest Carski sel (I. del), iz francoščine (Jul. Verne) prevel dr. A. R. kot 76. zvezek Slovenskih Večernic; Življenje svetnikov 4. snopič, dr. I. Ev. Zorè; namesto napovedane kemije pa izide knjiga dr. Ozvalda Za vsak dan. Treba se nam je opravičiti, zakaj da ni izšla obljubljena kemija. Vzrokov je bilo več. Delo je bilo preobsežno, da bi izšlo v eni knjigi, deliti ga ni kazalo. Strokovnjaki-ocenjevalci so vsi bili edini, da so posamezni oddelki vzorno napisani, bili pa so mnenja, naj nekatere težje umljive stvari izostanejo. Zato bo treba delo preurediti in skrajšati, za kar je bilo pa premalo časa. Poleg tega so nam mnogi svetovali, češ, poljudna kemija ni tako nujna kot vzgojna čitanka (Za vsak dan) v teh tako trdosrčnih in posirovelih časih. Zato je odbor kemijo za letos odložil in jo izda kesneje. — Opozoriti moramo tudi na vsebino Koledarja. Koledar ne prinaša običajne koledarske vsebine, ki je redoma lahka, zabavna in drobižasta. Letošnja vsebina je po večini tehtna, za kar jamčijo že imena sotrudnikov. Mnogi članki nudijo kaj pravno gradivo za predavanja. Ako predavatelj obrazloži in razdrobi članek, ga bodo člani doma s posebnim pridom brali in do dobra umeli. — Tudi oglase smo prevzeli v Koledar. Resnica je, da oglasi dajo neko mikavnost knjigi, so pa tudi potrebni in poučni. Samoumevno pa je, da nismo sprejeli nikakih, ki so naperjeni le na žepe bravcev (razna ničvredna mazila in zdravila itd.). V Koledarju so oglasi trdk, tovaren, obrti in denarnih zavodov, ki pojasnjujejo razvoj našega trga in kupčije in so vodič, kam naj se obrnemo in kako naj izbiramo nakup vsakdanjih potrebščin. — Koledarju smo dodali 12 strani za domače knjigovodstvo. Če kdaj, je v naših časih potrebno, da vsak gospodar in gospodinja vodita majhno knjigovodstvo o troških in dohodkih, sicer koncem leta ne moreta dati odgovora od svojega hiševanja. Prostor, ki ga je zavzemal prejšnji zapis-

nik, smo porabili na drugi, upamo, koristen način. Žal nam je, da nismo mogli vsega dosepelega gradiva priobčiti. Papir se je nanovo podražil, Izostati je moral zelo lep Razgled po katoliškem svetu, Domača lekarna za živalske bolezni, skrčeni so tudi življenjepisi.

Družbin dar za leto 1924. Člani dobijo prihodnje leto sledeče knjige:

1. Koledar za navadno leto 1925. Opozarjamo, da ostane Koledarju oblika, kakor je letos in da dobi za okras nove, izvirne risbe.

2. Dr. J. Lesar: Apostoli Gospodovi. Ker je dr. Zore bolehen in nujno potrebuje oddiha, je odbor sprejel in med življenje svetnikov uvrstil to strokovno delo prof. dr. J. Lesarja. Izide v isti obliki kot življenje svetnikov.

3. Slovenske Večernice, 77. zvezek, prineso II. del prezanimive povesti: Carski sel (Mihael Strogov).

4. Ing. Turk: Travništvo. To je izvirno delo našega prvega strokovnjaka o travnikih, o zboljšanju, o deteljinah, umetnih travnikih itd. Knjiga je živa potreba za naše kmetovalce.

5. Vsak član pa dobi še za doplačilo 14 Din Meschlerjevo knjigo: Trije temeljni nauki duhovnega življenja. V platno vezani knjigi, ki bo imela obliko Pasijonskega molitvenika, bo dodan tudi kratek molitvenik. Knjigo je prevlel Marko Krajnc in spisal tudi molitvenik. To krasno premišljevalno berilo bo gotovo ustreglo tolikim željam našega vernega razumnštva, kongregacij, samostanov, duhovščine itd. Nečlani dobijo v platno vezano knjigo za 40 Din.

Sotrudnikom in poverjenikom. Odbor Družbe sv. Mohorja se najiskrenejše zahvaljuje vsem sotrudnikom. Imena odličnih mož, ki se čezdalej bolj uvrščajo v zbor sotrudnikov naše Družbe so nam priča, s kako bistro uvidevnostjo spoznavajo ti največjavnejši možje važnost ljudske prosvete

in ji zato po Družbi posvečajo svoje duševno delo. Oni so porok za uspešno delo naše Družbe, ki jih zahvaljuje in prosi, naj ji ostanejo zvesti prijatelji z delom in svetom. Nič manj zahvale naj ne bo vsem poverjenikom. Brezplačno se žrtvujejo za Družbo, zbirajo člane in razdeljujejo knjige. Tisočera hvala in gorka prošnja: Vztrajajte in nabirajte še novih članov!

Letnina za leto 1924 je 20 Din za vsako posamezno osebo ali ustanovo. Pri najboljši volji ni mogel odbor ostati spričo naraščajoče draginje, zlasti papirja, pri lanski naročnini. Kljub temu pa je ta cena vsaj trikrat nižja, kot so cene knjig na knjižnem trgu. Vse poverjenike prosimo, da udom obrazložijo, zakaj je bilo treba dvigniti letnino. — **Dosmrtnina znaša 300 Din** za vsako osebo, za župnijske ali šolske knjižnice in društva (hiše ali cele družine se ne sprejemajo za dosmrtno ude). Dosmrtniki z izplačano dosmrtnino do 50 kron (do štev. 3220) naj doplačajo 12 Din, oni z dosmrtnino 80 kron (od štev. 3221 do 3275) naj doplačajo 11 Din, z dosmrtnino 200 kron (od štev. 3276 do 3317) 10 Din, z dosmrtnino 400 kron (od štev. 3318 do 3331) 7 Din, z dosmrtnino 900 kron (od štev. 3332 naprej) 3 Din, ali pa naj povzdignejo dosmrtnino do sedanjih 300 Din. — Udje v **Juljski Benečiji** plačajo letnine **25 Din**. Ako želijo prejeti knjige po pošti, plačajo **34 Din**. — Za Ameriko znaša letnina **1 dolar**, dosmrtnina **15 dolarjev**, doplačilo za dosmrtnike **70 centov**, doplačilo za vezan molitvenik **45 centov**.

Opomba. Glede nabiranja in vpisovanja prosimo: Gg. poverjeniki naj začno z nabiranjem naročnikov takoj, ko dobe knjige. Koncem februarja 1924 naj bi bilo končano, da Družba nima škode ob natisu knjig zaradi silno drugega papirja. Pri naknadni priglasitvi velja knjigotrška cena. (Glej zadnjo stran Koledarjevih platnic!) Vpisovalne pole in članarino naj odpošljejo na naslov: Družba sv. Mohorja, Prevalje.

Račun za leto 1922.

Dohodki:	kron
1. Letnina 43.518 udov po 25 K	1.087.950—
2. Doplačilo dosmrtnikov	19.365—
3. Dosmrtnina	7.545—
4. Saldo	1.058.982-40
<hr/>	
	2.173.842-40

Stroški:	kron
1. Dosmrtnina v »Matico«	7.545—
2. Nagrada pisateljem	33.008—
3. Kliseji in podobe	16.941-40
4. Papir za družbene knjige	949.950—
5. Stavke in tisk družbenih knjig	729.010—
6. Knjižgoveško delo družbenih knjig	357.020—
7. Skladišča in uradni prostori	2.280—
8. Tiskovine	10.135—
9. Uprava	67.953—
<hr/>	
	2.173.842-40

Primanjkljaj (saldo) K 1.058.982-40 se bode pokrtil z dohodki zaloge in tiskarne Matica je znašala 31. decembra l. 1921 K 133.279-23
Leta 1922 ji je prirastlo po dosmrtnini » 7.545—
Skupno matično premoženje je znašalo dne 31. decembra 1922 K 140.824-23
ki je naloženo v Družbinih hišah v Celovcu.

Odbor Družbe sv. Mohorja:

Dr. Franc Cukala, župnik v Guštanju, predsednik.
Andrej Truppe, kn.-šk. tajnik, duh, svetnik v Celovcu, njeđa namestnik.
Josip Zeichen, ravnatelj tiskarne in Družbin blag.
Dr. Janko Brejc, odvetnik v Ljubljani.
Dr. Lambert Ehrlich, univ. profesor v Ljubljani.

Janez Hutter, duh, svetnik, profesor v p.
Dr. Franc Kotnik, gimn. profesor v Ptujju.
Msgr. Val. Podgorc, prof. pri uršulinkah v Celovcu,
Janez Vidovic, stolni školist v Celovcu.
Urednik Družbinih knjig:
F. S. Finžgar, v Ljubljani, Trnovo.

Imenik

župnij, krajev, gg. poverjenikov, pošte in število udov
Družbe sv. Mohorja.

Pokrovitelj: Gospod **dr. Adam Hefter**, knez in škof krški itd.

1. Goriška nadškofija.

1. Dekanija Biljana.	1923
Kojsko. Marinič Fr., župnik. (P. Kojsko) . . .	25
Št. Martin. Vendramin Karl. (P. Kojsko) . . .	2
Medana. Milanič Jos., kurat. (P. Dobrovo) . . .	49
Vedrijan. Košir Ivan, vikar. (P. Kojsko) . . .	24
2. Dekanija Bovec.	
Bovec. Klobučar And., dekan. (P. Bovec) . . .	40
Log. Sekula Ivan, kurat. (P. Log) . . .	41
Srpenica. Mankar Božo, kurat. (P. Srpenica) . . .	60
3. Dekanija Cerkno.	
Novaki. Kenda Iv., kurat. (P. Cerkno) . . .	16
Ravno. Mozetič Ivan, župni uprav. (P. Cerkno) . . .	11
Šebrelje. Ivančič Jos., župnik. (P. Slap) . . .	25
4. Dekanija Črniče.	
Črniče. Berbuč Alfonz, kaplan. (P. Črniče) . . .	30
Ajdovščina. Fon Jos., ž. upr. (P. Ajdovščina) . . .	109
Batuje-Selo. Leban Ign., župnik. (P. Črniče) . . .	50
Kamnje. Črnigoj Fr., župnik. (P. Črniče) . . .	5
Sv. Križ. Rejec Iv., župnik. (P. Sv. Križ-Cesta) . . .	50
Osek. Franke Franc, vikar. (P. Sempas) . . .	31
Sempas. Kragelj M., župnik. (P. Sempas) . . .	70
Vel. Zablje. Kragelj V., žpk. (P. Sv. Križ-Cesta) . . .	10
5. Dekanija Devin.	
Doberdob. Bressan Josip, vikar. (P. Tržiš) . . .	9
Jamlje. Bressan Josip, vikar. (P. Tržiš) . . .	4
Mavhinje. Stanta Vinko, vikar. (P. Nabrežina) . . .	25
Nabrežina. Vodopivec Jož., kur. (P. Nabrežina) . . .	34
Sempolaj. Stanta Vinko, vikar. (P. Nabrežina) . . .	12
6. Dekanija Gorica.	
Št. Andrež. Kosovel Jos., kur. (P. Št. Andrež) . . .	69
7. Dekanija Kanal.	
Kanal. Bele Venc., žpk.-dekan. (P. Kanal) . . .	26
Banjšice. Matelič Al., župn. uprav. (P. Grgar) . . .	11
Deskle. Mežan Vinko, vikar. (P. Plave) . . .	50
Kal. Podberšček Stefan, kurat. (P. Avče) . . .	22
Lom. Pisk Anton, kurat. (P. Sv. Lucija ob Soči) . . .	65
Ročinj. Močnik Fr., kurat. (P. Ročinj) . . .	21
8. Dekanija Kobarid.	
Kobarid. Koršič Ivan, dekan. (P. Kobarid) . . .	183
Borjana. Shejbal Jož., vikar. (P. Kobarid) . . .	21
Drežnica. Kalin Jožef, kurat. (P. Drežnica) . . .	94
Kred. Aljančič Vinko, vikar. (P. Robič) . . .	35
Libušnje. Leben Ivan, kurat. (P. Kobarid) . . .	101
Livek. Jelovčan Pavel, kurat. (P. Livek) . . .	44
Logje. Knavs Val., župnik. (P. Breginj) . . .	6
Staro selo. Aljančič Vinko, vikar. (P. Kobarid) . . .	13
Trnovo. Monkar Božo, kurat. (P. Srpenica) . . .	25
9. Dekanija Komen.	
Komen. Nemeč B., žpk.-dek. (P. Komen) . . .	27
Gaberje. Kos Jos., kurat. (P. Stanjel) . . .	50
Veliki Dol. Stabelj Leop., vikar. (P. Komen) . . .	4
10. Dekanija Solkan.	
Solkan. Rejec Jakob, dekan. (P. Solkan) . . .	55
Bate. Matelič Al., kurat. (P. Grgar) . . .	12
Čepovan. Franke Iv., župnik. (P. Čepovan) . . .	65

Odnos udov . 1731

1923

Prenos udov . 1731

Sv. Gora. Ferlin o. Jan. Kap., gvard. (P. Solkan) . . .	4
Pevma. Budin Jožef, župnik. (P. Pevma) . . .	18
Trnovo. Tomšič Kristof, kurat. (P. Trnovo) . . .	51

11. Dekanija Št. Peter pri Gorici.

Št. Peter. Pahor Oskar, žup. upr. (P. Št. Peter) . . .	38
Bilje. Župni urad. (P. Bilje) . . .	110
Dornberg. Godnič Jos., župnik. (P. Dornberg) . . .	34
Gaberje. Čargo Angelj, župni upr. (P. Miren) . . .	13
Gradišče. Čemažar Fran., žpk. (P. Prvačina) . . .	21
Prvačina. Primožič Jos., žpk. (P. Prvačina) . . .	47
Renče. Pipan Val., župnik. (P. Renče) . . .	50
Sovodnje. Čargo Angelj, vikar. (P. Miren) . . .	51
Vogrsko. Uršič Andrej, žpk. (P. Volčja draga) . . .	26

12. Dekanija Tolmin.

Tolmin. Msgr. Rejec Iv., dek. (P. Tolmin) . . .	250
Grahovo. Kokošar Ivan, žpk. vp. (P. Grahovo) . . .	47
Idrija pri Bači. Vidmar Iv., žpk. (P. Sv. Lucija) . . .	28
Kamno. Jarec Jan. Ev., kur. v p. (P. Kobarid) . . .	26
Sv. Lucija. Abram Jož., žpk. (P. Sv. Lucija) . . .	80
Obloke. Sedej Jan., župnik. (P. Huda južna) . . .	14
Pečine. Pisk Ignacij, cerkv. (P. Slap ob Idriji) . . .	5
Podbrdo. Batič Val., žpk. (P. Podbrdo ob Bači) . . .	66
Podmelec. Hren Jož., kaplan. (P. Podmelec) . . .	85
Roče. Reja Karol, žup. upr. (P. Slap ob Idriji) . . .	8
Št. Vidka gora. Pirc Val., župnik. (P. Slap) . . .	24
Volče. Kodermac Alojzij, župn. upr. (P. Volče) . . .	143

Skupaj udov . 2970

2. Krška škofija.

a) Republika Avstrija.

1. Dekanija Beljak.

Brnca. Verhnjak Jož., žpk. (P. Brnca) . . .	—	—
D. M. na Zili. Lamprecht J., župnik. (P. Beljak) . . .	14	—
Št. Lenart. Sadjak A., žpk. (P. Rekarja vas) . . .	46	53
Loče. Ogris Jožef, žpk. (P. Loče) . . .	47	33
Podkloster. Oraš T., žpk. (P. Podkloster) . . .	—	—
Šteben. Ozgan Ivan, žpk. (P. Malošče) . . .	100	24

2. Dekanija Borovlje.

Borovlje. Trabesinger Lenart, kaplan. (P. Borovlje) . . .	—	24
Bilčovs. Stič J., žpk. (P. Bistrica v R.) . . .	140	152
Glinje-Bajtišče. Primožič Val., žpk. (P. Borovlje) . . .	24	34
Št. Janž v Rožu. Fugger Josip, žpk. (P. Svetna vas) . . .	38	58
Kapla. Singer Št., žpk. (P. Svetna vas) . . .	30	37
Kotmar vas. Mente K., žpk. (P. Vetrinj) . . .	—	45
Sele. Vavt Alojzij, žpk. (P. Borovlje) . . .	125	84
Slov. Plajberg in Ljubelj. Skrinar Al., provizor. (P. Podgora v Rožu) . . .	47	55
Sveče. Ruprecht Vikt., žpk. (P. Bistrica) . . .	—	73
Šmarjeta v Rožu. Božič Lovro, žpk. (P. Šmarjeta v Rožu) . . .	59	56
Žihpolje. Muhl Fr., žpk. (P. Žihpolje) . . .	17	24

Odnos udov . 687 752

	1922	1923
Prenos udov .	687	752

3. Dekanija Celovec.

Celovec. Sv. Duh. Msgr. Podgoro Val. (P. Celovec)	55	38
Celovec. Sv. Lovrenc. Kolarič Fr., župnik. (P. Celovec)	—	8
Hodiše. Starc Ivan, župnik. (P. Hodiše)	83	87
Otok. Peterman Jos., dekan. (P. Otok)	—	5
Vetrinj-Zakamen. Starc Iv., župnik. (P. Vetrinj)	—	13

4. Dekanija Dobrla ves.

Dobrla ves. Randl M., prošt in dekan. (P. Dobrla ves)	122	136
Apače. Božič Lovro, žpk. (P. Galicija)	19	19
Galicija. Ebner J., žpk. (P. Galicija)	52	53
Globasnica. Pšeničnik Jernej, župnik. (P. Globasnica)	23	29
Kamen. Sturm Anton, žpk. (P. Tinje)	22	28
Št. Kancijan v Podjuni. Poljanec V., župnik. (P. Skocijan v Podjuni)	—	43
Št. Lipš. Zulechner F., žpk. (P. Dobrlaves)	52	60
Mohliče. Rudl Josoj, žpk. (P. Galicija)	16	14
Obirsko. Zupan Ign., prov. (P. Ž. Kapla)	18	15
Reberca. Sporn Ivan, žpk. (P. Miklavc)	—	23
Šteben v Podjuni. Kaplan Ant., žpk. (P. Šmihel nad Pliberkom)	31	18
Št. Vid v Podjuni. Kindlman Jakob, žpk. (P. Št. Vid v Podjuni)	91	99
Železna Kapla. Brandstätter Val., kaplan. (P. Železna Kapla)	108	123
Žitara ves. Weiß V., žpk. (P. Miklavc)	60	67

5. Dekanija Pliberk.

Pliberk. Dr. Zeichen Franc, kaplan. (P. Pliberk)	147	150
Kazaze. Župni urad. (P. Sinča ves)	60	37
Šmihel pri Pliberku. Vintar Josip, župnik. (P. Šmihel pri Pliberku)	129	124
Vogrče. Sekol Iv., župnik. (P. Pliberk)	57	56
Žvabek. Uranšek Fr., žpk. (P. Pliberk)	54	54

6. Dekanija Rožek.

Dvor. Fric Josip, dekan. (P. Vrba)	43	29
Domačale. Serajnik J. (P. Podravlje)	7	7
Na Dravi. Ulbing M., soprovizor. (P. Podravlje)	25	20
Št. Ilj ob Dravi. Nagel Ivan, župnik. (P. Vrba)	64	42
Sv. Jakob v Rožu. Šenk Franc, žpk. (P. Sv. Jakob v Rožu)	124	132
Kostanje. Kuchler M., žpk. (P. Vrba)	—	33
Počnica. Kuchling Iv., žpk. (P. Ledence)	34	40
Podgorje. Vuk Fr., žpk. (P. Podgorje)	72	48
Rožek. Dobernik Jos., žpk. (P. Rožek)	—	60
Strmec. Marašek Karel, žpk. (P. Vrba)	7	6
Skočidel. Ulbing T., žpk. (P. Podravlje)	24	27

7. Dekanija Šmohor.

Borlje. Dr. Lučovnik Iv., žpk. (P. Goriče)	10	20
Gorje. Mešnik L., org. (P. Žilj. Bistrica)	17	18
Melviče. Mikula Franc, župnik. (P. Brdo pri Šmohorju)	15	20

8. Dekanija Tinje.

Tinje. Prelat dr. Ehrlich M. (P. Tinje)	—	50
Grabštanj. Kulterer Mar. (P. Grabštanj)	—	6
Št. Jakob ob cesti. Petrič J., sooskrb. (P. Celovec)	—	5
Medgorje-Podgrad. Wölfl Blaž, žpk. (P. Žrelc)	14	—

Odnos udov .	2342	2614
--------------	------	------

	1922	1923
Prenos udov .	2342	2614

Podkrnos. Kovač Fr., žup. upr. (P. Žrelc)	5	9
Radiše. Holec Franc, župnik. (P. Žrelc)	73	68
Žrelc. Petrič Janez, provizor. (P. Žrelc)	—	10

9. Dekanija Velikovec.

Djekše-Kneža. Benetek Al., župnik. (P. Djekše)	50	60
Gorenče. Muri Ig., župn. upr. (P. Ruda)	41	45
Grebini. Meny J., mlinar. (P. Grebinj)	—	16
Št. Jurij na Vinogradih. Wornig Matej, provizor. (P. Zgornje Trušnje)	—	7
Kloster. Kukačka Jos., žpk. (P. Grebinj)	11	25
Št. Peter na Vašinjah. Rosman Fr., župnik. (P. Velikovec)	35	35
Ruda. Laure Franc, župnik. (P. Ruda)	20	20
Šmarjeta. Wornik M., žpk. (P. Velikovec)	40	43

Število udov .	2617	2952
----------------	------	------

b) Jugoslavija.

Dekanija Dravograd.

	1922	1923
Dravograd. Serajnik Volb., inf. prošt, gen. vikar. (P. Dravograd)	17	14
Črna. Dobrovc Jožef, župnik. (P. Črna)	98	126
Črneče. Kogelnik Franc, pos. (P. Meža)	—	9
Št. Danijel. Božič Fr., žpk. (P. Prevalje)	47	34
Dev. Marija na Jezeru. Prevalje. Riepl Matej, župnik. (P. Prevalje)	194	167
Guštanj. Dr. Cukala Fr., žpk. (P. Guštanj)	66	57
Javorje. Viternik Lud., žpk. (P. Črna)	20	15
Jezersko. Drunecky Jan., župnik. (P. Zgornje Jezero)	60	49
Koprivna. Hojnik Iv., žpk. (P. Črna)	—	35
Kotlje. Serajnik Ivan, žpk. (P. Kotlje)	40	38
Libeliče. Vogrinec A., žpk. (P. Libeliče)	—	24
Mežica. Hornbök Ivan, žpk. (P. Mežica)	—	112
Ojstrica. Hafner U., žpk. (P. Dravograd)	20	15
Strojna. Božič Fr., žup. upr. (P. Prevalje)	17	12

Število udov .	579	704
----------------	-----	-----

3. Lavantinska škofija.

1. Dekanija Slov. Bistrica.

	1922	1923
Slov. Bistrica. Cerjak Jož., dekan. (P. Slov. Bistrica)	164	152
Črešnjevce. Zámuda Al., župnik. (P. Slov. Bistrica)	82	72
Gornja Polskava. Šebat Anton, žpk. (P. Gornja Polskava)	43	31
Laporje. Ozimič Jos., žpk. (P. Laporje)	73	53
Majšberg. Bratanič Rajmund, prov. (P. Ptujaska gora)	60	51
Makole. Šegula Franc, žpk. (P. Makole)	88	74
Sv. Martin na Pohorju. Sinko Franc, župnik. (P. Slov. Bistrica)	62	90
Poljčane. Čilenšek V., žpk. (P. Poljčane)	100	81
Spodnja Polskava. Heber Fr., žpk. (P. Pragersko)	54	47
Studenice. Čede J., žpk. (P. Studenice pri Poljčanah)	50	50
Tinje. Podpečan J., žpk. (P. Sl. Bistrica)	57	57
Sv. Venčesl. Zakošek Ivan, žpk. (P. Slov. Bistrica)	27	24
Pragersko. Šegula F. S., župnik. (P. Pragersko)	—	2

2. Dekanija Braslovče.

Braslovče. Bohak J., dek. (P. Braslovče)	141	121
Sv. Andraž. Ocvirk M., žpk. (P. Velenje)	4	11

Odnos udov .	1005	916
--------------	------	-----

	1922	1923
Prenos udov		
Gomilsko. Grobelšek Ivan, župnik. (P. Gomilsko)	1005	916
Št. Jurij ob Taboru. Zdošek Fran, župnik. (P. Št. Jurij ob Tab.)	125	120
Marija Reka. Agrež Davorin, župnik. (P. Št. Pavel pri Preboldu)	88	87
Št. Pavel pri Preboldu. Končan Fr., župnik. (P. Št. Pavel pri Preboldu)	30	36
Sv. Martin na Paki. Presker Karel, župnik. (P. Rečica na Paki)	108	100
Vransko. Irgl Franc, žpk. (P. Vransko)	153	138
	153	111
3. Dekanija Celje.		
Celje. Jurak Pet., mestni vikar. (P. Celje)	—	316
Gotovlje. Václavik Rob., žpk. (P. Zalec)	42	60
Sv. Jakob v Galiciji. Jager Avguštin, župnik. (P. Zalec)	51	36
Griže. Krančič Ivan, župnik. (P. Griže)	83	79
Sv. Peter. Dr. Jančič Ivan, župnik. (P. Sv. Peter v Sav. dolini)	152	150
Polzela. Jodl Ivan, župnik. (P. Polzela)	64	67
Teharje. Čemažar Iv., žpk. (P. Štore)	105	108
Zalec. Veternik Anton, žpk. (P. Zalec)	199	186
4. Dekanija Dravsko polje.		
Hoče. Grušovnik Adam, dekan. (P. Hoče)	166	142
Cirkovce. Ravšl A., žpk. (P. Cirkovce)	156	148
Črna gora. Zagoršak Fr., župnik. (P. Ptujška gora)	76	66
Fram. Kragl Viktor, župnik. (P. Fram)	161	67
Št. Janž. Šagaj Alojzij, žpk. (P. Ptuj)	—	131
Sv. Lovrenc. Zadravec Ivan, župnik. (P. Sv. Lovrenc na Dravskem polju)	71	55
Slivnica. Mihalič Josip, župnik. (P. Slivnica pri Mariboru)	188	143
5. Dekanija Gornji grad.		
Gornji grad. Novak Anton, dekan. (P. Gornji grad)	72	66
Bočna. Potokar G., žpk. (P. Gornji grad)	25	35
Sv. Frančišek. Vogrinec Ivan, žpk. (P. Ksaverij v Sav. dol.)	84	83
Ljubno. Krančič J., žpk. (P. Ljubno)	103	107
Luče. Mikolič Jurij, kaplan. (P. Luče)	120	100
Marija Nazaret. Tušek o. Kerubim, župnik. (P. Mozirje)	68	58
Mozirje. Krošelj Fr., žpk. (P. Mozirje)	89	79
Nova štifta. Fermé Gothard, žpk. (P. Gornji grad)	36	41
Rečica. Požar Alfonz, žpk. (P. Rečica)	166	145
Šmartno. Kitak Jak., žpk. (P. Šmartno ob Dreti)	66	48
Šmihel. Gunđer Jož., žpk. (P. Mozirje)	36	34
Solčava. Smid Mih., žpk. (P. Solčava)	64	58
6. Dekanija Jarenina.		
Jarenina. Čížek J., dek. (P. Jarenina)	118	114
Št. Ilj v Slov. goricah. Vračko Ev., župnik. (P. Št. Ilj v Slov. goricah)	106	91
Sv. Jakob v Slov. goricah. Kapler Iv., žpk. (P. Sv. Jakob v Slov. goricah)	130	106
Sv. Jurij ob Pesnici. Spindler Fr. S., župnik. (P. Zgor. Sv. Kungota)	85	78
Spodnja Sv. Kungota. Kraner Vinc., župnik. (P. Pesnica)	61	63
Svečina. Časl Franc, žpk. (P. Zgornja Sv. Kungota)	31	37
7. Dekanija Konjice.		
Konjice. Hrastelj Franc, arhidijakon, nadžupnik, dekan. (P. Konjice)	276	160
Odnos udov	4860	4765

	1922	1923
Prenos udov		
Čadram. Hohnjec Fr., žpk. (P. Oplotnica)	4860	4765
Sv. Jernej. Pavlič Pet., žpk. (P. Loče)	56	47
Kebelej. Razbornik Iv., žpk. (P. Oplotnica)	23	17
Sv. Kunigunda. Žgank Ferd., župn. uprav. (P. Zgornje Zreče)	48	39
Loče in Sv. Duh. Žičkar Marko, žpk. (P. Loče pri Poljčanah)	45	41
Prihova. Kumer K., žpk. (P. Konjice)	75	67
Skomer. Skvarč Jož., žpk. (P. Vitanje)	6	5
Stranice. Čepin M., prov. (P. Konjice)	18	23
Špitališ. Goričan Iv., žpk. (P. Konjice)	33	27
Zreče. Karba M., žpk. (P. Zgornje Zreče)	36	20
Žiče. Florjančič Jož., žpk. (P. Loče pri Poljčanah)	42	31
8. Dekanija Kozje.		
Kozje. Tomazič Marko, dek. (P. Kozje)	15	22
Bučje. Krajnc Jakob, župnik. (P. Buče)	56	42
Dobje. Žagar Iv., župnik. (P. Planina)	22	29
Olimje. Lorbek Iv., žpk. (P. Podčetrtek)	17	11
Sv. Peter pod Sv. gorami. Lah Iv., župnik. (P. Sv. Peter pod Sv. gorami)	90	60
Pilštanj. Rauter J., žpk. (P. Pilštanj)	70	60
Planina. Gartner Fr., žpk. (P. Planina)	61	58
Podčetrtek. Bosina Ivan, župnik. (P. Podčetrtek)	47	39
Podsreda. Krohne J., žpk. (P. Podsreda)	42	42
Polje. Drogenik A., žpk. (P. Podčetrtek)	—	15
Prevorje. Skerbs R., žpk. (P. Pilštanj)	29	26
Sv. Vid. Vurkelc J., žpk. (P. Planina)	60	50
Zágorje. Kramaršič A., žpk. (P. Pilštanj)	20	11
9. Dekanija Laško.		
Laško. Dr. Kruljc Fr., nadžpk., dekan. (P. Laško)	250	208
Dol. Gorjup Peter, župnik. (P. Dol)	123	122
Sv. Jedert. Lončarič J., žpk. (P. Laško)	100	75
Jurklošter. Rabuza Jakob, provizor. (P. Jurklošter)	—	13
Sv. Lenart. Kosi J., žpk. (P. Laško)	63	50
Loka. Šket M., žpk. (P. Loka pri Z. m.)	75	53
Marija Širje. Razgoršek Vinko, žpk. (P. Zidani most)	20	25
Sv. Marjeta. Trop Franc, žpk. (P. Rim. Toplice)	30	36
Sv. Miklavž. Čebašek J., žpk. (P. Laško)	63	55
Razbor. Jamšek N., žpk. (P. Lokap. Z. m.)	15	12
Sv. Rupert. Gašparič Jakob, župnik. (P. Sv. Jurij ob južni žel.)	53	41
Trbovlje. Gorogranc Mart., kaplan. (P. Trbovlje)	274	228
10. Dekanija Sv. Lenart v Sl. gor.		
Sv. Lenart. Janžekovič Josip, dekan. (P. Sv. Lenart v Slov. goricah)	78	67
Sv. Ana na Krembergu. Letonja Fr., župnik. (P. Sv. Ana na Krembergu)	87	67
Sv. Anton v Slov. gor. Skof Franc, župnik. (P. Sv. Anton v Sl. gor.)	113	108
Sv. Benedikt v Slov. gor. Gomilšek Franc, žpk. (P. Sv. Benedikt v Sl. gor.)	205	170
Sv. Bolfenk v Slov. gor. Pšunder Ferdo, žpk. (P. Sv. Bolfenk v Sl. gor.)	73	65
Sv. Jurij v Slov. gor. Einspieler Gr., župnik. (P. Sv. Jurij v Slov. goricah)	179	136
Marija Snežna. Vozlič Leopold, žpk. (P. Marija Snežna)	43	36
Negova. Bratkovič Fr., žpk. (P. Ivanjci)	89	100
Sv. Rupert. Pajtler Ivan, župnik. (P. Sv. Lenart v Slov. goricah)	—	68
Odnos udov	7752	7337

	1922	1923
Prenos udov	7752	7337
Sv. Trojica. Brško o. Ciril, žup. upr., (P. Sv. Trojica v Slov. gor.)	73	90
11. Dekanija Ljutomer.		
Ljutomer. Lovréc A., kpl. (P. Ljutomer)	328	256
Sv. Jurij ob Ščavnici. Štuhec Fr., župnik. (P. Sv. Jurij ob Ščavnici)	222	153
Kapela. Meško Mart., žpk. (P. Slatina Radenci)	137	137
Sv. Križ pri Ljutomeru. Weixl Jos., žpk. (P. Križovci)	283	289
Mala Nedelja. Kuk Jožef, kaplan. (P. Mala Nedelja)	81	59
Sv. Peter v Gornji Radgoni. Kocbek Ant., župnik. (P. Zg. Radgona)	203	210
Veržej. Perovšek Ivan, žup. upravitelj. (P. Križovci)	63	59
12. Dekanija Marenberk.		
Marenberk. Dr. Mörtl Valentin, dekan. (P. Marenberk)	37	44
Brezno. Volčič Mir., žpk. (P. Brezno)	60	60
Muta. Hurt Franc, župnik. (P. Muta)	33	38
Kapla. Lovrenčič Vin., prov. (P. Brezno)	22	13
Sv. Ožbalt. Lovrenčič V., žpk. (P. Brezno)	11	8
Remšnik. Pavlič V., žpk. (P. Marenberk)	25	33
13. Dekanija Maribor levi dr. breg.		
Stolna župnija. Moravec Francišek, stolni župnik. (P. Maribor)	139	141
Mestna župnija Matere Milosti. Franciškanški samostan. (P. Maribor)	200	209
Bogoslovje. Janežič Rud., stolni kan. (P. Maribor)	55	47
Maribor. Zablacan V., pošt. (P. Maribor)	—	50
Posamezniki. (P. Maribor)	7	7
Sv. Barbara. Potočnik Jožef, župnik. (P. Sv. Barbara pri Mariboru)	61	65
Gornja Sv. Kungota. Kos Mih., žpk. (P. Gor. Sv. Kungota)	20	9
Kamnica. Rampe Fr., kpl. (P. Maribor)	110	108
Sv. Križ p. Mariboru. Gaberc Mart., župnik. (P. Gor. Sv. Kungota)	83	83
Sv. Marjeta ob Pesnici. Francež J., župnik. (P. Sv. Marjeta ob Pesnici)	89	82
Sv. Martin pri Vurbergu. Lajnič A., župnik. (P. Vurberg pri Ptuj)	74	64
Sv. Peter pri Mariboru. Štrakl Mat., župnik. (P. Maribor)	101	98
Selnica. Čuha Ferd., žpk. (P. Selnica)	62	60
14. Dekanija Maribor desni dr. breg.		
Sv. Magdalena v Mariboru. Stergar Ant., dekan. (P. Maribor)	213	186
Dev. Marija v Puščavi. Hüttner Dr., žpk. (P. Sv. Lovrenc nad Mariborom)	42	40
Limbuš. Bračič Andr., žpk. (P. Limbuš)	64	57
Sv. Lovrenc v Puščavi. Preglej Vikt., žpk. (P. Sv. Lovrenc nad Mariborom)	36	51
Ruše. Ilc Janko, župnik. (P. Ruše)	77	77
15. Dekanija Nova cerkev.		
Nova cerkev. Dr. Gregorec Lavoslav, kanon. (P. Vojnik)	112	64
Črešnjevce. Peternel H., žpk. (P. Vojnik)	13	14
Dobrna. Hrastelj Fr., kpl. (P. Dobrna)	87	76
Frankolovo. Čech V., žpk. (P. Vojnik)	43	26
Sv. Jošt. Weiß Matej, žpk. (P. Dobrna)	35	37
Šmartin v Rožni dolini. Ozvatič Franc, župnik. (P. Šmartno)	57	48
Vitanje. Musi Jožef, žpk. (P. Vitanje)	43	70
Vojnik. Toman Ivan, žpk. (P. Vojnik)	127	135

Odnos udov . 11.280 10.690

	1922	1923
Prenos udov	11.280	10.690
16. Dekanija Ptuj.		
Mestna župnija. Čilenšek Ivan, vikar. (P. Ptuj)	81	73
Sv. Peter in Pavel v Ptuj. O. Vid Gjikovič-Markovina, žpk. vik. (P. Ptuj)	163	174
Posamezniki. (P. Ptuj)	—	3
Sv. Andraž. Alt Iv., žpk. (P. Sv. Andraž v Slov. goricah)	80	80
Hajdina. Zrnko Gašper, žpk. (P. Ptuj)	138	142
Sv. Lovrenc. Sinko J., žpk. (P. Juršinci)	89	72
Sv. Marjeta. Šketa Ivan, župnik. (P. Sv. Marjeta pri Moškanjcih)	157	135
Sv. Marko. Hlastec Franc, žpk. (P. Ptuj)	124	113
Polenšak. Poplatnik Jožef, župnik. (P. Moškanjci)	50	35
Sv. Urban. Panič J., žpk. (P. Sv. Urban)	60	70
Vurberg. Kokelj Al., žpk. (P. Vurberg)	70	70
17. Dekanija Rogatec.		
Rogatec. Salamon Franc, dek. nadžpk. (P. Rogatec)	82	74
Sv. Ema. Plepelec J., žpk. (P. Pristova)	46	30
Sv. Florijan. Malajner Karel, župnik. (P. Rogatec)	31	28
Kostrivnica. Slavič J., žpk. (P. Podplat)	58	35
Sv. Križ tik Slatine. Korošec Franc, nadžupnik. (P. Rogaška Slatina)	247	152
Sv. Peter na Medvedovem selu. Pušnik Anton, župnik. (P. Podplat)	47	32
Sv. Rok ob Sotli. Veranič Ant., žpk. (P. Rogatec)	26	25
Stoprce. Sirec Janko, žpk. (P. Rogatec)	67	50
Žetale. Lorber Jurij, org. (P. Žetale)	22	28
18. Dekanija Stari trg.		
Stari trg. Jurko Iv., žpk. (P. Sl. Gradec)	84	105
Dolič. Uličnik Martin, žpk. (P. Mislinje)	48	49
Št. Ilj pod Turjakom. Roškar D., župnik. (P. Mislinje)	123	81
Št. Jan. Mojžišek Anton, žpk. (P. Meža)	17	9
Šmartin. Lenart Ivan, nadžpk. in dek. (P. Sl. Gradec)	52	57
Sv. Miklavž. Treiber Franc, žpk. (P. Sl. Gradec)	25	25
Pameče. Kuhar A., žpk. (P. Sl. Gradec)	47	44
Sv. Peter na Kronske gori. Lom Franc, župnik. (P. Meža ob Dravi)	29	24
Podgorje. Pečnik Fr., žpk. (P. Sl. Gradec)	38	27
Razbor. Kodrič Jož., žpk. (P. Sl. Gradec)	32	26
Sele. Meško Fr. Ks., žpk. (P. Sl. Gradec)	22	18
Slovenjgradec. Čizek Al., mest. žpk. (P. Sl. Gradec)	61	52
Sv. Vid nad Valdekom. Repolusk Fr., župnik. (P. Mislinje)	47	45
19. Dekanija Šaleška dolina.		
Škale. Rotner Iv., dekan. (P. Velenje)	105	100
Bele vode. Esenko Anton, kurat v p. (P. Šoštanj)	17	16
Št. Ilj pri Velenju. Schreiner Franc, župnik. (P. Velenje)	48	50
Št. Janž na Peči. Gosak Francišek, župnik. (P. Velenje)	33	28
Smihel pri Šoštanju. Atteneder J., župnik. (P. Šoštanj)	145	186
Šmartin pri Saleku. Cizej Fr. Sal., župnik. (P. Velenje)	68	78
Zavodnje. Rozman J., žpk. (P. Šoštanj)	24	19
Zgor. Ponikva. Gorišek Ivan, župnik. (P. Žalec)	70	57

Odnos udov . 14.053 13.207

	1922	1923
Prenos udov . 14.053	13	207
20. Dekanija Šmarje pri Jelšah.		
Šmarje. Bohanec Ivan, dekan, kanonik. (P. Šmarje pri Jelšah)	204	155
Dramlje. Sigl Jož., žpk. (P. Dramlje)	57	40
Sv. Jurij. Mikuš Valentin, župnik, duh. svetnik. (P. Sv. Jurij ob južni železnici)	172	170
Kalobje. Kostonjevc Jožef, župnik. (P. Sv. Jurij ob južni železnici)	22	14
Ponikva. Kociper A., žpk. (P. Ponikva)	90	73
Sladka gora. Ivanc Ivan, župnik. (P. Šmarje pri Jelšah)	53	30
Slivnica. Kozinc Ivan, župnik. (P. Slivnica pri Celju)	21	19
Sv. Štefan. Močnik Franc, župnik. (P. Šmarje pri Jelšah)	38	15
Sv. Vid pri Grobelnem. Župni urad. (P. Grobelno)	38	32
Zibika. Jelšnik Ivan, žpk. (P. Pristava)	32	24
Žusem. Palir I., žpk. (P. Loka pri Žusmu)	12	19
21. Dekanija Velika Nedelja.		
Ormož. Glibe Andrej, dek. (P. Ormož)	112	102
Sv. Bolfenk. (P. Sv. Bolfenk p Središču)	1	—
Sv. Lenart. Zadavec Peter, župnik. (P. Velika Nedelja)	42	34
Sv. Miklavž. Polak P. A., župnik. (P. Sv. Miklavž pri Ormožu)	88	100
Središče. Cajnkar J., žpk. (P. Središče)	147	115
Svetinje. Bratušek Franc, župnik. (P. Ivanjkovci)	80	80
Sv. Tomaž pri Ormožu. Zemljič Mat., župnik. (P. Sv. Tomaž pri Ormožu)	164	106
Velika Nedelja. Horvat Frid., žpk. (P. Velika Nedelja)	118	94
22. Dekanija Videm.		
Brežice. Mešiček Jos., dek., čast. kan. (P. Brežice)	195	154
Artiče. Sribar Jos., župnik. (P. Artiče)	28	22
Bizeljsko. Musi Al., žpk. (P. Bizeljsko)	115	69
Dobova. Pernat Ant., žpk. (P. Dobova)	67	41
Kapela. Kolenc Leop., žpk. (P. Dobova)	65	35
Koprivnica. Doberšek Franc, župnik. (P. Koprivnica pri Brezicah)	42	48
Pišeece. Toplak Franc, prov. (P. Pišeece)	115	83
Rajhenburg. Slander Maks, kaplan. (P. Rajhenburg)	170	140
Sevnica. Mak Ivan, kapl. (P. Sevnica)	105	112
Sromlje. Pečnak J., žpk. (P. Sromlje)	60	40
Videm. Medvešek Jan., žpk. (P. Videm)	100	84
Zabukovje. Eržen Anton. (P. Sevnica)	16	22
Zdole. Župni urad. (P. Videm ob Savi)	48	40
23. Dekanija Vuzenica.		
Vuzenica. Pivec Štef., dek. in nadžpk. (P. Vuzenica)	68	65
Sv. Anton. Šeško K., žpk. (P. Vuhred)	44	32
Ribnica. Fišer Andr., žpk. (P. Ribnica)	83	90
Trbonje. Kogelnik J., žpk. (P. Vuzenica)	—	21
Vuhred. Hrašovec H., žpk. (P. Vuhred)	27	18
Sv. Primož na Pohorju. Dollnar Iv., župnik. (P. Vuzenica)	26	23
24. Dekanija Zavrče.		
Zavrče. Podvinski Ant., dek. (P. Zavrče)	90	76
Sv. Barbara. Vogrin Janez, župnik. (P. Sv. Barbara v Haložah)	92	55
Sv. Andraž v Haložah. Škamlec O., župnik. (P. Sv. Andraž)	81	101
Sv. Trojica v Haložah. Šalamun o. Bernardin, kaplan. (P. Podlehnik)	47	50

Odnos udov . 17.228 15.850

	1922	1923
Prenos udov . 17.228	15.850	
Sv. Vid pri Ptuj. Svet Alfonz, žpk. (P. Sv. Vid pri Ptuj)	107	92
Skupaj udov . 17.335	15.942	

Prekmurje.

Bogojina. Bassa Iv., žpk. (P. Dobrovnik)	70	80
Beltinci. Vadovč R., žpk. (P. Beltinci)	67	85
— Solsko vodstvo „Lipa“. (P. Beltinci)	—	1
Benice. Marušič Mat. (P. Dol. Lendava)	2	4
Brezovica. Špilak Jožef. (P. Turnišče)	14	—
Cankova. Bence Anton. (P. Cankova)	18	10
— Kočar Mat. (P. Cankova)	2	3
Črensovci. Čačič J., žpk. (P. Črensovci)	60	39
Domajnci. Bence Anton. (P. Cankova)	—	2
Dolnja Lendava. Berden Andr., kapl. (P. Dolnja Lendava)	1	3
Gor. Lendava. Bednarik Rud., župnik. (P. Gor. Lendava)	4	3
Gor. Črnci. Grösl Franc. (P. Cankova)	—	1
Gančani. Erlec Stefan. (P. Beltinci)	—	1
Sv. Jurij. Varga Stefan. (P. Rogasvoči)	30	20
Kotoriba. Križaj Franc. (P. Kotoriba)	—	1
Krog. Titan Franc. (P. Murska Sobota)	32	30
Legrad. Sest. Keneranda. (P. Legrad)	—	1
Martjanci. Horvath J., žpk. (P. Martjanci)	45	43
Murska Sobota. Horvat Št., katehet. (P. Murska Sobota)	—	33
Perlez. Petrovič Jožef. (P. Perlez)	1	2
Ruskik everestur. Malacko Janko. (P. Bačka)	—	1
Sv. Sebestjan. Kerec Št. (P. Mačkovci)	18	15
Turnišče. Horvath Iv., kraj. (P. Turnišče)	35	33
Tišina. Krantz Jož., žpk. (P. Rankovce)	41	67
Nedelica. Bakan Stefan. (P. Turnišče)	2	6

Število udov . 442 484

4. Ljubljanska škofija.

a) Jugoslavija.

1. Dekanija Cerknica.

Cerknica. Juvanec J., dek. (P. Cerknica)	156	148
Babno polje. Kanduč Franc, žup. upr. (P. Stari trg pri Rakeku)	36	38
Begunje pri Cerknici. Jezek Matej, župnik. (P. Begunje pri Cerknici)	130	127
Bloke. Svigelj Viktor, žpk. (P. Nova vas pri Rakeku)	92	84
Grahovo. Wester Alojzij, župnik. (P. Grahovo pri Cerknici)	81	74
Planina. Lovšin Iv., žpk. (P. Planina pri Rakeku)	82	70
Stari trg. Kromar Ivan, žpk. (P. Stari trg pri Rakeku)	168	157
Unec. Regen Jožef, župnik. (P. Unec)	65	62

2. Dekanija Idrija.

Hotédrišica. Jarec Alojzij, župnik. (P. Hotédrišica)	64	49
Žiri. Logar Josip, župnik. (P. Žiri)	108	96

3. Dekanija Kamnik.

Kamnik. Primar Iv., kapl. (P. Kamnik)	135	143
Dob. Rihar Št., žpk. (P. Dob pri Domžalah)	108	111
Domžale. Bernik Fr., žpk. (P. Domžale)	76	93
Groblje. Misijonišče. (P. Radomlje)	44	39
Homec. Mrkun Ant., žpk. (P. Radomlje)	89	85
Komenda. Bernik V., žpk. (P. Komenda)	143	106

Odnos udov . 1577 1482

	1922	1923
Prenos udov		
Mekinje. Čadež Vikt., žpk. (P. Kamnik)	96	80
Mengeš. Kušar Franc, žpk. (P. Mengeš)	162	154
Motnik. Majdiš Franc, žpk. (P. Motnik)	40	41
Nevlje. Rihar Leop., žpk. (P. Kamnik)	46	44
Rova. Volc Josip, župnik. (P. Radomlje)	29	23
Sela. Tomažič Ivan, žpk. (P. Kamnik)	34	21
Spodnji Tuhinj. Opeka Ivan, žpk. (P. Šmartin v Tuhinju)	61	61
Stranje. Cegnar Josip, žpk. (P. Kamnik)	30	30
Špitališ. Mezeg Ant., žpk. (P. Motnik)	15	22
Tunice. Razboršek J., žpk. (P. Kamnik)	37	33
Vodice. Janc Peter, župnik. (P. Vodice)	136	118
Vranja peč. Filipič Janez, župnik. (P. Kamnik)	51	53
Zgornji Tuhinj. Štrukelj Ivan, žpk. (P. Šmartin v Tuhinju)	50	52

4. Dekanija Kočevje.

Kočevje. Plot Karel, kpl. (P. Kočevje)	22	21
— Citalnica. (P. Kočevje)	35	63
Banja Loka. Medved Anton, župnik. (P. Nova Sela pri Kočevju)	25	28
Fara pri Kostelu. Češarek Al., žpk. (P. Fara)	60	67
Mozelj. Erker J., žpk. (P. Zgor. Mozelj)	—	1
Nemška Loka. Rogelj Jožef, župnik. (P. Nemška Loka)	6	5
Osilnica. Omahna J., žpk. (P. Osilnica)	21	16
Topla Reber. Skulj Fr., župni uprav. (P. Stari Log)	1	1
Spodnji Log. župni urad. (P. Kočevje)	—	4
Stari Log. Žnidaršič Anton, kaplan. (P. Stari Log)	7	—

5. Dekanija Kranj.

Kranj. Koblar Ant., dekan. (P. Kranj)	256	210
Besnica. Pokorn Fr. S., žpk. (P. Kranj)	50	38
Cerklje. Dolinar Fr., žpk. (P. Cerklje)	165	136
Duplje. Žvan Franc, župnik. (P. Tržiš)	48	39
Goriče. Zupanc Jernej, žpk. (P. Kranj)	44	43
Sv. Jošt. Umnik Franc, duh. (P. Kranj)	18	20
Kokra. Nemeč Anton, žpk. (P. Kokra)	17	17
Kovor. Rozman Jurij, župnik. (P. Tržiš)	37	29
Križ. Zabukovec Janez, žpk. (P. Tržiš)	162	146
Lom. Govekar Fran, župnik. (P. Tržiš)	35	32
Mavčiče. Marčič V., žpk. (P. Smlednik)	79	50
Naklo. župni urad. (P. Naklo)	74	75
Podbrezje. Vondrašek Vacl., župnik. (P. Podbrezje)	66	72
Preddvor. Lakmayer Fran, župnik. (P. Tupaliče)	160	126
Predoslje. Zupano Ign., žpk. (P. Kranj)	97	87
Olševke. Azman Š., žpk. vp. (P. Tupaliče)	24	26
Smlednik. Kerin M., žpk. (P. Smlednik)	130	126
Senturška gora. Ogrizek Jak., žpk. (P. Cerklje pri Kranju)	24	19
Hrastje. Zbašnik Fr., žpk. vp. (P. Kranj)	23	22
Šenčur. Piber Jan., župnik. (P. Šenčur)	82	80
Šmartin. Šarec Al., žpk. (P. Strazliše)	129	110
Trboje. Cuderman Ivan, župni uprav. (P. Smlednik)	48	31
Trstenik. Mikš Ivan, žpk. (P. Kranj)	50	48
Tržiš. Škerbec Matija, žpk., (P. Tržiš)	216	190
Velesovo. Brežar Jož., žpk. (P. Cerklje)	—	67
Voglje. Okorn Mat., benef. (P. Sentjur)	33	35
Zapoge. Kozelj Fr., žpk. (P. Smlednik)	16	15

6. Dekanija Leskovec.

Leskovec. Štrukelj Alojzij, kaplan. (P. Leskovec pri Krškem)	167	80
--	-----	----

Odnos udov . 4791 4389

	1922	1923
Prenos udov		
Boštanj. Rakovec E., žpk. (P. Boštanj)	4791	4389
Bučka. župni urad. (P. Bučka)	42	39
Cerklje. Žust Jak., žpk. (P. Krška vas)	64	32
Catež. Kreč Anton, žpk. (P. Krška vas)	—	48
Sv. Duh. župni urad. (P. Krško)	50	—
Št. Jernej. Lesjak Ant., žpk., kn. šk. duh. svetnik. (P. Št. Jernej)	23	31
Kostanjevica. Podbevšek Jernej, žpk. (P. Kostanjevica)	133	48
Sv. Križ. Zupanc Andrej, župnik. (P. Sv. Križ pri Kostanjevici)	125	75
Krško. Turšič Leopold, žpk. (P. Krško)	68	56
Raka. Škrjanc Martin, žpk. (P. Raka)	84	73
Studenec. Štrubelj Iv., žpk. (P. Sevnica)	105	81
Škocijan. Anžič Jož., žpk. (P. Škocijan)	17	15
Velika Dolina. Gnjezda Janez, žpk. (P. Jesenice na Dolenjskem)	55	39
	28	20

7. Dekanija Litija.

Šmartno. Rihar Mat., dek. (P. Šmartno)	122	112
Dobovec. Pogačar J., žpk. (P. Trbovlje)	20	20
Dole. Filler Vacl., žpk. (P. Dole pri Litiji)	27	26
Hotiš. Hromec Janez, žpk. (P. Litija)	8	6
Janče. Dobnikar Janez, žpk. (P. Litija)	20	20
Javorje. Javornik Tom., župni uprav. (P. Šmartno pri Litiji)	19	31
Št. Jurij pod Kumom. Vodopivec Iv., žpk. (P. Radeče pri Zidanem mostu)	19	30
Kresnice. Dolinar J., žpk. (P. Kresnice)	36	30
Št. Lambert. Cuderman Jožef, župni uprav. (P. Sava)	34	24
Litija. Kralj Franc, žpk. vp. (P. Litija)	110	110
Polšnik. Kovič Fern., žup. upr. (P. Sava)	32	30
Prežganje. Jarc Mart., žpk. (P. Litija)	33	29
Prmskovo. Plešič A., žpk. (P. Šmartno)	34	29
Radeče. Lovšin Ant., žpk. (P. Radeče)	80	71
Sava. Širaj Andrej, župnik. (P. Sava)	20	22
Svibno. Koprivec Pet., žpk. (P. Radeče)	30	25
Štanga. Zidaršič Ant., žpk. (P. Litija)	39	32
Zagorje. Rott Gotard, žpk. (P. Zagorje)	92	75

8. Dekanija Ljubljana.

Ljubljana (p. Ljubljana): Stolna župnija. Vindišar Ivan, kaplan	222	224
— Sv. Jakob. Barle Jan. Ev., m. žpk.	336	283
— Sv. Peter. Petrič Janko, župnik.	521	—
— Franč. župnija. Fabiani o. Placid.	362	373
— Trnovo. Hostnik Ant., kaplan.	229	245
— Urš. samostan. Cegnar Jan., spirit.	14	13
— Uprava blaznice in hiralnice	13	8
— Duh. drž. bolnice. Šporn Jan., kur.	45	45
Posamezniki v Ljubljani	3	5
Spodnja Šiška. P. Ernest Jan., franč. (P. Spodnja Šiška)	206	206
Brezovica. Češarek Fr., žpk. (P. Brezovica)	89	80
Črnuče. Tomelj Anton, žpk. (P. Ježica)	100	104
Devica Marija v Polju. Müller Iv., župnik. (P. Devica Marija v Polju)	—	232
Dobrova. Hauptman Peter, župnik. (P. Dobrova)	—	80
Golo. Kunauer Janez, žpk. (P. Studenec)	11	11
Ig. Koechler Viktor, žpk. (P. Studenec)	116	82
Sv. Jakob ob Savi. Jemec Ant., žpk. (P. Dol pri Ljubljani)	65	65
Ježica. Košir Franc, župnik. (P. Ježica)	119	133
Sv. Katarina. Pavlin A., žpk. (P. Medvode)	13	17
Preska. Brenc Jan., žpk. (P. Medvode)	25	33
Rudnik. Pfajfar Jan., žpk. (P. Ljubljana)	50	42
Sora. Kajdiž Valentin, žpk. (P. Medvode)	70	84
Sostro. Poljak M., žpk. (P. Dol. Hrušica)	144	128

Odnos udov . 9113 8166

	1922	1923
Prenos udov .	9113	8166
Šmartin pod Šmarno goro. Lésar Janez, žpk. (P. Št. Vid nad Ljubljano)	80	84
Tomišelj. Zajc Fr., žpk. (P. Ig-Studenec)	28	31
Viš. Tavčar o. Teod., župni upr. (P. Viš)	289	275
Št. Vid nad Ljubljano. Zabret Val., žpk. in dek. (P. Št. Vid nad Ljubljano)	403	344
Zavod sv. Stanislava. Kržišnik J., gimn. prof. (P. Št. Vid)	101	75
Želimlje. Erjavec Iv., žpk. (P. Studenec)	19	26

9. Dekanija Loka.

Stara Loka. Mrak M., dek. (P. Šk. Loka)	134	115
Bukovšica. Benedičič J., žpk. (P. Selca)	48	50
Dražgoše. Pfajfar A., žpk. (P. Železniki)	26	31
Javorje. Klopčič Jos., žpk. (P. Poljane)	48	43
Sv. Lenart. Langerholz J., žpk. (P. Selca)	55	46
Leskoviča. Kos M., žpk. (P. Gorenja vas)	70	42
Lučine. Rajčević Fr., žpk. (P. Gorenja vas)	32	31
Nova Oselica. Brečeljnik Al., župni uprav. (P. Gorenja vas)	99	78
Poljane. Tavčar Mat., žpk. (P. Poljane)	164	165
Reče. Meršolj J., žpk. (P. Škofja Loka)	74	69
Selca. Kepec Janez, župnik. (P. Selca)	128	127
Sorica. Mikuš Janez, žpk. (P. Sorica)	48	53
Stara Oselica. Soukup Ivan, župnik. (P. Gorenja vas)	57	56
Škofja Loka. Dr. Klinar Tom., župnik. (P. Škofja Loka)	306	300
Trata. Brajec Jos., žpk. (P. Gorenja vas)	65	69
Zalilog. Hribar Ant., žpk. (P. Železniki)	24	35
Žabnica. Verce J., žpk. (P. Škofja Loka)	70	60
Železniki. Noč Iv., žpk. (P. Železniki)	71	75
Davča. Štravs Alojzij. (P. Železniki)	19	21

10. Dekanija Moravče.

Moravče. Pfajfar Fr., kpl. (P. Moravče)	132	108
Vrhpolje. Jerše Val., eks. (P. Moravče)	34	30
Sv. Trojica. Hutter Alojzij, župnik v p. (P. Dob pri Domžalah)	28	28
Blagovica. Hartman Jos., župnik. (P. Lukovica)	44	40
Brdo. Slak Matija, župnik. (P. Lukovica)	63	64
Čemšenik. Dagarin Matej, župnik. (P. Medija-Izlake)	—	61
Češnjice. Perko P., žpk. (P. Šmartno v T.)	8	8
Dol. Kastelec M., žpk. (P. Dolp. Ljubljani)	90	98
Sv. gora. Koželj Jos., žup. upr. (P. Vače)	23	20
Št. Gotard. Sitar Val., žpk. (P. Trojana)	42	42
Sv. Helena. Rihtaršič Janez, župnik. (P. Dol pri Ljubljani)	102	108
Ihan. Železnj Alojzij, žpk. (P. Domžale)	59	60
Izlake. Župni urad. (P. Medija-Izlake)	48	51
Krašnja. Knol Ad., žpk. (P. Lukovica)	35	28
Št. Ožbal. Hrovat J., žpk. (P. Trojana)	—	19
Peče. Borštnar Janko, žpk. (P. Moravče)	16	20
Sv. Planina. Drešar Iv., ž. upr. (P. Trbovlje)	5	3
Vače. Rihar Ivan, župnik. (P. Vače)	26	31
Št. Vid pri Lukovici. Štritof Anton, ekspozit. (P. Lukovica)	33	30
Zlato polje. Kranjc J., žpk. (P. Lukovica)	23	13

11. Dekanija Novo mesto.

Novo mesto. Vračko A., vik. (P. N. mesto)	202	161
Bela cerkev. Omahen Ignacij, župnik. (P. Bela cerkev)	19	31
Brunice. Sešek Iv., žpk. (P. Brusnice)	55	40
Mirna peč. Poje Jož., kpl. (P. Mirna peč)	90	87
Podgrad. Česenj A., žpk. (P. Novo mesto)	30	30
Prečina. Šmidovnik A., žpk. (P. N. mesto)	44	52
Soteska. Volc Alojzij, žpk. (P. Toplice)	18	25

Odnos udov . 12.940 11.755

	1922	1923
Prenos udov .	12.940	11.755
Stopiče. Žitnik Fr., žpk. (P. Novo mesto)	58	42
Št. Peter. Vovko Fr., žpk. (P. Sv. Peter pri Novem mestu)	55	60
Šmarjeta. Perko Iv., žpk. (P. Šmarjeta pri Novem mestu)	53	38
Šmihel. Gornik A., kpl. (P. Novo mesto)	159	144
Toplice. Erzar Fr., žpk. (P. Toplice)	40	48
Vavta vas. Bartel B., žpk. (P. Straža)	54	52
Gor. Šice. Zorec Fr., žpk. v p. (P. Toplice)	5	4
Kandija. Berlec Franc. (P. Novo mesto)	1	1

12. Dekanija Radoljica.

Breznica. Lavrič J., dek. (P. Žirovnica)	109	108
Begunje. Zevnik Mih., žpk. (P. Begunje)	58	52
Bled. Oblak Janez, župnik. (P. Bled)	137	130
Bohinjska Bela. Drolc Martin, žpk. (P. Bohinjska Bela)	68	54
Bohinjska Bistrica. Krajec Andrej, župnik. (P. Boh. Bistrica)	73	90
Brezje. Resman o. Bonav. (P. Brezje)	52	57
Dobrava pri Kropi. Klavžar Janez, župnik. (P. Podnart)	58	52
Dovje. Aljaž Jakob, žpk. (P. Mojstrana)	86	73
Gorje. Knižič Jož., žpk. (P. Gor. Gorje)	124	143
Jesenice. Kastelic Anton, župnik. (P. Jesenice na Gorenjskem)	210	201
Kamna gorica. Zorko Franc, župnik. (P. Kamna gorica)	80	77
Koprivnik. Presetnik Fr., župni upr. (P. Bohinjska Bistrica)	48	50
Koroška Bela. Zbontar Matevž, žpk. (P. Javornik)	107	112
Kr. gora. Čuk Karel, žpk. (P. Kr. gora)	85	83
Sv. Križ. Kastelic Jožef, župni uprav. (P. Jesenice na Gorenjskem)	20	23
Kropa. Oblak Valentin, žpk. (P. Kropa)	67	63
Lesce. Avsec Franc, župnik. (P. Lesce)	50	53
Leše. Ahačič Matej, župnik. (P. Brezje)	37	36
Ljubno. Juvan Franc, žpk. (P. Podnart)	37	35
Mošnje. Bleiweiß Fr., žpk. (P. Radoljica)	43	45
Cvsiše. Očepek Jožef, žpk. (P. Podnart)	15	12
Radoljica. Fatur J., žpk. (P. Radoljica)	95	95
Ráteče. Lavtžar Jos., žpk. (P. Kr. gora)	80	77
Ribno. Kramar Janez, župnik. (P. Bled)	70	70
Srednja vas. Golf Ant., žpk. (P. Sr. vas)	138	137
Zasip. Fertin Ignacij, župnik. (P. Bled)	37	45

13. Dekanija Ribnica.

Ribnica. Skubic Ant., dek. (P. Ribnica)	168	175
Dobropolje. Ramoveš Andr., nadžpk., duh. svetn.; Martinčič Andrej, kaplan. (P. Videm pri Dobropoljah)	84	86
Dolenja vas. Demšar J., kaplan. (P. Dolenja vas)	29	45
Draga. Lončar Franc, žpk. (P. Draga)	17	16
Gora. Žužek Karol, ž. upr. (P. Sodražica)	15	10
Sv. Gregor. Krumpestar Franc, žpk. (P. Ortnek)	68	65
Loški potok. Pravhar Josip, župnik. (P. Loški potok)	182	151
Rob. Zabukovec T., žpk. (P. Vel. Lašče)	65	55
Sodražica. Traven Fran, župnik. (P. Sodražica)	103	102
Struge. Orehek And., žpk. (P. Videm pri Dobropoljah)	43	34
Škocijan. Jereb Janez, žpk. (P. Turjak)	29	24
Turjak. Hiti Franc, župnik. (P. Turjak)	—	17
Vel. Lašče. Ramovš J., žpk. (P. V. Lašče)	117	94
Vel. Poljane. Kmet M., žpk. (P. Ortnek)	19	16

Odnos udov . 16.188 15.007

	1922	1923
Prenos udov	16.188	15.007
14. Dekanija Semiš.		
Metlika. Cerar Gr., prošt. (P. Metlika)	106	136
Adlešiči. Tome Al., ž. upr. (P. Črnomelj)	25	16
Črnomelj. Kozobud Kazimir, župnik. (P. Črnomelj)	38	32
Dragatuš. Novak J., žpk. (P. Dragatuš)	20	23
Podzemelj. Jereb o. Remigij, župnik. (P. Gradac)	54	32
Preloka. Starešinič Ivan. (P. Vinica)	9	—
Radovica. Novak M., žpk. (P. Metlika)	22	26
Semiš. Grobljar o. Raf., žpk. (P. Semiš)	92	92
Sinji vrh. Oberstar Ig., ž. upr. (P. Vinica)	20	9
Suhor. Pavlovič Jak., dek. (P. Suhor)	22	23
Stari trg. Zupančič Fr., žpk. (P. Stari trg)	—	19
Vinica. Bitnar Pavlin, žpk. (P. Vinica)	24	30
15. Dekanija Šmarije.		
Šmarije. Pešec Fr., dek. (P. Šmarije-Sap)	93	94
Javor. Klinec J., žpk. (P. Dol. Hrušica)	7	9
St. Jurij. Debelak J., žpk. (P. Grosuplje)	48	37
Kopanj. Žužek Fr., žpk. (P. Grosuplje)	29	27
Lipoglav. Pečarič Martin, župnik. (P. Šmarije-Sap)	20	16
Polica. Bambič J., žpk. (P. Višnja gora)	38	38
St. Vid pri Stični. Kos Lovro, župni uprav. (P. St. Vid pri Stični)	175	154
Višnja gora. Texter Konrad, župnik. (P. Višnja gora)	156	138
Stična. Bolcar o. B., cist. (P. Stična)	—	101
Žalina. Šolar Jos., žpk. (P. Grosuplje)	45	46
16. Dekanija Trebnje.		
Trebnje. Plantarič J., dek. (P. Trebnje)	107	78
Čatež. Povše H., žpk. (P. Velika Loka)	32	30
St. Janž. Hönigman Fr., kpl. (P. St. Janž)	58	52
St. Lovrenc. Oblak A., žpk. (P. Vel. Loka)	74	77
Mirna. Vrankar Josip, žpk. (P. Mirna)	66	52
Mokronog. Bukowitz Henrik, župnik. (P. Mokronog)	80	81
Sv. Križ. Gnidovec J., žpk. (P. Sv. Križ)	71	51
St. Rupert. Natlačen P., žpk. (P. St. Rupert)	159	106
Trebelno. Hladnik J., žpk. (P. Trebelno)	58	95
Sv. Trojica. Vidmar Fr., žpk. (P. Tržišče)	91	47
17. Dekanija Vrhnika.		
Vrhnika. Kete J., žpk. dek. (P. Vrhnika)	346	325
Bevke. Poljšak Ant., kur. (P. Vrhnika)	44	33
Borovnica. Strajhar Iv., žpk. (P. Borovnica)	—	56
Črni vrh. Stanovnik Maks, župni upr. (P. Polhov Gradec)	50	57
Horjulj. Nastran Fr., žpk. (P. Horjulj)	73	77
St. Jošt. Nagode Jos., žpk. (P. Vrhnika)	50	46
Dol. Logatec. Remškar Val., župnik. (P. Dol. Logatec)	84	63
Gor. Logatec. Dr. Arnejc Janko, župn. uprav. (P. Gor. Logatec)	78	66
Podlipa. Župni urad. (P. Vrhnika)	21	12
Polhov Gradec. Zupančič Val., župnik. (P. Polhov Gradec)	127	118
Preserje. Perič Mih., žpk. (P. Preserje)	56	47
Rakitna. Zajc K., ž. upr. (P. Borovnica)	12	15
Rovte. Sušnik Matevž, žpk. (P. Rovte)	75	70
Vrh. Miglic Rado, žup. upr. (P. Rovte)	8	22
Zaplana. Mihelčič Iv., žpk. (P. Vrhnika)	36	37
18. Dekanija Žužemberk.		
Žužemberk. Zupano Alojzij, kaplan. (P. Žužemberk)	—	105
Ajdovec. Zust Ign., žpk. (P. Žužemberk)	40	27
Ambrus. Zavrbi Iv., žpk. (P. Zagradec)	—	29

Odnos udov . 19.127 17.995

	1922	1923
Prenos udov	19.127	17.995
Dobrnica. Rebol Bl., žpk. (P. Dobrnica)	60	59
Hinje. Porenta A., žpk. (P. Žužemberk)	15	13
Krka. Župni urad. (P. Krka)	49	52
Sela. Podlipnik Jož., žpk. (P. Zagradec)	25	13
Šmihel. Zalokar A., žpk. (P. Žužemberk)	11	6
Zagradec. Petrič Gabriel, župnik. (P. Zagradec-Fuzine)	20	37
Skupaj udov	19.307	18.175

b) Julijska Benečija.

	1923
1. Dekanija Idrija.	
Idrija. Arko Mihael, dekan. (P. Idrija)	229
Črni vrh. Abram Ivan, župnik. (P. Črni vrh)	39
Godovič. Dežela Iv., žup. upr. (P. Godovič)	46
Gora. Likar Peter, župnik. (P. Idrija)	23
Spodnja Idrija. Supin K., žpk. (P. Idrija)	105
Zavrac. Miklavčič Jan., župni upr. (P. Idrija)	7
2. Dekanija Postojna.	
Orehok. Vadnjal Ivan, kurat. (P. Prestranek)	1
Senožeče. Vilhar Janez. (P. Senožeče)	19
Studen. Armeni Luka, org. (P. Postojna)	40
3. Dekanija Trnovo.	
Trnovo. Dr. Kržišnik J. M., dek. (P. Trnovo)	80
Knežak. Kalan Jan., župnik. (P. Knežak)	67
Košana. Kovačič J., župnik. (P. Dol. Košana)	25
Suhorje. Gabrovšek J., duh. (P. Dol. Košana)	2
4. Dekanija Vipava.	
Budanje. Župni urad. (P. Vipava)	16
Col. Trkman Josipina. (P. Col)	1
Goče. Kralj Alojz, župnik. (P. Vipava)	38
Lozice. Jerič Ant., ž. upr. (P. St. Vid pri Vipavi)	32
Podraga. Koller Gustav, žpk. (P. St. Vid)	38
Šturje. Leban Ign., župnik. (P. Ajdovščina)	46
St. Vid. Kovač Janez, župnik. (P. St. Vid)	33
Vrhpolje. Papež Anton, župnik. (P. Vipava)	21
Erzelj. Kralj Alojz, administ. (P. Vipava)	13
Število udov	921

5. Tržaško-koprska škofija.

	1923
1. Dekanija Dolina.	
Dolina. Piščanec Gabriel, župnik. (P. Boršt)	52
Boršt. Cvejn Fr., župnik. (P. Boršt)	12
Boljuneo. Theuerschuh Iv., duh. (P. Boršt)	25
Brezovica. Krašovec Al., žpk. (P. Materija)	11
Podgorje. Tiringier Iv., župnik. (P. Podgorje)	37
Slivje. Jamnik Karel, kurat. (P. Materija)	20
Vatovlje. Cerar A., eksp. (P. Vremški Britof)	18
2. Dekanija Jelšane.	
Hrušica. Hrušo Mih., župnik. (P. Podgrad)	23
3. Dekanija Koper.	
Koper. Knafelj P. Ignacij, župnik. (P. Koper)	1
Rižana-Lazaret. Košir Josip, župnik. (P. Rižana-Lazaret)	10
4. Dekanija Opčina.	
Katinara. Stiner Jož., žpk. (P. Katinara)	20
5. Dekanija Osp.	
Osp. Malslan Franc, župnik. (P. Črnikal)	28
6. Dekanija Tomaj.	
Kreplje. Tavčar Ant., trtojec. (P. Dutovlje)	19
Povir. Barbič Mihael, dekan. (P. Sežana)	42
Sežana. Schiffrer Ivan, župnik. (P. Sežana)	35

Odnos udov . 353

	1922
Prenos udov .	353
7. Dekanija Trst.	
Stari Sv. Anton. Kjuder A., kaplan. (P. Trst)	56
Sv. Jakob. Omersa Ivan, kaplan. (P. Trst)	75
Barkovlje. Kjuder Ant., žpk. (P. Barkovlje)	61
Rojan. Musizza Karel, kaplan. (P. Trst)	63
Škedenj. Macarol Jos., žpk. (P. Škedenj)	80
Skupaj udov .	688

6. Amerika.

Zedinjene države. (U. S. A.)

New York. (N. Y.) (Sv. Ciril in Metod.) Rev. Snoj Benigen (1853), O. F. M.; Rev. Petričak Irenej, O. F. M.; br. Somrak Akurzij, O. F. M.; br. Vene Serafin, O. F. M.; III. red sv. Frančiška, Družba najsv. Imena, Društvo kršč. mater, Marij. družba, Abe Ivana, Arčul Terezija, Cerar Minka, Crnkovič Uršula, Čagran Matej, Češko Katy, Dežman Fanny, Gosar Fanny, Gosar Jakob, Habjan Ivana, Habjan Štefan, Holešek John, Hren Andrej, Jazbec Mary, Jeglič John, Jerman Agricij, Kecelj Andrej, Kobilica Mary, Kočar Mary, Končan Metod, Kralj Angela, Mshkota Mary, Martinec Anton, Mrčun Jožef, Muhvič Peter, Ogrinec Pavel, Ovca Jennil, Ovca Vinko, Pavli Frances, Pavli Katinka, Pavli Valentin, Petek Peter, Pirc Frank, Rantuša Matej, Remec Cilka, Selak Mary, Tomec Mary, Tolazzi Ana, Ulčar Ivanka, Ulčar Mary, Velepč Angela, Verderber Mary, Vidic Ant. (2 izt.), Vilar Mary, Zobec Matilda, Zorman John, Žakelj John. 1 + 54 = 55	
Bridgeport. (Conn.) Rev. Golob M. J., žpk. (5 izt.) 5	
Brooklyn. (N. Y.) Rev. Petrič P. Kornelij, O. F. M.; Anžlovar Anton, Balantič Frančišek, Češkar Alojzij, Cik Marija, Delsč Matija, Felicijan Jožef, Gladič Uršula, Hodnik Jožef, Hollander Avgust, Hude Ign., Jakopič Avgust, Jursič Marija, Kerkovič Nežika, Kirič Uršula, Kump Jožefa, Lustik Karol, Maček Ivan, Maichin Margareta, Mertel Henrik, Mikluš Krist. Vida, Molec Mrg., Muhvič Marija, Murn Martin, Murnik Frančišek, Nakrst Ignacij, Nakrst Pavel, Rojanec Jožef, Rom Katarina, Rozman Marija, Rupe Veronika, Starin Frančišek, Skrabe Jožef, Schneller Katarina, Vesel Ivan, Zakrajšek Leo, Zagar Andrej, Zagar Frančišek, Zmota Perpetua, Glihtista Mina. 40	
Clifton. (N. J.) Rev. Murn P. Anzelm, Rev. Belavič P. Placid, Rel. Segar Fr. Antonin, frančišk. 3	
Gowanda. (N. Y.) Dolinar Valentin. 1	
Haverstraw. (N. Y.) Rev. Blaznik Leo A.; Blaznik Erna Danič Mary, Avguštin Mary. 4	
Denver. (Colo.) Rev. Judnič J. (2 izt.), Čemaž Mary, Čampa Mat., Krašovec Flor., Kukovič Magd., Papesh Fr., Zalar Ant., Bojc And., Prelesnik Steve. 10	
Pueblo. (Colo.) Novak Mat. 1	
New Castle. (Colo.) Kočever Barbara. 1	
Leadville. (Colo.) Rev. Miklavčič John (2 izt.), Bradač Jožefa, Fabjan Jož., Župnijska knjižnica, Solska knjižnica, Jamnik Matija, Jamnik John, Finc Frank, Sever Ant., Stibernik John, Stibernik Frank. 12	
Joliet. (Ill.) Butala Katarina, Plut Aleš, Judnič John, Russ Jožef, Gregorič Matthew, Markelo John, Skrinar Mary. 7	
Chicago. (Ill.) Mrs. Malovich Jožefina, Sluga Jos., Terselich John, Coff Peter, Mladich John, Benčan Agnes, Beribak Jos., Durovic Louis, Kremesc Jos., Drescik Jos., Benedik Mary, Kopic Rozalija. 12	
North Chicago. (Ill.) Slabe Frank, Lešnjak John, Marinič Anton, Čepon Mary, Jerina Urs., Zalal John, Rep Ana, Setničar John, Svete Frank, Mlinar John, Opeka Frank. 11	

Harvey. (Ill.) Rev. Plaznik John. 1	
West Frankfort. (Ill.) Kukman Jerry, Besovšek Frank, Ambrose Frank, Goropešek Frank. 4	
Springfield. (Ill.) Rev. Mažir Francis. 1	
St. Cicero. (Ill.) Koren Mary. 1	
Waukegan. (Ill.) Ogrin Freci. 1	
East Chicago. (Ind.) Rev. Bohorič Frank. 1	
Ellinwood. (Kans.) Rev. Podgoršek A. P. (1201), župnik. 1	
Fredonia. (Kans.) Bambich Jenny. 1	
Kansas City. (Kans.) Rev. Ferše John, Ulrich Ana, Sercer Peter, Drčar Jožef, Zagar Blaž, Kostelec Jožef, Bajuk Gen. 7	
Frontenac. (Kans.) Kocman Helena, Hribar Am., Terlep Ana. 3	
Pittsburgh. (Kans.) Kirar Rosie, Potrpin Mary. 2	
Greaney. (Minn.) Zgajnar Jos., Skraba Peter, Staric Anton. 3	
Mc. Kinley. (Minn.) Hegler Mary. 1	
Mound. (Minn.) Rev. Jager Francis. 1	
Rice. (Minn.) Rev. Trobec John, žpk. (5 izt.); Kocijančič Lenka, Slivnik Jos., Tarman Fr., Seliškar Frank, Smoley Ursula, Zumar Jak., Kapus Neža. 12	
Saint Michael. (Minn.) Rev. Mikš A. 1	
Tower. (Minn.) Fortun Antonia, Nemanich George, Schweiger Frank, Oblak Frank, Oblak Jožef, Erčul Jožef, Musič Mike st., Brajs Vladimir, Zobec Helena, Škala Jack, Brula John, Brula Jožef, Gornik Anton, Ahčin Stefan, Vesel Matevž, Zalar Jožef, Znidarsič Jožef, Erčul Tom. 18	
Watkins. Rev. Vilman Ant. 1	
Eveleth. (Minn.) Rev. Leskovic Anton (2 izt.), Mali Liza, Kržišnik Luka, Mihevc Ant., Oven Jožef, Petrič Jakob, Perušek Frank. 8	
New Duluth. (Minn.) Skul John, Blatnik Mary, Skul Neža, Skul Ana. 4	
Hibbing. (Minn.) Zajec Joseph, Strojen John, Strojen Anton, Shelko Matt, Lushin Mary, Vesel John, Schweiger Mary, Schweiger Toni, Grizin Barbara, Klun Paula, Kromar Anton, Mrs. Pakič, Pucelj Louis, Adamich Jos., Zbačnik Louis, Stajduhar John, Petrich Anton, Macher Terezija, Majerlje Peter, Sterk Peter, Public Library, Govže Frank, Trdan Frank, Urek Gerge, Smolz Joe. 25	
Wakefield. (Mich.) Pogorelec Mat. 1	
Manistique. (Mich.) Schwab Ana. 1	
Anaconda. (Mont.) Miller Angela. 1	
Butte. (Mont.) Koren Rosie. 1	
St Louis. (Mont.) Sorin Frank. 1	
Cleveland. (Ohio.) Rev. Oman John J., Mrs. Knous Frances, Rev. Bombach Anton L., Gorenc Louis, Baznik Ana, Perko Daniel, Valenčič Anton, Hrvatinc Geo., Skufca Jos., Tomazin Ant., Skufca Jos., Mauer John, Rugel John, Sader Joseph, Suhadolnik Anton, Kužnik Frank, Paulin Ana, Winter John, Zrimšek Jos., Globokar Anton, Zajec Ivana, Papez Mary, Marinčič Mary, Filipovič Mary, Fink Josephine, Miklič Joe, Gliha Anton, Miklavčič Mary, Železnikar Mary, Adler Mary, Glavach Rose, Mrs. Čerček John, Blatnik Fr., Jerič Joseph, Lindič Josephine, Dedek Ivana, Colnar Katarina, Cordan Anton, Mervar Tom, Coračin Jennie, Shusteršič John, Verhovc Egidij, Pintar Jennie, Mencin Julija, Fink Albina, Smrekar Mary, Starc Josephina, Novak Frank, Urbantič Rozalija, <i>Karlinger Karl</i> (2394). 1 + 49 = 50	
Bridgeport. (Ohio.) Hočever Mihael, Hoge Pet., Bendič Rikard, Gregorič Frank z dr., Simončič Josip z druž., Hočever Anton z ženo, Berus John z ženo, Longar Josip z ženo, Hočever Andrej z druž., Avsec Frank z druž. 10	
Pover Point. (Ohio.) Loushin Mary. 1	
Lorain. (Ohio.) Zaletel Jožef. 1	

Pittsburgh. (Pa.) Golobič John, Rev. Mihelič V., Bojanc John, Henrihar Alojz, Rogina John, Golobič Jos., Vidina Mih., Šute Mat., Balkovec Pet., Kompare Alojz, Ponikvar John, Dekleva Ivana, Hodnik And., Vidina Mat., Pavlekovič Jos., Zakrajšek John, Starešinič George, Stajdohar John, Kobi John, Žumič Helena, Kos Marijana, Kuzman Frank, Rogina Štefan, Valencič Josip, Oblak Štef., Pikel Mat., Zalec Frank, Hlabjan Anton, Starešinič Nik, Flajnik Frank, Faber Anton, Flajnik John, Dalmovič Josip, Mravinec Mat., Cestnik John, Moravec Frank, Kunič Mat., Ivanič Mat., Bahr Mike, Gašparič John, Šnelar Jož., Krotec Jož., Žugel Mihael, Sepec Mih., Žugel Mat., Veselič Jož., Simčič Peter, Čadonič Marija, Jaketič Mihael, Cvetič Frank, Bohorič Jož., Stampehar Ana, Gašperič Fr., Balkovec John, Golob Jožefa, Nerulič Katarina, Lokar Jožef, Rabič Katarina, Krajnc Jožef, Golobič Fr., Berkopec Frank, Starešinič Barb., Krotec Mih., Penjan Anton, Škof John, Kireta Ana, Miketič Rud., Bukovinski John, Balkovec Mat., Rihtarič Mat., Čadonič Jož., Ivanušič Jožef, Veselič George, Flajnik Ana, Šumnič George, Jaketič Ana, Rev. Mertel John, Simčič Peter, Bašel Jos., Bašel John, Tišar Jos., Mravinec John, Persetič Frank, Jesih Peter, Kapela Nikolaj, Kogovšek Konr., Berdik Mart., Šmuc Benj., Antlogar Mart., Razbinšek Rozi, Bukovec Justina, Miroslavič Frank, Kanič Fr., Vidina Josip, Stegnar Frank, Johovič Tomaz. 96

Hermine. (Pa.) Coz Frank. 1
East Belley. (Pa.) Brisky Jos., Beljan Jos. 2
Johnstown. (Pa.) Tomec Andrew, Mele Fr., Gruda Neža, Pesič Mary, Pečjak Berta, Klučar Žoza, Forest City. (Pa.) Šivic John, Ponikvar Jos., Švigel Mary. 3
Steelton. (Pa.) Rev. Gladek Luka (5 izt.), Rev. Sirca Ambr., O. F. M.; Hren Ant., Petrič Mart., Težak Martin, Papič Anton, Petrašič John, Mohar Gregor, Tkalič Št., Benkovič Janko, Nemeth Mart., Petrašič Anton, Simonič John, Matjašič Anton, Kostelc Anton, Mavrin John. 20
Saint Marys. (Pa.) Rollich Mary. 1
Bridgeville. (Pa.) Rev. Moder Albin F. (5 izt.), Rajner Mart. st., Krek John, Scurich Frank, Beg Frank, Kopač Florijan. 10
Imperial. (Pa.) Dolinar Barbara. 1
Meriden. (W. Va.) Tekavec Math. 1
Verona. (Va.) Kencijan Rezika. 1
Enumclaw. (Wash.) Malnerič Mat., Pashich Jos., Kehovnik Agnes. 3
Tacoma. (Wash.) Čekada Jožef, Tudor Johana, Bratovich Mat., Udovich Jož., Udovich John, Grubiša Marija, Puž Marija, Surina Marija, Šplina Marija, Štunf Marija, Evancich Rose, Klarich Joe, Hrvatini Mat., Mihcih Mar., Iskra Ant., Udovich Ant., Šlosar John. 17
Eagle. (Wisc.) Mrs. Chervnešek Dorotty. 1
Tioga. (Wisc.) Toleni Mary. 1
Rok Springs. (Wyo.) Rev. Schifferer A. (5 izt.). 5

Število udov: 7 dosmrt., 547 letnih.

Brazilija.

Nuporanga. Dernovšek Anton, Ambrož Janez, Pintar Jože, Železnikar Franc. 4

7. Afrika.

Cairo. Stanet p. Evgen, kurat (19 izt.); Koban Lovrenc (2091). 1 + 19 = 20

Aleksandrija. Č. šolske sestre, P. Schifferer Br., Glešič Franciška, Cijan Hortenzija, Zibilič Ivan, Zibilič Vlado, Zajc Fran, Uršič Alojzija, Simčič Franč., Pregelj Roza, Krajnc Ema, Leban Zofija, Furlan Ter., Vrtovec Amalija, Bizaj Pavlina, Mele Urš., Podberšič Marija, Debevšek Helena, Velišek Leopolda, Čuk

Bernarda, Tušar Marija, Komel Franciška, Gregorič Marija, Gruntar Marija, Šulin Anica, Devetak Alojz., Globelnik Pepina, Čukarelo Karolina, Gross Katarina, Debelak družina, Škrbec Katarina, Zemljak Anica, Novak Marija, Beltram Amalija, Dinarič Amalija, Izobraž. društvo (5 izt.). 2 + 38 = 40

Število udov: 3 dosmrt., 57 letnih.

Imenik novih dosmrtnih udov.

Do konca junija 1923 so vstopili kot dosmrtniki sledeči č. udje in pristopnino vplačali v „Matico“:

3330. Steblovnik M., župan, Šmartno ob Paki	100	Din
3331. Senekovič Ivan, Bukinje (Kreka)	100	"
3332. Zajc Alojz, Viš	225	"
3333. Gulin Mihael, obč. tajnik, Brezovica	225	"
3334. Šterk Iv. ml., Paka 8, Stari trg ob Kolpi	225	"
3335. Macun Martin, Ptuj, Sv. Peter in Pavel	225	"
3336. Brenčič Anton, Ptuj, Sv. Peter in Pavel	225	"
3337. Smrekar Ivan ml., Kneža (Podmelec)	225	"
3338. Smrekar Angel, " "	225	"
3339. Smrekar Elizabeta, " "	225	"
3340. Božič Terezija, Temljine	225	"
Skupaj	2225	Din
3341. Ogrin Frenci, Wankegan, Ill. (U.S.A.)	15	dol.

Imenik umrlih dosmrtnih udov.

Naznanili so se nam naslednji dosmrtniki, ki so zaspali v Gospodu ter se priporočajo v molitev in blag spomin:

820. Boldan Franc (1519), Hinje.
821. Bedrač Magdalena (2563), Sv. Vid pri Ptuj.
822. Cerjak Franc (1489), kaplan, Sv. Križ tik Slatine.
823. Dovgan Franjo (919), prošt, Metlika.
824. Esenko Anton (1668), Sv. Jurij ob južni železnici.
825. Dr. Gruđen Josip (2025), stolni kanonik, Ljubljana.
826. Krmelj Gregor (2149), Poljane nad Škofjo Loko.
827. Mecesnik Liza (1476), Solčava.
828. Pacarič Jožef (2656), Metlika.
829. Podlessnik Franc (3134), Dole pri Litiji.
830. Robnik Magdalena (1477), Solčava.
831. Rupnik Leopold (2927), Črni vrh nad Idrijo.
832. Šelih Jurij (1338), župnik, Sv. Kunigunda.
833. Dr. Tavčar Ivan (789), odvetnik, Ljubljana.
834. Vider Valentin (1474), Solčava.
835. Vojsk Anton (1060), Sv. Lovrenc v Slov. goricah.
836. Krašovec Valentin (1163), Vogrče.
837. Baznik Janko (2496), župnik pri Sv. Trojici v Hal.

Pregled č. udov Družbe sv. Mohorja.

Škofije in dežele	Šteje udov				
	do-smrt.	letnih	vkup	od lanskega leta	
				+ več	- manj
1. Goriška nadšk.	61	2.909	2.970	368	—
2. Krška škofija:					
a) Rep. Avstrija	85	2.867	2.952	254	—
b) Jugoslavija	23	681	704	125	—
3. Lavant. škofija	697	15.245	15.942	—	1.393
Prekmurje	3	481	484	41	—
4. Ljublj. škofija:					
a) Jugoslavija	736	17.439	18.175	—	1.149
b) Jul. Benečija	26	895	921	451	—
5. Trž.-kopr. škof.	6	682	688	—	31
6. Amerika	7	551	558	476	—
7. Afrika	3	57	60	—	—
8. Razni kraji	19	336	355	—	142
Skupaj	1666	42.143	43.809	1.715	2.715
					— 1000

Sejmi.

V Sloveniji.

Dnevi pomenijo vobče letne in živinske sejme. — Pri okrajnih glavarstvih, ki so zaznamovana z zvezdico *, je opomniti sledeče: Ako pade sejm na nedeljo ali zapovedan praznik, se vrši sledeči delavnik; dnevi v oklepajih () pomenijo sejme samo za blago.

Okrajno glavarstvo Brežice.*

Brežice. 14. febr., poned. po sv. Florijanu, 13. jun., 10. avg., 6. nov., sobota pred božičem; vsako soboto prašičji sejm. — Dobje. Soboto pred belo ned., 16. jul., sredo pred praznikom Im. Mar., 26. nov. — Dobova. 31. jan., 26. marca, 25. apr., 10. jul., 13. sept., 9. dec. — Golobinjek. 14. sept. — Kapela. 17. jan., 10. marca, 17. aprila, 7. junija, 17. avg., 17. sept. — Koprivnica. 25. jan., 10. apr., 28. okt. — Kozje. 24. febr., 26. apr., 13. jun., 25. julija. — Lesično. Poned. po vseh svetih. — Pilštanj. 9. febr., 8. marca, 16. maja, 9. jun., poned. po Rokovem, 29. sept. — Pišce. 19. febr., 2. marca, 28. aprila, 8. julija, 1. avg., 6. okt., 3. novembra. — Planina. 11. jan., 1. marca, 12. maja, 15. jun., 12. jul., sobota pred ang. ned., 15. okt., 3. dec. — Podčetrtak. 17. marca, veliki terek, 10. avgusta, 21. novembra. — Podsreda. 24. jun., 21. sept., 18. okt., 19. novembra. — Rajhenburg. 29. jan., veliki četrtek, ponedeljek pred bink., dan po sv. Petru in Pavlu, 26. avg., 10. okt. — Sevnica. 14. febr., poned. po tihi ned., 3. sredo po vel. noči, 22. jun., 16. avg., 21. okt., 6. decembra. — Sv. Gora pri Podsredi. Soboto pred tiho nedeljo, bink. soboto. — Sv. Gora pri Sv. Petru. 4. avg., 7. sept. — Sv. Filip v Veračah. 14. jan., 22. febr., 1. maja, 25. maja, 17. julija, 29. avg., 16. okt. — Sv. Miklavž v Polju. 8. maja, 6. dec. — Sv. Peter. 5. februarja, 6. marca, 21. oktobra, 13. dec. — Videm. 3. febr., pustni poned., 18. marca, 4. maja, 4. julija, poned. po sv. Luk., 25. nov. — Zabukovje. 3. aprila, 18. julija, 20. sept., 6. nov. (vsi za živino). — Zagorje. 31. jul. — Zdole. 15. marca, 24. apr., 15. jul., 15. sept. — Žigarski vrh. 21. marca, 13. jun., 1. sept.

Okrajno glavarstvo Celje.*

Dobrna. Poned. po svečnici, kvat. četr. v sept., 6. decembra. — Dramlje. 2. aprila, 22. oktobra. — Frankolovo. 17. marca, 24. sept. — Sv. Jurij ob južni žel. 2. jan., 10. febr., 12. marca, 23. aprila, 4. maja, poned. po letnih in jes. kvatrah, 23. jun., 12. avgusta, 28. okt., 19. nov., 10. dec. — Sv. Lovrenc pri Prožinu. Poned. po ang. ned., soboto po brez. spoč. Dev. Mar. — Nova cerkev. Poned. po sv. Treh kraljih, četrtek po vel. noči, poned. po Telovem, 6. nov. — Sv. Ožboit. 21. marca. — Petrovče. 17. jan., 4. marca, 2. julija, 14. sept. — Svetina. Poned. po Mar. Snežni, 25. maja. — Teharje. 21. jan., 22. febr., dan po ozn. Marijinem, 26. jul., 12. okt., 19. dec. — Velika Pirešica (Pernov). 21. marca. — Vojnik. Poned. pred svečn., poned. po beli ned., 16. maja, 4. julija, 7. sept., 18. oktobra. — Žalec. 14. febr., 13. jun., 25. jul., 29. avg., 4. oktobra, 13. dec. — Gornji grad. (Tiha ned.), 4. maja, 28. okt. — Ljubno. 19. marca, 1. maja, 24. jun., 26. avg., 19. nov. — Luče. 25. maja. — Mozirje. 22. jan., 24. apr., bink. terek, 15. jun., 16. avg., poned. pred malo Gosp., 18. okt. — Rešica. 17. marca, 6. nov. — Laško. 24. febr., vel. četr., bink. terek, 24. junija, 24. avgusta, 21. sept., 11. nov., 21. decembra. — Dol. 10. marca, 25. aprila, 31. jul., 3. okt. — Jurklošter. 1. febr., 1. jul., 4. okt., 13. dec. — Sv. Jedert. 21. marca, 7. sept. — Loka pri Zid. mostu. 3. maja, 22. maja, četrtek po Telovem, 5. avg., poned. po ned. Im. Mar. — Trbovlje. 3. febr., 17. marca, 18. okt., 5. dec. — Šmarje pri Jelšah. Poned. po sv. Treh kraljih, 20. marca, 3. poned. po vel. noči,

21. jun., 17. avg., poned. po Im. Mar., 4. dec. — Sv. Ema. Terek po bink., dan sv. Lukeža. — Lemberg. Poned. po sredpostni sredi, cvetni petek, 12. maja, sredo pred Telovim, poned. po sv. Urhu, 5. avg., 25. okt., 25. nov. — Loka pri Žusmu. 13. apr., 20. julija, 25. avgusta, 12. sept. — Ponikva. 14. febr., četr. poned. po vel. noči, soboto pred sv. Martinom; živ. sejmi: 27. junija, 1. avg., prvo sredo po roženv. nedelji. — Pristava. Terek po bink., 15. junija, 8. julija, 17. oktobra. — Slivnica. 19. maja, 25. jul., 4. okt. — Tinsko. Tretji poned. po bink., 2. jul., poned. po ang. ned. — Zibika. 20. marca, poned. po ang. ned. — Vransko. 3. marca drugo sredo po veliki noči, 29. sept., 15. novembra. — Braslovče. Poned. pred sv. Matijem, cvetni petek, poned. pred sv. Matevžem, poned. pred sv. Martinom. — Sv. Jurij pod Taborom. 29. januarja, 10. marca, 25. aprila, 21. novembra.

Okrajno glavarstvo Črnomelj.

Črnomelj. Prvi četrtek v mesecih jan., febr., maj, avgust in september veliki sejmi za blago in živino; ako je ta dan praznik, se vrši sejm na drugi četrtek. Terek po 1., 2., 3. in 4. kvat. ned., terek po cvetni ned., terek po vel. noči, terek po sv. Petru in Pavlu, terek po sv. Simonu in Judi. Vsak četrtek sejm za prašičke. — Metlika. Terek po sv. Treh kraljih, terek po svečnici, terek po sv. Jožefu, terek po beli ned., terek po bink., terek po sv. Marjeti, terek po vel. Gosp., terek po sv. Mihaelu, terek po sv. Martinu, terek po sv. Miklavžu. Vsak poned. za prašičke. — Planina. 1. maja, poned. po ang. ned. — Semič. 14. febr., 26. apr., 15. jun., 24. jul., 12. okt. — Stari trg pri Poljanah. 18. marca, 13. jun. — Vinica. Poned. po Izpreobr. Pavla, poned. pred bink., poned. po sv. Marjeti, 1. avgusta, poned. po Mar. Imenu, poned. po 4. oktobru.

Okrajno glavarstvo Kamnik.

Kamnik. 20. jan., 12. marca, 9. junija, 24. avg., 15. okt., 4. dec. — Dob. 14. febr., 15. junija, 10. avg., 28. decembra. — Domžale. 4. jan., 4. maja, 26. julija, 25. nov. — Gor. Tuhinj. 20. febr., 3. marca, 3. aprila, 12. julija, 21. sept. — Krašnja. 5. avg., 21. dec. — Lukovica. 3. februarja, 26. marca, 27. apr., 9. sept., 18. okt. — Mengeš. 9. februarja, 6. marca, 25. maja, 5. julija, 29. sept., 6. nov., 13. dec. — Moravče. Dan sv. Matija, velik ponedeljek, 16. maja, 21. junija, terek po sv. Jerneju, 11. nov. — Motnik. 12. febr., tretji poned. v postu, 22. apr., 2. jun., sredo po roženv. ned. — Skarčana. 15. apr., 1. sept., 28. okt. — Št. Gotard pri Trojani. Petek pred cvetno nedeljo, 5. maja, 25. maja, 2. julija, 11. novembra.

Okrajno glavarstvo Kočevje.

Kočevje. 20. jan., 20. marca, 4. maja, 15. junija, 25. jul., 24. avg., 16. okt., 30. nov., 31. decembra. — Kočevska Reka. 16. maja, 2. jul. — Koprivnik. 12. maja, 20. julija. — Loški potok. 3. febr., 4. aprila, 7. junija, poned. po mali Gosp. — Mala gora. 5. aprila, 25. maja, 1. jun., 30. junija. — Mozelj. 25. apr., 20. maja, 28. jun. — Ribnica. 2. jan., velik poned., 24. jun., poned. po 2. avg., 21. septembra. — Sodražica. Četrtek pred sv. Gregorjem, četrtek pred sv. Jan. Nep., četrtek pred sv. Terezijo. — Stari log. 13. julija. — Trava. 1. maja, poned. po 4. jul., 10. avg. — Turjak. 12. marca, 30. nov. — Velike Lašče. Poned. pred sv. Matijem, četrtek pred bink., 21. jun., 9. sept., 6. nov. — Videm (Dobropolje). 17. jan., 1. maja, 31. avg., 5. dec. — Vrhovce. Četr. poned. po vel. noči, 5. avg. — Zdenška vas. Poned. po tihi ned., 13. jun., 17. jul., sredo po roženv. nedelji.

Okrajno glavarstvo Konjice.*

Konjice. 5. jan., 9. febr., 1. marca, vel. četrtek, križ. sredo, 24. jun., 31. jul., 31. avg., poned. po Mih., 4. novembra, 3. decembra. — Vitanje. Sredpostno sredo, 25. maja, 20. jul., 14. sept., 2. nov., 27. decembra. — Oplotnica. 3. marca (sv. Kunigunda), 25. aprila (sv. Marka), 15. jun. (sv. Vid), poned. po škupalirski ned., 16. avg. (sv. Rok), drugi poned. po roženv. ned., 11. nov. (sv. Martin). — Loče. 24. febr., poned. po tihi ned., binkoštni torek, 13. jun., 13. jul., 15. oktobra, 25. nov. — Zreče. 30. jun., poned. po ang. nedelji. — Živinski sejmi v Oplotnici, Ločah in Zrečah se začasno ne vrše zaradi prepričlega prigona, deloma pa sejmišča niso v stanju, da bi se mogli sejmi vršiti.

Okrajno glavarstvo Kranj.

Kranj. Prvi ponedeljek v mesecih maj, sept., okt., nov., dec. letni sejmi za živino in blago in vsak poned. tedenski sejmi za živino in blago. — Cerklje. 17. jan. (sv. Anton), petek pred cvetno nedeljo, 16. avgusta, 21. okt. letni sejmi za živino in blago. — Jezero. Prvi ponedeljek po mali Gosp. — Hotemaže. Petek pred cvetno nedeljo, 13. junija. — Hotovlje. 25. aprila, 16. avg. — Poljane. 5. maja, 18. okt. — Skofja Loka. 3. febr., 17. marca, 24. apr., 24. jun., 18. avg., 29. sept., 25. nov.; ako je ta dan nedelja ali preddan praznik, se vrši sejm poprej v soboto ozir. v petek. — Trzič. 18. febr., 16. maja, poned. pred vneboh.; (pri Sv. Trojici) ponedeljek pred Telovim, 23. jun., 26. jul., 30. sept. — Železniki. 17. januarja, torek po veliki noči, 10. avg., 30. novembra. — Jezero, Hotemaže, Hotovlje, Poljane, Skofja Loka, Trzič in Železniki nimajo živinskih sejmov, oziroma se ne vrše.

Okrajno glavarstvo Krško.

Krško. 3. februarja, 18. marca, 4. maja, 4. julija, 25. novembra, soboto pred ang. nedeljo, poned. po sv. Lukežu. — Boštanj. Prvo soboto v postu, 31. maja, soboto po sv. Urhu, torek pred poviš. sv. križa. — Brunik. Petek pred cvetno nedeljo, 13. junija. — Buška. 24. febr., 25. apr., poned. pred 24. jun., poned. pred 24. sept., 11. nov. — Bušeča vas. Tokrek po beli nedelji, torek po bink., 9. sept., 12. nov. — Drnovo. 12. marca, 24. jun., 29. sept. — Kostanjevica. 17. jan., 31. maja, poned. po tihi nedelji, poned. po sv. Jakobu, poned. po sv. Mihaelu, kvat. poned. v dec. — Leskovec. Ponedeljek pred sv. Jurijem, 26. julija, 14. avgusta. — Mokronog. 28. okt., 9. dec., soboto pred tiho nedeljo, soboto po Srcu Jez., soboto pred sv. Jernejem, tretjo soboto v sept. — Radeče. 25. jan., 19. apr., 28. jun., 9. avg., 1. sept., 11. okt., 27. dec., prvi poned. v postu, poned. po sv. Martinu (11. nov.). — Slanč vrh. Poned. po sv. Urhu. — Studenec. 31. marca, 16. maja, 8. avg. — Skočijan. Vsak kvat. četrtek, 15. aprila, 15. julija. — St. Jernej. 12. aprila, 24. avg., četrtek po svečnici, ponedeljek po sv. Trojici, poned. po vernih dušah. — St. Janž. Prvi kvatni torek, poned. po 24. jun., tretji kvatni torek. — Topolovec. Binkoštni torek, 7. sept. — Trebelno. Soboto po vel. noči. — Vel. Cirknik. Prvi petek v postu, sredo pred binkoštni. — Vesela gora. 12. marca, 27. aprila, 27. oktobra, četrtek pred bink., soboto pred 8. sept.

Okrajno glavarstvo Litija.

Litija. Poned. po sred. ned., 4. maja, poned. po Telovem, poned. po sv. Mihaelu, poned. po sv. Miklavžu. — Brezovo. Četrtek po veliki noči, soboto po sv. Urhu, čet. po mali Gosp. — Kotredež. 17. jan., 12. marca, dan sv. Jošta. — Krka. Poned. po sv. Treh kraljih, 1. marca, 16. maja, 5. avg. — Mišji dol. 13. dec. — Podbukovje. Poned. po beli ned., 27. sept. — Polšnik. Ponedeljek po sv. Urhu. — Radohova vas. 2. jan., pustni ponedeljek,

torek po bink., 18. okt. — Šmartno pri Litiji. Torek po 14. febr., poned. po 25. jul., torek po 8. sept., poned. po 11. novembu. — St. Lambert. 14. febr., 22. maja, 17. septembra. — St. Vid pri Zatičini. Sredo po vel. noči, 15. junija, poned. po mali Gosp., drugi poned. po sv. Mihaelu. — Tirna. 1. maja, 9. jun., 9. jul. — Vače. Poned. po beli ned., torek po sv. Trojici, 16. avgusta, 30. nov. — Veliki Gaber. 4. julija, 26. avgusta (za blago in živino). — Višnja gora. 21. jan., poned. pred pustno nedeljo, ponedeljek po prvi, drugi in tretji kvatni nedelji, ponedeljek po cvetni ned., 24. junija, 26. julija, 1. septembra, ponedeljek po vseh svetih, ponedeljek pred četrto kvatno nedeljo. — Zagorje. 9. februarja, četrtek pred cvetno nedeljo, 12. maja, 30. junija, 29. avgusta, 3. novembra, 31. decembra. — Stična. Veliki četrtek, ponedeljek po vnebohodu, 20. avgusta, 25. novembra. — Žubina. Dan sv. Matija in 21. oktobra.

Mesto in okrajno glavarstvo Ljubljana.

Ljubljana (mesto). Vsako prvo in tretjo sredo vsakega meseca sejm za živino; če je v sredo praznik, se vrši sejm dan poprej; vsako sredo in soboto tržni dan. — Dolsko. Ponedeljek po tihi ned., 21. oktobra (sv. Uršula). — Grosuplje. 25. apr., 29. septembra. — Horjulj. 26. marca, 12. jul., torek po roženv. ned. — Ig. 27. febr., 20. marca, poned. po beli ned., četrtek po bink., 10. avgusta, 11. nov. — Šmarje. Torek po sv. Florijanu, 16. avg. — Vrhnika. Prvi poned. v postu, torek po veliki noči, ponedelj. pred vneboh., poned. pred Telovim, 25. julija, 6. nov., 27. dec.

Okrajno glavarstvo Ljutomer.*

Ljutomer. Vsak kvat. torek, torek po veliki noči. — Cven. 7. sept. — Sv. Križ. Poned. po tihi nedelji, 3. maja, 26. julija, 6. nov. — Mala Nedelja. Četrtek pred ned. presv. Trojice, 21. okt. — Verzej. 6. maja, 29. sept., 30. nov. — Sv. Jurij ob Ščavnici. 3. februarja, 25. apr., 21. nov. — Sv. Duh. 24. avgusta, 13. decembra. — Negova. (8. septembra.) — Sv. Peter. 17. jan., (29. junija), 30. jun., 21. sept.

Okrajno glavarstvo Logatec.

Cerknica. Dan sv. Matija, poned. po sred. nedelji, 26. jul., 2. nov. — Dol. Logatec. 3. jan., 12. marca, 24. okt. — Gor. Logatec. 7. febr. za živino in blago, dan po vneboh., poned. po roženv. ned., 13. dec. — Grahovo. 9. febr., 22. marca, 17. aprila, 15. nov. — Hotedršica. 5. apr., 21. novembra. — Lož. 15. marca, 10. maja, 4. jun., 16. avg., 28. okt. — Nova vas na Blokah. Poned. po nedelji Im. Jez., 29. septembra. — Planina. Dan sv. Jurija, 13. julija, 16. avg., 30. nov. — Rakek. 30. jan., 2. apr., 30. junija, 16. sept. — Rovte. 14. marca, 24. jun., 10. avg., 29. sept. — Sv. Helena v Rovtah. Poned. po tihi nedelji, torek po roženv. ned. — St. Vid na Blokah. Poned. po sv. Gregorju, poned. po sv. Vidu, ponedeljek po sv. Jerneju. — Unec. Dan sv. Antona, prvi poned. marca. — Vrh. Poned. po 3. ned. po vel. noči, 27. julija, 9. sept. — Žerovnica. Poned. po sv. Treh kraljih, 14. febr., sredo pred bink., 15. dec. (vsi za živino). — Žiri. Sred. sredo, sredo po vel. noči, 13. jun., 4. jul., 21. okt.

Mesto in okrajno glavarstvo Maribor.*

Maribor (mesto). Vsak drugi in četrti torek v mesecu sejm za vse vrste domačih živali (konj, goved, ovac in koz); če je v torek praznik, se vrši živinski sejm dan poprej. Vsak petek sejm za prašiče; če je v petek praznik, se vrši svinjski sejm dan poprej. Vsako sredo in soboto tržni dan za vse kmetijske pridelke in suho robo, kramarje itd. — Slovenska Bistrica. 24. febr., veliki petek, 4. maja, 4. junija, 25. julija,

24. avgusta, 14. sept., 28. okt., 21. nov. — Poljčane. Poned. po kvat. nedelji v postu, poned. po vnebohodu, 29. avg., 15. nov. — Sp. Polskava. 3. febr., 10. marca, 30. junija, prvi poned. po 3. avg., 9. sept. — Sv. Lenart v Slov. goricah. 20. jan., poned. po beli ned., 19. maja, 24. junija, 2. avg., 4. okt., 6. nov. — Fram. 26. jul., 21. septembra.

Okrajno glavarstvo Murska Sobota.

Murska Sobota. Poned. pred pust. nedeljo, drugi poned. pred vel. nočjo, četrti ponedeljek po vel. noči, 24. jun., 24. avg., 15. okt., 6. dec. — Beltinci. 20. jan., 24. (prest. 1. 25.) febr., 25. aprila, 27. jun., 15. julija, 5. nov. — Bogojina. 19. maja, 4. sept. — Črenšovci. Poned. po 3. maju, poned. po 14. sept. — Dobrovnik. Poned. po Tolovem, 25. jul. — Dolnja Lendava. 25. jan., četrti k po 3. postni nedelji, veliki četrtek, poned. po binškoštih, 28. jul., 28. avg., 28. okt., četrtek pred bož.; vsak terek svinjski sejm in za drobnico. Ako pade veliki sejm na terek, potem se vrši svinjski sejm naslednji dan. — Dokležovje. 18. junija, 21. avg. — Hodoš. 10. marca, 5. julija, 19. avgusta, 5. oktobra. — Križevci. 16. apr., 4. jun. — Prosenjakovci. 15. marca, 16. jun., 2. sept., 28. novembra. — Puconci. 28. maja, 10. julija, 10. sept., 10. nov. — Rakičan. 26. marca, terek pred bink., 2. jul., 16. avg., 8. okt. — Turnišče. Četrtek pred cvet. ned., drugi ponedeljek po vel. noči, četrtek pred bink., 12. jun., četrtek pred vel. Gosp., 2. dan po mali Gosp., 4. okt.; vsak četrtek svinjski sejm in za drobnico. Ako pade veliki sejm na četrtek, potem se vrši svinjski sejm naslednji dan.

Okrajno glavarstvo Novo mesto.

Novo mesto. Prvi ponedeljek vsakega meseca sejm za živino; vsak poned. (ako praznik, sledeči delavnik) sejm za prašiče; terek po sv. Antonu, terek pred sv. Jurijem, terek po sv. Jerneju, terek po sv. Lukežu, prvi terek v adv. — Kandija. Četrtek po 15. vsakega meseca, oziroma 15., ako četrtek in delavnik. — Črmošnjice. 12. marca, 24. junija, 9. sept. — Lukovk. 16. maja, pored. po sv. Jakobu. — Mirna. 24. junija, 2. nov. — Mirna peč. Poned. po sv. Jožefu, 31. maja, 30. junija, 29. sept., 29. dec. — Smuk. 10. marca. — Sv. Lovrenc. 10. avg., 23. nov. — Toplice. Četrtek po sv. Matiju, četrtek po sv. Florijanu, 27. jul., 14. avg., četrtek po roženv. ned. — Trebnje. 13. jun., 13. jul., 16. avg. — Vel. Brusnice. Delavnik pred sv. Jožefom, sobota pred kvat. nedeljo v sept. (za živino). — Velika Loka. 12. maja, 25. julija. — Zagradec. Soboto po veliki noči, 7. sept. — Žužemberk. 3. febr., 17. marca, dan sv. Jurija, dan po vnebohodu, 9. jun., 14. julija, 9. avgusta, 14. sept., 28. oktobra, 6. decembra.

Okrajno glavarstvo Prevalje.

Prevalje. Četrtek pred sv. Urbanom (25. maja), četrtek po sv. Jeronimu (30. sept.); letna in živinska sejma. — Guštanj. 17. jan. (sv. Anton) in na tiho ned. sejma lokalnega pomena ob priliki cerkvenega opravila; 24. aprila (sv. Jurij) živinski sejm; 24. junija, 18. okt. in 25. nov. (sv. Katarina) letni sejmi. — Črna. Poned. po sv. Florijanu, god sv. Ožbalta (5. avgusta), god sv. Uršule; letni in živinski sejmi; če je kateri teh dni nedelja ali praznik, se vrši sejm sledeči delavnik. — Dravograd. 20. marca, 9. maja, 15. jun., 2. avg., 21. sept., 3. novembra; vsi živinski sejmi. — Kotlje. 25. maja (sv. Urban) in 13. julija živinska sejma.

Mesto in okrajno glavarstvo Ptuj.*

Ptuj (mesto). Živinski sejmi: za konje in regatjo živino vsak prvi in tretji terek v mesecu, za parkljarje vsako sredo; tržni dan je vsak petek; letni kramarski sejmi se vrše: 23. aprila, 5. avgusta, 25. novembra.

— Sv. Andraž v Slov. goricah. 13. jun., 30. nov. — Ptujška gora. 18. marca, veliki terek, soboto pred Križ. nedeljo ali pa soboto po veliki noči, 2. julija, 14. avgusta. — Sv. Lovrenc na Dr. polju. 12. marca, 27. jun., 10. avg., 29. sept. — Sv. Lovrenc v Slov. gor. Sredo pred vneboh., 31. julija, soboto pred roženv. nedeljo. — Sv. Bolfenk, obč. Trnovska vas. 30. jun., 2. sept. — Sv. Urban. 25. maja, 25. jul. — Breg pri Ptuj. Drugi ponedeljek v maju, 6. jun., drugi poned. v juliju, 26. avgusta, drugi ponedeljek v septembru. — Ormož. Cvetni petek, poned. po Jakobovem (25. jul.), na Martinovo (11. nov.), vsak prvi poned. v mesecih jan., febr., marec, maj, junij, julij, sept., okt., dec. (ako pade na enega teh poned. praznik, se vrši sejm na drugi ponedeljek), svinjski sejmi vsak terek v tednu. — Sv. Tomaž. 21. junija, 29. avgusta, 28. okt., 3. dec. — Rogatec. 24. febr., 21. marca, poned. po beli nedelji, poned. pred vneboh., 25. maja, 12. julija, 24. avgusta, 14. sept., 30. nov. — Kostričnica. 10. marca, 25. apr., 15. junija, ponedeljek pred sv. Jakobom, sobota pred roženv. nedeljo.

Okrajno glavarstvo Radoljica.

Radoljica. 12. marca, dan sv. Jurija, terek po Bink., (26. jul.), 28. okt., 13. dec. — Bitnje. 26. jul. — Bohinjska Bistrica. 1. maja, (24. junija), 18. okt., (6. dec.) — Jesenice. 4. maja, 22. julija, prvi poned. oktobra, 2. nov. — Kamna gorica. 10. avg., 4. dec. — Kranjska gora. Prvi terek po veliki noči, drugo ned. okt. — Kropa. 12. julija, 6. nov. — Lesce. Dan sv. Matija, terek po vel. noči, 29. sept., 21. oktobra. — Mojstrana. 23. novembra. — Podkoren. Drugo nedeljo oktobra. — Rateče. Četrto nedeljo oktobra. — Spodnje Gorje. Petek pred cvetno ned., 11. nov. (sv. Martina dan). — Žirovnica. Poned. po sv. Treh kraljih, 14. februarja, sredo pred bink.

Okrajno glavarstvo Slovenjigradec.*

Slovenjigradec. Živinski in kramarski sejmi: 25. jan. (spreobr. Pavla), 12. maja (sv. Pankracij), 10. avg. (sv. Lovrenc), 19. nov. (sv. Elizabeta); samo živinski sejmi so: vsako drugo soboto v postu ter vsak prvi ponedeljek v sept. in oktobra. — Marenberk. Četrtri poned. po božiču, 1. marca, poned. pred cvetno nedeljo, bink. terek, 21. junija, 31. julija, 29. sept., 11. nov. — Muta. 1. maja, 17. jul., 29. avg., 28. okt. — Remšnik. 2. jul., 24. sept. — Ribnica. 10. aprila, poned. po 24. jun., ponedeljek po 21. okt. — Št. Ilj pod Turjakom. 20. apr., 2. jul., soboto pred ang. nedeljo. — Sv. Lenart pri Št. Ilju pod Turj. Pustni ponedeljek, 1. jun., 15. okt. — Št. Ilj pri Velenju. Poned. po tih. ned., 4. avgusta, 1. sept. — Št. Janž pri Dravogradu. 15. apr., 13. junija, poned. po Im. Marije. — Šoštanj. Četrtek pred pustom, velikon. terek, 22. jun., 12. jul., 29. septembra, poned. pred sv. Katarino. — Velenje. Četrtek po pepelnici, 1. maja, poned. pred binškošti, 18. julija, 24. avg., 24. okt. — Vuzenica. Prva sobota v postu, 25. apr., 4. jul., 16. avg., 6. dec. — Vuhred. 10. marca, 4. sept.

Medjimurje (kotsorska oblast Čakovec).

Čakovec. Cvet. poned., 29. jun., 3. avg., 25. nov. — Draškovec. Sreda po Jurjevem, 7. in 16. avg., 11. nov. — Kotoriba. 9. marca, 27. jun., 30. sept., 30. nov. — Nedeljišče. 15. jun., ponedeljek po angelski nedelji. — Prelog. Binškoštni terek, ponedeljek po Jakobovem. — Rac-Kaniža. 16. maja, 24. junija, 10. avg., sredo po beli ned. — Mursko Središče. 1. maja, 20. avgusta, 26. oktobra. — Štrigova. 19. marca (sv. Jožefa dan), 22. julija, 30. septembra, 4. decembra. — Sv. Helena pri Čakovcu. 18. avgusta, 22. septembra. — Sv. Rok pri Čakovcu. Na Rokovo in Mihaljevo.

V Julijski krajini.

Koroško.

Naborjet. Ponedeljek pred vsemi svetimi — Pontabelj. 30. junija, 16. oktobra — Trbiž. Prvo soboto meseca aprila, 30. junija, 16. okt., prvo soboto meseca oktobra. — Ukve. Zadnji ponedeljek meseca marca in septembra.

Goriško in Primorsko.

Ajdovščina. 10. marca, križev petek, 24. jun., 15. okt. — Avče. Nedeljo po 5. avgustu. — Oglej. 26. do 28. marca, 11. do 13. julija, 19. do 21. dec. — Sv. Anton poleg Kopra. Poned. po sv. Antonu P., 20. okt. — Boljunec. 24. dan vsakega meseca in 1. sept. — Bovec. 20. in 21. marca, 29. in 30. sept. — Breginje. Prvi četrtek aprila in prvi četrtek okt. — Brezovica. 28. aprila, 3. julija, 17. oktobra. — Buje v Istri. 17. jan., 8. sept. — Buzet v Istri. Poned. po sl. Im. Mar. — Cerkno. Sredpostni poned., 23. aprila, 14. sept., 4. nov. — Cerovo. 25. aprila, 16. maja, 26. junija, 12. julija, 16. avgusta. — Čres. 1. do 8. avg. — Červinjan. Poned. po sv. Martinu, tri dni. — Črniče. Prvo nedeljo po sv. Vidu. — Devin. 24. jun. — Divača. 26. dan vsakega meseca. — Dekani. 9. marca, 9. junija, 9. sept., 9. dec. — Dolina. 4. jul. — Dornberg. 15. sept. — Dutovlje. 3. febr., 1. avgusta. — Gorica. Vsak drugi in zadnji četrtek v mesecu, 16. marca 8 dni, 24. avg. 14 dni, 1. oktobra 8 dni, ponedeljek po sv. Andreju 14 dni. — Gradiška. 25. marca, 1. in 26. okt. — Herpelje. Vsak drugi dan v mesecu. — Hrastovlje. Na praznik sv. Treh kraljev. — Jelšane. 1. aprila. — Kanal. 22. septembra, poned. pred sv. Martinom. — Krmin. 25. junija in 4. septembra po 3 dni, vsak 1. ponedelj. v mesecu živ. trg. — Kastav. 22. maja, poned. po ned. rožnega venca, 13. dec. — Klanec v Istri. Dan sv. Roka (16. avgusta), dan sv. Jeronima (30. sept.). — Kojsko pri Gorici. Ponedeljek po sv. Juriju, poned. po posveč. cerkva. — Kobariđ. 9. marca, 13. junija, dan po mali Gospojnici, poned. po zahvalni ned. — Komen. 20. marca, 24. aprila, 10. nov. — Koper v Istri. 21. sept., 21. okt. — Sv. Križ. Poned. po sv. Reš. Tel., 14. septembra. — Kubeđ v Istri. Drugi poned. po rož. ned., poned. po sv. Martinu. — Labin (Albona). 30. jun., 7. okt. — Lokev. Veliki poned., 9. nov. — Monfalcone (Tržič). 20. marca in 6. dec. po 2 dni. — Moščenice. 3. febr., 29. novembra. — Muje. 7., 8. in 9. okt. — Nabrežina. 5. aprila, 17. sept., 27. oktobra. — Osp. Zadujo nedeljo jun. in prvo nedeljo nov. — Pazin (Pisino). 2. avg. — Piran. 24. aprila in 15. sept. po dva dni. — Podgrad. Vsak mesec dne 8., le v nov. dne 27., kadar je praznik napoti, se vrši sejm naslednji delavnik. — Poreč (Parenzo) v Istri. 21. nov. — Povirje. Poned. po sv. Antonu Padovanskem in po sv. Frančišku Ks. — Prosek. God sv. Mart. (11. nov.), ako je ta dan nedelja, dan poprej. — Renče. 6. sept., prvi poned. v sept. — Rihenberg. Vel. torek, 4. jul., kvat. sob. v sept., 21. dec. (če je 4. julija ali 21. dec. nedelja, se vrši sejm prihodnji dan). — Ročinj na Kanalskem. 30. nov. — Rovinj v Istri. 11. do 20. nov. — Sežana. Ponedeljek po 17. jan., 3. maja, 14. sept., 2. nov. in vsak 12. dan meseca. — Slivje 15. aprila, 26. sept. — Sv. Lucija ob Soči. 14. febr., velikonočni torek, prvo ned. po sv. Jakobu, prvo ned. po sv. Simonu, darovanje Mar. Dev., god sv. Lucije, — Štanjel na Krasu. 7. jan., 21. maja, 30. jun., 22. avg. — Suta pri Sv. Tilhu. 11. julija, 1. sept., 10. okt. — Šmarje. Teden po jes. kvatrah, 3. febr.,

22. nov. — Šmarje pri Kopru. Poned. po prvi ned. meseca okt. — Tomaj. 29. jun. — Trst. Prvi (večji) sejm teden po jesenskih kvatrah in drugi sejm prvi teden v nov., razen praznikov. — Tolmin. Poned. po sv. Jožefu, na dan sv. Jurija, nedeljo po sv. Reš. Telesu, poned. po sv. Uršuli, poned. po sv. Miklavžu. — Turjak. 20. aprila, 10. oktobra in 9. decembra po dva dni. — Vodnjan. 10. avgusta, 13. decembra. — Volosko v Istri. 16. maja.

Kranjsko.

Črni vrh. Sv. Jurija dan, poned. po mali Gosp. — Ilir. Bistrica. Prvi poned. v juniju, poned. po sv. Juriju, prvi poned. po mali Gospojnici in poned. po sv. Martinu. — Idrija. Kramarski sejm na velik. sredo in dne 5. in 15. decembra, živinski in kramarski sejm 16. maja, 15. oktobra. — Spodnja Idrija. Sv. Roka dan. — Prem. Ponedeljek po sv. Gregorju, poned. pred malo Gospojnico, poned. po sv. Uršuli. — Postojna. Poned. po vneboh., sv. Luka dan, 24. avg., 3. dec. in prvi dan vsakega meseca. — Senožeče. 11. marca, 11. aprila, 11. maja, četrtek po binkoštih, 11. junija, 12. julija, 11. avg., poned. po kvat. nedelji v sept., 11. sept., 11. okt. — Šorica. Sv. Luka dan (za živino). — Slap pri Vipavi. Poned. vel. tedna, 22. novembra, sv. Lucije dan. — Šturije. 1. febr. — Št. Peter na Notranjskem. 15. febr. za živino in blago, 17. marca, 18. apr. (za kram., govedo in konje), poned. po sv. Reš. Tel., 9. avg. in četrtek po nedelji rožn. venca. Št. Vid pri Vipavi. 14. marca, sv. Vida dan, 20. nov. — Trnovo. Poned. po sv. Treh kraljih, 24. junija, poned. po sv. Petru in Pavlu, 19. okt. — Vrhpolje pri Vipavi. 22. jan., sv. Primoža dan. — Vipava. Pustni poned., prvi poned. sept., dan sv. Sim. in Juda. — Zagorje. 10. marca, torek po bink., 17. sept., poned. kvat. v decembru.

Na Koroškem.

Št. Andraž. Cvetni petek, 3. maja, 28. avgusta, 30. nov. — Beljak. Ponedeljek po sv. Treh kraljih, poned. po sv. Lovrencu. — Borovlje. Poned. pred sv. Jožefom, sv. Martina dan (11. nov.). — Celovec. Prvi poned. v aprilu (če je ta dan praznik, se vrši prejšnji poned.), poned. po sv. Uršuli (za živino); vsak četrtek tržni dan. — Dobrlavas. Ponedeljek pred sv. Lukom (ako sv. Luka ni na poned.), poned. pred sv. Janezom Nep. — Grebinj. Poned. po tihi ned., poned. pred bink., poned. pred sv. Terez. (15. okt.). — Sv. Jakob v Rožu. Ponedeljek po mali Gosp. — Labod. 12. marca, 4. maja, 24. avgusta, 27. dec. — Sv. Lenart. Velikon. torek, bink. torek, 10. avgusta, 28. okt. — Št. Mohor. Cvetni poned., torek po bink., 28. oktobra. — Nemški Bleiberg. 21. avgusta. — Št. Pavel. 25. januarja, velikon. torek, bink. torek, 29. sept. — Pliberk. Ponedeljek po sv. Treh kraljih, poned. po sredpostu, poned. po sv. Medardu, poned. po sv. Egidiju, poned. po sv. Lenartu. — Podgorje. Bink. torek. — Podkloster. 4. maja, ponedeljek po vseh svetih. — Rožek. 29. sept. — Svinec. Torek pred cvet. ned., torek pred bink., 29. sept., 27. dec. — Trg (Feldkirchen). Ponedeljek po najdbi sv. križa, 24. apr. — Velikovec. Sreda po jes. kvat., nedelja in poned. pred sv. Mikl. — Št. Vid n. Gl. Ponedelj. po Im. Jezus., ponedeljek po sv. Mihaelu (29. sept.); vsak sejm traja štiri tedne. — Železna Kapla. 1. maja, 2. julija, 16. avgusta, 28. oktobra.

Opomba. Čitatelje prosimo, naj nam naznanijo netočnosti glede sejmov.

Pošne pristojbine.

Pisemske pošiljke

Pisma	Dopisnice	Tisk.	Vzroci	Dopustna teža do		Povratnica zahtevana	Pošrednica tudi za navadne pošiljke	Ekspresna	Prporočilna	Ekspresna	Povratnica zahtevana
				500 g	2 kg						
do 20 g	za vsakih na- daljnjih 20 g	z odgovorom	za vsakih 50 g	do 100 g	do 250 g	brez posl. p. do 100 g	tudi za navadne pošiljke	za vsakih na- daljnjih 50 g	za vsakih na- daljnjih 50 g	pri predaji	po predaji
				za 50 g	za vsakih na- daljnjih 50 g						
pristojbina v parah											
za tuzemski promet											
100	50	100	20	50	100	200	200	200	200	200	400
za inozemski promet											
do 2 kg	2 kg	3 kg	40	80	200	40	200	400	200	400	400
300	150	150	300	40	80	200	40	200	400	200	400

Nakaznice²

Pristojbina za znesek	do Dina	znesek	Izplačilna		Kakor za priporočeno za težo	Pristojbina za vrednost za vsakih na- daljnjih 1000 Din
			Din	Izplačilna		
25	1-	0-20	1	1	1	1
50	1-50	0-20	1	1	1	1
100	2-	0-50	1	1	1	1
300	3-	0-50	1	1	1	1
500	4-	0-50	1	1	1	1
1000	5-	0-50	1	1	1	1
2000	5	1	1	1	1	1
3000	7	1	1	1	1	1
4000	9	1	1	1	1	1
5000	12	1	1	1	1	1

Vredn. pisma

Kakor za priporočeno za težo	za vrednost do Dina	zneska	Dostavna znaša		Ekspresna znaša 2 Din
			2 Din	30 par	
190	1	1	2	3	5
500	1	1	2	3	5
1000	1	1	2	3	5
5000	10	10	2	3	5

Paketi

za težo do kg	za vsakih naslednjih	zneska	Din	za vrednost do Dina	zneska	Din	Dostavna znaša 3 Din	Obvestna znaša 30 par	Ekspresna znaša 5 Din
5	12	24	500	2	2	2	3	5	
10	25	50	1000	5	5	5	3	5	
15	40	80	5000	10	10	10	3	5	
20	50	100	1000	1	1	1	3	5	

¹ Tiskovine in vzroci ali poslovni papirji skupaj zaviti. — ² Nakaznice in vrednostna pisma sprejema pošta samo za tuzemstvo. — Nakaznice brez 1000 do 5000 Din so dovoljene samo pri paketnih povzetjih. — Pristojbina za **brzojavne nakaznice**: a) pristojbina za navadno nakaznico brez izplačnine; b) brzojavna pristojbina; c) ekspresna (pri poštneležečih ne).

Pripombe.

Kot **porto** se zaračuni dvakrat manjkajoči del pristojbine, pri inozemskih pošiljkah najmanj 30 zlatih centimov, t. j. takas 1 Din 80 par. Vse pristojbine, razen za navadne pisemske pošiljke, je plačati pri sprejemni pošti. V Avstrijo se pomanjkljivo frankovane pisemske pošiljke ne odpravljajo. Za nakaznice, denarna pisma in pakete od državnih oblasti in ustanov, naslovljene na urade in oblasti, ki so poštnine prosti, se ne plača niti dostavna niti obvestna. Za denarna pisma in pakete, naslovljene na vojake ali pa poštneležeče, se plača samo obvestna.

Ekspresne pošiljke (do 100 Din vrednosti ali 10 kg teže) se dostavljajo le tedaj po posebnem slin, če stannje prejemnik v kraju samem, kjer je pošta. Za take pošiljke se ne plača ne dostavna ne obvestna.

Povzete pošiljke. Za pisemske in denarnopisemske pošiljke s povzetjem do 1000 Din (samo za tuzemstvo) se plača poleg druge pristojbine še 20 par pokaznine. Od povzetnega zneska se odbije pristojbina za nakaznico in vrednost goliče (nakaznice) [25 par]. Za pakete s povzetjem (do 5000 Din) se plača poleg pristojbin za težo, vrednost (ločenko, ekspres), tudi še pristojbina za nakaznico, vstevši morebitno dostavno ali obvestino. Vse pristojbine se plačajo pri sprejemni pošti; izdajna pošta ne odbije od povzetnega zneska nobenih pristojbin.

Poštni nalogi (samo za tuzemstvo) do 1000 Din s pisemsko pošto. Pristojbina znaša kakor za priporočeno pismo iste teže in 50 par pokaznine. Izdajna pošta odbije od zneska pristojbino za nakaznico in vrednost za goličo (nakaznico).

Naložne karte samo do 25 Din; pristojbina 30 par in nič pokaznine. Izdajna pošta odbije od zneska pristojbino za nakaznico.

Položnice. Za pisemska sporočila na položnicah treba plačati 50 par. Za prejemna potrdila pri davčnih položnicah se plača 50 par ali 1 Din, kakršno potrdilo pač zahteva vplacnik, ali z dopisnico ali s pismom.

Raznovrstne druge pristojbine. Za odjavo paketa 50 par. Za obvestilo o neuročljivosti paketa 50 par. Za izplačilno potrdilo 2 Din. Za ležnino za vsak zavoj na dan 1 Din. Za izplačilno pooblastilo (dvojniki nakaznice), izdano po krivdi naslovnika, 4 Din kolkovine za prošnjo in še 3 Din v znakmah. Te pristojbine je plačati tudi za podaljšanje izplačilnega roka nakaznic, ki po krivdi stranke niso bile izplačane meseca vplativite ali naslednji mesec. Izkaznica o istovetnosti (identiteti) 4 Din. Za vrnitev ali preklic pošiljke, premembo naslova, znižanje ali črtanje povzeta se plača 3 Din; pri pošiljkah v inozemstvo 5 Din. — Za zaposlane ali vrnjene pošiljke se plača pri paketih pristojbina za težo in vrednost kakor tudi dostavna ozir. obvestna; pri denarnih pismih samo dostavna oziroma obvestna; pri vseh drugih pošiljkah nič.

Obrni!

Brzojavne pristojbine.

V notranjem prometu kraljevine SHS se plača za vsako besedo privatne brzojavke 50 par, najmanj pa za vsako brzojako 5 Din; od sobote 20. ure do ponedeljka 8. ure se plača trikratni znesek. Za hitno brzojavko se plača za vsako besedo Din 1'50, za vsako hitno brzojavko pa najmanj 15 Din. Pristojbina za potrdilo brzojavke (priznanico) znaša 1 Din, za vsako brzojavno goličo pa 50 par.

Brzojavke za evropsko inozemstvo: a) Pri vsaki brzojavki se računa ena beseda več, pri hitnih se računa ta beseda trikratno; b) ob nedeljah se ne računa trikratna pristojbina; c) najmanjša pristojbina brzojavke znaša 1 francoski frank (tačas 20 Din), pri hitnih 3 francoske franke. Za brzojaven odgovor se lahko plačajo pristojbine primerno prometu vnaprej.

Splošne pošne določbe.

Naslov vsake pošiljke mora biti čisto in razločno (s črnim) napisan, tiskan itd. z latinico ali cirilico in mora imeti vse potrebne podatke (polna imena, kraj, ulico, vas, hišno številko, zadnjo pošto, državo, pokrajino), da se more pošiljka hitro in zanesljivo odpraviti ter dostaviti pravemu prejemniku. Na pisemskih pošiljkah naj bodo znamke nalepljene vedno na zgornjem desnem kotu naslovne strani. Priporočljivo pa je tudi, da napiše pošiljatelj na zadnjo stran svoj natančen naslov, da se mu pošiljka lahko vrne.

Pismo ne sme na nobeno stran presegati 45 cm in mora biti zaprto tako, da je vsebina dobro zavarovana in da se brez vidne poškodbe ovitka ne more vzeti ven.

Dopisnice (razglednice), ki jih izdelujejo privatniki, se morajo po obliki, velikosti in kakovosti papirja ujemati z državnimi dopisnicami.

Slike, dobredelne znamke in drugi okraski iz tankega papirja se smejo nalepljati le na zadnji strani in na levem delu naslovne strani.

Tiskovine, poslovne papirje, blagovne vzorce in mešane pošiljke je treba oddati pošti, da jih odpravlja po nižanih pristojbinah, odprte, to je spravljene v pasico, povezani ovitek, škatlo itd., da uradnik lahko pregleda vsebino in se prepriča, če ni priloženo pismo ali kaka druga nedovoljena pismena sporočila.

Za tiskovine se smatrajo knjige, brošure, muzikalije, fotografije in drugi razmnožki, ki so napravljene na papirju s tiskom ali na katerikoli drug mehanski način, samo ne s pretiskom ali pisalnim strojem. Zavoj ne sme na nobeno stran presegati 45 cm ali zvit meriti čez 75 in 10 cm. Tiskovine se ne smejo izpremeniti ali izpopolniti s takimi podatki, ki napravijo vtis osebnega dopisovanja.

Dovoljeno pa je: v časnikih itd. članke označiti s črtami, na izrezkih iz časopisov napisati naslov in številko časopisa in kdaj in kje je bil izdan;

na posetnice napisati voščilo, zahvalo ali drug izraz vjdnosti z največ petimi besedami ali pa z običajnimi kraticami p. f., p. c. itd.;

na vabilih omeniti namen, kraj in čas sestanka; na cenikih, reklamnih oglasih izpremeniti številke; na knjige, brošure, muzikalije, slike itd. napisati posvetila (dedikacije) in priložiti pošiljki tozad račun; na položnicah nad napisom „Položnica“ zapisati kratke beležke vknjiženja, ki se nanašajo na vplačitev.

Za poslovne papirje se smatrajo vsi spisi in vse listine, ki nimajo značaja osebnega in stvarnega dopisovanja, kakor stara pisma, prevodni spisi, tovarni listi, rokopisi za knjige, časopise ali muzikalije. Še neocenjene naloge učencev in posebske (delavske) knjižice itd. Glede izmer itd. glej pri tiskovinah.

Kot blagovne vzorce odpravlja pošta majhne količine raznega blaga in druge majhne predmete, ki nimajo nobene prodajne vrednosti, ne merijo v svojih smereh več ko 30, 20 in 10 cm in če je vsebina tako zavarovana, da ne more poškodovati drugih poštinih pošiljk ali poštinih uslužbencev.

Mešane pošiljke imenuje pošta tiskovine, blagovne vzorce in poslovne papirje, če jih isti pošiljatelj na istega naslovnika pošilja pod skupnim ovitkom. V takih slučajih mora vsak predmet zase odgovarjati predpisom o teži, razsežnosti itd.

Pri nakaznicah mora pošiljatelj vse dele razločno izpolniti s črnim po predtisku; izbrisati ali popraviti ne sme nič. To velja tudi za denarna ali vrednostna pisma. Taka pisma v uradnih ovitkih je treba zapečatiti najmanj z dvema pečatom, v privatnih ovitkih pa najmanj s petimi pečati in napraviti tudi na naslovni strani čitljiv barvni odtisk pečatnika.

Paketi. Natančno vsebino, morebitno vrednost, povzetek in druge pripombe (ekspres, pazi! itd.) je treba zapisati na spremnico in na paket. Oprema pošiljk mora biti glede na njihovo vsebino, težo, vrednost in daljavo pota primerno trpežna. Zavite oziroma zaprte morajo biti tako, da se ne pride do vsebine brez vidne poškodbe zavoja ali pečatov.

Za ločenke se smatrajo paketi, s katerimi mora pošta zaradi vsebine (razlomljivo blago, žive živali itd.) posebno previdno ravnati ter bolj paziti; pošiljke v neprimernih obliki (košare, opletene steklenice itd.) in paketi, ki so daljši od 110 cm ali katerih obseg presega 180 cm; vendar pa ne smejo biti daljši ko 2 m, oziroma njih obseg ne sme presegati 240 cm.

Paketi, katerih vrednost je označena s 600 Din in več, morajo biti tam, kjer se konci zavojne tvarine stikajo, zadostno zapečateni. Razločen barvni odtisk pečatnika se mora napraviti tudi na odrezku pošne spremnice. Morebitna vrvca mora biti primerno močna, ne sme imeti nobenih vzlovov in oba konca vrvce je treba zapečatiti.

Pravkar je izšla knjiga

Dr. Janez Evangelist Krek, Izbrani spisi.

I. zvezek: **MLADA LETA** (1865—1892).

Uredil Ivan Dolenc.

Knjiga obsega natančen življenjepis Krekov od detinskih let do doktorata in izbrane spise iz dobe od njegovega 14. do 26. leta: 18 njegovih pisem, 18 pesmi, 1 dramatičen prizor, 6 povesti itd. Knjigo krasi sedem slik: slika rojstne hiše in rojstne vasi, Selc in „Štoka“ v Selcih itd.

Naroča se pri Novi založbi v Ljubljani, Kongresni trg 19, in stane broširana Din 45— (po pošti Din 47—), lepo vezana Din 56— (po pošti Din 58—).

Družba sv. Mohorja

Pošt. ček. račun št. 11412

na Prevaljah

Pošt. ček. račun št. 11412

Knjigoveznica

z električnim
obratom

se priporoča pre-
častiti duhovščini
in cenjenemu ob-
činstvu v izvrše-
vanje vseh knjigo-
veških del, kakor:
vezanje molitveni-
kov, liturgičnih,
šolskih in raznih
drugih knjig za
urade, šole, knjiž-
nice itd.

**Delo okusno.
Cene zmerne.**

Tiskarna

je z najnovejšimi stroji
z električnim pogonom in
modernimi pismenkami
oskrbljena ter prevzema
razna naročila tiskarske
obrtni, kakor: uradne in
pismene zavitke, pose-
nice, poročne liste, razno-
vrstne tiskovine za urade
in industrijska podjetja,
društva, trgovce in obrt-
nike, delnice, okrožnice,
račune, pisma, cenike,
letake, pravila, pristop-
nice, računske zaključke,
hranilne in zadržne knji-
žice, spovedne listke ter
sploh vse v tiskarsko
stroko spadajoče stvari
in izvršuje vse točno,
vestno in po najnižjih
cenah.

Priporoča

Stenski koledar

za leto

1924

s praznim prostorom za
notice, v lični obliki

23 × 28 cm

Cena za komad Din 5.—,
po pošti Din 5.60.

Mladika

družinski list s
podobami.

Izhaja prvega dne vsa-
kega meseca in je
strogo nepolitičen list.
Urejevan je tako, da
ga lahko umeva in brez
spotike bere naša mla-
dina, pa tudi mož in
žena dobivata v njem
zabave in pouka.

Mladika

stane

za celo leto . . . 84 Din

„ pol leta . . . 42 „

„ četrt „ . . . 21 „

Za naročbo in za raz-
širjanje se prav toplot
priporoča

**Uprava Mladike
na Prevaljah.**

Zadružna gospodarska banka d. d.

Ljubljana

———— Miklošičeva cesta 10 ————

(v lastni palači nasproti hotela Union).

Telefon št. 57 in 470.

Račun poštnege čekovnega zavoda za
Slovenijo št. 11.945, v Zagrebu št. 39.080.

Podružnice:

Djakovo
Maribor

Sarajevo
Sombor

Split
Šibenik

Ekspozitura: **Bled.**

Kapital in rezerve skupno nad Din 15,000.000.—.

Vloge nad Din 100,000.000.—.

Daje trgovske kredite, eskomptira menice, lombardira vrednostne papirje, daje v najem jeklene shrambe za vrednote, kupuje in prodaja kar najboljše tuje valute in devize, sprejema vloge v tekočem računu in na vložne knjižice ter preskrbuje vse bančne in borzne transakcije pod najugodnejšimi pogoji.

Pooblaščen prodajalec srečk Državne razredne loterije.

Prva žebljarska in železoobrtna zadruga v Kropi in Kamni gorici.

Pisma: Žebljarska zadruga, Kropa (Slovenija).

Brzjavke: Zadruga Kropa. — Telefon interurban: Podnart 2.

Žebli za železnice,
žebli za ladje, črni ali pocinkani,
žebli za zgradbe, žebli za čevlje, spojke za
odre in prage, spojke za ladje in splave,
železne brane, zobje za brane, cevi,
kljuge za podobe, zidne kljuge,
matice, verige in zakovice,
vijaki, žoki za pilote.

Vsi drugi v našo stroko spadajoči izdelki
po vzorcih in risbah.

Ilustrovani ceniki na razpolago.

Zvesti hišni prijatelji, Prava sredstva za lepoto,

kateri Vas nikdar ne zapustijo! katera nikdar ne odrečejo!

Elza-Fluid, kateri res lajša bolečine, jači in krepi 3 dvojnate ali ena specialna steklenica Din 24.— franko na Vašo pošto.

Elza-kroglice, prijetno delujoče, želodeckrepčajoče, prebavo podpirajoče in gotovo odvajajoče sredstvo. 1 omot, vsebuje 6 škatlic, za Din 9.— Zavojnina in poština posebej.

Elza-obrazna pomada

odstranjuje nečistosti kože, sigurno sredstvo za varovanje kože. 1 lonček Din 7.—

Elza pomada za lase (Tannochina pomada za rast las) jači kožo na glavi, zaprečuje plešo in prerano osivelost; najbolje sredstvo za nego las. 1 lonček Din 7.—

Elza lilijno mlečno milo najbolj blago, najfinejše lepотно milo. 1 kos Din 7.20.

Elza lilijno mleko blagega osvežujočega delovanja. 1 steklenica Din 10.—

Elza toaletne umivalne pastile. 1 škatlica Din 7.—

Elza ustna voda ima osvežujoč okus, jemlje ustom neprijeten duh, uničuje vse kali boleznih v

ustih, učvrščuje zobno meso, ohrani zobe čiste in bele. Kot voda za grgranje zabranjuje boleznih. 1 steklenica Din 12.—

Elza po smrekovem gozdu dišeči parfem za sobe, čisti in razkužuje zrak v vsaki sobi, posebno prijeten za bolniške sobe in v prostorih, kjer stanuje mnogo ljudi. 1 steklenica Din 15.—

Elza glicerini najfinejše vrste za nego rok po Din 4.80 in Din 18.—

Elza Sachet daje perilu prijeten duh. Vrečica Din 4.—

Elza cvet za lase zaprečuje perhut in jači kožo na glavi. 1 steklenica Din 25.—

Elza Shampoo za lase čisti lase in kožo na glavi, se dobro peni. Vrečica Din 2.50.

Elza brkomaz ohrani brke v zaželeni obliki. 1 tubica Din 4.— Brillantine Din 4.—

Elza Kolonjska voda posebno fine, izborna močne vrste, iz samo plemenitih snovi, trajnega finega, ne sitnega duha, destilat po pravem receptu. 1 steklenica Din 15.—

Elza zobni prašek in dr. Heiderjev zobni prašek v škatlicah po Din 4.— in vrečicah po Din 3.—; fine zobne krtaiče po Din 7.50 in Din 15.—

Elza rumenilo za lica, popolnoma neškodljivo, iz čistega karmina, daje licu naravno rdečo barvo. 10 pisem Din 20.—

Puder za dame in Kielhauserjev puder. 1 vrečica Din 4.—

Sagrada Barber, idealno odvajajoče sredstvo brez škodljivega delovanja. 1 škatlica Din 10.—

Bolečine lajšajoče tablete in Hegalettes proti glavobolu. 1 zavitek z 20 ploščicami Din 18.—

Najmočnejše francosko zganje, originalna Radicum-znamka, predvojno blago. 1 velika steklenica Din 15.—

Preprodajalci dobivajo popust v naravi.

Cene so tukaj označene one, katere so v letu 1923 veljale, ko je bil Koledar v tisku. Mogoče je, da bodo cene še veljale, ko bo Koledar izšel. Na te cene se računa sedaj 10% doplačila.

Zavojnina in poština, kjer poleg cen nista razumljivo označeni, se bodeta posebej toda najceneje računali. Da stroške in poštino popolnoma izrabite, priporočamo, da čim več nenkrat naročite, ker so do 5 kilogramov isti stroški.

Vprašanja priložite Din 1.— v poštinih znamkah za pismeni odgovor. — Naročbe naslavljajte natančno

Eugen V. Feller, lekarnar, **Donja Stubica št. 589**, Hrvaško.

Elza Plaster

Elza turistovski obliž, 1 mala škatlica 4 Din, velika škatlica 6 Din.

Elza turistovska tinktura, 1 steklenica 7 Din, odstranjuje brez bolečine in zanesljivo kurja ošesa, zažuljence itd.

Elza glisni sladkorji za glistave otroke in za odrasle. Vrečica z 10 ploščicami Din 10.—

Elza zobne kapljice hitrega delovanja. 1 stekl. Din 5.—

Elza voda za oči krepi vid. 1 steklenica Din 4.—

Elza redilni prašek za živino dela veselje gospodarjem, ker zelo koristi živini. 1 škatla Din 3.—

Elza mrčesni prašek zoper muhe in mrčes vseh vrst, brez dvojbeno hitrega delovanja. Velika doza Din 10.—

Hega sladkor za kašelj in prsa. 1 vrečica Din 7.—

Ljubljanska kreditna banka

Ustanovljena 1900

v Ljubljani

Ustanovljena 1900

Dunajska cesta, v lastni palači.

Delniška glavnica Din 25,000.000.—.

Rezervni zakladi Din 20,000.000.—.

Čekovni račun
štev. 10509.

Brzojavni
naslov:
Banka
Ljubljana.

Telefon štev.
261, 413, 502,
503, 504.

Centrala:
Ljubljana.

Podružnice:
Brežice,
Celje,
Črnomelj,
Gorica,
Kranj,
Maribor,
Metkovič,
Novi Sad,
Ptuj,
Sarajevo,
Split,
Trst.

Sprejema vloge na tekoči račun in na vložne knjižice
ter jih obrestuje najugodneje.

Podeljuje vsakovrstne kredite, eskomptuje menice in
devize, daje predujme.

Izvršuje nakup in prodajo vrednostnih papirjev, valut
in deviz.

Otvarja akreditive in izdaja kreditna pisma na tu- in
inozemstvo.

Oddaja Safes deposits in shranjuje vrednote.

Izvršuje sploh vse bančne posle najkulantneje.

Jadranska banka a. d.

Beograd.

Dionička glavnica Din 60,000.000.—. Rezerva Din 30,000.000.—.

Podružnice:

Bled	Korčula	Prevalje
Cavtat	Kotor	Sarajevo
Celje	Kranj	Split
Dubrovnik	Ljubljana	Šibenik
Hercegnovi	Maribor	Zagreb
Jelsa	Metković	

 Amerikanski odio.

Naslov za brzojavke: JADRANSKA.

Afiliirani zavodi:

Jadranska banka: Trst, Opatija, Wien, Zadar.

Frank Sakser State Bank, Cortland Street 82,
New-York City.

Banco Yugoslavo de Chile, Valparaiso, Antofagasta,
Punta Arenas, Puerto Natales, Porvenir.

Trgovska banka d. d.

Ljubljana

Dunajska cesta št. 41.

Kapital in rezerve Din 17,500.000.—.

Podružnice: Maribor, Novo mesto, Konjice, Slovenjgradec, Slovenska Bistrica, Rakek.

Ekspozitura: Meža-Dravograd.

Menjalnica: Ljubljana, Kolodvorska ulica.

Sprejema denarne vloge na hranilne knjižice in tekoči račun in jih obrestuje najugodnejše.

Kupuje in prodaja:

vrednostne papirje, valute, devize, čeke itd.

Eskomptira in vnovčuje menice, devize in kupone.

Daje predujme na vrednostne papirje in blago.

Posreduje pri borznih naročilih vestno in kulantno.

Izdaja akreditive, **uverjenja** in izvršuje izplačila na vsa tu- in inozemska tržišča.

Finansira industrijalna, trgovska in obrtna podjetja.

Telefon: 139, 146, 458.

Brzjavke: Trgovska.

Imaš li solnčne pege, zajedavce, nabore, ogrce?

Uporabljalj Elza obrazno pomado!

Ali želiš imeti lep vrat, obraz in roke?

Uporabljalj Elza obrazno pomado!

Ali so ti roke in obraz občutljivi v zimi in vetru?

Uporabljalj Elza lilijno-mlečno milo!

Ali želiš imeti kožo belo, mehko, čisto in zdravo?

Uporabljalj Elza lilijno-mlečno milo!

Ali se tožiš na izpadanju las, radi prhkosti in osivlosti?

Uporabljalj Elza pomado za rast las!

Ali želiš bujne mehke in lepe lase?

Uporabljalj Elza pomado za rast las!

Ali hočeš biti in ostati lep? Ali hočeš, da te povsod radi vidijo? Ali hočeš, da te veseli tvoja slika v zrcalu? Poskusi prave Fellerjeve Elza preparate in kmalu bodeš rekel tudi ti kakor vsi:

To je ono pravo!

Išči v vseh poslovnica h samo prave Elza preparate od lekarnarja Feller. Ako naročiš naravnost, tako stane z zavojnino in poštnino, če pošlješ denar naprej ali po povzetju:

- 2 velika porcelanasta lončka Elza obrazne pomade Din 25.—
- 2 velika porcelanasta lončka Elza pomade za rast las Din 25.—
- 4 veliki kosi Elza lilijnega mlečnega mila Din 40.—

Kaj bi morali imeti vedno pri hiši?

- Odvajajoča želodna sol Din 5.—
- Albuminat (železne kapljice) Din 18.—
- Balzam Din 4.50. — Koler kapljice Din 8.— in 10.—
- Cvet zoper golšo Din 10.—. — Želodna sol Din 5.—
- Drgnjenje za konje Din 18.—
- Pectoral (šaj za kašelj) Din 5.—
- Purifikator (čaj za čiščenje krvi) Din 5.—
- Rum-esenca Din 4.50 in 16.—
- Mast za rane Din 10.—. — Mast za ozebljine Din 10.—
- Kopaiva kapslji Din 10.—. — Konjak Din 19.—
- Kreolin Din 9.—. — Lysol Din 22.—
- Ricinovo olje Din 4.50 in 16.—
- Mast proti ušem, mast proti srbečici po Din 5.— in 8.—
- Ženof papir po Din 1.50. — Kineški čaj po Din 2.50.
- Različne kapljice, kakor kamilične, cimetove, Hofmannove kapljice, malisov cvet, po Din 4.80 in 18.—
- Gilstovno seme po Din 6.—
- Tinktura zoper stenice Din 16.—

Na te cene se računa še 10% doplačila.

Naročilna pisma je naslavljalji:

Lekarnar Eugen V. Feller, Stubica Donja št. 589, Hrvaško.

Svečarna

J. KOPAČ & C., LJUBLJANA

Celovška cesta št. 90

prodaja voščene sveče, zavitke, vrvice
za prižiganje sveč, kadilo,
kupi je čebelni vosek in suho satovje.

Na drobno!

Na debelo!

Prva kranjska vrvarna

Ivan N. Adamič

Centrala: Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 31
Telefon 441.

Podružnica: Maribor, Vetrinjska cesta 20

prporoča vrvarske izdelke iz prave dolge konoplje, kakor: štrange, uzde, vrvice za perilo, vrvi za seno in transmisije, motvoz (špago) vsake debelosti, dreto, gurte, navadne in za transmisije, mušne mreže za konje, gugalne mreže (Hängematten), ribje mreže itd. po najnižjih cenah. Sprejemam vsa v mojo stroko spadajoča dela v točno in solidno izvršitev.

Častni izdelki! Nakup prediva! Jočna postrežba!

FRANC STRUPI
Celje

prporoča svojo bogato zalogo

porcelanaste in steklene

posode,

svetiljk, ogledal,

raznovrstnih šip

itd.

Cene zmerne.

Solidna postrežba.

Najstarejša hranilnica v Jugoslaviji
KRANJSKA HRANILNICA V LJUBLJANI

ustanovljena leta 1820

obrestuje hranilne vloge po **5%** brez vsakega odbitka rentnega in invalidskega davka, katera plačuje hranilnica sama za vložnike. — Sprejema tudi vloge v tekočem računu.

S hranilnico sta zvezana Kreditno društvo in starostna hranilnica za posle in delavce.

Hranilnica je sirotinsko varna in jo nadzoruje deželna vlada za Slovenijo.

Rezervni zakladi znašajo približno **Din 1,500.000**—.

Čisti dobiček je, v kolikor se ne porabi za okrepitev rezervnih zakladov, po pravilih določen v pospeševanje občekoristnih naprav in podjetij v Sloveniji. Za te svrhe se je doslej darovalo približno **Din 2,250.000**—.

Pismene pošiljatve je nasloviti na **Kranjsko hranilnico v Ljubljani**,
 Knafljeva ulica št. 9.

Oblačilnica za Slovenijo, r. z. z o. z. v Ljubljani.

 Zaloga

prvovrstnega manufakturnega blaga.

Centralno skladišče v Ljubljani

v palači „Vzajemne posojilnice“ na Miklošičevi cesti.

Podružnice na drobno:

v Ljubljani v Stritarjevi ulici št. 5 in v hiši „Gospodarske zveze“
 na Dunajski cesti št. 19,

za Bačko pa v Somboru, Aleksandrova ulica št. 11.

Lastna konfekcijska tovarna. — Solidne cene, dobra postrežba.

Pred vsakim nakupom si oglejte naše zaloge! — Nihče se ne sili, da kupi!

Ustanovljena leta 1846.

PRVA HRVATSKA ŠTEDIONICA

Glavna podružnica za Sloveniju, Ljubljana.

CENTRALA: ZAGREB.

Podružnice:

Beograd	Daruvar	Kraljevica	Novi Sad	Sisak	Vel. Gorica
Bjelovar	Delnice	Križevci	Ogulin	Skoplje	Vinkovci
Brod n. S.	Djakovo	Ljubljana	Osijek g. gr.	Subotica	Virovitica
Celje	Gjurgjevac	Maribor	Požega	Sušak	Vukovar
Crikvenica	Ilok	Mitrovica	Rijeka	Sv. Iv. Zelina	Zagreb, Ilica 117a
Čakovec	Karlovac	Novogradiška	Senj	Varaždin	Zemun.

Ekspoziture: Osijek donji grad, Vinica.

Menjalnica: Zagreb, Ilica 5.

Delniška glavnica: K 200,000.000. — Rezerve: čez K 135,000.000.

Brzovjavke: PRAŠTEDIONA.

Telefon št. 11, 577 in 596.

Poštni čekovni računi:

Ljubljana št. 10.757. — Zagreb št. 39.046. — Wien št. 86.246. — Budapest št. 28.016.

JOSIP JUG, Ljubljana,

Rimska cesta 16

pleskar in ličar

za stavbe, pohištvo in mostove — specialist za imitacije
vseh vrst lesa in marmorjev

se priporoča cenjenemu občinstvu za vsa v to stroko spadajoča dela.

Cene zmerne. — Izvršitev točna in prvovrstna.

Za vsa dela jamčim 2 leti.

Kamnoseški izdelki iz marmorja

za cerkvene in pohištvene
oprave ter spomeniki iz
marmorja, granita in sijenita
kakor tudi mlinski kamni
se dobe pri

Alojziju Vodniku

kamnoseškem mojstru

Ljubljana

Kolodvorska ulica.

Prvi in edini slovenski zavarovalni zavod.

Vzajemna zavarovalnica v Ljubljani

Dunajska cesta št. 17.

Sprejema: V življenjskem oddelku: zavarovanja na doživetje in smrt v vseh sestavah, zavarovanja na otroško doto, rentna in ljudska zavarovanja pod najugodnejšimi pogoji. — V požarnem oddelku: zavarovanja vseh premakljivih predmetov, ki se poškodujejo po ognju, strelji in po eksploziji svetilnega plina po znano nizkih cenah.

Podružnice: Sarajevo, Vrbanja ulica 4; Zagreb, Pejačičev trg 15; Celje, Breg 33. Glavna poverjenišтва: Osijek, Split, Subotica.

Ceniki in pojasnila z obratco pošto brezplačno.

■ Zanesljivi posredovalci se vedno sprejemajo. ■

ŠTAMPILJE

GRAVEUR

ANT. ČERNE

LJUBLJANA

DVORNI TRG 1.

Pečati's

Katalog

franko

PEČATNE ŽNAMKE

P
O
Z
O
R

V
A
Ž
N
O

Vse, kar rabite za gospodinjstvo, je v najboljši kakovosti v moji zalogi. Ako potrebujete desinfekcijska sredstva, vazelin, jedilno sodo, zdravilna zelišča, sredstva za uničevanje stenice, podgan, domačih in poljskih miši, ščurkov, najrazličnejša mila, francoske dišave, pa tudi vse potrebščine za fotografsko obrt, — naročite in prepričali se boste, da ste najboljše postreženi v drogeriji

J. C. Kotar

Ljubljana

Wolfova ulica št. 3.

Ustanovljena 1. 1880.

Ustanovljena 1. 1880.

CELJSKA POSOJILNICA

Celje, Narodni dom (na oglu v pritličju).

Telefon št. 22.

Brzjavke: Posojilnica Celje.

Stanje hranilnih vlog Din 20,000.000.—

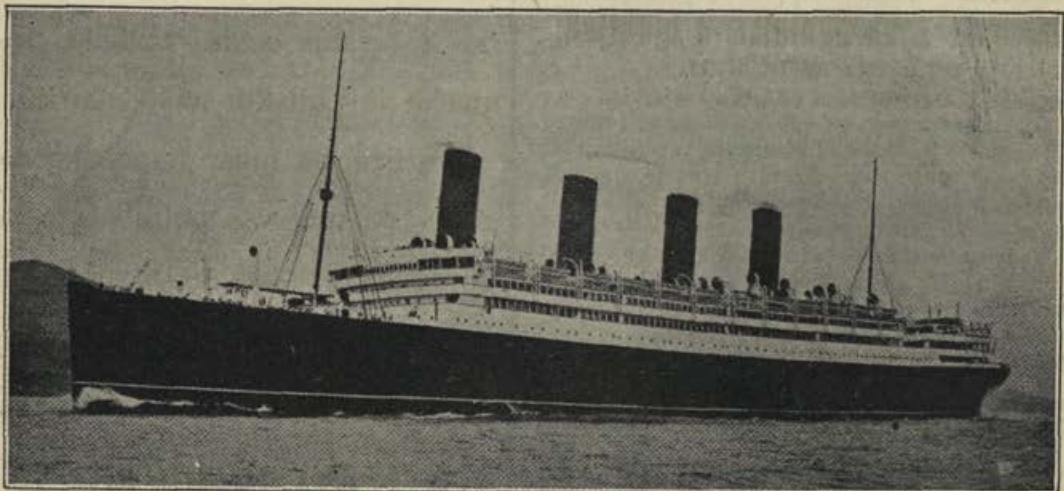
Vrednost rezerv . . Din 7,500.000.—

Sprejema hranilne vloge, jih obrestuje najugodnejše od dne vloge do dne dviga ter točno izplačuje.

Zamenjuje tuj denar.

Obavlja vse denarne posle najkulantnejše.

Najmočnejši zavod na Spodnjem Štajerskem.

CUNARD LINE Glavno zastopstvo za Jugoslavijo:
Jugoslavenska banka d. d. Zagreb.

Mauretania: 32.000 ton — Aquitania: 45.646 ton — Berengaria: 52.000 ton.

Največji in najhitrejši angleški brzoparniki.

Redni potniški in tovorni promet iz Liverpoola, Southampton, Londona, Cherbourga, Rotterdama, Hamburga in jadranskih luk za Ameriko in Kanado. — Iz luke Cherbourg najkrajša proga v New York.

Podrobnejša pojasnilna daje:

CUNARD LINE, Ljubljana **podružnica glavnega zastopstva,**

Kolodvorska ulica št. 26, na vogalu zraven gostilne „Pri Tišlerju“.

Arhitekt in mestni stavbenik

Viljem Treo

Ljubljana

Gospodarska cesta 10

Telefon interurban št. 103

Ustanovljeno leta 1850

se priporoča za zgradbe vseh vrst
ter izvršuje načrte in proračune.

Zavod za umetniške fotografije

Franjo Grabjec

Ljubljana, Miklošičeva cesta št. 6
nasproti hotela „Union“.

Izdelovanje usakovrstnih modernih
fotografij kakor tudi povečanih slik
v prvovrstni umetniški izpeljavi.

Slika se ob usakem vremenu
in času, tudi pri električni luči.

A. Pauschin

Ljubljana, Wolfova ulica 6

priporoča cenjenemu občinstvu svojo
bogato zalogo stekla, porcelana, sve-
tiljk, okvirov, ogledal, šip in vseh
drugih temu sličnih predmetov po
zmernih cenah.

Popravila solidna in točna.

Zaloga pohištva F. FAJDIGA SIN, Ljubljana

Sv. Petra cesta št. 17

lastna mizarska in tapetniška delavnica

ima vedno v zalogi pohištvo od najpreprostejše do najfinejše vrste.

Naročila se izvršujejo točno.

Cene nizke.

Avtomobili, motorna kolesa, motorčki

po najnižjih originalnih tovarniških cenah.

O. ŽUŽEK, Ljubljana, Sodna ulica 11.

Telefon interurban št. 461.

Popolnoma varno naložite svoj denar v Vzajemni posojilnici v Ljubljani

r. z. z. o. z.

ki se je preselila iz hiše uršulinskega samostana na Kongresnem trgu poleg nunske cerkve

v svojo lastno palačo ob Miklošičevi cesti

poleg hotela „UNION“.

Hranilne vloge se obrestujejo po 6% brez odbitka rentnega in invalidskega davka.

Vloge v tekočem računu se obrestujejo po 5½%

Hranilne vloge vezane na dobo pol leta po 6½%

Večji vezani zneski se više obrestujejo po dogovoru.

Koruzo, otrobe, oves, vse vrste moko in druge poljske pridelke oddaja najceneje

A. VOLK V LJUBLJANI

Resljeva cesta št. 24.

Tamkaj se kupuje tudi domača pšenica, ajda in ječmen.

Najboljše sredstvo za negovanje zob

„MELOUSINE“

zobna pasta — ustna voda

— zobni prašek —

Lekarna Mr. Ph. M. Leustek

Ljubljana, Resljeva cesta 1.

Dobiva se v vsaki lekarni, drogeriji in modni trgovini.

Slavenska banka d. d., Zagreb.

Delniška glavica in rezerve Din 50,000.000.—. Vloge nad Din 125,000.000.—.

Podružnice:

Beograd, Bjelovar, Brod n. S., Celje, Dubrovnik, Gornja Radgona,
Kranj, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota, Osijek, Sarajevo,
Sombor, Sušak, Šabac, Šibenik, Velikovec, Vršac.

Ekspoziture: Monošter, Rogaška Slatina (sezonska), Škofja Loka.

Agencije: Buenos Aires, Rosario de Santa Fe.

Afilijacije: Slovenska banka, Ljubljana. — Jugoslavenska industrijska
banka d. d., Split. — Balkan Bank r. t., Budapest, Váci-utca 30. — Bank-
haus Milan Robert Alexander, Wien, I., Augustinerstraße 6.

Izvršuje vse bančne posle najkulantneje.

Pozor!

Pozor!

Priporočava se za nakup vsakovrstne železnine,
kakor pohištvenega in stavbenega okovja,
nosiljk, železniških šin in vsako količino
portland-cementa itd. po najnižjih cenah

ZALTA & ŽILIČ

trgovina železnine na debelo in na drobno

Dunajska cesta 11 LJUBLJANA Dunajska cesta 11.

Ivan Martinc

slikar in pleskar

Ljubljana, Poljanska cesta 20

se priporoča cenjenemu občinstvu
in preč. duhovščini za izvrševanje
vseh v to stroko spadajočih del.

Stroji za obdelovanje lesa,
turbine, transmisije iz železne konstrukcije,
sesaljke in armature, zvonovi
STROJNE TOVARNE IN LIVARNE D. D. LJUBLJANA

Telefon int. 142 in 230.

Dunajska cesta 35.

Brzjavke: STROJ.

Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana, Prešernova ulica 3

sprejema hranilne vloge in vloge v tekočem računu ter jih obrestuje najugodneje.

Za vse vloge in obresti jamči mesto Ljubljana.

Stanje hranilnih vlog nad 90 milijonov dinarjev.

Obrestna mera za vloge na knjižice **5 %**, v tekočem računu proti odpovedi tudi več.

ZALOGA POHIŠTVA

Ivan Dogan

Ljubljana

Dunajska cesta 17. Medijatova hiša
priporoča svojo zalogo pohištva,
kakor spalne sobe iz mehkega in
trdega lesa, jedilne sobe, kuhinjske
oprave in drugo po konkurenčnih
cenah.

V zalogi so tudi vedno žimnice
(modroci), žičnice, divani in vsi
drugi v tapetniško stroko spadajoči
izdelki.

SEMENA

vse vrste, dobra in zanesljiva se dobijo v trgovini

Josip Urbanič, Ljubljana

Miklošičeva cesta 8, nasproti hotela „Union“.

Tam se tudi kupujejo razna doma pri-
delana semena, kakor: deteljno, repno,
korenjevo in laneno seme, kumna, janež,
grah, fižol, konoplje, buče, solnčne rože,
čebulček, suhe gobe (jurčki) itd.

Zahtevajte cenik, dobi se brezplačno.

ČUDILI

se bodele tudi Vi nizkim
cenam, po katerih se pro-
daja sukno, volna, platno,
cefr, modrovina, hlačevina,
robci in sploh vsa manu-
fakturna roba v veletrgovini
R. Stermecki, Celje št. 311,
katera dobiva stalno veli-
kanske pošiljatve robe di-
rektno iz prvih svetovnih
tovarn. **Zahtevajte cenik.**

Spodnještajerska LJUDSKA POSOJILNICA

v MARIBORU, Stolna ulica št. 6,

reg. z. z n. z.

obrestuje od 1. julija leta 1923 naprej
navadne vloge po **6⁰/₀**,
vloge na trimesečno odpoved po **7⁰/₀**,
stalnejše in večje vloge pa po dogovoru.

Združene opekarne d. d., Ljubljana

Prešernova ulica

nudijo vsako množino
zarezanih strešnikov, zakrivačev
in zidne opeke.

Kleparstvo!

Stavbeno,
galanterijsko in
ornamentno.
Kopalne banje,
žehtarji za mleko,
škropilnice,
raznovrstne
kuhinjske na-
prave.

Pocinkanje in poci-
njenje vsakovrstnih predmetov.

Ljubljana, Kolodvorska ulica št. 18.

Kotlarstvo!

Izdelovanje
vseh vrst
bakrenih kotlov
in bakrenih cevi,
kotlov za
žganjekuho,
za pralnice, za
štedilnike itd.
Oblastv. konces. zavod
za vse vrste vodo-
vodne instalacije.

Instalacije klosetnih naprav. —
Montaža in preizkušnje strelo-
vodov. — Sprejemajo se vsa v
to stroko spadajoča popravila.

FRANC KUNOVAR

kamnosek

Sv. Križ pri Ljubljani

priporoča veliko izbero na-
grobnih spomenikov in vsa
v to stroko spadajoča dela.

Gjuro Cvitanič

posestnik in gostilničar v Tolstem vrhu,

pošta Guštanj

prodaja

v sodih in steklenicah

najboljše rdeče vino „dalmatinski biser“

medicinalno vino za bolnike,

slabokrvne in rekonvalescente,

iz lastnega vinograda in „Prve dalmatinske vlnarske zadruga“

na otoku Brač pri mestu Bol v Dalmaciji.

Imaš bolečine v obrazu? V vsem telesu?

Uporabljay Elza-Fluid!

Potrebuješ li dobrodejno in okrepujoče mazilo?

Uporabljay Elza-Fluid!

Ali te muči glavobol? Zobobol? Trganje?

Uporabljay Elza-Fluid!

Ali želiš najboljše za negovanje zob, kože, glave?

Uporabljay Elza-Fluid!

Ali si preveč občutljiv glede mrzlega zraka?

Uporabljay Elza-Fluid!

Ali želiš dobro domače in kosmetsko sredstvo?

Uporabljay Elza-Fluid!

Fellerjev pravi Elza-Fluid je mnogo močnejši, izdatnejši in boljšega delovanja kakor francosko žganje. Nekoliko kapljic zadestuje, da tudi ti rečeš:

**To je najboljše
kar sem kedaj okušal.**

Išči Elza-Fluid v vseh dotičnih poslovnica, vendar pa zahtevaj samo pravi Elza-Fluid lekarnarja Feller. Ako naročiš naravnost, stane z zavojnino in poštnino, če pošlješ denar naprej ali po povzetju:

3 dvojnate ali	1 specialna steklenica	Din	24.—
12 dvojnatih „	4 specialne steklenice	„	84.—
24 „ „	8 specialnih steklenic	„	148.—
36 „ „	12 „ „	„	208.—

Kaj se rado vidi pri hiši?

- Fin francoski parfem, mala steklenica Din 12.—.
- Kielhauserjev parfem, večja steklenica Din 20.—.
- Cachou proti slabemu duhu iz ust Din 3.—.
- Pravo Bergerjevo katanovo milo Din 6.—.
- Dobro milo za britje Din 5.—.
- Depilatorium za odstranjenje nepotrebnih las Din 30.—.
- Pomada za ustnice po Din 1.50 in Din 3.—.
- Lysol in Lysoform Din 25.—.
- Popolni irigatorji Din 50.—.
- Parfem na vago, 1 dkg vžup s steklenico Din 12.—.
- Anglški obliž Din 1.—.
- Bombaž po Din 4.—, Din 7.— in Din 12.—.
- Brizglje za mrčesni prašek, sesalke otrokom za mleko, cuolji, telesni toplomeri, krtačice za zobe itd.

Na te cene se računa sedaj 10% doplačila.

Pisma je natančno naslavljati na:

**Eugen V. Feller, lekarnar,
Stubica Donja št. 589, Hrvatsko.**

Čitatelji, ki bivajo v Nemški Avstriji, morejo dobiti Elza-preparate carine prosto od „Apotheke zum heiligen Geist“, Versandstelle Nr. 589, Wien I., Nibelungeng. 2.

Velika izbira

otroških vozičkov, dvokoles in motorjev Orionette, Motorette, Omega, D. K. V. kakor tudi šivalnih strojev po nizki ceni. Sprejemajo se v popolno popravo za emajliranje z ognjem in ponikljanje dvokolesa, otroški vozički ter šivalni in drugi stroji.

Tribuna F. B. L.

tovarna dvokoles, otroških vozičkov
Ljubljana, Karlovska cesta 4.

CROATIA

**Zavarovalna zadruga
V ZAGREBU**

Ustanovljena l. 1884.

Telefon št. 336.

Podružnica za Slovenijo v Ljubljani

Stari trg št. 11.

Zavaruje: Življensjske rente, doto otrokom, glavnice za življenje, zgradbe in premičnine proti škodi radi požara in strele, steklene šipe proti razbitju, proti vlamu in telesnim nezgodam. Posebno zavarovanje proti nezgodam na železnici in parobrodu za vso življensjsko dobo.

Sprejema zanesljive zastopnike v vseh krajih Slovenije.

Ivan Marchiotti, Ljubljana

Sv. Petra cesta 30

priporoča svojo veliko zalogo

**usnja in vseh drugih čevljarskih
potrebščin.**

Na debelo.

Na drobno.

Ljudska posojilnica v Ljubljani

(v lastni hiši tik za frančiškansko cerkvijo)

obrestuje vloge brez odbitka po

5%

Stanje hranilnih vlog nad K 120,000.000.—.

Stanje rezervnih zakladov nad K 1,100.000.—.

Ustanovljena leta 1911.

Hranilnica kmečkih občin v Ljubljani

Dunajska cesta št. 38 v hiši Zadružne zveze, nasproti „Bavarskemu dvoru“,
v bližini mitnice

sprejema in obrestuje hranilne vloge

po **4⁰/₁₀**

Rentni in invalidski davek plačuje od 1. julija 1922 dalje iz svojega. — Vložne knjižice drugih denarnih ravodov sprejema kot gotov denar ter se obrestovanje ne prekine. — Hranilnica kmečkih občin v Ljubljani je pupitarno varen zavod, v katerega nalagajo kraljeva sodišča denar mladoletnih. Njeno poslovanje je pod nadzorstvom posebnega komisarja kot zastopnika kr. deželne vlade v Ljubljani. Posojila daje na zemljišča, občinam in korporacijam na amortizacijo.

Kupujemo

Suhe gobe, fižol, kumno in druge
deželne pridelke.

Zdravilna zelišča: lipovo cvetje
tršljik, kore-
nine in razno drugo cvetje

V. H. ROHRMANN, Ljubljana,

Sv. Petra nasip 27, za vodo.

**Veliko zalogo
poljedelskih strojev**

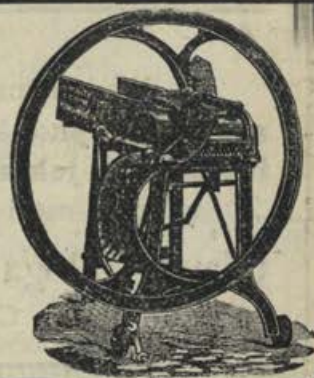
ter

BAKRENE KOTLE

priporoča tvrdka

FRANC HITTI, LJUBLJANA

Sv. Martina cesta šte. 2.

Pridite v Ljubljano

in ogledite si mojo veliko zalogo ur, zlatnine in srebrnine!

F. ČUDEN, Ljubljana 55,

Prešernova ulica št. 1.

Ure, stenske, kmetске na pero in uteži. — Verižice, moške, ameriکanske double, srebrne in 14karatno zlate — Prstani, poročni, ameriкanski double, 6- in 14karatno zlati. — Uhani, zlato na srebro in 14karatno zlati. — Obeski, ameriкanski double, srebrni in zlati. — Ure budiljke ter žepne nikljaste, srebrne in zlate. — Prstani s kamni, ameriкanski double, 6- in 14karatno zlati. — Verižice, ženske, ameriкanske double, srebrne in 14karatno zlate. — Birmanska darila. — Krstna darila. — Ženitovanjska darila.

Priporočam osebni nakup. Ceniki se ne razpošiljajo.

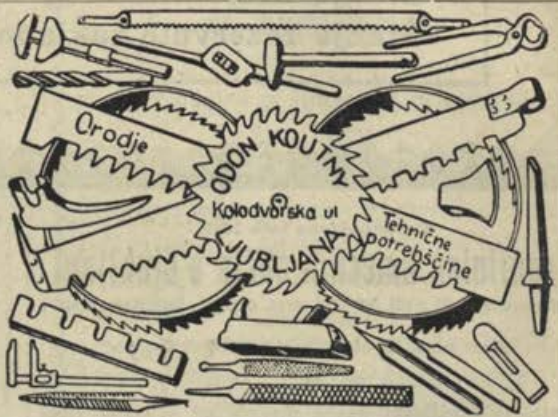
Staro
zlato
in
srebro
kupujem
po
visokih
cenah.

ODON KOUTNY-LJUBLJANA
KOLODVORSKA ULICA

PASOVI
MAZILA
STROJI
ORODJE

GONILNI JERMENI
USMJA VELBLODOVE DLAKE
SPONE
IN VIJAKI
ZA JERMENE
VEDNO
ZALOGI

TEHNIČNE
POTREBSČINE JERMENI ZA ŠIVANJE

Testenine PEKATETE

so najcenejše,

ker se nakuhajo izdatno bolj kot vsake druge,
najboljše pa, ker imajo radi izdelave iz samega zdroba
inozemske jeklene pšenice popoln jajčen okus. Nadomeščajo
v polni meri doma izdelane. — Zahtevajte jih povsod!

Glavna zaloga za Jugoslavijo: **R. Bunc in drug**

Celje — Ljubljana — Maribor.

Gospodarska zveza, Ljubljana

največje trgovsko združno podjetje v Jugoslaviji

nudi

vse kmetijske potrebščine

iz svojih skladišč:

poljedelske in mlekarske stroje, semena, galico, žveplo, umetna gnojila, kolonijalno in specerijsko blago, poljedelske pridelke, mlevske izdelke in vse druge potrebščine.

Pozor! Sadjerejci, kmetovalci, vinogradniki **Pozor!**

opozarjam Vas, da imam na zalogi najmodernejše in prvovrstne

POLJEDELSKE STROJE

kakor: pluge, brane, osipalnice, mlatilnice, čistilnice, slamoreznice, kosilnice, ročne sejalnice, gepeljne, motorje, sadne mline in preše, bakrene kotle za žganjekuho, brzoparilnike, cevi in črpaljke za vodo, vino in gnojnico, vse orodje za sadjarstvo in vinogradnike.

Priporočam se **STAVBENIKOM**, da kupujejo pri meni cement, traverze, stare žel. šine, betonsko železo, okovje za vrata in okna, štedilnike itd.

VSE OBRTHNIŠKE POTREBŠČINE

za kovače, ključavničarje, kleparje, mizarje, sodarje, strugarje itd.

ter **SMODNIK (BARUT)** in vsa druga **RAZSTRELIVA**

imam vedno na zalogi po posebno ugodnih cenah.

FR. STUPICA V LJUBLJANI

Gospodarska cesta št. 1.

NAKUP

starega bakra, medi, svinca, cinka in starega litega in drugega železa.

Cie. Gle. Transatlantique

Francoska linija.

Najkrajša in najudobnejša vožnja v Ameriko.

Glavno zastopstvo za Jugoslavijo: Slavenska banka d. d. v Zagrebu.

Vozne listke in tozadevna pojasnila
za to progo daje

Ivan Kraker, zastopnik,
Ljubljana, Kolodvorska ulica št. 41.

Menjalnica

u Ljubljani

Prešernova ulica številka 44

kupuje in prodaja
vse vrste valut
po najugodnejših cenah.
Tudi popoldan odprto!
Reicher & Turk.

Medic, Rakovec & Zankl d. z o. z.
Centrala Ljubljana.

Podružnica: Maribor, Gosposka ulica 23.

Tovarna kemičnih in rudninskih barv in lakov.
Emajlni laki, pravi širnež. Barve za pode, barve za obleke vse vrste barv, suhe in oljnate, mavec (Gips), mastenec (Federweiß), strojno olje, karbolinaj, steklarski in mizarski klej, pleskarski, slikarski in mizarski čopiči kakor tudi drugi v to stroko spadajoči predmeti.

„Merakl“-lak za pode. — Linoleum-lak za pode.

Ceniki se začasno ne razpošiljajo:

Stavbeno podjetje

ANDREJ CERNE, Ljubljana

Linhartova ulica 9 — Sv. Petra cesta 23

prevzema vsa stavbena dela od največje do najmanjše vrste in popravila starih stavb ter jih izvršuje po konkurenčnih cenah.

Stavbena dela prevzema v vseh delih Slovenije.

Zahtevajte prospekt.

Veletrgovina z železnino

Pinter & Lenard, Maribor

Telefon: 282

Aleksandrova cesta 32—34.

Brzjavke:
Pinlen, Maribor.

V zalogi se nahaja:

Traverze, cement, železo vseh vrst, pločevina, štedilniki, žica, žičniki, pumpe, razne cevi, kovanje za zgradbe in pohištvo, lita in pločevinasta kuhinjska posoda, kovaško, ključavničarsko in mizarsko orodje, kose, brusni kamni in vsi drugi v železninsko stroko spadajoči predmeti.

Blagajne vseh vrst. — Verige domače tovarne.

Postrežba točna.

Cene solidne.

Prva kranjska razpošiljalna

DRAGO SCHWAB (prej SCHWAB & BIZJAK)

Dvorni trg šte. 3 **LJUBLJANA** pod Narodno kavarno

priporoča svojo veliko zalogo vsakovrstnega sukna, raznih doma izgotovljenih oblek (prazničnih in delavskih), površnikov, zimnikov, raglanov, dežnih plaščev, pelerin, usnjenih suknjičev, čepic, perila itd. po konkurenčnih cenah.

Naročila oblek po meri se izvršujejo v lastnem modnem salonu.

Razpošiljanje po pošti le proti povzetju, vzorci blaga na zahtevo zastonj.

Pošt. ček. račun št. 11970.

Telef. int. 268.

THE REX Co., Ljubljana, Gradišče 10.

Generalno zastopstvo za

IDEAL- in **ERIKA-**pisalne stroje,
OPALOGRAPH- in **SCHAPIROGRAPH-**
razmnoževalne aparate.

ALEXA- in **AUTOMAT-**kopirne stroje.

Vse pisarniške potrebščine.

Čevlji

tovarne

PETER KOZINA & Co., TRŽIČ

Glavna zaloga

Ljubljana, Breg 20 in Aleksandrova cesta 1
so najboljši in najcenejši.

Zahtevajte jih povsod.

Centralna banka d. d.

Zagreb

podružnica Maribor

Izvršuje vse bančne posle
najkulantneje.

Daje ugodne obresti na vloge.

Trgovina z železnino
FRANC ERJAVEC

LJUBLJANA, Valvazorjev trg 7

nasproti križanske cerkve (prej Hammerschmid)

priporoča svojo veliko zalogo

bakrenih kotlov za kuhanje
žganja in krme prašičem, sploh
vso **železnino** po solidnih cenah.
Zaloga cementa.

Pri
Zlati lopati

LUDOVIK ROT, krznarstvo

LJUBLJANA, Gradišče 7.

Zaloga, barvanje, izdelovanje in
moderniziranje kožuhovine.

Nakup kož divjačine.

Kmetijska družba za Slovenijo

je najstarejša (iz l. 1767), največja in najbolj razširjena kmetijska korporacija v Sloveniji, ki šteje nad 20.000 udov.

Kmetijska družba za Slovenijo ima namen, pospeševati vse panoge kmetijstva z zgledi, podporami, poukom in preskrbovanjem gospodarskih potrebščin. Njeno glasilo je ilustrovan gospodarski list

„Kmetovalec“,

ki prinaša poučne kmetijske spise, kmetijske novice, družbene vesti in poročila ter odgovore na razna gospodarska vprašanja. Ta list se pošilja vsakemu udu brezplačno. — Ud Kmetijske družbe za Slovenijo sme postati vsaka oseba, ki plača letno

20 dinarjev udnine.

Za pismene pošiljatve je naslov:

Kmetijska družba za Slovenijo v Ljubljani, Turjaški trg 3.

Bogata zaloga

šivalnih strojev

koles in
pisalnih strojev

Ivan Jax & sin
Ljubljana

Gospodarska cesta 2.

L. Mikuš, Ljubljana

Mestni trg št. 15

priporoča svojo zalogo
dežnikov in solnčnikov
in
sprehajalnih palic.

Popravila točno in solidno!

Tovarna glinastih peči in štedilnikov
KALMUS & OGORELEC, LJUBLJANA

Dunajska cesta 14

priporoča peči in štedilnike, ognjetrdo opeko, specialne pekovske plošče, cevi iz kamenine za stranišča in kanalizacije, šamotne plošče za tlak, osteklene ploščice za obložitev sten itd.

Ludovik Baraga
 Ljubljana

Šelenburgova ulica št. 6/1.

= Pisalni stroji itd. =

Popravila

se izvršujejo v mehanični delavnici točno in dobro.

Barvni trakovi, ogljeni papir, vošчени papir, razmno-
 ževalna barva ter druge potrebščine vedno v zalogi.

STOWWER
 RECORD
 je nedostiživ!

Priporoča se domača tvrdka z oblekami za
 gospode in otroke

J. MAČEK, Ljubljana,

Aleksandrova cesta

palača Pokojninskega zavoda.

Hipotekarna banka jugoslovanskih hranilnic

v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 4

se priporoča za vse v bančno stroko spadajoče posle. Sprejema vloge na hranilne knjižice in tekoči račun proti najugodnejšemu obrestovanju ter daje vsakovrstne kredite in predujme.

Nakup in prodaja valut in deviz.

JOSIP STUPICA

LJUBLJANA

Slomškova ulica šte. 6

jermenar in sedlar.

Lakiranje avtomobilov,
voz itd.

Velika zaloga
različnih voz in konjskih
oprem.

Avtogaraža.

Avtogaraža.

Mnogo
denarja
si lahko
prihranite,

ako kupujete blago za moške in ženske obleke, perilo, posteljno opravo i. t. d. v velikem skladišču blaga

A. & E. SKABERNE
LJUBLJANA, Mestni trg šte. 10.

Zvezki v korist podpor-
nemu društvu slepih!

Šolske zvezke, trgovske knjige, mape, bloke itd.

izdelava in razpošilja najceneje

PAPIRNA INDUSTRIJA
ANTON JANEŽIČ, LJUBLJANA

Florijanska ulica št. 14.

Šolski zvezki v korist pod-
pornemu društvu slepih!

V zalogi Družbe sv. Mohorja na Prevaljah

se dobijo sledeče knjige:

Povesti in Slovenske Večernice.

- Iv. Cankar: *Troje povesti*. Samo vezana knjiga.
— *V samotl. Božična pripov.* (Sl. Več. 61. zv.)
Jan. Cigler: *Deteljica*. 4. izdaja.
— *Oglenica*. 3. izdaja.
Dr. Fr. Detela: *Hudi časi*. Zgodov. povest z izvirnimi slikami. (Zbranih spisov 1. zvezek.)
— *Novo življenje*. (Slov. Večernic 61. zvezek.)
— *Svetloba in senca*. (Slov. Več. 70. zvezek.)
— *Takšni so!* Zgodovinska povest s slikami. (Slovenskih Večernic 74. zvezek.)
E. Gangl: *Véllki trgovec*. (Slov. Večernic 54. zv.)
Jos. Jurčič: *Deseti brat*. II. izd. Z izvirn. slikami.
Jos. Kostanjevec: *Življenja trnjeva pot*.
Ivan Lah: *Uporniki*.
A. Lésar: *Perpetua ali afrikanski mučenci*. 3. izd.
Fr. Milčinski: *Ptički brez gnezda*. (Sl. Več. 71. zv.)
Dr. K. Ozvald: *Za vsak dan*. I. zvezek.
J. Parapat: *Robinzon starši*. Njegove vožnje in čudovite dogodbe. S podobami. 4. izdaja.
Dr. Iv. Pregelj: *Mlada Breda*. Samo vezana knjiga.
— *Peter Pavel Glavar, lanšpreški gospod*. Zgodovinska povest. (Slov. Več. 75. zvezek.)
Dr. Jakob Sket: *Miklova Zala*. Povest iz turških časov. 5. izdaja.
F. Val. Slemenik: *Izdajavec*. Zgodovinska povest iz turških časov. 2. izdaja.
Val. Slemenik: *Križem sveta*. Zgodovinska povest. 2. izdaja.
Dr. Ivo Šorli: *Sorodstvo v prvem členu*.
Jules Verne: *Carski sel* (Mihael Strogov). I. del. Poslovenil dr. A. R.
Dr. Jan. Vošnjak: *Troje angelskih češčenj*.
Ivan Vuk (Starogorski): *Zorislava*.
Wieseman-Zupancič: *Fabijola ali Cerkev v katakombah*. 3. izdaja.
Dr. Fr. Zbašnik (Milovršnik): *Boj za pravico*.
— (Zaljski): *Na krivih potih*.
— (Malograjski): *Pisana mati*.
— *Za srečo*.
Mati božja dobrega sveta ali bratovska ljubezen. 2. izdaja.
Razne povesti. Vsebina: Fr. S. Tratnik: *Konec povesti*; Jos. Kostanjevec: *Oče in sin*; Peter Bohinjec: *Glagoljaš Štipko*; Lea Fatur: *Zvonjenje v gozdu pri Ptujcu*.
- Slovenske Večernice** 41., 42., 43., 44., 49., 51., 52., 53., 55., 57., 59., 61., 64., 68., 69. in 72. zvezek (vsi drugi so pošli).

Pesmarice in pesmi.

- Jak. Aljaž: *Slovenska pesmarica*. I. in II. zvezek. Tretji natisk.
A. Foerster: *Cecilija*. Cerkevna pesmarica. II. del. Druga, popravljena in pomnožena izdaja.
Simon Gregorčič: *Poezije*. Izbral Anton Medved. Ilustriral Ant. Koželj.
Dr. J. Lovrenčič: *Brstje iz vrta slov. pesništva*. Anton Medved: *Slovenske legende*. S podobami.
Dr. Avg. Zigon: *Prešernova čitanka s komentarjem k Prešernovim poezijam*. (Slovsstvene knjižnice 2. zvezek.)

Poučne in zabavne knjige.

- Magr. Val. Podgorc: *Domači zdravnik* po naukih in izkušnjah msgr. S. Kneippa. Za vsakdanje potrebe našega ljudstva. Peti, popravljeni in pomnoženi natisk. S podobami.
Dr. Al. Homan: *Postrežba bolnikom*. Za domačo potrebo in bolnišniške strežnice. S podobami.
Dr. Herman Vedenik: *Kako si ohranimo ljubo zdravje*. S podobami. Trije zvezki.
Dr. Iv. Tavčar: *Slovenski pravnik*. Poduk o najpotrebnejših zakonih. 1., 2., 4. in 5. snopiš (3. snopiš je pošel).
Fr. Pengov: *Podobe iz narave*. II. zvezek. Z izvirnimi slikami. (I. zvezek je pošel.)
Dr. Jak. Sket: „Kres“, leposloven in poučen list. VI. letnik 1886.
J. Stritar: *Jagode*. — *Zimski večeri*. — *Lešniki*. (Samo vezane knjige.)

- Jos. Brinar: *Lisica Zvitorepka*. Živalske pravljice za mladino. Drugo, predelano izdanje.
Dr. Fr. Detela: *Begunka*. Drama v treh dejanjih. (Slovenskih Večernic 74. zvezek.)
— *Blage duše*. Veseloigra v treh dejanjih. (Zbranih spisov 1. zvezek.)
Ksaver Meško: *Mladim srcem*. II. in III. zvezek. S podobami. (I. zvezek je pošel.)
— *Na smrt obsojeni?* Dram. slika v treh dej. Alojzij Remec: *Užitkarji*. Kmečka žaloigra v treh dejanjih.
Dr. Jos. Vošnjak: *Ne vdajmo se!* Kratkočasnica v enem dejanju. (Slov. Večernic 53. zvezek.)

Življenjepisi. Koledarji i. dr.

- Dr. Ant. Medved: *Anton Martin Slomšek*, knezsko-lavantinski. S podobami.
P. Fl. Hrovat: *Franc Pirc*, oče umne sadjereje na Kranjskem in apost. misijonar med Indijani.
Dr. L. Vončina: *Friderik Baraga*, prvi slov. apost. misijonar in škof med Indijani. 2. izdaja.
M. Pirnat: *Juri baron Vega*, slov. junak in učenjak.

Koledar za leto 1902, 1903, 1906, 1907, 1911, 1912, 1914, 1915, 1918, 1919, 1920, 1921, 1922, 1923 in 1924.

- Andr. Einspieler: *Kazalo za vse tečaje kat. časnika „Slovenski Prijatelj“ od l. 1856 do 1882*.
Dr. V. Wiery: *Ansprachen und Predigten innerhalb der Jahre 1866—1877*. Trije zvezki.

Šolske knjige. Slovarji.

- Ant. Kržiž: *Zgodovina svete katoliške cerkve za srednje šole*. Vez.
Dr. Ant. Breznik: *Slovenska slovnica za srednje šole*. Druga, predelana izdaja, vez.
Anton Sovršč: *Platon, Apologija ali Sokratov zagovor*.
Sket-Podboj: *Slovensches Sprach- und Übungsbuch*. 8. Auflage. Vez.
— *Slovarček* (Taschenwörterbuch). II. izd., vez.
Bartel-Janežič: *Deutsch-sloven. Handwörterbuch*. Fünfte, umgearb. und vermehrte Aufl. Vez.

Naznanilo.

Pri **naknadnem naročilu** letošnjih knjig je plačati za vsakega uda **45 Din**, za neuda **60 Din**; za vezan »Pasijonski molitvenik« za ude po 28 Din, za neude po 38 Din.

Gospodje poverjeniki naj blagovolijo letošnje knjige tako razdeliti, da dobi **vsak** družbenik **četvero** knjig, namreč:

1. **Koledar za leto 1924.**
2. **Zivljenje svetnikov.** 4. snopič.
3. **Carski sel.** I. del. (Slov. Večernic 76. zvezek.)
4. **Za vsak dan.** I. zvezek.

Vsak družbenik naj prejme svoje knjige **v tisti dekaniji** ali **župniji**, v kateri se je vpisal. — Na poznejše izpremembe stanovanlišča se pri tolikem številu družbenikov ni moglo ozirati.

Vse stroške (za poštnino, voznino, tovornino, omot itd.), katere imajo gg. poverjeniki za pošiljatev denarja in za prejem knjig, jim morajo družbeniki povrniti.

Vsakemu zavoju so priložene vpisovalne pole za prihodnje leto. Vpisovalne pole naj se po končani nabiri z denarjem vred **franko** pošljejo **zanesljivo do 5. marca 1924** na naslov: **Družba sv. Mohorja na Prevaljah.**

Nabira udov naj se blagovoljno prične takoj pri oddaji letošnjih knjig in konča z mesecem februarjem.

Dosmrtniki naj se vsako leto zglasé pri gosp. poverjeniku, po katerem želé v jeseni dobiti knjige, posebno v tistih krajih, kjer je več gg. poverjenikov.

Na prepozna oglasila ali naročbe brez denarja se po družbenih pravilih Družba ne more ozirati.

Prevalje, meseca septembra 1923.

Družbeni odbor.